L. J. Dorenfeldt 24/12-28

PEDER SEIER

O. E. RØLVAAG

PEDER SEIER

SYVENDE TUSEN

OSLO 1928
FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO.
(W. NYGAARD)

Printed in Norway
Centraltrykkeriet
Oslo

TONEN OM LIVETS SMERTE

I.

Peder stod op med solen, og la sig, om sommeren, straks efterat den hadde kveldet. Stundom undret han sig over hvorfor den var saa rød i ansigtet baade kveld og morgen. Det kom vel av, at den hadde skinnet saa haardt hele dagen og var træt og godmæt som han selv. — — Vakkert var det i ovringen og vakkert ved soleglad; især ved soleglad. Hadde da Vorherre husket paa at hænge ut godveirsskyene til imorgen, var det rent trollvakkert; for da blev solen glad, og laa og lo opi dem net som hun sovnet.

Om dagen holdt Peder til i tre værelser, gik fra det ene til det andre uten at merke det selv. Men bare i ett av dem følte han sig helt hjemme og turde han rigtig slippe sig løs. Her styrte og stelte han som han vilde. Og mangt merkelig hadde han for sig. Her gik han og drømte — og bygde paa framtia. Hvordan han skulde staake og styre naar han blev fuldvaksen kar — alt dette laa oplagret herinde. Han hadde stor trøisomhet med at ta det ned og se paa det. Men det artigste var dog at finde ut nye ting og lægge til. Herinde stelte han med alt paa engelsk.

I det andre bodde han sammen med sine søsken og med moren. Her var han ikke saa glad. En hverdagsstue mestsom. Som han vokste til, kjendte han sterkere trang til at flytte paa tingene og sætte dem anderledes tilrette; saan burde de ikke staa. Han prøvde det ogsaa, men skjønte

at her fik han lære sig til at tie — ennu en stund ialfald. Men ellers maatte han ofte undre sig over, at ikke vaksne folk kunde se hvor rangt de fór aat! — —

Der gik nu f. eks. Anna Marie, søsteren, og aldrig saa meget som tænkte paa framtia! Skjønte hun da ikke, at hun snart var vaksen, og at hun maatte gifte sig og faa mand og onger at styre med? Saan gik det støtt med andre kvindfolk som var noe tess. — — Hvis hun endelig vilde spille, hvorfor fik hun saa ikke mor til at kjøpe piano? Dette filleorgelet hun sat her og pompet vind i, hvor kom hun vel hen med det?

Værre med brødrene, for de *var* vaksne. Men her gik de! Ja — her gik de. Han Store-Hans, tung i snuandet, og bare passet paa ho mor. Forresten bra nok, ikke for det. Men saa han da slet ikke al moroa her laa? Peder undret sig ofte paa denne broren, — der sat mangt rart i ham naar han bare slap sig løs.

Og ta nu han Ola! Her gik han evindelig og bare somlet. Hvorfor gik han ikke tilverks og fik sig en skikkelig træskerig naar han endelig vilde ha den? Denne tanken la altid glimt i øinene paa Peder. For saa kunde han faat være med og kutte baand og ligge ute hele høsten, og lære sig et og andet nyttig, og blit vaksen litt fort!

Noen somlere, det var hvad de var, begge brødrene! — — — Nu skulde Dakota Territory snart bli stat, en uløselig del av selve Unionen. Her holdtes møter og snaktes om møter, og diskutertes politik til folk blev olme i synet. Eventyr og stortak i alt en hørte. Men her gik baade han Ola og Store-Hans og ingenting sa. Sjelden fór de nogensteds. Aldrig fik han være med. Og tror du mor fandt paa at snakke dem tilrettes! Peder

kunde bli saa arg at han spyttet naar han tænkte paa alt dette.

— — — Mor ja! Hun var værre end alle de andre. Her hadde hun nu levd i Amerika aldrig saa mange aar og kunde endda ikke snakke skikkelig engelsk, og engelsk som var det letteste av alt i verden! Ikke brydde hun sig om det heller. Hun vilde ikke engang prøve! Bedst det var, stod hun over dem med: «Snak norsk med dokker!» — Bent fram saa han maatte skamme sig naar her kom folk tilgaards, som ikke forstod norsk. — Hadde bare ho mor været anderledes, vilde dette værelset været all right. Ho mor var forresten makeløs flink i mange ting. Det hændte hun visste akkurat paa en prik hvad han tænkte paa, og det hadde han mange ganger maattet undre sig over. — Naa ja, vent nu bare til han blev konfirmert og vaksen og fik noe at si — da skulde nok han sætte tingene til rettes der de skulde staa! — I dette værelset gik alt paa norsk.

I det tredje ogsaa. Det var et dunkelt rum, rart og stille og hemmelighetsfuldt. Her var det bare han og Gud som holdt til. Mens han endnu var bare smaagutten hadde ho mor faat være med, men nu var det for længe siden slut med det.

— Gud? Javisst ja. En fik nok være forsigtig her og ikke snakke altfor høit. Han fór uberegnelig fram, den karen! — —

Der hadde været en tid da Gud var det virkeligste av alt omkring Peder. At han aldrig hadde set ham, gjorde bare virkeligheten saa meget merkeligere. Forresten var han nu ikke saa ganske sikker paa hvad han kunde ha set. En saa mangt rart om kveldene efterat det blev mørkt. Og Guds ansigt var bare øine, øine som saa alting. Guds øine sat i mørket — ingen skulde

fortælle ham andet! Naar det regnet om kvel-dene, og vandet silrandt nedover ruten, og han selv laa paaknæ tæt indtil, da saa han baade det hvite og det sorte i Guds øine. Guds taarer randt, fordi folk ikke vilde skikke sig som han vilde. Peder prøvde altid være snildere efter en slik ruskveirskveld. Om nættene trak han tæppet godt over ansigtet forat øinene ikke skulde røre ved hans ansigt. De var saa kalde og vaate, Guds øine! — — —

— — Aaja, det mankerte nok ikke paa, at Gud holdt til her paa farmen! Som litentabb brukte Peder at stiltre sig rundt et hjørne for ikke at komme for braatt paa ham. De vaksne var saa skvætne. Ikke sagt hvordan Gud vilde like saant. Og Peder vilde ikke skræmme noen som var saa snild. Han maatte være forfærdelig gammel nu. Mor sa rigtignok, at Gud hadde ikke alder, men hun forstod ikke alting heller!

— — Merkelig med Gud. At han som kunde hvad han vilde, og bare vilde det som var godt, ikke magtet at faa folk til at gjøre det han vilde? Peder gik og balet med denne floken saa længe at han maatte gaa til mor og be hende hjælpe ham greie den ut. Og saa blev det bare det samme svar han hadde faat før, at det var for at prøve dem.

Denne forklaringen slog bra til for en tid. Suk-kerkoppen stod borte i skapet, og Peder fik altid saan urimelig lyst paa en bit naar han traf til at være alene inde og husket koppen. Hvis han da bare sanste sig itide, blev koppen staaende urørt. Han kunde sætte sig paa en stol, bli sittende og smile hemmelighetsfuldt, som til en der paa en prik visste hvad han tænkte paa. Det hændte han nikket til den andre, at han aldrig trængte tvile paa ham. Da blev Peder saa god og lys i ansigtet.

Men det hændte ogsaa, at han glemte sig og var borte i koppen efter baade én og to biter. Naar han da husket sig, blev han fornærmet paa Gud, fordi han ikke hadde mindet ham itide, eller tat ham i armen, slik som mor vilde gjort.

Det var dog urimelig godt at være tilvens med Gud og ha ham om sig bestandig. Paa en maate bedre end med mor. For han var saa meget sterkere og klokere. Om kveldene kunde Peder ligge længe og prate med ham, og minde ham om ting han ikke maatte glemme — gamle folk var sørgelig glømsk av sig! I denne tid var Peder uryggelig sikker paa, at Gud vilde hjælpe ham til det merkeligste som var hændt noe menneske. — — Far visste sagtens hvad han gjorde da han kaldte ham *Seier!* — Vent nu bare til han blev stor! Peder basket i sig al den maten han vandt at faa ned, for dette her skulde han like at skynde sig med.

II.

Men den vaaren faren blev fundet vestpaa prærien, blev det slut paa det intime kameratskapet mellem Peder og Gud. Gud blev pludselig et haardt, hjerteløst væsen en maatte se at passe sig for.

Far var den gildeste kar som nogensinde hadde levd — Peder skulde sagtens vite det. Næsten saa klok som Gud, og fuldt saa snar til at hjælpe. Det var karen sin som kunde hjælpe! Og fuld av alskens paafund og trøisomhet.

Det gik saa galt til en vinter for fire aar siden, at gudfar til Peder, han Hans-Olsa, fik hosten. Folk trodde ikke han kunde komme sig, og saa maatte Peders far avsted efter hjælp. En herrens tid satte ind over præriene. Den ene snestormen værre end den andre; døgn efter døgn stod him-

mel og jord i et eneste mjell. Kveld efter kveld laa Peder og hørte paa moren som sat i brændende bøn for far. Hun bad med slik varme at han syntes selve føikfennene maatte smelte av det. Det hændte at han blev ræd hende; der kom noe i ansigtet; øinene blev unaturlig store og brændende. Peder vilde kommet til at sky moren, var det ikke fordi hun i de dage hadde været saa god mot ham. Han blev den hun holdt sig til, saa liten han var. Var han ikke i nærheten, ottest hun og spurte.

Han sov nede i kammerset hos moren den vinteren. Kveld efter kveld det samme: de holdt møte med Gud og tigget ham om far. Og det visste Peder, at sterkere kunde aldrig folk be. Han altid gladest. Der laa slik tryg tillid over ham. Den overjordiske virkelighet moren med saa stor omhu hadde bygd op i barnet, holdt, da hendes egen ramlet sammen. Peders logik var et panser som alt prellet av paa: — Gud visste jo de ikke kunde være far foruten; Gud var bare almagt og godhet; og far gjævere og snildere kar end noen anden — saa sikkert som sola paa himmelen maatte Gud føre ham tilbake! Peder sa det bent opi ansigtet paa Gud. Naar dette hændte, saa moren ræd paa ham og sa, at kanske det ikke var Guds vilje, — han maatte passe sig saa deres bøn ikke blev til bespottelse! Peder lo bare glad mot hende. Var ikke Guds vilje det gode mot sine barn? Var ikke de hans barn kanske? Hvad sat hun der og jaaste med? — Peder merket den magten han fik over hende og blev end tryggere.

Saa døde gudfaren. Det var ikke frit for at Peder syntes, at nu bar Gud sig litt rart aat. Hvad mente han med at ta han Hans Olsa midt paa svarte vinteren? Ho Sørine-guldmor graat sig mest ihjel. Visste han ikke saapas, at hun var

et godt menneske? Nu sat hun der stilmot alene med to onger; ikke hyrekar, og uten en matsaa i huset! Og han Hans sjøl, den sterkeste karen paa hele prærien, han stod nu ute i sneskavlen i en kiste som Tønset'n hadde snekret sammen. Rar aatfærd av en som var bare god, og som sat med al magta, og stelte alt paa det bedste for menneskene! — Oprøret dulmet av hos Peder, kanske mest fordi alt dette sørgelige laa utenfor huset han selv bodde i og angik andre mennesker. Her var nok at tænke paa hjemme. Kanske hadde ikke gudfaren passet paa at snakke til Gud hver kveld? Kanske var Gud sær paa Hans Olsa, og saa lot han hosten ta ham?

Det skaar Hans Olsas død gjorde i guttens tro, heledes snart. Far kom nok, naar hans tid kom! Far greide forresten alting selv. Slik en storgjæving hadde der aldrig levd før. Naar han nu kom, blev der sagtens saameget rart at høre om! Peder kunde staa i timevis paa knæ paa en stol ved vinduet og stirre ut over den øde snevidda bare for at bli den første til at varsku, at nu kom han far. Hvert menneske som saa indom, var han sikker paa bar tidende om far.

Tiden gik og gik. Ingen tidende. Ingen hadde set noe til ham. Paa godveirsdager drog folk ut og lette, og kom igjen uten at vite mer end da de fór. Trods angsten han saa grassere med moren, holdt hans tro like urokket. For han kjendte det i sig: At ta far paa denne maaten, det kunde ikke Gud gjøre. Det vilde være for lavt og stygt handlet av ham. Og altid gik hans tanker samme ringen rundt: Gud vilde bare det som var godt, han var almægtig, en gjævere kar end han far hadde aldrig levd, Gud saa jo de ikke kunde greie sig ham foruten — selvfølgelig maatte far komme. Men Peder kunde bli saa utaalmodig at han graat,

fordi det drog saa længe ut. Morens uhyggelige angst slog bare olje paa utaalmodigheten. Han gik og var harm paa hende. Hun, et vaksent menneske som var saa godt kjendt med Gud, skulde skamme sig over at gaa og bære sig slik! — En kveld efter bønnen mandet han sig op og snakket til hende. Han ser fast paa hende, og spør som han mente far vilde gjort:

«Kan du sei meg ke du styr med? Gud hjaalp vel han far heim naar tia kjem — du veit no da!»

Moren blev sittende stum og ræd og se paa ham. Det brydde han sig ikke om; han følte sig lettere efter at ha faat sagt hende dette.

Saa en dag kom de hjem med faren paa en vogn, et gustent lik som det luktet stygt av, og de trodde mor skulde miste vettet. Fra den stund blev Gud en anden for ham. Først gled han længere unda. I tiden nærmest efter tok han en anden skikkelse.

En dag den tiden de gik og ventet, hadde det slaat ned i Peder net som han vaaknet om morgenen, at idag kom far. Han sa ingenting om det, for han vilde være den første til at møte ham. Mens de andre holdt paa ute med morgenstellet og hadde det for travelt til at anse efter ham, hadde han faat paa sig noen uttaklær og hadde grynt sig op paa Indi-haugen, hvor han blev staaende og stirre ut i frostrøiken. Det var saa kaldt at stikka smalt paa marken. Da de fandt ham, og moren hadde faat ham ind, og det kom for en dag, at en haand var stivfrosset, da hadde hun sagt disse ordene: «No ha du rekti stelt deg godt, det ha du!» Bebreidelsen var saa fuld av otte for ham at han straks satte i at graate. Men ordene hendes blev sittende.

Farens frygtelige død og morens umulige sorg oprørte barnets retfærdighetsfølelse, som naar en sterkere i kaat raahet river noe ut av hændene

paa en som er for svak til at verge sig. Efter at den første smerten hadde lagt sig, blev Peder gaaende og mumle op i det ansigtet han ikke kunde se: «No ha du rekti stelt deg godt!» — Saasnart han siden kom ind i det tredje værelset, sat trodsen der og ventet paa ham.

Saan gik det til, at fra nu av blev Gud et ondt væsen som en skulde passe sig for. Her gik han omkring usynlig og lurte paa hvordan han skulde faa ram paa folk. Bedst det var, strakte han en haand ut og slog til. Greide han det ikke med hosten og anden sygdom, slap han bare snestormene løs og tok dem paa den maaten. To ganger gik han til moren og spurte hvordan dette her hang sammen, fordi han maatte raadføre sig med et vaksent menneske, og begge ganger fik han det svaret, at det var straf, straf for synd de hadde begaat. Da holdt han op at spørre — ho mor fór sommetider med saa meget tull! Der fandtes ikke den magt i verden, som kunde faat ham til at tro, at Gud kunde tat faren avdage paa denne maaten, og endda være bare godhet.

Peder var heldig som hadde begge guldmødrene sine saa nær at han kunde komme til dem saa ofte moren gav ham lov. Paa den maaten fik han sig mangen godbit han ellers vilde gaat glip av. Mens han var bare smaatabben hadde han det gildest hos ho Kjersti-guldmor, for hun var snarest til at ta efter en sukkerbit eller cake-møle. Og saa kunde hun saa mange historier! Noen maatte de graate til begge to, og hun fortalte saa gjerne.

Paa klokkehylden hos hende laa gjemt en rar gammel bok som hun ofte læste i for ham. Efterat denne skatten kom for en dag, maatte han faa se paa den hvergang han kom nedover. Kjersti-guldmor var ikke akkurat uvillig heller. Med ham paa

fanget og det varme guttehodet tæt indtil barmen og hendes kind ned mot hans varme tinding, kunde det ofte bli større glæde paa det gamle barnet end paa det unge. De hadde mangen trøisom stund sammen over den boken.

Titelbladet var borte, men heldigvis sat alle de andre i god behold. Billedene dannet en hel serie. Hvert billede bestod først og fremst av et stort hjerte. Midt inde i det første sat Jesus med tornekronen paa hodet og saa traurig ut. Nede i hjørnet paa bladet, men utenfor hjertet, kom Satan trampende paa hestehover; i haanden bar han et vaaben som lignet en høigaffel. Som serien gik videre, viste den hvorledes Jesus gradvis gled ut av hjertet, mens Satan kom ind. Allikevel slos de ikke! Peder vilde gjerne vite hvordan denne forskyvning fandt sted uten at de røk i tottene paa hverandre, og spurte Kjersti. Hun svarte da, at han maatte gaa unda gaffelen, kunde han vite! — Siden snudde altsammen om. Da de naadde slutningen, sat Jesus paa den pladsen han først hadde hat; nu saa han fornøiet ut; omkring hjertet fór glade smaaengler og danset og fløi; Satan gik sin vei — ut det motsatte hjørne av bladet.

— «Ja, mein du da va kje merkele,» kunde Kjersti si da hun la boken sammen. «Der fær han sin vei, Styggingen! Kan du no bare lev ette det heran, bi du nok flenk gløint, — da ska saa vesst ikkje manker paa da!» — «Men kjem han ikkje igjen?» vilde Peder vite. — «Nei ban, no faar'n værsgo hail se heime!» — Dermed klappet hun ham paa hodet og løftet ham saa høit at hendes skrunkne kind kom til at ligge mot hans varme. Dette lot Peder gjerne ske, for nu var han altid sikker paa at faa sig en godbit.

Læsningen var ikke videre interessant, syntes

Peder. Naar Kjersti læste, sat han og lukket øinene og hørte billedene fortælle. Men én ting kunde han ikke skjønne: At Jesus, som altid var saa modig, skulde gaa unda denne høigaffelen. Der maatte ha staat en kamp? Saant kunde kanske ikke tegnes? — Dette kunde ikke Kjersti forklare, saa det nyttet ikke at spørre; men naar det stod her i boken, saa var det vel saan; for alt som stod i bøker, var sandt — han visste da saapas!

Mens han endnu var bare smaapøiken, var han sikker paa, at Jesus holdt til inde i hjertet hos ham. Han kjendte han rørte paa sig. Og han kunde da ofte bli ræd for, at han med gaffelen skulde komme og jage ham ut, men saa roet han sig snart med, at det ikke var saa farlig, eftersom han kom tilbake paa sidste bladet. Englene var her nok ogsaa! Naar han kjendte sig saa glad at det sprængte paa i brystet, saa var det alle smaaenglene som fløi og danset. Peder var næsten gladere i dem end i Jesus.

Dette var i de lykkelige dagene da han endnu gik her og var godvenner baade med Gud og Jesus. Kanske disse billedene gjorde sit til, at han ikke kunde tænke paa Gud uten at se ham i menneskeskikkelse. Naar Jesus saa slik ut, var der vel ikke stor forskjellen paa ham og faren — akkurat som alle sa om Peder, at han var plent som de saa han Per Hansa. — Kanske var Gud noe større end Jesus? Og meget, meget sterkere! Jesus saa ikke frakere ut end en anden vaksen kar. — Neinei, Gud selv gik nok ikke unda en almindelig høigaffel! — Og Peder var sikker paa, at Guds ansigt saa meget gladere ut. Det maatte være det gladeste av alt! Hvordan kunde han ha gjort saa meget, og faa gaa og stelle med alt som

fandtes i verden akkurat som han selv vilde, uten at gle sig? — Det var bare i tunge regnveirskvelder at der var taarer i Guds øine!

Efter farens død blev billedet ikke til at kjende igjen. Gud vokste til han antok uhyre dimensioner; kroppen sat paa en fjeldtop et steds borte i verden; hodet stod oppe mellem stjernene. Der sat han og favnet med armene og sopte rundt himlene. Ved siden laa et uhyre av en gaffel som han klønte ut i luften med naar han vilde rive uveiret løs. Ansigtet var kølblaat og kaldt. Øinene — bare sinne som lynte av ondskap efter at faa dræpe folk. Nu ivaar hadde han tynt 5 irlænderbarn med skarlagensfeber; Mrs. Thompson herborte døde da sidste barnet hendes kom til; Ole Strandvold blev stanget ihjel av oksen — det var ifjorhøst; og nu her om dagen hadde Petter Ness kjørt sig ihjel — folk sa det var i fylla. Peder fandt en egen glæde i at huske alle ulykkestilfælder han hørte om. Og ikke bare dem, men alle dødsfald, det var jo Gud det ogsaa. Gud maatte ha det saa travelt med at tælle og sortere dauingene som han tok, at han intet andet fik gjort! — Han sat paa fjeldtoppen og sorterte dauingene efterhvert som de kom. Han hadde en svart kjole paa, og en hvit krave om halsen. Saan hadde gamlepresten set ut den dagen han prækte over faren, før naboene kom og bar ham bort. Gamlepresten var visst saa sterk som Gud — det hadde Peder været sikker paa dengang. Efter begravelsen hadde presten git sig til tre dage hos dem, og pratet med moren hele tiden. Peder hadde holdt sig i nærheten, men hadde hørt lite om Gud; presten snakket om farmen, og hvordan moren maatte stelle sig med alt naar hun nu fik alt ansvaret; og hele tiden var det som en far der visste alt, bare kom han endda mildere med det. Peder

hadde da tænkt meget paa, at kunde han bare slippe at ha noe at gjøre med Gud, skulde han likt at bli prest, og gaa omkring og vise folk hvordan de maatte stelle sig for at faa det til at gaa. — Siden Gud hadde faat paa sig den svarte kjolen og den hvite kraven, var ikke billedet av gamlepresten saa kjært længer.

Det billede han hadde dannet sig av Jesus, undergik med tiden en merkbar forandring; det gled ind i noe fjernt og uvirkelig. At han, som var saa sterk som faderen, skulde gaa unda den høigaffelen! — Billedet kunde umulig være rigtig naar han tænkte sig om, for det ansigtet hadde aldrig følt hvad glea var. Og han hadde frelst verden! Han hadde reddet mennesket fra at brænde evig i helvedes ild, og saa saa han tristere ut end en som hadde gjort noe rigtig gale! — Men at Jesus blev borte for ham, gjorde Peder vondt; et svakt væsen han var kommet til at holde av fordi det var saa hjælpeløst, var tat fra ham, og han kjendte savnet. Han hadde syntes inderlig synd i Jesus. Menneskene hadde faret saa stygt med ham. Det hændte, at Peder stod og saa opefter en væg, og tænkte paa hvordan det vilde føles om han var spikret fast deroppe og hang efter hændene. Han kunde bli borte i det til han graat — for juling de skulde hat som fór slik med en som var saa snild!

En hel verden av følelser sank ned i gutten og gjorde ham rart vaksen og gammelklok. Hadde han endda hat noen at snakke med om alt han gik og tænkte paa! Mor hadde han spurt saalænge til hun forsikret han var den største tulling som gik i to sko. Det hændte han vetskræmte hende; hun blev vond og straffet ham i nidkjærhet, graat saa efterpaa, og tigget ham om ikke at gaa og tænke paa saant. For det var gudsbespottelse;

Guds vrede kom til at ramme ham! — — Naa, dette sidste fik det bare skure med, tænkte han; han kjendte nævene til brødrene, de heller fór ikke saa lemfældt fram — kunde han bare faa greie paa hvordan det hang sammen med Gud og alt det heran han tænkte paa!

Græsselige syner av hvorledes han kom til at brænde i helvedes ild, holdt en stund paa at gjøre ham tullet av rædsel. Saa vænte han sig til det òg, og prøvde alskens raad med frygten. Det gik an at synge rigtig høit; at arbeide haardt var bra; at hjælpe mor var heller ikke værst; hørte han om noen som hadde gjort noe galt, følte han sig næsten glad — han blev da ikke alene! Han prøvde mange ting; bare ikke at be til Gud. Aldrig gik han til den karen som hadde dræpt far hans, efter hjælp! Insisterte moren paa det, ramset han op for hende mens han tænkte paa andre ting; eller han løi og sa han allerede hadde sagt bønnen for sig selv. Men bordbønnen læste han, for han var den yngste, saa den jobben kunde han ikke komme sig fra.

Den sommeren han gik i sit 8de aar, gjorde han en forfærdelig synd som blev fælere jo længer han bar paa den: — Moren hadde kjøpt en stashane hun kaldte for «Trollfugeln». Den røde, taggete kammen lyste og lavet naar han kom spankulerende. Peder kunde ikke fordra hanen fordi den fór saa stygt med hønene; bedst den gik der og pikket, rettet den paa hodet, la det litt paa skakke, røde blaff skjøt ut av dens svarte øine, og saa — var han efter en høne og bar sig stygt aat med den. En dag bestemte Peder sig til at straffe hanen; han tok havre i en kop, lokket hønene med sig bak fjøset og gav dem av havren; der tok han en kjep, passet sit snit og gav «Trollfugeln» et dygtig drag over kammen — han

skulde faa føle, at der var en Gud over ham òg! Peder saa morsk ut i synet. Men han maatte ha lagt for tungt aat; hanen laa flat paa marken og sprællet; det var saa stygt at se paa at Peder maatte gi den et par rap til; saa sparket den ikke mer. Peder skyndte sig efter spaden og begrov «Trollfugeln» borte i grova. — — Nu gik det saan, at denne synden drog en hel hær efter sig; for det kunde hænde flere ganger om dagen, at moren spurte Peder om han ikke hadde set hanen; og bestandig løi han for hende. — Aajo, han kom nok dit det brændte bestandig!

III.

Aar gik og aar kom; liv grodde og liv visnet; aldrig hadde det været anderledes; saan kom det vel til at vedvare.

Sterk junisol med mild sønnavind. Prærien fløt i et hav av sol; aldrig hadde den kjendt det saa liflig at være til. Nu hadde den drukket lys den hele utslagne dag, og var saa tung og doven at den maatte lægge sig til at blunde mot kveld; til natta naar maanen kom, blev her andet at tænke paa! — —

Peder gik nu i sit 11te aar. Netop nu var han paa veien hjem fra skolen, gik og slog med nistespandet borti storgræsset langs veien, mørk og knuvet i ansigtet, og sen paa foten. Det hastet slet ikke! — Religionsskolen var begyndt for to uker siden, og iaar hadde de faat en lærer som var mer ulidelig end noen av de forrige.

Idag hadde det gaat galt med Peder igjen. Ikke noe nyt det! Men dette her var altsaa det værste han hadde været borti. Han slog haardt til storgræsset, stod et øieblik, sprang til og slog alt han

g r o v a: skogen rundt husene paa en farm.

vandt. — — Saan skulde de ha det! Saan! Og *saan!*

Her er det som hadde hændt:

I formiddag sat han og hørte paa storklassen bli katekisert i stykket om da Jesus vandret paa vandet, saa aldeles borte i den merkelige episoden at før han kunde stoppe det, sprat det ut av ham paa bredt nordlandsk: «Kan du sei meg ke da va slags fotbuna han ha paa seg den gaanjen?» — Det var ikke vantro; heller ikke for at gjøre nar; han undret sig bare saa sterkt paa, om ikke Jesus engang var blit vaat paa føttene.

Skolen hylte av latter. Men det som fulgte efterpaa, var værre. Læreren satte en vedskie paa enden oppe paa tribunen, ved siden av den stolen han selv brukte; paa den skien maatte Peder sitte til middag. Var det ikke fordi at sinnet hadde holdt ham oppe, hadde han kanske besvimt, for skien var vond at sitte paa. Men ingen skulde faa den glea, at det gjorde ham noe — aanei, du skal saa visst ha tak! — Værre end alt andet var de ordene som læreren hadde sagt til ham da han lot ham gaa: «Hvis du bare vilde være halvten saa flink til at lære leksene dine, som du er til at finde paa alskens ablegøier, kunde det kanske bli folk av dig ogsaa, men det ser ikke ut til det!»

I middagstiden hadde Peder lurt sig ut paa prærien og lagt sig, lemster og saar bak; i sindet brandt det. Det maatte være hat han kjendte nu, og han frydet sig ved tanken. Mens han sat paa vedskien, alene mot hele skolen, kjendte han noe sterkt regjere med sig, og det hjalp ham til at gjøre det løftet, at denne manden skulde han engang mørbanke til han tigget om naade. Han kunde gjøre av sig hvor han vilde, han skulde nok finde ham!

Nu var tankene atter over ham. Bedst det var, sprang han til og slog voldsomt til græsset — *aa!* — — Hvorfor hadde han ikke svart paa spørsmaalet, den tosken? — Det skulde han maule tørmjøl paa, at naar det kom til stykket, forstod læreren ingen verdens ting av alt han vævlet med. — Tørvigtig og dum, det var hvad han var! — — Og ikke kunde han engelsk. Andethvert ord sa han galt. Men tror du ikke han skulde bable paa engelsk likevel? For at staa sig godt med ongene naturligvis! — Og altid prækte han om hvor herlig alt var «hjemme i Norge!» — Hvorfor fór'n saa ikke dit, tosken!

Peder gik og gik. Ansigtet haardt og fortænkt. — — Om det fandtes spor av retfærdighet hos Gud, hadde han smurt denne vigtigperen under øret! — — Aaanei, Gud hadde det vel for travelt med at ta livet av folk!

Som han gik der og slentret og slog med spandet, sprang der op et stort lys for ham, og med det kom en sterk glæde: Det var borte i Norge Gud holdt til! Han hørte noen si det i øret, klart og tydelig. Ja der har du det — her hadde han endelig fundet løsningen!

Han blev straks forsonligere stemt og begyndte at le med sig selv. — — Mor og de andre tok naturligvis feil. Gud hadde vel saa meget at gjøre borte i Norge at han ikke kunne komme hit. — Amerikanerne var forresten mye flinkere end norskene. De hadde baade Washington og Lincoln. Den ene av de karene hadde skapt landet; den andre kom og satte alle slavene fri. Slike storspræt kunde neppe Gud selv gjort bedre om han hadde været her og styrt! — Amerika var forresten et nyt land — ikke svært længe siden Columbus fandt det. — — Kanske hadde det ikke engang været med i den del av verden det stod

om i Bibelhistorien? Well — da hadde vel ikke Gud noe at gjøre med det heller?

Peder kjendte en rar glæde risle gjennem sig. Bedst det var fik han en lys ide til: Hvis Gud var her, maatte han vel være amerikaner! Ja der har du det — hvad skulde en med en norsk Gud i Amerika? Kanske var det netop det norskene ikke forstod, og saa gik det dem gale?

— — Naaja, ingen skulde faa ham til at tro, at en rigtig amerikansk Gud fór og drap folk med snestormer og slikt — gik og lurte paa folk! Her fortalte de det var saa stygt at lytte ved dørene, men Gud han kunde høre tankene folk gik med inde i hjertet og aldrig hadde nævnt til noe menneske, og ikke kunde for at de tænkte. Likte han ikke tankene, klasket han bare til ham som gik med dem. Og slikt kunde de indbilde sig var *fair play* av Gud! — Peders ansigt hadde atter faat et fortænkt uttryk. I dag hadde han sittet og tænkt paa, at han vilde gifte sig med ho Carrie Teigen saasnart han blev vaksen, og dra bent til Black Hills og grave sig noe guld, for hun var saa hvit og vakker i halsen. — — Well, kanske han strauk vestover først og kom tilbake og giftet sig efterpaa? — — Saant syntes neppe Gud om. Mor vilde ikke like det, og ho mor og Gud tænkte næsten altid ens!

— — Men om nu Gud ikke likte at de snakket til ham paa norsk? Naar han var amerikaner? Det lysnet op i det fortænkte gutteansigtet, for straks at slukne igjen. «Isaks og Jacobs Gud» stod der. Altsaa maatte han være jøde. — — Jødene hadde korsfæstet Jesus — det òg stod der. — Akkurat passe Gud for dem!

Peder gik og tænkte haardt en lang stund, men kunde ikke huske at hverken Norge eller Amerika var nævnt i Bibelhistorien. Han blev dog

glad over at ha fundet ut at Gud var jøde. Skjønt han intet visste om dette folket, rimet dog alt straks meget bedre. Allikevel kunde han ikke bli kvit tanken, at det ikke passet sig for en amerikaner at snakke til Gud paa norsk.

Om kvelden mens de drev og melket ute i kveet, og han hadde faat en ku manøvrert saa nær borttil moren at det gik an at snakke med hende paa tomands haand, spurte han hende om far hadde været flink i engelsk. Dette kunde han ikke huske. Naar han tænkte tilbake paa far, paa hvor godt og trøisomt de to hadde hat det, blev ordene borte; han og faren kom saa nær at de ikke behøvde at snakke for at forstaa hverandre.

— Hvorfor skulde han vite det? Moren sat med hodet indmot svangen; hun melket langsommere for at høre bedre hvad han sa.

— Nei han kom bare til at tænke paa det. — Var han det?

— Det var vel med ham som med andre som kom hit i voksen alder; de fleste blev gaaende og stamme. Boklig kundskap var nu forresten ikke fars sterke side.

— Han kunde *snakke* vel? Peder kunde ikke skjule den harmen han følte mot hende, og prøvde det heller ikke.

— Saapas at han greide sig, det trodde hun visst.

— Rigtig ja! For far greide sig i alting. — Peder var straks forsonlig stemt igjen og grundet haardt en stund; spurte saa pludselig:

— *Bad* han paa engelsk?

Moren var længe efter svaret. Da hun endelig kom med det, hadde det en haard klang som Peder ikke kunde forstaa:

— Han far bad ikke. Og som for at verge sig mot et andet spørsmaal la hun straks til:

— Han var ikke av det slaget!

For Peder hørtes ikke det det grand merkelig ut; det gjorde ham bare glad, gav større tryghet. — Hvad skulde han far ha at be om, han som greide alting selv. Denne tanken drog en anden efter sig, som han ikke var kommet paa at spørre om før:

— Hvad fór han efter dengangen?

Moren blev sen med svaret nu òg. Hun var saa lavmælt og traurig ikveld.

— Han skulde avsted efter presten til han Hans Olsa.

Dette kunde ikke Peder forstaa, og maatte straks ha greie paa hvad han gudfar vilde med presten. Han ventet længe paa forklaringen, holdt spænene i haanden uten at dra. Og da han intet hørte fra hende, og han saa op, hadde hun melket koen fra sig, sat fremdeles paa skammelen, bøtten stod ved siden; men hun holdt forklæet for ansigtet og sat der og ristet i graat. Peder blev saa ilde ved at han ikke visste hvor han skulde gjøre av sig, stod raadløs, og kjendte graaten komme hos sig òg. — — Det var naturligvis dette om far!

Han brændte av trang til at gjøre godt igjen hvad han nu hadde gjort galt, og begyndte straks at bære ind melken, tænkte haardt paa noe passende at si, fandt det ikke, og gik bent til vedhaugen og tok ind et stort fang ved. Han gav sig saa god tid at hun skulde komme og faa se hvor omtænksom han var, — hun likte han husket at hjælpe hende med veden.

I vinduet laa boken han hadde hat med sig hjem fra skolen; den tok han i haanden, gjorde en sving ned i kjelderen, hvor hun allerede var ifærd med at sile, holdt boken saa hun kunde se den og sa:

«E trur e faar ta ho et tak; han e saa fæl tel aa gje os lang lekse, sir du.» — Hun sa ikke noe til det, men han kjendte det straks paa sig, at dette her, det likte hun.

Han stak boken under fangskindet paa overallen og sprang op paa Indi-haugen. Her stod en bænk han selv hadde snekret av pilekvister; i godveirskvelder stelte han ofte heroppe. Han syntes det var artig at se paa prærien roe sig til natten. Her kom synet saa høit. Han kunde staa her og nævne 14 farmer.

Det kjendtes for ham som om han blev ett med kvelden og alt han saa, og det var saa godt. Han undret sig paa hvordan det hadde sig, at prærien trak sig sammen om natten; herfra kunde han kaste bortpaa husene til ho Sørine-guldmor; bakken ned til Tønset'n hadde smøget sig ind i sig selv; kanske var det ikke bare folk som var mørkrædde? Han òg likte at krulle sig ihop før han sovnet.

Han aapnet boken og bladet dit leksen begyndte. Men saa kom han sig ikke igang med læsningen. Nede fra stalden hendes guldmor kom strofer av en melodi svævende opover til ham. Han maatte lytte til den. — — Naa, dernede gik nu han Tambur-Ola og sang den sangen sin mens han stelte hestene. — — Merkelig til tone; han kunde den godt selv, men tok aldrig efter den uten naar han maatte synge graaten bort — den rørte borti mangt rart den tonen.

— — Med ett sat han inde i tankene paa hvor rart det var, at vaksne folk syntes saa lite glade. Det var som de gik med graaten i halsen bestandig. Bedst det var saa randt det! — — Det største paa jord, det maatte være at faa folk saa fulde av glæde at de ikke kunde bare sig for latter — det skal jeg akkurat prøve!

Skymmingen vedblev at bære tonen op til ham. Som den tætnet, syntes traurigheten i sangen at bli tyngere. Hvordan det nu end hadde sig, saa maatte han tænke paa moren. Peder stak boken ind under fangskindet og sprang op. Skyndte han sig nu ikke hjem straks, maatte han graate. Han satte i at hauke tonen mens han gik nedover. — — Merkelig saa sterk prærien kjendtes ikveld!

IV.

Vaaren efter — Peder gik da i sit 12te aar — hændte der noe i settlementet, som gav folkesnakket meget at fare med:

Østpaa prærien bodde enken Gunhild Tuftan med sin steddatter Oline. Saa godt drev enken, at de to greide sig bra ved at leie den hjælpen de trængte i onnetiden. Især i harvesten fór der meget kar og rak ute hos dem. Om Gunhild selv gik ikke de bedste rygter; folkesnakket hadde ofte fat i hende. Siden datteren blev konfirmert her om aaret, visste man lite og ingenting om hende. Hun skulde være svært vakker, paastod de guttene som var heldig nok til at faa se hende i ansigtet; men det var ikke mange, for hun var saa undselig at hun snudde sig unda naar folk snakket til hende. Efterat hun vokste op, kom hun hverken til *meetings* eller noe andet sted hvor mange færdedes. Forholdet skulde ikke være det bedste mellem hende og stedmoren.

Nu hændte det den vaaren, at jenten fødte et barn i dølgsmaal. Om hun hadde tænkt at gjøre av med det, kunde ingen si; nok er det: det var dødt da hyrekaren fandt det borte ved en høistak. Men eftersom øvrigheten ikke kunde spore nogen merker efter vold da de kom dit og holdt forhør,

meetings: møter, gudstjenester.

lot de saken fare. Det var et vakkert, velskapt guttebarn.

Datteren var der ingen uten presten som fik se. Gunhild gav den forklaring, at hun hadde frygtet for det ikke hadde staat ret til med Oline. De hadde hat to karer der ifjorhøst i harvesten; begge laa efter hende som katten. Den ene spilte guitar og sang saa livsalig vakkert til — ja det var trolig at jenten var blit forgapet i ham, hun var svært tonekjær, og saa hadde han vel faat sin vilje med hende. Gunhild hadde ikke orket at nævne noe til hende. For det første var hun ikke saa sikker i sin sak; dernæst trodde hun ikke at hun ventet sig endnu. Den dagen dette hændte, hadde Oline gaat ut om morgenen for at pløie i cornet, hadde været hjemme om middagen, men hadde lite nydt. Da hun kom ind om kvelden, saa hun svært ussel ut og hadde gaat bent tilsengs. Dagen efter maatte hyrekaren avsted og se efter hvad det var kraakene gol saa paa borte i høistakken, og hadde da fundet barnet. — Alt dette forklarte Gunhild omstændelig baade for presten og andre som spurte hende. Hun kunde bare ikke forstaa, at Oline intet hadde sagt, saa snild og godhjertet hun var baade med folk og fe.

Denne hændelsen fór snart utover hele settlementet. Folk snudde paa saken og saa paa den. Somme mente det hang ikke rigtig sammen; hadde det endda været Gunhild selv, for den tøtta var troende til litt av hvert! Men intet mer kom op, og snakket holdt paa at lægge sig igjen.

Pastor Isaksen, som endnu var forholdsvis ny der i kaldet, men godt oplært i den rene lære, hadde snakket med moren om hvad her maatte gjøres straks dette spurtes. Baade mor og datter

Cornet: mais.

hørte til menigheten, og den kirkelige orden han var blit indprentet, krævde, at Oline skulde stilles under kirketugt. Hun hadde ikke alene født i dølgsmaal, men indiciene talte sterkt for at hun hadde bestemt sig til at la barnet omkomme. Hvorfor hadde hun intet sagt til moren? Av hende selv fik han lite og intet at vite. De gangene han hadde været der, hadde hun ligget og stirret bort i væggen, og var ikke at faa til at aapne munden uten naar han talte strengt til hende; da hændte det hun lot ham faa et ja, men paa en saan maate, at han fik det indtryk, at det var for at bli kvit ham. Hadde det ikke været for Gunhilds klare vidnemaal, vilde han ikke visst hvordan han skulde gripe saken an. Nu kaldte han diakonene sammen, fortalte dem alt det han visste, og forklarte hvad orden og sømmelighet inden en kristen menighet krævde i slike ekstra-ordinære tilfælder. Og det blev da bestemt, at Oline Tuftan skulde sættes under kirketugt førstkommende prækendag, den 4de søndag efter Trinitatis.

Menigheten hadde ikke vundet sig til med kirke endnu. Den holdt til i Tallaksa-skolehuset; det var størst og laa mest centralt. En del hjemmegjorte bænker blev sat ind hver søndag og tat ut igjen efterat tjenesten var slut.

Usedvanlig meget folk hadde møtt op den søndagen; inde sat stuvet fuldt, ute i gangen likedan; ved hvert vindu stod tætte klynger; al den ungdommen som kunde komme fra, var visst tilstede.

Efter prækenen og daabshandlingen stod presten fram og forklarte — noe famlende paa grund av alt snakket som hadde sivet ind i prestegaarden i det sidste — i skaansomme ord den brøde Oline Tuftan hadde gjort sig skyldig i, samt hvad han i samraad med diakonene hadde besluttet

burde gjøres. Det var altsammen efter Guds ord, og den regel vor kirkes fædre i dette land hadde anbefalt i lignende tilfælder. Den faldne var menighetens barn; som kristens folk kunde de ikke forsvare at la saken gaa. Her sat nu piken Oline Tuftan og var villig til at bekjende sin synd og be menigheten om forlatelse for den forargelse hendes ugudelige færd hadde voldt. Den miskund de haabet Herren i sin tid vilde vise mot dem, skulde de nu ogsaa vise mot et stakkars menneske. Presten talte længe og omstændelig og brukte mange ord.

Derpaa gik han ned og snakket til noen framme i forsamlingen. En kvinde reiste sig, klædd i sort fra top til taa. Hun gik liten og lutende, og lignet grandgivelig en uhyre svart fugl som var blit saapas tam at folk kunde gjøre med den hvad de vilde. Et sort tørklæ dækket ansigtet, uten akkurat øinene og ned til haken. Det farveløse hvite i dette barneansigtet stak sterkt av mot tørklæet. I det hun vendte sig mot forsamlingen, fløi et skræmt blik utover rummet, kom tilbake og løftet sig ikke siden.

Presten foldet ut et papir og rakte hende. «Læs nu,» opmuntret han venlig. Viljeløst tok hun papiret, stod der og fingret med det.

En tung, pinlig taushet fulgte. Den ene merket paa den andre, at han fandt det haardt at puste, holdt aanden og slap den i et støn. Indigjennem hvert vindu stod fuldt av spændte ansigter.

— «Læs nu!» gjentok presten mildt.

Hændene famlet med papiret. En barnslig stemme kom skjælvende smygende fram under det sorte tørklæet. Peder syntes han aldrig hadde hørt noe som mer lignet et ræd fuglepip. — «Jeg Oline Tuftan,» læste stemmen — Peder merket et uveir av graat staa svart omkring den,

graat som bølget og brøt paa, graat tvunget tilbake av en overnaturlig magt, og han vilde graate selv, men kunde ikke, hver nerve i ham dirret efter at faa tak i hvad som her foregik — «bekjender for denne menighet at ha brutt Herrens hellige lov vedrørende hor.» — Her sluktes stemmen av et hikst, smøg sig ut igjen, men ræddere, — det uveir som brøt indunder, kom stadig nærmere —: «Min skam maatte jeg skjule for mennesker og fødte i løndom —»

En hæs mandsrøst brøt ind gjennem det bakerste vindu:

«Høgare! Læs høgare — me kan kje høyr skikkele!» — — — Som om de hadde ventet netop paa dette hvilepunkt, satte et par karer i med sterk hoste; en anden slap et tungt suk som sa tr-r-o, det hørtes ut net som en hest; en mor med et spædbarn reiste sig og gik ut; flere nyttet anledningen til at flytte paa sig; derpaa dødsstilhet, hvori steg tunge suk.

Atter kom stemmen, nu hakkende og støtvis, som et hjulverk der maa stanse fordi fjæren er gaat ned:

«Men Herrens haand — har — har — fundet mig, og ført — ført — baade mig — mig og min synd — frem i det aabenbare.»

Her blev stemmen borte. Den sorte skikkelsen svaiet et par ganger, sank derpaa sammen i en dynge, hvorfra stak ut et par slitte sko. Det var et nifst syn, for det saa ut som aanden hadde forlatt legemet. Folk sat der rædselslagne.

Beret Holm var den første til at komme sig fram. «Her maa vi ha hjaalp straks!» sa hun stille. Et par mand stod straks ved siden; saa kom flere; mange reiste sig for at kunne se bedre; et par av mændene hadde faat Oline paa armene og bar hende ut. Presten fulgte, og for-

samlingen sank atter tilro. En kald haand holdt om hjertene. Der var dem som undret sig om det ikke var Herren selv som hadde talt her, husket den synd de bar i det skjulte og blev end tyngre av alvor.

Presten holdt Oline i den ene armen da de kom ind, Gunhild i den andre. Nu lot han Oline sætte sig hos moren. Tørklædet var glidd ned og viste et fint formet hode med lyst haar som gik i bølger og spillet i guld naar lyset faldt ret. Ansigtet hang ned, lite og fint formet; det vilde være vakkert om ikke trækkene hadde staat saa forvredne og været overnaturlig bleke.

Atter stod presten op, rystet og usikker paa grund av det som netop hadde hændt. Han tok til at forklare omstændelig ting han hadde sagt før. Piken, og især moren — at det især var moren, betonte han nu sterkere — hadde bekjendt hvordan alt var gaat til; en laak kar som arbeidet der ifjorhøst, hadde faat Oline i sin magt, og var saa strøket sin vei, — kanske dem alle til advarsel, at de skulde passe sig for hvem de tok ind i sit hus, en herre hadde ansvar for sin tjener! Ingen visste hvor denne mand nu holdt til. Naar de nu dømte hende, skulde de huske hun ingen far hadde hat til at vaake over sig, og derfor være milde i sin dom. Hadde faren levd, hadde vel aldrig denne sørgelige ulykke fundet sted! — Sterke indicier talte vistnok for, at hun ikke bare hadde bedrevet hor, men kanske villet det som værre var. De sat vel her med det samme spørsmaal han hadde maattet gjøre sig selv: Hvorfor hadde hun intet sagt til moren? Anken syntes retfærdig nok; men han maatte gjenta hvad hans kone hadde sagt til ham: Der indtraf tilfælder i livet da det ikke var saa let at snakke, og saa skulde de huske paa, at enken Gunhild ikke var

hendes rette mor. Dertil kom, at piken var næsten bare barnet at regne. Kanske lyste hendes forstand ikke altid sterkt nok, — han maatte tilstaa han hadde faat det indtryk. Den bekjendelse han holdt i sin haand, hadde hun baade vedkjendt sig og underskrevet; skjønt vistnok imot reglene for kirkelig disciplin, trodde han det var kristenpligt ikke at tvinge hende til at læse den selv, saa svak som hun var, — forresten hadde hun jo læst en del av den. Hvis der ingen indsigelser var, vilde han derfor læse bekjendelsen i hendes sted. — Presten hostet let, saa paa forsamlingen og gjorde en kort pause. Derpaa læste han den bekjendelsen han selv hadde avfattet for hende. Da han var færdig, trak han et lettelsens suk — dette var, med Guds hjælp, saa forstandig sammensat at der ikke burde bli nogen opstus om det!

Men straks reiste gamle Tønset'n sig, rød og hidsig i ansigtet; han støttet sig paa stokken og lot blikket gli utfordrende utover forsamlingen:

— Det maatte han si, at det var mye til diakoner St. Lukas menighet nu hadde faat sig, som fór rundt i settlementet og lusket i lurvene efter al den lort de kunde finde! Og saa kom de dragende paa menighetsmøte med den! Rart at presten ikke holdt sig for god til slikt? Skulde dette her faa holde paa, fik de ta mat med sig til kjerka, og kanske sengklær ogsaa, for da fik de intet andet at gjøre end at holde menighetsmøter! — Han skulde oplyse diakonene om, at de ingenting hadde at gjøre med denne saken. Øvrigheita hadde været der og gjort det som skulde gjøres — han hadde selv været øvrigheit og visste hvad han snakket om! — — Hvad kunde den stakkars jentongen for at det kom paa hende akkurat *der,* og at hun ikke vandt at snakke om det for ho Gunhild? Hadde presten kjendt den tøtta, saa

hadde han kanske ikke stukket næsen borti dette her! — — Han som følte sig uten skyld, fik bare kaste først! Tok han ikke storlig feil, stod det saan i hans bibel. Han foreslog derfor, at de tilgav banongen, samt at alt angaaende denne saken blev *utslettet* — hvilket ord han betonte sterkt — av menighetens protokol, for det vilde ikke være stor hygge for deres efterkommere at faa vite, at fædrene deres hadde været *barbarer*. Noe pavedømme skulde de ikke ha i Dakota Territory!

Tønset'ns sinne rev delvis forsamlingen ut av den alvorstemning den sat i. Og straks sa den lattermilde stemmen til Aslak Tjøme:

«E understøtta forslaget dit, Syvert Tønset, jaddon gjær eg da!»

Manges øine søkte presten. Her var faldt ord han ikke kunde la gaa upaatalt. Somme av guttene strakte halsen og ventet *excitement*. Jentene kastet snøgge øiekast op fra salmeboken. Men de fleste av de ældre sat alvorlige og betænksomme.

Presten bet sig i læben mens Tønset'n talte. Uten at se dit den andre sat, sa han med stor styrke, at de som agtet at begjære ordet, maatte tale som det sømmet sig i en kristelig forsamling! Og saa maatte han *be* om, at de holdt sig til saken: det han og diakonene hadde gjort, skulde de nok vite at forsvare baade for Gud og mennesker, de hadde nok av præcepter at holde sig til! — Nu forelaa her altsaa et forslag; det bestod av to deler, først at piken Oline Tuftan som hadde gjort sig skyldig i hor —

— «Det sa eg slettes ikkje!» ropte Tønset'n arg.

«Det var indholdet av dine ord. Og nu skal du tie — du har ikke ordet!» Presten stod blek, han dirret i maalet da han fortsatte:

— Altsaa skulde hun faa menighetens forlatelse for den forargelse hun derved hadde voldt; for

det andet: at alt denne sak vedrørende skulde strykes fra protokollen. Hvis nu noen vilde uttale sig før avstemningen, var her anledning.

Nede i forsamlingen sat Nils Nilsen, en litenvoren, sortskjægget, brunøid mand og læste i salmeboken; den høire haanden holdt i det bladet han læste, og skalv sterkt. Nu reiser han sig, sætter de brune øine varmt paa presten og sier langsomt: «Efter Moseloven skal kvinden føres utenfor stadens murer og stenes, hvis jeg forstaar Skriften rigtig. Ja, jeg vil bare gjøre opmerksom paa hvad Guds ord har at si om saken,» tilføide han alvorlig og satte sig.

Presten smilte brydd nedover mot ham, mindet ham saa mildt om, at de ikke levde i den gamle pakt, men i den nye, ikke under loven, men under naaden; og den sa, at naar din bror synder, angrer sin synd og bekjender den for mennesker, saa skal hans synd være ham forlatt av mennesker, likesom den er det av Gud. «Døm ikke, at I ikke selv skal dømmes!» saa lød Kristi ord.

Presten hadde ikke talt fra sig før Nils Nilsen atter var paa benene:

— Hvordan kunde nu presten og diakonene være sikker paa, at Gud hadde tilgit Oline Tuftan? Hadde de sittet med ham i hans raad? Hendes synd var visselig svær; ikke bare hadde hun horet, men barnet hadde hun gaat fra uten at nævne et ord til moren — altsaa hadde hun villet ha det til at omkomme; altsaa ikke bare hor, men *mord!* — Nils Nilsen stanset et grand og fortsatte sindigere: — Sæt nu, at Gud slet ikke hadde tilgit hende, og saa de tilgav hende, vilde saa ikke forbandelsen ramme dem? Han maatte minde om, at denne menigheten hadde hat et lignende tilfælde før — nu 6 aar siden ihøst. Hende

tilgav de også; dengangen faldt straffens ris tungt paa dem, og ikke bare paa dem, men paa mange skyldige tillike. De forstod vel, at en slik vinter sendte ikke Gud for ingenting! — Han visste nok at folk nutildags lo til slik gammeldags opfatning; han maatte dog si det likevel.

Flere av ungdommen hilste denne tale med en haansk flir; gamle Tønset'n sat mørk og støttet hodet paa stokken; Aslak Tjøme smaalo godslig til noe han tænkte paa; men de fleste sat tause og trykket over tankene: — Der kunde være mye sandt i dette her. Guds straf laa nær sommetider! Det var let nok at sitte her og stemme. Men visste de hvad slags levnet disse to kvindfolka hadde ført? — Kanske var det bedst at utsætte saken?

Presten tok selv ordet igjen: — Gud fandt neppe paa at straffe dem naar de handlet i kjærlighet ifølge kirkelig orden og disciplin, selv om saa galt skulde ske, at kjærligheten førte dem paa vildspor; ti «han som meget elsker, skal meget forlates!»

Nils Nilsen stod brydd op og spurte om han kunde faa lov til at si et par ord til. — For det første maatte han, en ulært mand, be presten om tilgivelse fordi han dristet sig til at skifte ord med ham. For det andet maatte han for sin samvittighets skyld faa lov til at vidne for dem om den sandhet han saa: Dette snakket om kjærlighet lød saa vakkert; derfor blev det det vaaben Satan først tok til blandt menneskene. Den søte følelsen de kaldte kjærlighet, kunde være av mange slags, f. eks.: bløthet som bævet tilbake fra pligten, forældres slappe godvilje overfor vanartige barn! . . Oline Tuftan kunde kanske finde paa at komme med samme undskyldning. Hvad var det hun hadde følt der hun lekte sig med

kjødets søte vellyst? Hvis det var blit saan nu, at ungdommen kunde gi sig hen i hor og la avkommet omkomme, men likefuldt bli staaende som medlemmer i en kristen menighet bare ved at staa op og læse noen ord en anden hadde opskrevet, da var sandelig saltet blit borte fra Herrens Menighet! Nu vilde han foreslaa som substitut, at de skulde be Gunhild ta datteren og forlate settlementet; ved at handle slik blev de ingen til forargelse og fristelse. Forat ingen skulde beskylde dem for at handle ukjærlig, tilbød han sig at kjøpe farmen hendes Gunhild til den pris menighetens trustee'er satte den i. — — Nils Nilsen talte langsomt og stille, men indunder laa en brændende ildhu som kastet gnister i sind som hadde let for at fænge.

Presten stod synlig opraadd. Her hadde han lagt den hele sak saa greit og klart tilrette for sit kjære menighetsfolk at avstemningen skulde bli bare en formsak, og nu truet det med at løpe sammen i en uløselig floke. Og ingenting var farligere end at gi sig til at diskutere offentlig med en religiøs fanatiker — det hadde han faat prentet ind i skoledagene. — — Ansigter saa paa ham fra alle kanter av værelset, og spurte undrende hvad han agtet at gjøre med Nils Nilsen. Mange var nu øiensynlig sterkere optat av diskussionen mellem ham og Nils end den saken det gjaldt.

Men saa kom Vorherre i Aslak Tjømes skikkelse og reddet presten ut av forlegenheten. Aslak stod op, og med latter i hvert ord sa han tørt og godlyndt, at hvis Nils Nilsen vilde paata sig at opføre «Stadens murer», saa skulde han med trilbaara si besørge al den steinen de trængte til businessen som maatte foregaa uttaføre. Han skulde gjerne begynde imaara, skjønt det kanske ikke hastet før han Nils hadde faat «stadens

murer» skikkelig plastra! Det substitutet saa han ingen mening i. For det første hadde han Nils land nok før: for det andet forekom det ham kresteligere, at de sleit med synna si sjøl, end at de jaget den ut blandt uskyldige mennesker. — Visste han ikke, at han Nils var slik en strikt temperance mand, maatte han tru han hadde litt i hue! — Under lydelig latter forslog Aslak avstemning og satte sig. Gamle Tønset'n var med engang paa benene, stampet haardt med stokken i gulvet, og understøttet forslaget.

Dermed avskares al videre debat. Avstemningen maatte foretas. Bare én stemte i mot. Efterat stemmene var talt, stod Nils Nilsen op, og bad sagtmodig om at faa sin stemmegivning opført i protokollen. Dermed var saken avgjort.

V.

Beret og Peder sat i en av de fremste pultene. Det kom for hende da saken skulde begynde, at hun burde ta gutten og gaa ut; det endte med at hun blev sittende; for hun tænkte som saa: Kanske kan dette gi barnet større alvor for synd.

Under forhandlingene sat Peder glohet og hørte paa det altsammen. Og det var som han aldrig hadde visst hvad livet betydde før. En følelse vedblev at skylle fram og tilbake i hans sind, fik større magt og brøt værre for hver gang: Her fór de ikke ret aat! Gud vilde ikke dette her med et menneske!

Da den sortklædde med det rædde maalet, og et ansigt hvori Døden sat, begyndte at læse, hævet han hodet og saa sig om, brændende i øinene, og saa tør i hals og mund at tungen slikket efter væte; hændene knyttet sig, vaate og svette. Nu

plastra: kalket. strikt: nøie.

maa her ske et mirakel! tænkte han. Hun med det maalet kan aldrig ha gjort noe saa forskrækkelig — nu maa Gud komme! — Da moren reiste sig for at hjælpe, vilde han være med, men saa var det bare for vaksne, og han maatte sitte igjen. — — Var hun død alt? Han undret sig slet ikke paa det — hadde han ikke selv ofte følt at hjertet truet med at stanse? Det hadde været mindre aarsak end dette her! — De kunde vel ikke begrave hende idag? Kanske kunde Gud komme og opvække hende — det stod om saant i Bibelhistorien. — — Aanei det passet nok Gud sig for, det var bare Jesus som gjorde saant, og ham hadde de korsfæstet! En avmægtig harme la sig paa ham; hændene aapnet og knyttet sig krampagtig. Naar han blev vaksen vilde han — vilde han! — — Han begyndte rasende at tænke paa hvad han vilde gjøre med presten og diakonene, og med alle som hadde hjulpet til at faa dette her istand, men fandt aldrig noe som var galt nok. Aa, han skulde — — han *skulde!* —

Efterat de var kommet ind med hende igjen, og Nils Nilsen begyndte at tale saa alvorlig vakkert om at stene hende, var der ikke tvil hos Peder om at det vilde ske. Han la armen over munden og bet i trøieærmet for ikke at skrike. Alt som var galt og rigtig vondt, det skedde bestandig! — Men der skulde bli flere dauinger! Han vilde hive storstein midt i synet paa dem! — — Hadde han endda hat tid til at springe hjem efter børsa! — — Saa voldsomt gik følelsen hos ham, at straks Aslak Tjøme hadde talt, brøt graaten løs. I det viddets klarlys som den andre hadde kastet ut over dem, saa Peder straks hvor urimelig umulig dette med steningen var. — Det kan ikke ske, — nei det kan ikke ske! Han skulde likt at reise sig op og rope hurra for han Aslak

Tjøme og for Tønset'n, for de maatte være de største storgjævinger! — — Saan skulde vel han òg engang faa folk til at le til sin egen toskethet! — Straks moren hadde spurt hvad som mankerte ham, og han tvang graaten ned, satte han sig til at lure paa hvad de vaksne tænkte paa.

For det var noe rart — det kjendte han godt. Hele tiden hadde Peder sittet med følelsen av at skamme sig. Akkurat det samme følte han hos de andre; selv paa moren syntes han at merke det. Hvad betydde dette rare fliret han saa hos mange av karene? Og jentene sat røde i kindene og turde ikke se op? Hvad var det de skammet sig for?

I det han og moren gik til vognen, og kom forbi en flok mænd som stod og snakket, sa en lavmælt: «Det e'kje greit at gje seg te at ferrel med jentene hertillands; borti gamlelandet var det ikke saa nøie med en lausingsonge eller to!» — En anden faldt leende ind: «Hertillands faar du lære dig til at fare smartere fram, sir du!» — Hele flokken lo til det. Moren tok ham i armen og halte ham avsted med magt. — Hvad betydde alt dette her?

Paa veien hjem blev intet sagt. Brødrene satte ind hestene uten et ord. Søsteren holdt sig unda ham. Han merket det altsammen, og det hemmelighetsfulde blev bare merkeligere. Han stjal sig op paa loftet, tok boken og læste alt det som stod om hor, og saa var ikke det mer end han kunde før, saa læsningen gjorde ham ikke klokere.

Og nu da ophidselsen holdt paa at lægge sig, følte han at han var klein og vilde kaste op. Det sa han dog ingenting om; men da middagen var færdig, og han kjendte matlugten, orket han det ikke, han maatte tilsengs. Utover hele eftermid-

dagen laa han og svettet og tænkte paa mange ting.

Om kvelden da moren stod i kjelderen og silte melken, stod han op og begyndte at rusle rundt. Han kom paa at han vilde ha silardraape; han likte forresten at snakke med hende. Bare nu ikke søsteren kom snusende! Han saa sig om og stjal sig ned til moren.

Det var skumt og kjølig hernede, og let at snakke. Han ventet til hun vendte sig fra ham. Da spurte han hvad galt det var Oline hadde gjort. — Moren lot fatet rinde fuldt før hun svarte:

«Da haur du vel idag, banet mit. — — — Be du Vorherre hjaalp deg, saa du kje før et menneske i saan elendigheit!» det sidste la hun til som ut av mange tanker.

«Va ho kje gift?»

«Nei.»

«E da hor naar'n faar ban aa ikkje e gift?»

Han kjendte han blev tør i halsen og drak en slurk melk til.

Moren svarte ikke straks; han var glad for det. Hun bøide sig over et fat og satte det bedre ind paa hylden. «Da staar saa.» Nu hørtes hun træt ut i maalet; men han brydde sig ikke om det:

«E da saa gale?» — Moren hadde fyldt ett fat til. Hun stod som om hun ikke var sikker paa hvor hun skulde sætte det. Stemmen, som kom langt inde fra, bar med sig saa stor sørgmodighet at den rørte ham.

«Du faar ta Katkjisma di aa læs da 6te bud. Da staar vesst klaar nok!» — — —

Peder saa pludselig en ny tanke komme og tok den med engang:

«Staar da saan paa engelsk òg?» Han hadde ikke før sluppet ordene, før han kjendte sig sikker paa at det ikke kunde være saa uforstaaelig

dunkelt paa engelsk; alting var forresten klarere paa engelsk.

«Aa da gjær da vesst!»

Peder stod en stund og tænkte:

«Trur du Gud vil ho skuld gjær dederan de ha ho tel idag — naar'n ha telgjet ho? Før da skjel da vel ikkje naan ainner?»

«Stunda e da saa vanskele aa førstaa ke han vel.» — Hun vendte sig mot ham. «Gang no du op og ta boka di tel imaara, før da e e sekker paa han vel!»

Men saa ranst der noe i Peder han ikke kunde dy sig med; og nu hun stod derinde i mørket, var det saa let at si det til hende:

«Du mor, e skuld rekti lik aa faa lær bøkern mena paa engelsk!»

Moren satte fra sig bøtten hun holdt i haanden og kom fram i kjeldergangen:

«Kan du sei meg ke du staar der aa tulla med, Permand? — Lær bøkern paa engelsk!» la hun til for rigtig at vise ham hvor dumt han snakket.

«Det saa mykje lettar!»

«Før deg saa e saa flenk i norsk!»

«E forstaar kje ordan!» paastod han trassig.

«Ja saa faar du no bære lær di, e veit kje beire raad!»

Han skjønte paa maalet, at nu nyttet det ikke mer. Her hadde han ødelagt for sig — nu kunde han ikke spørre mer om det andre heller. Han la bare til som for at forsvare sig:

«Ainner gjær da!»

«Da kan kje vi bry os om!» — Men saa blev hun mildere i maalet: «Kjære deg, Permand, du vil no kje gjær den skam paa meg?» Og nu kom hun længere op i lyset.

«Skam?» Han gik et par trin op igjennem trappen unna hende.

«Ja da maa e rekti sei!»

«E da saan skam?»

«Da e no vel skam før en norsk glønt aa gje seg tel aa ap med krestendommen paa et spraak hans eia mor ikkje førstaar! — No ska du bære gang op og ta bokja di straks!»

Peder kom op og ut i kvelden, saa harm at det kokte i ham. — — Nu saa ikke ho mor længere end hendes egen næse var lang til igjen, — — han en norsk glønt, høh, da kjendt e akkurat paa meg!

Men borte ved fjøset stod en buggy. Var ikke det hestene hans Sam Solum? Der kom høirøstet karamaal fra buggyen; Peder kredset nærmere, stadig nærmere — dette her kunde det være artig at faa greie paa. Hyss — nu maatte han bare passe sig og ikke komme saa nær at de jaget ham bort! — Ho, det var han Sam; han hadde han Chris Tallaksa med. Ole stod med én fot paa framhjulet, Store-Hans paa den andre siden likedan. Sam førte ordet; der var slik begeistring i snakket; de andre skrattet svært og stak ind en og anden bemerkning. Og det var altsammen om ho Gunhild Tuftan, hvordan hun fór naar hun var kargælen, hvor ofte hun fik ridene, hvem som hadde været derborte, og der blev nævnt mange karer. Peder hørte merkelige ord, ord som rørte omkring blandt dunkle ting, i noe han bare hadde ant som en drøm han ikke rigtig kunde huske. Han blev skamfuld over at brødrene visste saa meget om dette her. Sam beskyldte Ole for at ha været hos Gunhild, han nævnte endog kvelden. Peder saa op mot huset, dette maatte ikke ho mor faa høre — for al den del ikke!

Buggyen kjørte sin vei, Peder gik ind og tok boken. Men straks efter kom der andre fremmen tilgaards. Det var ho Sørine-guldmor med

alle sine, hun og Vesle-Hans først; like efter Sofie og Tambur-Ola.

Denne sidste het egentlig Ole Tønaas. Som halvvoksen gut var han kommet fra Norge sammen med forældrene. Nede i Wisconsin hadde de borget sig en 40 avhugget skogland og git sig til at begynde livet paa nyt, og holdt ikke paa længe før de opdaget, at endnu hadde de ikke fundet fram til paradis.

Da gutten var 22 aar gammel, kom han med i krigen og blev tambur, fik tilnavn av geskjæften, og hadde beholdt det siden. Kanske var han født med store tonegaver; tamburgjerningen syntes han ikke at glemme; bedst det var, trallet han en slaat og slog takt til. Og naar han sang, la han saa meget i, og var det saa vakkert at folk som hørte det, maatte stanse og lytte.

Ellers en merkelig kar. Sommetider saa lystig og munter at han mest fik folk til at le sig tullet av alt snakket han fór med, og saa — pludselig — kom der rider over ham da han blev gaaende mutt og sturen i dagevis.

Efterhvert som Sørine lærte ham bedre at kjende, kunde hun forutsi hvergang en tungrid var i anmarsj; for det begyndte med at han gik og nynnet en viss melodi, merkelig med alle de trimulanter han hængte paa den, og fordi den var traurig og tung som blygraa novemberkvelder ute paa en øde prærie. Denne tonen bestod egentlig av to — en soldatersang fra krigen, og saa en norsk folkevise, knyttet til den andre ved noen langsomme hiem-hiem'er. Begge gik i moll. Han hadde nu nynnet melodien saalænge til alle i huset, og andre med, kunde den. Engang hadde Sørine spurt ham hvad han kaldte den der sangen; da hadde han trukket ansigtet op til et frygtelig gjep og sagt, at det var tonen om livets

smerte! Dermed flirte han kaldt og haanende. Siden gik den der i huset under navnet «Ruskveirstonen hans Tambur-Ola», og det var Sofie som kom paa det, for hun fik bestandig saan lyst til at graate naar hun hørte noen nynne melodien.

Dernæst hadde manden den egenheten, at han lo og gjønte med alt som angik religionen. Kom folk ind paa den materie i hans nærvær, kunde han enten finde paa at gaa sin vei, eller saa gav han sig til at holde slik leven med deres meninger at alvorlige folk blev ilde ved, og trodde at manden ikke var rigtig.

Somme sa han var blit slik efter et halvt aars ophold i Andersonville; andre mente det skrev sig fra den tunge skjæbne han hadde lidt ved at miste baade jenten sin og begge forældrene mens han tjente som soldat. Forældrene hadde fattigdommen og tungt arbeide dernede i skoglandet faret saa haardt med at de blev et let bytte for hosten en vaar den tok til at grassere i settlementet. Efterat han kom i krigen, hørte jenten aldrig noe fra ham, og kunde ikke andet tro end at han var død. Heller end at gaa og sørge alene hele sit liv, tok hun én til at hjælpe sig med det. Hun sat som gift kone, med mand og to barn, da Ole en vakker dag dukket op og vilde ha hende. Dermed endte den historien.

Siden flakket han vestover. Trods sine rarheter skulde en faa lete gjennem mange countier efter en flinkere og troere arbeider; nu gik han paa tredje aaret hos Mrs. Waag; der var dem som kviskret om, at det ikke var frit for, han fridde til hende. Hvordan det nu end hadde sig med det, saa var hun den eneste som fik kikke bak forhænget til hans tidligere liv; og nu gik han der som en der hørte til familien.

Ikke paa hele prærien fandtes et andet men-

neske som Peder estimerte saa høit som han Tambur-Ola. Han satte ham næsten jevnsides med Abraham Lincoln selv, og gik en tid og prøvde at efterligne ham i snak og opførsel. Han var forresten ikke den eneste der i huset. Beret hadde faat hans historie fra Sørine. Det hændte hun sat og saa paa dette ansigtet som livet hadde merket saa sterkt, og følte trang til at gaa bort og være god med det. Hans mange rarheter la hun ikke større merke til.

Efterat fremmedfolket kom, var begge brødrene snare til at komme sig ned fra loftet, hvor de næsten bestandig holdt til om søndagskveldene naar de var hjemme. Ikveld som ellers blev moren og guldmoren sittende i kjøkkenet og snakke; de andre bar det til stuen med. Peder maatte efter dit, først for at faa være nær Tambur-Ola, dernæst for at obsalvere Store-Hans og Sofie. Nu ivaar hadde Peder merket at broren blev saa rar i øinene hvergang han saa paa Sofie. — — Montro hvordan hendes øine var naar hun saa paa Store-Hans? Peder likte hende godt; der laa slik varm frodighet over hendes væsen, mest som vakker prærie i lune vaarkvelder. Og nu blev han opmerksom paa halsen hendes, hvor mykt den bøide sig i halskroken; det maatte være moro at gjemme haanden sin der — — la den gli over de smaabakkene som laa straks nedenfor. — Ellers saa han ikke andet særs paa hende end at hun kastet øinene paa Store-Hans en gang i mellem, og hvergang lo de med noe godt og tindrende varmt i. Dette hændte gjerne naar Tambur-Ola sa noe riktig morsomt. Broren saa saa ofte paa hende at Peder maatte skamme sig paa hans vegne — ho mor skulde bare set dette her!

Men saa glemte han de to; han maatte høre paa Tambur-Ola. Paa 4de julifesten ifjor hadde Peder

oplevd det eventyret at faa se fyrverkeri, og mindtes det nu; for nu syntes han grandgivelig manden sat og lekte sig med at skyte raketter. Straks han begyndte, hadde Store-Hans trukket døren til mellem kjøkkenet og stuen.

Ikveld holdt Tambur-Ola et slags foredrag om Nils Nilsen, og det bygverket han maatte faa reist før her blev levanes i Dakota Territory. — Han hadde snakket til Nils idag, fortalte han, og hadde hyrt sig ut til ham med engang. — Synd ikke at hjælpe manden med noe saa vigtig! Og Nils hadde betrodd ham stillingen som høvedsmand over hundrede, — aaja, han òg skulde da komme høit paa straa! Han var kommet hit ikveld for at leie sig et par karer. Gamle Tønset'n hadde hyrt sig paa et helt aar med engang. — Stakkars han Aslak og trilbaara hans! Hadde de hørt, at Mrs. Tjøme hadde sat sig til at koke smørels for ryggen hans da hun kom hjem fra kjerka idag? — Det var en omtænksom kjærring han Aslak hadde! — — Men saant et bygverk hadde der aldrig været i verden. Nils hadde beskrevet det i detaljer, — nu skulde de bare høre: Tolv alner skulde stadens murer være i høiden, og 12 i bredden; 12 porter skulde bygges i den, og 12 dører ved hver port — i tilfælde de skulde faa rigtig mye business med stening og slikt. Over hver port skulde der reises 12 taarn; i hvert taarn skulde staa 12 vagtmænd; hver vagtmand skulde være bevæbnet med 12 karabiner; til hver karabin skulde han ha 2 ganger 12 ladninger, 12 med løst og 12 med skarpt. — Yes Sir! Og hvergang en gut stjal sig avsted for at tuske med en jente, skulde hver vagtmand skyte de 12 skud med løst; snudde ikke synderen da, skulde der fyres med skarpt av alle vagtmændene ved alle taarnene paa én gang, alle 12 omganger med én gang, saa fort

som fingeren kunde faa avtrækkeren til at gaa. Dette var altsammen for at han Nils Nilsen skulde faa fred i sit sind for stygge tanker. Jøsses ja, Store-Hans fik nok passe sig herefterdags!

Tambur-Ola vippet en slags takt med den ene foten lagt over den andre, akkurat som til et stykke musik. Han sat gravalvorlig og ventet paa at de andre skulde faa ledd fra sig. Saa fortsatte han i en lav, godsnakkende tone; og hvordan han nu end bar sig ad, saa lokket han en slags trist uhygge ut av den gjønende fortællingen; kanske kom dette av det bitre uttryk som bestandig sat i ansigtet hans. —

«Paa toppen av hvert taarn skal der bygges en svart utbygning, til pryd for staden og til fryd for Nils Nilsen sine øine. Paa denne utbygningen skal staa 12 kamre, svarte som natta sjøl. Under hvert kammer skal staa 12 kokende kjeler, dag og nat pøtter-kokende. I hvert kammer skal der sitte 12 hekser; bare de som har rigtig skarpt syn kan komme i betragtning for den stillingen! Hver heks skal være bevæbnet med 12 uhyre, lange teiner, forsynt med en krok paa enden, saa stor som en baatshake. Hvergang en heks *tror* hun ser en farmerjente komme i det laget, at hun skal til at tænke paa en gut, skal heksen krøke jenten, hale hende til sig, og koke hende 12 døger i hver av de 12 kjelene» (Tambur-Ola gjorde en dyster pause før han fortsatte): «da først er svineriet kokt saapas ut av dem at skrottene kan serveres som kokemat til hine vagtmænd i taarnet — for i dem maa intet urent komme ind! — — Aaja ja san,» tilføide han trist: «Naar'n Nils Nilsen først kom sig skikkelig igang med denne staden sin, blev det ikke greit at være jente! Han maatte derfor raa hver én til at bli kjærring straks, for gifte kaller og kjærringer kunde synde efter be-

hag akurat som Nils Nilsen selv, for for dem fandtes ingen straf hverken inden eller utenfor stadens murer! — — Æsh ja — nu vilde han akkurat gaa bent hjem og lægge sig før slitet begyndte!» Tambur-Ola gjæspet engang til og strakte sig.

«Huf saa fælt du snakker, Ola!» sa Sofie og reiste sig.

«Aaja,» mente Tambur-Ola træt. «Men det er nu som høna sa: En faar kagle med det næbbet en har.»

Peder maatte bort til ham; han spurte lavt med dirrende maal: «Kefør va da 12 a de allesammen»?

«Aa det,» mente Tambur-Ola likesælt, «det er til ære for de 12 stammer ut i Israel. Det staar forresten om det i boka di; kan her være saa stor vankundighet i en kresten menighet?»

Net som de skulde gaa, kom Sofie og la armen om halsen paa Peder og tok ham tæt ind til sig, stak haanden under haken paa ham og løftet ansigtet op. «Før en smeldvakker glønt du kjæm tel a bi, du Permand! — Bedst e tæk deg før al den stygheita hans Tambur-Ola kjæm paa os!» — Saa strøk en bløt, varm haand ham over kindet. Pludselig var hun gaat. Peder stod igjen alene i stuen, blodrød, men underlig glad.

Da han kom ovenpaa og klædde av sig, gav han sig svært god tid. Ordene Sofie hadde sagt, hørte han endda. Han undret sig om det var sandt at han var vakker, for da vilde det bli endda morsommere naar han blev vaksen kar. Han fik av sig klærne, satte sig paa sengekanten og strøk sig over kroppen, kjærtegnet sig selv, og syntes det var artig. Endelig la han sig og bares bort i en urimelig søt længsel efter at faa noen til at holde av, én som det gik an at være god med.

— — — — Fra nu av kom denne længselen over ham hvergang han gik ind i det værelset hvor han drev og bygde paa fremtiden.

VI.

Kvelden efter holdt Peder paa at skræmme livet baade av sig selv og moren; dagen efterpaa gik han og lo til det altsammen, — det maatte være sandt som mor sa, at han var dummere end andre mennesker, skjønt — det trodde nu neppe hun heller.

Ovenfor loftstrappen hos Mrs. Holm gik en smal gang; paa hver side laa to værelser med tynde bolker imellem. I det ene holdt Anna Marie til med alt sit; det andre bruktes til stasværelse naar de huset fremmede. I det inderste paa den andre siden av gangen holdt Ole og Store-Hans til; det næste — det laa nærmest trappen — hadde Peder faat. Helt til for et aar siden hadde han ligget nede hos moren; men da flyttet hun ham op. Kanske var det ikke godt for ham som syntes at skulle modnes saa tidlig legemlig og kom paa saa mangt rart, at hun hadde ham hos sig om natten, tænkte Beret.

Den kvelden gik han op og skulde lægge sig som ellers. Indover værelset og like bortpaa sengen stod en stor, grøn maane og lyste. Peder klædde sig naken og stod midt i lysflommen, strøk kroppen og kjælte med sig selv, som han hadde gjort igaarkveld. Han merket en let uro; han kjendte sig glad, men det var ikke frit for at han var ræd ogsaa. Natklærne lot han ligge saalænge, gik til vinduet og saa ut. Det var artig at staa her saan i alt dette lyset! —

I tankene begyndte han at leke, at han var en av de alvene læseboken fortalte om. Stod han nu

bare aldeles stille og tænkte vakkert, vilde en av dem komme dansende paa straalene. — — I slike maanenætter fór de ute og lekte sig. — — Kom hun nu bare, skulde han danse med hende. Saa vilde han være med hende hjem til slottet og se hvor hun bodde. Kanske vilde hun ha ham til at gifte sig med hende? — Rart at ho Sofie som selv var saa vakker, skulde si det der om ham?

Natten kom mot ham, bløtt og kjælende; den grønblaa dimmen seg lyttende over alt som hadde liv, strøk det og gledde sig. Borte i grova sveiv skygger hemmelighetsfuldt. De hadde mange slags skabelon — somme digre, andre spinkle, bare saavidt han kunde skilne dem i dimmen. — Hyss, traadte noen paa en kvist? Han la øret tæt indtil vinduets mygnet; det banket fra det ene øret til det andre. Ute var der noen som kviskret: «Si-i su-i, su-i-si-i.» Der maatte være mange. Det hørtes fra alle kanter, og nu kom de like ind i øret. Naar han snudde paa hodet og saa ut, kunde han ikke høre klart. — — Han skulde ønske, at hun som kom efter ham, var finhuda og fuldbarma akkurat som ho Sofie, saa vilde han stikke haanden nedi og kittle litegrand. — Ikke saa stor som ho Sofie, men vaksen — han brydde sig ikke om at leke med onger paa den maaten!

— En rar skugge, den derborte? Tøide den sig ikke paa taa og lyttet? Kanske hørte den menneskemaal fra kjøkkenet og var ræd lyset gjennem vinduet? Der hørte han bestemt den kviskret? Vent no bære tel her bi skikkele stilt i huset, saa ska vi faa sjaa paa spel! — — Grønblaat lys kjek ind mellem grenene; skygger strakte sig i det; trak sig tilbake og kom igjen; de syntes nærere for hver gang.

— — — Merkelig til skugge? Der kunde han se hodet og den ene armen. Aa — hun kom nok

bare det blev stilt nede! En rar rislen randt gjennem ham.

Peder visste ikke av før han hørte Ole snakke høit i værelset ved siden av. Han smatt stilt over gulvet, kastet natskjorten paa sig, krøp op i sengen og satte sig til at lytte. Broren var høirøstet ikveld. Peders ører stod paa vid væg til det han hørte, og han glemte skikkelsen som stod nede i grova og vilde op til ham. — Dette var merkelige ting!

Ole hadde været i byen i eftermiddag og var netop kommet hjem; mens de klædde av sig, fortalte han broren hvad han hadde hørt: —

Ho Oline Tuftan hadde gjort det av med sig inat, fortalte han høirøstet. Ja ban, da de kom i fjøset der imaares og skulde gjøre stellet, hang hun der og dinglet! Det maatte være saa meget til syn. Kirkeklærne fra igaar hadde hun paa sig. Hverken hyrekaren eller ho Gunhild turde skjære hende ned — naanei det passet de sig nok for! De laut avsted efter folk. — — Ja nu blev her vel liv i lurvene! Folk snakket om, at det kanske ikke var saa sikkert hun var mor til ongen. Han Nils Rognaldsen mente ialfald, at den jobben kunde sagtens ho Gunhild greid selv; han hadde kjendt ho Oline siden den dagen han stod fadder til hende; uskyldigere menneske gik ikke i to sko, ja saa forsikret nu han. Men ho Gunhild sjøl gik kargælen støtt — det sa han òg. Den hyrekaren derborte var visst en dækels yngel. Ho Gunhild visste sagtens hvordan hun skulde stelle med ham for at faa ham til at sverge paa alt hun pekte paa. Han Nils Rognaldsen snakket om at faa folk sammen og jage hende ut av countryet. — — Andre hadde nævnt, at baade presten og diakonene burde avsættes fordi de hadde lagt sig bort i dette her. Ole lo høit: Tønset'n gik hernede og raste som en olm

countryet: landet.

okse; han svor paa han vilde skrive til Samfundets formand og faa ham hitut; det var naturligvis den circussen de stelte til her igaar — mente Tønset'n, som hadde drevet hende til det. — Sagtens blev her nu røre! sluttet Ole sin beretning.

Store-Hans hadde hørt paa uten at avbryte broren. Nu kom hans dype røst gjennem bolken:

«Presten kan de bære jag til Jeriko, for han e eit naut — han kun ha snakka tel ho privat. Det samme synes ho mor òg.»

«Ja va da kje før ho mor,» sa Ole inderlig og slængte fra sig et klæsplagg, «sku kje e ha nokka aa gjær med meinigheita; saa kund de bære set her med alt vævlet set — her e anna aa gjær i Amerika!»

«A da gjæk vel ikkje an da heller.»

«Da faar vi no sjaa paa naar tia kjæm!»

Saa blev det stille paa den andre siden av bolken. Brødrene gik og la sig; Peder kunde høre dem puste.

Om en stund sanste han ikke paa dem. Pludselig laa han og skalv. Det sterke lyset stod grønblaat og levende indpaa sengen til ham, — som om noen lyste med en stor lykt ind gjennem vinduet. Han maatte trække teppet over hodet for ikke at se. Men det hjalp ikke, for nu hadde han hele scenen fra igaar for sig igjen, tydeligere, forfærdeligere. Alt kom saa nær, og han var stilmot alene med det: Det lille bleke ansigtet bak det sorte tørklæ, det forlatte hjælpeløse over hele skikkelsen, barnemaalet med al angsten omkring — han hørte alt klarere end igaar. Og saa det flygtende blikket, og de øinene — aa de øinene, hvor de bad i rædsel! — — Og nu hang hun derborte fordi de hadde faret saa stygt med hende, og fordi ingen vilde hjælpe!

Pludselig faldt tanken over ham og fik ham til

at sitte i sengen: Denne merkelige skuggen hernede — kanske var det ho Oline? Ho Kjerstiguldmor kunde fortællinger om dauinger som gik igjen naar det var noe de vilde ha folk til at utrette for sig. — — Om nu dette var ho Oline som stod her og bad ham, bad ham staa fram og vidne, at hun var uskyldig?

Der trommet hun og banket paa vinduet!

Peder skalv saa han svettet, endda han kjendte kuldegysninger fare gjennem sig. Fælenheten hadde sat sig under bringen; kom han sig ikke op straks, vilde den kvæle ham. Han sprang ut av sengen og over gulvet. Øinene suget til sig alt som holdt til ute. — — Siden sidst han stod her, hadde maanen listet sig fram mellem to grener. I høire siden paa den levende skuggen hadde den fundet en liten kvist med mykt løv, som skalv under nattevindens kjærtegn. Denne kvisten maatte maanen se litt nærmere paa, tok saa straale paa straale av siftet lys og la nedpaa, og der blev en rar, hvitgrøn flek. Peder saa flekken og satte i at skrike, og saa kom der bare en hæs lyd — der stod jo ho Oline lyslevanes! Papiret holdt hun endnu i haanden og vinket med det!

Peder fór over gulvet, tumlet ned trappen, og kom styrtende ind i sengkammerset til moren; der kastet han sig opi til hende og fik teppet over sig. Han var styren og visste ikke av sig; men straks han kjendte varmen fra hendes legeme, gik der hul paa graaten. — Beret blev ilde ved; hun satte sig op, snakket haardt til ham, og vilde skyve ham fra sig, — hun skammet sig, saa tyndklædd som hun laa nu i varmetiden. Men det hodet han boret ind i hende, vandt hun ikke med.

«Ho Oline ha drepe seg!» hvisket han hæst og fælen. «Ho staar her borti grova og vel ha os tel aa hjaalp seg!»

Straks Beret fik høre hvad som mankerte ham, skjønte hun sammenhængen, og strøk ham over hodet. Mange tanker om det barnet hun bar saa stor omsut for, kom og gik. Hendes sind var som den himmel det driver mørke skymasser over, i kamp med en sol som maa ut og skinne. Det begyndte at klarne for hende. At han var saa følsom i andres nød, tok mildt under al hendes otte. Om en stund løste hun sig ut av armen hans, stod op og klædde sig, tændte lampen, og gav sig god tid med altsammen. Men hun sa ingenting.

Peder hadde løftet teppekanten, laa nu og tittet paa hende, glemte sig og spurte:

«Ke du ska tel med no?»

Beret svarte ikke før hun hadde været ute i kjøkkenet efter lykten og tændt den ogsaa. Da kom hun borttil sengen:

«E da saa, at ho Oline e kommen telgaards, faar vi vel ut og hjaalp ho. Pusk deg no bære op, og kom og vis meg kor ho e. Vi ska nok hjaalp ho, ska du sjaa!»

Peder vilde straks ind i rædselen igjen, og fandt ikke veien. Baade lampen og lykten brændte paa bordet; alt i værelset stod trygt og hjemlig; ho mor gik her og god-ertet ham. Han trak teppet over hodet, lette efter frygten igjen og fandt ikke andet end skam. Bra at det bare var ho mor som visste om dette her!

Beret ventet en stund; saa tok hun i teppet og vilde trække det av ham:

«Kom no og va med meg. Vi maa ut og sjaa ke da va saa skræmt deg.»

Peder snudde sig bent fra hende.

Da blev hun fastere i maalet; hun tok i armen hans saa det gjorde vondt:

«Skynd deg no saa vi faar fred her inat!» Og saa blev hun mildere: «E kan kje ha en stor glønt

ganganes her saa e saa red at han skræm livet baade a seg sjøl og i ainna folk. — — Ke du mein da ska bi a en saan kar?»

«Da va vel bære toskheita mi!» tilstod han spakt og hadde som et haab om at faa slippe med det.

«Kom no bere!»

Peder krøp langsomt ut av sengen og blev med. Men straks de stod ute i det duggete græsset, og han kjendte kjøligheten av natten, slog det ham først rigtig hvor dumt det var av to vaksne mennesker at fare her med en lykte og lete efter en skugge. Han visste forresten paa en prik hvilket træ den kom fra — — saa tosket ho mor var!

«Kor da va no henne?» spurte Beret.

«Kor da *va* henne?»

«Ja — at du saag dederan?»

Peder slap morens haand og sprang ind mellem trærne:

«Akkurat *her* stod ho! Papperet ho læst a' igaar, ha ho i handa — — ho venka med da — — det e saa saindt saa e staar her!»

Moren kom efter. — «Sir du no kor dum du e!» Beret lyste med lykten mellem trærne for rigtig at overbevise ham.

«Naar du staar der og skræm ho met løkta!» sa Peder bebreidende.

Til dette maatte moren le:

«Ja du Permand, du Permand!»

«Aa ja,» mente han selvbevisst, «e find paa mangt!»

De kom ind igjen, han gik straks til loftstrappen og vilde gaa op — da sa Beret mildt og godt:

«Det e bæst du stek deg ned hos meg inat, saa søv du beire.»

Peder syntes det var et rimelig forslag. En stund efter laa han trygt med armen om hende. — Hvis nu søsteren fik vite han laa her inat, blev det vel

baade «lisj-ongen» og «mamadalten»! — — Well, skidt med det — han skulde staa op saasnart ho mor rørte paa sig imaara!

— — — Va ho vaken enno tru?

«Ke da va, Permand?»

«Jau da va — ja sir du, e ligg her og tenkje paa korlesen da kan ha seg, at Gud kan læt saant nokka forfærdele ske med ho Oline.»

— Det var ikke Gud!

— Hvem da?

— Det var djævelen.

— Var han sterkest?

— Nei —

— Jo det *var* han! Peder reiste sig op paa albuen.

— Han maatte ikke snakke sa stygt! Beret tok haardt om armen som laa om hende.

— Jo for han fik alt som han vilde! Gud vandt ingen verdens ting med ham! Peder blev høi og sikker i maalet.

Beret snudde sig til ham:

«Kan du sei meg kor du e ette al de der tankan?»

«E kan sjaa da!» betrodde han hende tillidsfuld. «Gud vinn kje ainna end aa faa folk tel aa dø — og læs i Bibelen — og gang tel kjerka — og saa tæl al dauengan!»

«No maa du styr deg!»

«Da gjær e slettes ikkje! Før den ainnerkaren, han faar di ihop aa slaas — tel aa gjær hor — tel aa dræp kvarainner, — — han stel tel alt gale — her e jo kje nokka ainna eller gale!» Peder var glad og lys i maalet.

Beret sat i sengen. Guttens ord virket saameget forfærdeligere, ved det at han sa dem med slik inderlighet. I en tone som en der ber om det dyreste, fortalte hun ham om den synd han begik

ved at huse saanne tanker. — — Der kom graat og saar otte i, som hun vedblev at formane: Han maatte be uavladelig, be om Guds englers nærvær! — Bare paa den maate kunde han holde sit hjerte rent. For det var med onde tanker som med ugræsset: Slap de først ind i hjertet og fik lov til at fæstne sig, kom de til at kvæle al god sæd! — — Hun ynket sig, sutret i stor nød, om at han maatte være lydig og gaa de veiene hun pekte! — — Tilsidst fik graaten overhaand; hun kastet sig ned over ham, klemte ham til sig. Og saa blev det saa sørgelig at han maatte graate med, endda han ikke kunde begripe hvad gale han hadde gjort nu. Ord fandt de ikke. Men hun smaaklappet og strøk ham. Han smøg sig tættere til hende, sank ned i noe merkelig bløtt og godt; pludselig visste han ikke mer, for her var det saa godt at ligge.

— — Dagen efter kunde han ikke faa fred for den ruskveirstonen hans Tambur-Ola; den steg og den sank, men aldrig saa lavt han ikke kunde høre den. Saa tok Peder til at synge den og holdt paa til han var glad igjen.

VII.

En opreven stormfuld tid brøt ind over *St. Lukas Norsk Evangelisk Lutherske Menighet.* Baaten krænget spøkelig, og det var ingen til at gaa paa vandet og stille stormen. Det værste var, at pastor Isaksen manglet gamleprestens stø haand og klare øie, og dudde derfor kleint til at staa ved roret i det herrens veir som tok til at rase.

Oline Tuftans sørgelige bortgang virket som et voldsomt sjok paa hele menigheten; hun som i levende live hadde gjemt sig saa godt unna, steg nu indom hvermands dør og spurte hvad de syntes,

blev paatrængende — hun negtet bestemt at gaa før hun hadde faat svar.

Hendes død virket sterkest paa de vakte. Her hadde man nu bevisene for hvordan det kunde gaa i en menighet naar Verden fik overhaand. Verdslighet og synd og unævnelige misgjerninger! Og vægterne paa Sions Murer sov sødelig, og syntes alt var saare godt. Den misnøien som før bare hadde ligget og ulmet, stod med engang i lys lue.

De vakte hadde en liten forening, — bare en tre, fire familier — kjendt under navnet «Bønneringen», som møtte andenhver søndagseftermiddag og opbygget sig med gudelig sang og bøn, og ved at høre en bror, som hadde noe paa hjerte, staa op og vidne. Dette som hadde hændt i menigheten, var saa forfærdelig at hverken bøn eller sang formaadde at løfte det fra sindene. Derfor blev det mest snak nu; en hadde hørt *det;* en anden *det;* og alt vidnet om det samme: Enden var nær — ja, nu var visselig enden nær!

Det begyndte med, at Nils Nilsen gjorde en længere reise, som ingen andre end konen fik vite noe om. En gammel ven i Marshaltown, Iowa, skrev til ham, at de derborte ventet besøk av et Herrens sendebud, en mand med en sjelden naadegave til at føre folk til Gud; kunde ikke Nils Nilsen gjøre sig en tur bortover og delta i pinsen de var sikker paa vilde komme? Han visste jo selv, at jo flere naadegaver de kunde samle, des deiligere vilde frugten bli.

I disse dage gik Nils Nilsen tausere og mer indesluttet end vanlig. Da han hadde gjort fra sig cornpløiingen, pakket han to nystivede skjorter i vadsækken, bad Elise, konen, tie med hvad han fór efter — folk hadde nok at snakke om nu en stund! — og reiste.

Elise var glad den dagen hun saa ham fare. Saa

bra og gudelig en mand Vorherre i sin naade hadde git hende, følte hun likevel en stor lettelse ved at faa farmen og barna alene en stund. Vistnok mente Nils det bare bra, men han var haardhændt med barna, drev dem haardt i arbeidet, og var snar til at ta efter riset. Og Miriam, den næst yngste, hadde et viltert væsen, endda moren visste der sat ikke et bedre hjerte i noe bryst. I samlivet med ham hadde Elise lært sig til at tie — det var allikevel det letteste.

Men denne gangen tidde hun vel mye. Naar noen spurte hende hvor Nils var, hadde hun enten lite at si, eller hun svarte i saa tvetydige ord at folk begyndte at undre sig. Rart at Nils Nilsen hadde stunder til at være borte fra farmen paa denne aarsens tid? Hvad fór han efter? Hvor var han henne? Bedst det var, gik rygtet, at Nils hadde strøket sin vei baade fra kjærring og onger; noen fortalte, at en hadde set ham nede i Sioux City, og da var han ilag med et fremmed kvindfolk.

Saa hændte det efter en maaneds fravær, at man saa Nils Nilsen gaa borte paa farmen og arbeide likesaa haardt som før. Til folk som undret sig og spurte, sa han bare disse merkelige ordene, at han hadde været borte og hat et møte med Herren. Mer vilde han ikke ut med, og noe andet fik ikke folk vite.

Men paa det første møte i «Bønneringen» efter hans tilbakekomst, stod han op og talte vakre, brændende ord om hvor vigtig det var at arbeide paa sin egen helliggjørelse indad og at rense Herrens Aker utad; for nu vokste ondskapen; det bar sterkt mot de sidste tider; snart kom natten, det dype, rugende mørke, i hvilket ingen kunde arbeide. Dette hadde de hørt baade ham og sig selv si før, men i alt han sa idag, var der én for dem ukjendt varme, og flere syntes at hans tale virket

som liflig væte efter en lang tørke. — — Det bedste kom dog sidst; for da han hadde talt fra sig, foreslog han, at de herefter skulde møte hver søndag — det maatte være trist for Herren at sitte deroppe i sin himmel, og se paa barna sine. Han bød dem av sin herlighets mat, men de hadde ikke trang til at komme ham nær oftere end to ganger i maaneden! Var det ikke Frelserens uttrykkelige befaling til disciplene, at de skulde be uten avladelse? Prøvde de at følge den? Hadde de *trang* til det? Eller var de blit lunkne og helt sløve av synden omkring sig? Sandelig — da var det lite at undres paa om ondskapen spredte sig som i Sodomas og Gomorras dage! De husket vel, at der òg var et indflytterfolk blit besmittet og mange fortæret av Herrens vredes ild? — — Efter møtet hadde han lite at si til dem av brødrene som vilde faa ham i tale, og fór snart sin vei.

Hvordan det nu end gik til, saa kom der nyt liv i bønnemøtene hver søndags eftermiddag. Den ene stod op og ildnet den andre til at vidne. Luen som brandt, tok til at suge til sig; den ene efter den andre av de halvt lunkne droges ind; hvert møte saa forsamlingen vokse litegrand; bekjendelsene blev hyppigere; glæden sterkere og mer mandig frimodig, og med den kom iveren efter at vinde nye sjæle for Herren — «for nu heldet dagen sterkt, og snart kom natten!» Dette sidste blev til en stadig opdukkende tone i en vakker sørgesymfoni.

Pastor Isaksen kom ikke paa disse møtene; dette var fanatisme; ikke syntes de at trænge hjælp fra presten heller — de kunde nu gjerne kommet til ham og bedt ham være med at lede møtene!

Ungdom, utelukket fra sangforeningen fordi de ikke hadde sangstemme, men for stolt til at søke

den adspredelse saloonene inde i smaabyen bød paa, og endnu for ung til at kaste sig ind i politikken, — ungdom med brændende trang til glæde og lys, og daad det kunde spørres efter, droges borttil og saa fagre billeder i rar lysning. Og billedene hadde tryllemagt; der laa en egen vakker sørgmodighet i dem; de fortalte merkelige ting: Om vandringen gjennem verdens ørk, om kjødets sans og aandens lys, om kampen, den evige kamp mellem Herrens Vældes Hær og Mørkets Magter. Og saa Lammets blod som hadde slik vidundermagt at det kunde tvætte bort selv den svarteste synd! Nu og da kom der sanselige drømmesyn som drog ved sin fagerhet — om Brudgommen hin rene der gaar og sørger over Bruden som ikke vil iføre sig det rette skjønhetsskrud, det som er toet i Lammets blod. Paa den andre side Dødens Dal laa livet og skinte i guldglans, i en glæde som aldrig dimtes av sorgen og suten — disse ting hadde Herren for evig dækket over med sin kappeflig! Hvad var vel den korte korsgang gjennem taaredalen mot stadig at faa hvile ved Brudgommens bryst, og smake at Herren er god? — —

Det brøt i sind. Et folks sjæl rørte paa sig. Det som sindene i en indestængt fjordpoll borte i Norge, eller ytterst ute paa en enslig ø i skjærgaarden, hvor havsuget gaar evindelig, gjennem aarhundreder hadde drømt om religiøs mystik og siden tillempet efter forholdene, hadde vanskelig for at finde det passende uttryk herute paa prærien. Og kræfter rørte sig som de ikke klart forstod selv. Utveen hadde revet dem løs fra æt og heim og alt som før gav trygd, og ført dem langt bort. Nu bar strømmen — hos somme — sterkt tilbake. Fantasien gjøglet og omskapte, la stadig ny fagerhet over heimen de aldrig orket vinde tilbake. I godveirskvelder kunde de staa ute paa prærien og

ane den inde i kvelddimma, som et sunket Atlantis. Hos slike blandet fremmedfølelsen og rotløsheten sig med den religiøse trang og la noe eiendommelig rikt selvoplevet i deres tale; et par nykommere var næsten de ivrigste naar de stod op og vidnet.

Det hændte, at ungdom sat paa møtene og hørte paa de ældre til de trodde de skimtet nye vidder hvor det skulde være fagert at færdes, saa dem og gav sig over. Men det hændte ogsaa, at andre, som ikke visste hvor de skulde gjøre av sig av skam for den synd de kjendte brænde i sig — den synd der ikke kan nævnes blandt mennesker — tok til vækkelsen som det sidste middel der kanske kunde gjenoprette deres selvagtelse, og saa gav de sig over de ogsaa. Naar det store underhændte, at en ungdom stod op og vidnet, at nu saa han Frelseren, graat gamle folk av glæde over det Aandens pinseveir som nu drev over prærien. Skulde du set paa maken — dette blev mest som i Hauge sin tid!

Kravet om en menighet av utelukkende bekjendende kristne syntes at springe op av sig selv. Og aldrig saasnart hadde tanken faat ord, før den tok til at gripe om sig. Flere av brødrene saa det med en gang: det eneste som kunde gjøres, var at gaa ut av *St. Lukas Menighet* og danne en ny. At høre til i en forsamling hvor verdens barn sat med baade bugten og begge endene var jo det samme som at gi sig over i verdens vold. Al kamp mot Satan blev frugteløs. Gudsriket kunde ikke vokse under slike vilkaar. Saan snakket noen. Andre var straks enig i dette, og la til, at Herrens stridsmænd fik nok gaa anderledes fram! Og en menighet hvor kun det levende ord fra en gjenfødt sjæl fik lov til at lyde, vilde dra som magneten. Var ikke Herrens ord levende liv? Saaes det ikke blandt dem

nu? I fordums tid grundla Gud sit rike med 12 arbeidsmænd — husket de ikke det? End om nu noen simple farmere tok paa sig gjerningen at bygge det videre? — — Det nye i omgivelsene, pionerens tro paa fremtiden — paa at alt tilsidst var mulig, kom til og sa, at det vilde nok gaa, selvfølgelig skulde det gaa! De snakket om det til de blev lyse i sindet av glæde. Sæt om nu Herren hadde ført dem midt ind i Amerika for at de skulde staa her som en ildstøtte for alt hans folk! —

Nils Nilsen var ikke let at bli klok paa i dette spørsmaal; han sa ikke noe naar det kom paa tale i hans nærvær. Spurte en ham, svarte han med et forblommet billede, om at den som agtet at bygge et taarn, gjorde viselig i først at beregne alle omkostninger. Brødrene forstod ham ikke og undret sig.

Saa en søndagseftermiddag, netop som de hadde avsluttet et velsignet møte borte i grova hos Nils Nilsen — det kom saa mange til møtene nu at husene holdt paa at bli for smaa — stod en ung mand (han kunde ikke være langt over de 20) ved navn Andrew Holte op og kastet tanken om egen menighet ut offentlig. Der var noe godlidende over hans ansigt og væsen; han talte let og med stor freidighet til at være saa ung. — Han hadde tænkt paa dette i hele sommer, sa han, og nu vilde han høre hvad de ældre brødre trodde om det. — Alle kunde vel se, at *St. Lukas* var blit et hus splidagtig med sig selv, og de husket hvad Herren mente om en slig bygning! Var det nu ikke bedre, at de som hadde ett syn og ett sind, sluttet sig sammen om det store formaal, at føre frelserverket videre? De skulde huske paa hvor god Gud hadde været mot dem og deres fædre! Hadde han ikke ført dem ut fra

slavekaarene i statskirken borte i Norge? Hvorfor tok de nu ikke friheten i bruk? Utover præriene var rum nok for Guds folk til at bygge videre. Kanske de kunde bli redskapet i Herrens haand? — — De maatte undskylde ham, at han, den yngste og ringeste blandt dem, stod op og vidnet om dette; de skulde dog huske paa, at endog et asen kunde tale naar det hadde noe at si! Kanske var det forklaringen paa, at saa mange i disse dage pludselig hadde faat talegaver! — — En glad uro gik over forsamlingen da Andrew Holte satte sig.

Nils Nilsen sat taus og saa utover forsamlingen. Han merket klart hvorledes de mange sind bare vilde det ene, og hvor sterkt de følte, at dette ene var det rette; og stemningen gjorde ham tryg, som god bør en baat der skal over et farefuldt hav. Alles øine samlet sig paa ham og ventet; han hadde ledet vækkelsen hittil, nu vilde de ha svar paa dette spørsmaal. Nils Nilsen bøide hodet; alle følte at nu bad han. En dyp stilhet la sig over forsamlingen.

Endelig reiste han sig og begyndte at tale, sterkt bevæget, men behersket: «Veiene til Sion sørger, fordi ingen kommer til festene; alle dets porter er øde, dets prester sukker, dets jomfruer er sorgfulde, og det selv er bitterlig bedrøvet.» Dette bibelsted brukte han som en dør han steg ind ad før han begyndte at forklare sig: — Naar han ikke før hadde dristet sig til at si sin mening i denne sak, var det ikke fordi han selv var uviss, men fordi han hadde ment det var bedst at la Herrens surdeig arbeide uforstyrret. Det vilde nok vise sig om dette var av Gud eller bare paafund av mennesker. Det kunde vel være han hadde holdt kjød for sin arm — han skulde ikke negte for det, for han hadde bævet for ofrene

Herren krævde. Skulde de organisere egen menighet, blev her kun én av to veier at gaa: enten at kalde en Herrens tjener efter deres eget sind, eller danne en menighet paa apostolisk vis. Valgte de det første, vilde det bli svære byrder for saa faa. Den andre veien var vel den rette, skjønt neppe den letteste. Da maatte de vælge sig en forstander fra sin egen midte — altsaa ikke ha fast prest. Det var nok slik apostelmenigheten hadde indrettet sig. Valgte de dette, fik de ogsaa berede sig paa at ta al den spot Satan kom til at sende mot dem; korset maatte dog alle sande Kristi efterfølgere ta paa sig! Men eftersom saken nu var kommet op, gjorde de bedst i at drøfte den før de skiltes idag.

En lys stemme nede paa en av bænkene satte i:

«Me ska praika sjøl, kan du vita!»

Latter randt over hele forsamlingen. Alle sat glade ved tanken paa, at nu skulde de endelig faa styre som de vilde med arbeidet for Guds rike.

En Vorherres liflighet laa i den varme høstbrisen som gik og kjælte med alt den fandt; det var godt at sitte sammen med brødrene; for tidlig endnu at reise hjem og begynde med stellet. Saa stod en op og spurte om det ikke gik an, at de organiserte menigheten med det samme. Hvad skulde de drøie efter naar de var enige, og var det ikke bedst at ruste sig til striden straks? — — Folk nikket; ingen sa imot; og saa blev da *Bethel Evangelisk Lutherske Menighet* stiftet den 16de søndag efter Trinitatis.

En hel diskussion utspandt sig om navnet, men det endte i en hjertens endrægtighet fra begge sider. Det gik saan til, at Nils Nilsen hadde foreslaat *Bethel Norsk Lutherske Menighet,* og det vilde blit avstemning med engang, om ikke Andrew Holte hadde protestert. Han tænkte paa ungdom-

men og framtia, forklarte han, de bodde mange tusen mil fra Norge, hvad skulde de saa kalde den *norsk* for? Han vilde foreslaa de satte ordet *evangelisk* istedenfor *norsk*, eftersom det var som evangelist menigheten skulde virke. Et par ældre gjorde indsigelser, én hadde bent ut talt sig varm, men gav sig for den tanken Nils Nilsen selv kom med, at noe saa ubetydelig maatte ikke faa staa iveien for Herrens sak, og hvis der blev uenighet om saa lite, hvordan vilde det saa gaa naar trængslene kom? Dette var saa klart og forstandig sagt at alle straks indsaa det, og saa blev der fred igjen. En komité blev valgt til at utarbeide forslag til arbeidsplan, samt til at gaa til pastor Isaksen og paa samtlige medlemmers vegne som nu tegnet sig, si fra, at herved meldte de sig ut av St. Lukas. Til dette vigtige hverv valgtes John Baardsen, Knut Veum og Hans Lykke. Videre blev de enige om at møte her hos Nils Nilsen næste søndag til høimessetid — likesaa godt at begynde straks! Før de skiltes, formante Nils Nilsen dem til at leve i det stille nu en tid, sæden maatte faa fæstne sig. Nu maatte de be uten avladelse, be om strømme av naade over det tiltak de her hadde gjort; for bønnens kraft var idag akkurat saa vidunderbar som i fordums tid. — — Folk reiste hjem i glad tilfredshet den kvelden. Nu først skulde det bli skik paa arbeidet for Guds rike herute ved Spring Creek!

VIII.

Men næste søndag da presten tillyste menighetsmøte like efter gudstjenesten, fordi han hadde en sak at fremlægge som ikke taalte opsættelse, tråk det op til uveir over St. Lukas.

Komiteen fra den nystiftede *Bethel* hadde møtt et par ganger i den forløpne uke og hadde fundet mange vanskelige spørsmaal at behandle. Ikke før igaar eftermiddag var de kommet sig avsted til presten for at si fra om uttrædelsen, og da sat pastor Isaksen midt i prækenen til imorgen, uten anelse om det som skulde komme.

Og komiteen blev snart klar over hvilken Jonasgjerning de her var blit paalagt. De hadde overrakt presten papiret hvorpaa stod skrevet, at 16 familier og omtrent det samme antal enkeltpersoner — alle navn stod skrevet nedunder — herved meldte sig ut av menigheten, og han hadde tat papiret og set i det uten først at begripe hvad det hele dreiet sig om. Da det endelig gik op for ham, at dette betydde saameget som, at en fjerdedel av hovedmenigheten nu sa adjø, blev han dypt fornærmet, og kom til at si for meget. Og det kunde nu saa været, men han hadde ikke snakket længe før fornærmelsen gik over til harme, og da gik det galt. Han snakket til han sprang op fra stolen og vilde vite om de var galne. Hadde den onde forblindet deres sind. saa de ikke længer visste hvad de gjorde? — De forklaringer John Baardsen kom med, om at de nu endelig hadde faat naade til at se veien klart, og vilde bestræbe sig paa at gjøre Herren tillags mens det endnu var dag, gjød bare olje paa den ild som brandt sterkt nok før. — — Saa, det var for at sprænge menigheten de hadde stukket sig bort i husene og holdt oprørsmøter? vilde presten vite. De hadde brukt den hellige hviledag til at saa splidens sæd i en kristen menighet! Forstod de, at det var Satans erend de gik? De hadde latt sig forføre av en herskesyk fanatiker — ja, nu kunde de bare gaa til Nils Nilsen med den besked fra presten deres! Men

ikke maatte hverken de eller han tro, at det gik an at fare slik saalænge her var lov og ret i landet!

Saa hadde John Baardsen sagtmodig forsøkt at forklare, at de kun mente det rette for Herren; ondskapen holdt paa at ta overhaand i St. Lukas — det saa de jo alle, og dagen heldet sterkt — —

Her hadde presten avbrutt ham. Dirrende av harme hadde han sprunget op og pekt paa døren: «Gaa, gaa! — Jeg taaler ikke at dere bryter ind i mit hus mens jeg sitter med Guds ord, og overøser mig med insulter! — Dere skal gaa, sier jeg!» — — Pastor Isaksen hadde trampet i gulvet til dem; han hadde set saa styg ut i ansigtet at de blev fælne over ham.

Og saa hadde de gaat sin vei. Da de kom ut i solen igjen, hadde de stanset for at sunde sig — John Baardsen saa betuttet at han snakket bibelsk? «Ham haver en uren aand besat!» Dette syntes Veum'en var en rimelig forklaring, og tilføide med en viss inderlighet, at det slaget lot sig neppe utdrive hverken ved bøn eller faste, nei det trodde han ikke! — Men Hans Lykke ruslet betænkt sin vei avsted til vognen; der stanset han og tok sig en skraa — hvorfor ialverden hadde han ikke gjort som han tænkte og avslaat at være med paa dennane komiteen? Dette her saa ut til at bli mord og blodsutgydelse!

Men efterat harmen hadde lagt sig hos presten, blev alt saa sørgelig for ham. Det gudsord han skulde forkynde imorgen, fik han ikke tænke paa. Han saa bare skammen. Snart vilde det være utbasunert over hele samfundet, og kanske endog komme i bladet! Hans embedsbrødre vilde se nedladende og spottende paa ham. Og han som paa seminariet hadde faat alle lærernes ros fordi han

tok det saa alvorlig med sin præken! Det trodde han nok var fortjent ogsaa — han kunde disponere en præken slik at der blev skjøn harmoni mellem hovedpunkter og bipunkter. — — — At denne ulykken skrev sig fra hans forgjænger i kaldet, den gamle selvlærte kallen, som bare hadde gaat her og somlet og drukket kaffe hos kjærringene, det vilde naturligvis ingen forstaa! Hans sognebarn var endog saa forblindet at de holdt paa at gjøre avgud av den gamle vrøvlebøtten, — nu skulde de sætte igang en pengeindsamling til et vældig monument paa hans grav! — Pastor Isaksen sat med perikopen foran sig, og saa hvordan al uretfærdighet i verden hopet sig op rundt ham selv, til det blev saa trist for ham at han la hodet paa bordet og begyndte at graate. — — Om kvelden hadde Mississen fundet ham sønderknust og fortvilet da hun kom ind paa det lille kontoret og varskudde, at nu var kjernemelksgrøten færdig — hans yndlingsret hver sabbatsaften, fordi den gjorde hans aand saa klar dagen efter. — — Men hele natten hadde han hat sin ørkenvandring att og fram gjennem stuen, der han gik og grundet paa hvordan han skulde ruste sig mot ondskapen som kom imot ham.

Menigheten fik ikke lang tid til at undre sig over hvad som stod paa. Forresten var der somme som gjættet sig til et og andet; her hadde gaat rare rygter den sidste uken. Idag var der et bestemt væsen over presten. Han tok fram papiret komiteen hadde git ham igaar, og læste det høitidelig; derpaa alle navnene, med en pause mellem hvert, som gjorde listen uhyggelig lang. Den trykkende stilhet efterpaa blev løftet ved at noen lo bak i forsamlingen; han det kom fra, hørtes glad

ut — det var bestemt han Aslak Tjøme. Flere saa sig om og smilte.

Men saa talte presten igjen:

— Han la herved saken i menighetens hænder. Før de tok den op, maatte han faa læse paragraf 6 i konstitutionen, som handlet om uttrædelse. Her stod nemlig: «Et medlem kan ikke gaa ut av denne menighet saalænge han forblir paa stedet, uten at det kan bevises, at presten fører falsk lære. I et saadant tilfælde bør Samfundets formand tilkaldes.» — Spørsmaalet blev da dette, fortsatte presten, om det klarlig kunde bevises, at han lærte falsk. Hvis ikke, hadde ikke disse mennesker ret til at gaa ut av menigheten. Eftersom det var ham saken angik, var det imot sømmelig kirkelig praksis, at han ledet møtet, de maatte altsaa vælge sig en anden ordstyrer. Han saa ut over forsamlingen, krænket og forurettet, lidende og træt efter ørkenvandringen inat.

Levende uro spredte sig gjennem forsamlingen. Folk begyndte at diskutere saken med dem som traf til at sitte nærmest: Noen ivret sterkt for at nedsætte en komité; fra en anden kant kom kravet om at sende bud efter formanden straks — dette var for meget for ulærde folk at dividere om; én var glad over endelig at bli kvit disse karene; et par mand røk op i trætte om hvad de burde gjøre med han Nils Nilsen og tilhængerne hans; én stemme stak sig ut av al uroen, med: «Ska deheran træskes ut idag, er det bedst at sende kvindfolka heim ette kveldsmaten!» Og saa ler én, inderlig godt; folk maatte se sig om; og saa var det han Tambur-Ola som var kommet paa meeden idag og sat her og gledde sig.

Endelig blev Tom Helgesen valgt til ordstyrer,

meeden: vulgært norsk-amerikansk, gudstjeneste, opbyggelse.

og møtet kunde begynde. Men da blev det stille. Alle syntes slagne med stumhet.

Tom saa paa forsamlingen, og sa, at siden ingen hadde noe at si, kunde de vel slutte og gaa hjem. Da begyndte der at vise sig livstegn. En stod op og spekulerte paa, om det ikke var bedst at nedsætte en komité til at gaa og snakke med Nils Nilsen. En anden mente, at trustee'ene burde behandle saken først og saa rapportere. Nei, ikke trustee'ene, men diakonene, rettet en tredje. En mente, at skulde de miste saa mange medlemmer nu, saa det ikke rart ut for kirken de hadde gaat her og snakket om, han hadde dog ikke noe forslag at gjøre. Dette gav en anden en idé: han stod straks op og holdt en varm tale om hvor vigtig det var at faa kirken bygget; for hadde han Nils hat en kirke at holde møtene sine i, hadde han neppe fundet paa et slikt spræt; da kunde flere gaat og hørt ham præke — her trængtes et alvorsord i St. Lukas nu! Dermed sprat en ny taler op og foreslog en komité til at se hvad som kunde gjøres med at faa kirke. — — Til dette forslag kløddе Tom Helgesen sig i hodet, og hadde sine tvil, om at de to sidste talere strengt tat hadde holdt sig til saken, desformedelst det ikke angik kirkebygning. Toms bemerkning gik den sidste talers ære for nær; han tok hidsig til gjenmæle og beviste soleklart, at det netop angik saken; hadde de hat kirke, vilde baade han og Nils og de andre hat det saa travelt med at faa den betalt at de ikke vilde hat tid til at finde paa dette spiloppet! En mand, sen i ordene og tung i vendingen, undret sig paa hvad gamlepresten vilde gjort med dette her — ja, hvad trodde de? Jo, han vilde gaat til han Nils og snakket med ham privat — *That's all!* Han for sin del trodde de skulde be pastor Isaksen gjøre det samme. Om-

sider fik Gjermund Dahl ordet og foreslog, at de holdt møte her kl. ½8 fredagskveld for at behandle denne sak. Blev de da ikke færdige, kunde de fortsætte næste prækensøndag. Forslaget blev understøttet og antat uten debat.

Fremme i forsamlingen hadde Tønset'n sittet og grundet med haken paa stokken. Nu sprat han op og forlangte ordet:

— Kjære folk, hvad sat de her og tullet med? Han undret sig over dem! Skulde de nu til at ha møte om slikt tøis òg? Husket de ikke her hadde været en borgerkrig i Amerika? Hvad var det de kriget om? Jo — det kunde han fortælle dem: Noen oprørere ned i Syden hadde furtet fordi de ikke fik viljen sin fram; og saa fandt de paa at gaa ut av Menigheita og starte for sig sjøl. Fik de lov til det? Naanei, ban! Juling fik de, og maatte holde sig hvor de var. Dermed var det ogsaa for evig avgjort, at ikke et mindretal kunde staa op og gaa ut av stua fordi om de ikke akkurat likte malinga paa væggene! Insisterte han Nils og krua hans paa at furte, saa var her da gudskelov lov og ret i Amerika! — — Før Tønset'n satte sig, saa han sig om med en mine som tydelig spurte: Er ikke det her sandt kanske? — — Noen var øiensynlig enig med ham, for de klappet i hændene da han satte sig.

Tom Helgesen saa raadvild ut over forsamlingen: «E trur møte e hæva, skjønt det e en god tanke han Syvert der heilt fram, — det skar kje om vi læg os den paa hjarta.» — — — —

krua: vulgært norsk-amerikansk for tilhængere, mandskap.

IX.

Som en herjende, ødelæggende storm sopte striden gjennem St. Lukas Menighet. Alt som var i settlementet, rev den og slet den i, raste saa videre, snudde og kom igjen, og blev bare værre for hver gang. Folk trættet om hvad som var ret efter Guds vilje til de blev hæse i maalet og olme i synet, og haanden uvilkaarlig tok efter et verge.

Knutepunktet var: Skulde «rebellan,» som Tønset'n hadde fundet paa at kalde Nils Nilsen og tilhængerne hans, faa lov til at gaa ut av menigheten? At gi en slik tillatelse krævde en omgjængelighet og en fredens aand, som gik over menneskelig evne; for skulde en ny menighet stiftes paa det samme sted og blandt det samme folk, begge bekjendende sig til den samme tro, maatte den ene komme iveien for den andre. Fornuftige mennesker forstod dette; de saa resultatet: ufordragelighet og rivninger i uoverskuelig tid. Kirken de snart hadde haabet at se reise sig, den laa nu i grus!

Noe maatte gjøres straks. Det som laa nærmest for haanden, tok man til først: Samfundets formand blev tilkaldt. Han kom ens erend hitut og holdt møte med folket i tre hele dage; han forhørte og formante, talte og overtalte, revset haardt, og forsøkte ved milde ord at lægge fred ind i sindene. Og like galt blev det. Heller værre. Jo længer folk diskuterte, des varmere blev gemyttene. Det som for en del fra først av hadde været bare moro — et paafund de maatte le av, blev et samvittighetsspørsmaal, og snart en salighetssak. Alle droges med; stormen sopte ihop; folk som før hverken hadde brydd sig om menighet eller kirke, kom nu med. Endog Tambur-Ola gik ind i menigheten. De som kjendte ham bedst,

visste, at dette gjorde han bare for at faa den glæde at stemme imot Nils Nilsen. Galningene blandt ungdommen lo og hadde moro av det hele.

Majoriteten — den var ganske betydelig forresten — vilde ikke høre paa at slippe dissenterne; den hadde tat det standpunktet og stod urokkelig. Her hjalp den sindigste overtalelse like saa lite som at gi sig til at snakke noravinden tilrette. Kom bare ikke med det! De folkene gik ikke med paa at rive ned det de hadde set saan glæde i at bygge op, bare for at gjøre noen envise tullebukker tillags! Forresten var majoriteten føielig nok: Han Nils Nilsen kunde bare holde alle de bønnemøtene han vilde og ellers stelle sig akkurat efter behag — ingenting iveien for det! Han fik bare ikke gaa ut og danne ny menighet. Han hadde underskrevet konstitutionen og laut staa, han som de andre. Punktum! I alle folkestyrte samfund raadde majoriteten, og maatte faa raa, ellers blev det anarki. — — Dette snakket om ugudeligheten, som de andre bestandig førte i munden, forhærdet bare majoriteten endda mere og fik den til at se rødt; det luktet *skunk* av den helligheita som maatte gjemme sig bort for at trives. Kom bare ikke og nævn saan kristendom til os!

Bethel-folket var ikke saa høimælt, snakket heller ikke saa fort, men stod likesaa urokkelig paa sit: *De hadde allerede gaat ut!* — — Det skulde nu være rart, om noen magt paa jorden kunde tvinge dem til at staa i en forsamling deres samvittighet sa det var synd at pleie samkvem med. De fik nu se paa det da! — — «Sky de ugudeliges raad,» stod der i Skriften. «Vogt eder for farisæernes surdeig.» «Man bør adlyde Gud mer end mennesker.» De sidste dage blev rike paa trængsler for den lille flok — aa ja! — —

Men brøt ikke Frelseren med farisæerne? Spurte han om *lov* til at gaa ut av menigheten? Satte han ikke folk op mot det samfund han tilhørte? Aaja ja san, Verden finder paa mangt! — — Ta nu Luther til eksempel. Bare se paa ham! Brøt han ikke med kirken og satte op et nyt samfund? Spurte *han* om lov kanske? Kjære mennesker, la ikke verden skremme os! Og Hans Nilsen Hauge! Bad han statskirken om lov til at gaa de veier Herren pekte ut for ham? — — Bedst det var, sprang en ny række argumenter ut av deres eget væsen og lyste for dem: Fuld frihet i trossaker for et frit folk! Saasaanaa, St. Lukas mente at opkaste sig til Statskirke og true folk? Agt dere her! Gaa nu ikke for langt! Sa ikke landets grundlov, at de hadde fuld frihet? Betalte de ikke skat for at øvrigheten skulde verne om den? Skulde de la sig svinebinde i det rike de hadde reist sig herute i vildmarken? Pas dere, godfolk, saa dere ikke gaar for langt! Vi taaler snart ikke mer!

Nu først blev deres egne møter rigtig brændende. Ilden som før bare hadde git lysning og behagelig varme, sprang ut i en vældig flamme som slog hit og dit og braket i luften. Nysgjerrige kom for at høre paa dem; det hændte, at en og anden sluttet sig til. — — Atter og atter nævntes Oline Tuftan. Hende skjøv de foran sig som et kampmerke. Hor og mord og selvmord — der saa de frugten fra det raatne træ! Vaktes folket? Nei. De forhærdet sig. La os fly den store vederstyggelighet, og ikke se os tilbake! — — Hvor salig er den lille flok! De fandt trøst baade i at de var saa faa, og at de nu fik trængsler. For var det ikke bedre at lide forfølgelse her end den evige pine hisset? — — Forfærdes ikke, du lille hop! — Guds søns blod hadde rundet for dem; nu fik de gjøre litt for ham igjen!

Stormen herjet forfærdelig. Naboer som hittil hadde levd endrægtig sammen, og gjort bytte-arbeide naar det høvde sig, og hat stor trøisomhet av det, vilde ikke se dit den andre stod. Det gik rart med treskingen den høsten; de nærmeste naboer hjalp ikke hverandre! — — Uviljen vokste og blev til hat; den ødela naboskap og søndret familier. Det rygtedes snart, at gamle Lars Holte hadde git sønnen sin valget mellem at slutte med galskapen eller ogsaa at gaa; det blev det sidste. Andrew gik til Mrs. Tuftan og rentet farmen hendes, og kom aldrig mer til gudstjenestene i St. Lukas. Men moren holdt med sønnen — det òg kunde folk fortælle, endda Holte-folket aldrig nævnte saken.

Værre, paa en maate, gik det borte hos Joe Lund; der trættet mand og kone saalænge til hun sluttet sig til Bethel-folket og tok barna med sig, for hun var den sterkeste. Naar han Joe selv kjørte til gudstjeneste i St. Lukas, med den bedste hesten han hadde, og en ny buggy, spændte hun for lumbervognen, tok barna og drog til Bethel. «Det e vel frit folk i eit frit contri, veit eg, og ikkje ska han Joe faa dominer over mig i det der — det sei eg; eg kæra kje kem saa hør paa!» — Folk baade saa og hørte, og hadde stor gammen over han Joe og kjærringen.

Høsten og hele vinteren utover raste striden like voldsomt; møter blev holdt, komiteer forhandlet; naboprester kom til og gav gode og kloke raad, og like uløselig sat knuten. «Vi *har* jo gaat ut! Kan dere ikke forstaa det da?» sa Bethel-folket. — — «Slet ikke har dere det, for det *formaar* dere ikke!» svarte St. Lukas. Og der stod det. Bortigjennem hele settlementet sat folk og grov i Skrif-

r e n t e t f a r m e n: forpagtet.

ten og flettet argumenter den vinteren; det gjaldt at finde vaaben! Det hændte at den ene farmerkonen kastet den andre i ansigtet et «det staar skrevet», og saa la ivei med noe hun hadde fundet i Herrens ord, som det ikke skulde bli saa let for den andre at komme sig fra.

Med vaaren og godveiret, og alt strævet ute, kom begivenhetene slag i slag. Først saa resignerte pastor Isaksen; han spurte ikke engang hvad menigheten mente om det. Ingen av partene hadde forresten brydd sig større om ham. Han hadde gaat her — mest som et barn de voksne tar med sig ut paa arbeide og lar gaa og stulle for sig selv, men som de har det for travelt til at anse efter. I dage og søvnløse nætter hadde han sittet og sørget over at være tilsidesat. Saken var jo hans, imot ham personlig, og saa var der ingen som vilde høre paa ham! Og han, en Herrens salvede og menighetens hyrde! — — Resignationen virket som et pludselig blaff midt i en lummer stille. Her kunde de se, sa den ene siden: Nu har dere fordrevet presten! — Den andre trak bare paa skuldrene: Saa har vi nu hjulpet dere med det da; dere har visst ikke brydd dere stort om ham!

Straks efter hændte det utrolige: Dissenterne begyndte at bygge kirke! Først vilde ikke folk tro det; det kunde ikke være mulig. De reiste sig og stirret, slagne ved denne uhørte frækhet. Den onde selv maatte være sluppet løs blandt disse menneskene!

Men saa var det sandt. Akkurat trekvart mil fra der hvor St. Lukas agtet at reise kirken, der la nu de andre ivei med at bygge. Rygter om utrolige ting svirret i luften; Nils Nilsen skulde ha git ett tusen til dette foretagende; flere hadde

sagt sig god for fem hundrede hver; andre for to. Der snakkedes endog om, at Bethel-folket tænkte at kalde prest fra et andet samfund!

Her var bare ett at gjøre: Menighetsmøte blev tillyst, og trustee'ene blev gitt fuld myndighet til at handle. Hvad de ogsaa gjorde. De reiste straks til byen, engagerte sakfører og fik en *injunction* mot Nils Nilsen og bygverket hans. Dermed blev det sak, med indstevning av snart sagt hele settlementet.

Folk gik tause og trykket, som om de ikke dristet sig til at snakke. Dette var forfærdelig. — Nu og da kom der rare glimt i øinene; en ryg rettet sig; en næve tok efter en høigaffel — merkelig om det ikke skulde gaa an at faa bugt med galskapen. Skapte folk sig tullete, fik de ogsaa ta følgene!

X.

Hver søndag ifjorsommer fór Beret til møtene som «Bønneringen» holdt. I førstningen hadde hun hat alle sine med. Men saa en søndag en stund før de skulde reise, hadde Ole sagt, at han ventet fremmen utpaa eftermiddagen og kunde ikke være med. Moren sa ikke noe; allikevel saa de andre hvor ilde hun likte det. Hele den uken blev hun gaaende faamælt, — som altid hændte, naar noe gik hende sterkt imot.

Søndagen efter klaget Ole sig klein; han gik og la sig straks de hadde hat middag, og saa maatte de andre fare uten ham. Store-Hans kjørte; Beret sat i framsætet med ham. Efterat de var kommet et stykke paa vei, vender hun sig mot ham og spør:

«E mein du e kje saa hoga paa aa far, du heller?»

Gutten drog paa svaret: «Naar e ska sei sandt, saa ha e set teng e lika beire. — Men vi har no slekt aa gjær,» la han til.

Mer blev det ikke sagt om det hverken den dagen eller hele uken. Den næste søndag akkurat som de skulde avsted — Ole hadde tat en av hestene og var ridd bort uten at si fra hvor han fór — snur Beret sig til Store-Hans og sier:

«Det bedst du e heime idag; her kund kom einkvan; vi trøng kje aa førlat farmen ailsamen.»

Sønnen saa paa moren. Hun var saa mild og kameratslig i maalet at han fik lyst paa turen; da han skulde stige op i vognen, blev hun endda mildere:

«No ska du bære ly meg; du kan trøng aa kvil deg tel imaara; let bære stelle vara tel vi kjem heim!»

Og saa blev det som hun syntes at ville ha det. Siden hadde det været bare hun og de to mindste som fór. Dette var Peder glad over; for nu fik han kjøre. Der kom mange folk paa møtene; der blev saan dominering med hestene, og han til at staa for det altihop.

Paa møtet da Bethel Menighet blev stiftet, gav Beret sig god tid efterpaa. Hun ventet til gaarden var saagodtsom folketom; da gik hun bort til Nils Nilsen og hilste paa ham, og la til:

«Vi ha hat da velsegna godt isommer. Du skuld kje ha let Holte-glønten ødelagt det før os. *Du* veit no, at klinta aa kveita maa faa væks samen til hausten kjem! — — Men vi ha vel hat da før godt.»

Nils Nilsen saa varmt paa hende. Saa rakte han hende papiret de andre hadde sat sit navn paa:

«Vi maa faa dig med her, Beret Holm — *dig* har jeg hele tiden gjort regning paa!»

«Da bi da vesst ikkje nokka a,» sa hun langsomt. «Den krestendommen saa maa hail tel før seg sjøl før aa trives, e da kje sagt kor da gaar med naar han kjæm tel himmels. — — E no bære i gammel kjærring aa førstaar kje stort, men e sir kje nokka gale i aa kald menigheita norsk. E da kje blandt folk dere tenkje aa verk?»

«Saant er smaating!» Med ett var en sterk iver over ham: «Vet du — jeg tror aldrig jeg har kjendt mig saa glad som i denne stund! — — Med Guds hjælp skal det nok gaa!»

Beret saa ned; et par halmstraa hadde stukket sig fast i kjoleskjørtet; hun plukket dem av, og dreide paa skjørtet for at se om der var flere. Saa rettet hun sig op og saa ham bent i øinene:

«Med hans hjaalp ja — det var en sak! Men nu ha du sæt din lid til denne sløjnten hans Lars Holte!»

«I hellig prydelse kommer din ungdom til dig, som dugg ut av morgenrødens skjød,» citerte han med stille begeistring. «Her er meget ungt som bryter sig fram i Amerika. — Men dig maa vi faa med os — jeg har bedt Herren om dig og alle dine. Nu maa Guds barn staa sammen!»

Der blev en kort pause; begge saa ned; borte paa tunet ropte en paa Nils Nilsen; ingen av de to sanset det; saa svarte Beret langsomt:

«Da faar no va uten meg. — — E kan kje gang med paa aa riv ned da saa gammelpresten gjæk her aa bygd op.» Hun saa ut i himmelen og tilføide stille: «E ha kje tænkt da om deg heller. — — Du faar ha tak for isommar!» Hun vilde rakt ham haanden, men manden som hadde ropt, stod der allerede og spurte om han kunde faa snakke et par ord med Nils Nilsen to-ene, og saa fik ikke Nils tid til mer end dette:

«Dette vil jeg snakke med dig om en anden gang, Beret Holm!»

Dermed skiltes de. Anna Marie var kommet for at se hvor det blev av moren. Peder hadde faat hestene løst for længe siden, og sat i vognen og ventet, utaalmodig og fuld av spænding. Her fór de sin vei allesammen uten at han fik vise dem hvor fint han kunde drive hestene! Hvad fór ho mor og somlet med? Det skulde ikke ta lang tid at si at hun vilde være med, og saa skrive navnet? — — Han kunde forresten ikke bli rigtig sint heller; alle som gik forbi vognen, nikket til ham. Et par spurte hvad han var for en kar, kom helt borttil og snakket med ham om hvor vakkert det var, at han kom hit med mor sin — Gud fandt stort behag i saant, skulde han tro! Peder hørte bare med et halvt øre; han hadde det for travelt med at se efter moren, og tænke paa det store Andrew Holte hadde gjort, for han Andrew var altsaa gutten sin! Mens Andrew talte, hadde noe lyst reist sig hos Peder og sagt et stort *ja*, — han kunde gjerne klappet i hændene.

Han skulde likt at snakke med mor om Andrew Holte, og det han hadde sagt; men paa veien hjemover sat hun taus, som hun grundet sterkt paa alvorlige ting; ansigtet stod tungt i solgløden. Peder forstod, at nu hadde noe gaat hende imot. Kanske var hun lei over at brødrene ikke hadde været med idag — paa saa gildt et møte? Han vilde gjerne prate med hende om det, men før han kom sig til, sat hun der og nynnet en melodi for sig selv, bløtt og dæmpet. Naar han hørte efter, var det den sangen hans Tambur-Ola, og den hadde han aldrig tænkt hun kunde. Han glemte baade hestene og kjøringen. — — Merkelig saa mye rart han fik ind i tonen? — Siden hørte han hende ofte gaa med den under arbeidet.

En av de vakte het Simon Simonsen. Han læste flittig i Bibelen, holdt sig meget alene, og hadde sommetider merkelige ideer. Nu hadde han faat et indfald igjen, som vakte stort opsigt: —

St. Lukas Menighet hadde lagt sig ut kirkegaard paa det sted hvor kirken skulde bygges. Der hadde hver familie som hørte til menigheten, faat gravtomt. Men saa var Simon kommet paa den tanken, at det kanske var tryggest at gaa litt længere i forberedelsen. Derfor hadde han faat en snekker til at lage to likkister, den ene til konen, den andre til eget bruk; begge stod i granaryet og ventet. Dette syntes han ikke var nok; nu sidste uken hadde han faat opsat paa gravtomten sin et stort monument, med navnene og fødselsdatoene baade til sig og konen. Under hver dato stod indhugget «*Død den   Aar   .*». Og nederst: «*Hvil i fred!*» Paa toppen stod to engler med utstrakte vinger og hver sit plagg knyttet om lændene. Saa nu kunde Mr. og Mrs. Simonsen trygt lægge sig til at dø hvad dag som helst; for indhugningen av dødsdatoen skulde han som hadde solgt dem monumentet, besørge — det var en del av kontrakten.

Da det rygtedes hvad han hadde for sig borte paa kirkegaarden, kunde ikke folk som traf til at fare forbi, dy sig, de maatte ind og se paa herligheten. Spøkelig òg at en mand kunde finde paa saant! — Folk begyndte at snakke. De galneste blandt ungdommen holdt stort leven med englene hans Simon og kjærringen, som maatte staa og vente bortpaa kirkegaarden, saa tyndklædde som de var!

Ole kom ikke hjem om kvelden før efterat de andre hadde sat sig tilbords. Da var han høirøstet og støiende. Han og flere hadde været av-

granary: kornhus, et slags stabbur.

sted og set paa seværdigheten; nu begyndte han at beskrive den for dem, og paa en maate som om han endnu ikke kunde tro det, blev kaat i ordene, og fuld av latter over hvor gælne somme folk kunde bli. I hans humør sat en uimotstaaelig magt; Store-Hans smaalo og gottet sig; søsteren vilde ikke tro det var sandt; saa fik hun det klarere beskrevet og gav sig over i latter. Peder vilde vite, om det var meningen hans Simon at la sig begrave straks — naar han ikke var død? og saa blev *det* saa morsomt at selv Berët maatte le med.

Peder skjønte han hadde været dum igjen, og det maatte han se at bøte paa. Saasnart det blev saapas ro at det gik an, la han ivei for brødrene om møtet i eftermiddag. Han malte alt i det fantasiens lys han hadde oplevd det i, fortalte voksent og forsøkte at faa det saa trøisomt som broren: — Nu holdt det paa at bli morosamt, det gjorde det rigtig! De skulde bare været med i eftermiddag, og hørt paa hvorledes han Andrew Holte fik han Nils Nilsen til at starte en ny menighet!

«Ke du sei?» ropte Ole.

— Ja det mankerte ikke paa det, fortsatte Peder glad. Det skulde bli artig at være med! Han Andrew skulde bli prest selv, Peder hadde hørt flere nævne det. — — Men han Andrew vilde ikke ha noe at gjøre med norsk. To kaller hadde sat sig paa bakbenene over det der med norsk, men han Andrew hadde døivet dem akkurat som ingenting — det var gutten sin som kunde præke!

Ole stirret vantro paa ham:

«No dekta du igjen!»

«Dekta!» gjentok Peder begeistret, de kom jo netop derifra. Ho mor hadde skrevet dem ind og alting; næste søndag skulde de starte paa skikkelig vis!

Store-Hans sat med et rart lite smil. — — Saa, det var derfor moren ikke vilde ha ham med!

Moren snakket haardt til Peder:

«Kan du sei meg ke du set der aa jaase med? E mein da held paa aa spøkje med deg!»

Ole reiste sig braatt og skjøv stolen tilbake, ansigtet var haardt og tindrende:

«No ha gærnskapen ranga magen sin!» Borte paa gulvet stanset han og vendte sig mot moren:

«Da ska e sei deg no — dit gaar kje *e!*» Han rev hatten til sig og fór ut av døren.

— — «Det e vel saa,» sa Beret om en stund, «at det a sena eien ein ska ha da! — Du faar prøv aa læs før maten, Permand!»

Mer blev det ikke sagt om det; men Ole kom ikke hjem før sent den natten.

XI.

Lav graauldshimmel. Tung novemberdag. Kald nordvest saug henover et livløst landskap; den skyndte sig, for her var da ikke noe at hefte sig efter. Kom nu himmelen endda længere ned, maatte den klemme prærien flatere end den var.

Menneskeboligene bortover vidden laa langt fra hverandre. Milevis mellem somme. Den ene kunde ikke laane varme fra den andre. I det graakalde halvlyset saa det ut som de hukret sig ihop og krøp ind i sig selv for rigtig at gjemme paa det de hadde.

Endda klokken bare gik til 2 endnu, saa det ut som halvt avdaget. Søkte en hund nogensteds, kunde ikke han som stod ute og hørte paa, avgjøre enten lyden kom ovenfra eller op av jorden. Ut av den blygraa endeløsheten slet nordvesten en og anden bløt kjuke og kylte foran sig. Den

kom med slik fart at det svidde efter. — — Han kom visst med sne til natta!

Det første stormende menighetsmøte i St. Lukas var netop over. Med overvældende majoritet hadde menigheten sagt nei til Nils Nilsen og tilhængerne hans. Dette paafundet blev det intet av; de fik ikke gaa ut, — dristet de sig for langt, var her lov og ret i landet! Nu gjorde de rettest i at passe sig! — — —

Paa begge sider hadde de sagt ting som sent vilde glemmes. Truende, trodsige ord. Sindene hadde staat i kok. Under debatten hadde somme merket en rar glæde — en underlig magt som vældet ut av deres væsen og la fryd i hvert ord. Jo sterkere de fandt uttrykkene, desto bedre beit det. Saan skulde rangvisheita ha det! For ingen maatte komme og indbilde dem, at dette her var *ret* — naanei, kom ikke *der,* du! — — Andre hadde striden røvet baade mund og mæle. Hvis nu Herren kom i denne nat, hvordan vilde det saa gaa med St. Lukas menighet? I Aabenbaringens Bok stod der om Den Store Skjøge. Stort værre end de hadde hørt her idag, kunde vel neppe noe bli. For dette var forfærdelig.

Beret Holm var paa vei hjem fra møtet med alle sine. Dypere og dypere ind i den kaldvaate graaulden bar det med dem. Over dem som sat i vognen, laa det som kjendtes tyngre end baade nordvesten og vinteren som nu var i anmarsj. Anna Marie hadde prøvd at nynne for sig selv inde i sjalet. Paa Peder virket det saa irriterende at han hadde bedt hende tie. De hadde trættet om det. Store-Hans hadde truet med at kaste dem ut begge to hvis de ikke straks holdt mund. Ole kjørte; moren sat i framsætet hos ham; ingen av dem hadde fundet det værd at blande sig i striden.

Endnu var Ole den eneste stemmeberettigede i familien. Og idag hadde han stemt med majoriteten, endda han godt visste, at derved gik han stik imot morens vilje. Dette visste de andre ogsaa. Opgjøret blev ikke let at greie. Og greies maatte det.

Der var dog det som værre var:

Idag var det blit stemt ved navneoprop, saa alle hadde hørt paa hvilken side hver stod. Avstemningen var ikke saasnart over, før debatten brøt løs igjen — med en dypere knurren fra minoriteten. — — Da var noe rent uhørt skedd: Beret Holm hadde staat op og bedt om at faa si et ord eller to. Aldrig før hadde det hændt, at en kvinde hadde talt paa et menighetsmøte. — Et kvindfolk lægge sig offentlig bort i dette her! Det føltes saa usømmelig at flere sat trykket av skam.

Hun hadde ikke ventet til ordstyreren kom sig av forbauselsen, men hadde straks git sig til at tale om hvor galt de nu fór aat. Trodde de virkelig, at de gik Vorherres erend ved at handle saan? Ordene hørtes møisommelig tunge i førstningen; de kom i frygt, der laa graat i. Men som hun kom sig ivei, klarnet det av. Hun hadde staat der og formant som den der i sørgmodig moderømhet prøver at tale tilrette et uskikkelig barn. Kvindene saa paa hende og graat. — Var hun nu blit rar igjen? Her sat noen av deres egne naboer, hadde hun sagt; de kom og bad om at faa skille lag med dem i det kirkelige og stelte sig anderledes for derved bedre at tækkes Gud. Var det saa galt? Hvorfor kunde ikke en kristen menighet gi dem lov til at prøve det? Gudslivet trængte sommetider stor omsorg for at trives, — det var ikke ens for alle. Lykkedes det, maatte det bli til gavn for dem alle. — Var det ikke andet end aandelig hovmod som ledet disse folk, var det vel bare bra

for menigheten at bli kvit dem. Bare med aandelige stene kunde Vorherre bygge! Her laa dypheter som intet menneske magtet at grunde; for selv om Herren tok sin almagt til hjælp, kunde han ikke bruke noen andre. — Slet ikke maatte de stænge veien for noe menneske som vilde nærmere Gud! «Den som forfører en av disse smaa som tror paa mig, for ham var det bedre, at det var hængt en kværnsten om hans hals, og han var nedsænket i havets dyp,» saa sa Jesus hos Matteus. «Ve verden for forførelser! Ti forførelsen maa komme; men ve det menneske som forførelsen kommer fra!» Det stod der ogsaa. — I dommen blev det neppe spørsmaal om hvor stor St. Lukas menighet hadde været, men heller efter hvor mange fik lov til at staa paa Vorherres høire side. Gud gi de alle kunde leve slik, at de timedes den naade!

Beret hadde sat sig — i en tung dødsens stilhet, som var blit løftet ved at en sterk mandsrøst skar i: — Skulde kjærringene gi sig til at agere prester òg nu? Og dermed hadde uveiret rast like galt igjen. — — Peder kunde reist sig og slaat manden midt i synet! — Oles ansigt hadde været stygt at se paa mens moren talte.

Vognen kjørte ind paa tunet hjemme. Endnu var der ikke mælt et ord om møtet. Beret steg ned, og sa til guttene — som om intet usedvanlig hadde hændt — at de skulde skynde sig med stellet, for maten vilde straks være færdig. — Permand maatte ikke glemme grisene.

Peder vilde hjælpe til at spænde fra før han gik. De sa vel noe snart. Men saa kom han iveien for Ole, som skjøv ham unda. «Ha deg aasta aa pas paa det!»

Og saa slentret han nedover til corncribben. Der

corncrib: huset hvori maisen lagres.

var noe opfordrende friskt ved nordvesten idag; snart kom sneen, — saa kunde han ta skiene til skolen! Inde i sig hørte han en munter sang som en av træskerne hadde gnaalt paa ihøst:

«Et kys jeg fik og to jeg gav,
ha ha, tra la —
og to jeg gav.
Men laa der mer
saa tok jeg fler,
ha ha, tra la —
saa tok jeg fler!»

Sangen hadde et morsomt slæng paa sig. Nu smaatrallet den, hørte han, og saa begyndte han at plystre tonen.

Inde i cribben blev han staaende med skuffen i haanden og spænde borti cornet. — Hun hadde snakket rigtig godt, det hadde hun. — — Sandt alt hun sa. — Folk hadde hørt paa hende til de gapte, endda hun var bare et kvindfolk! Merkelig at hun turde det saan midt i synet paa dem allesammen, — selv presten hadde sittet der og hørt paa! — — Peder tok skuffen fuld og slængte ind til grisene. Ikke det grand tungt, dette her! Han kjørte skuffen ind i cornbingen, tok den toppende fuld, bar ut og kastet ind. — Naar han blev vaksen kar, skulde han præke for dem saan — saan — ja saan at hver kjæft maatte gaa den veien han blunket!

Nordvesten saa ut til at vokse i magt. Den drev sklætten foran sig saa det svidde i ansigtet. Peder svinget forbi stalden for at høre hvad brødrene drev med. Store-Hans stod og lænte sig mot døren paa indsiden. Peder saa ham ikke straks; al hans opmerksomhet fæstnet sig ved Ole, som nu snak-

ket — han hadde lagt bissel paa en av hestene og leid den ut i gangen. Brødrene hadde visst trættet:

— — «ho ha vøre gærn før, da veit baade du aa e. Slekt kan kom igjen. Bedst aa faa ho paa asylet! — — Men ho ha kje behøvd aa skjæm os ut framfør heile settlementet. Saant e kje bære gærnskap heller!» Ole spændte igjen bisselremmen; han saa haard ut i øinene.

Peder var blit staaende midt paa dørstokken:

«Kor du ska hen?»

«Ha deg unna med deg!»

Da Peder ikke straks flyttet sig, kom Ole framom hesten:

«Hør du kje ke folk sei?»

Store-Hans gik borttil broren og snakket lavt:

«Ly no meg — da retta seg vel, ska du sjaa!»

«Da haures saa ut!»

«Styr deg no!» bad broren som i angst. — «Vi faar hus paa, at ho e mor vores!»

«Hust ho paa idag, at vi va baainan hendes?» Oles ansigt var hvitt; haanden som holdt remmen, skalv; han løftet den som han vilde slaa til broren. — «Sei ho nokka, kan du bære hels ho med da!» Dermed leide han hesten ut, hev sig op og red nedover tunet.

Store-Hans saa op mot huset. Saa gik han til ku-fjøset for at gjøre rent efter noen kalver han ikke hadde git sig tid til at stelle skikkelig imorges. Peder fulgte efter, halsen saa tør at han hadde møie med at snakke:

«Kor'n ska hen?»

Broren syntes ikke at sanse ham; han gik ind i garen, tok gaffelen og begyndte at maake ut.

«Gang no du ette halm,» sa han til Peder, «saa vi faar gjort ifraa os.»

Peder maatte se paa broren; for han hørtes saa langt unna i maalet, og det gjorde det bare værre for ham selv.

«Kor'n reiste hen?»

«Han skuld nedover tel'n Syvert. — — Gang no ette halmen.»

«Ke'n va sint før?»

«Da veit'n vel sjøl!»

Peder skyndte sig efter et par fang strø og kastet ind, trodde det var nok, og tvang spørsmaalet fram:

«Kjæm han ikkje igjen meir?»

«Stand kje der aa snak tull!» Broren drev til en snute som kom og vilde suge.

«Det kje tull, e haurd da paa'n!»

Broren rettet sig op, blev truende, og haard i ordene:

«Dederan nævn du kje før ho mor, saa mykje du veit da!» Blev saa straks mildere og strøk kalven han hadde slaat. «Gje meg et fanga tel, saa trur e da faar grei seg.»

Peder kom tilbake med halmen, kastet den ind og stod og ventet:

«Ke da va han va gærn føre!»

«Det kje nokka som angaar os. Du nævn kje et ord tel ho mor!» — Peder syntes dette var stygt sagt av broren, — han var da ikke rent gal heller.

En stund efter kom de begge ind sammen, Peder noe bakom broren. Han vilde git sig til ute en stund, hadde bestemt sig til det, men droges efter av en uimotstaaelig magt. Han hadde følelsen av, at moren skulde slagtes, og hans egen bror utføre gjerningen.

I kjøkkenet brændte det lystig. Moren stod ved ovnen og rørte i en gryte det lugtet saa velsignet godt av. Hun hadde et hvitt forklæ paa sig, med

frynser nede — alt mindet om helg og godmat. — — Moren saa rolig, næsten glad ut. — Noe maatte Peder gjøre med dette som holdt paa at strøype ham, og saa gik han til vedkassen for at se om den kunde ta mot et fang til — broren var begyndt at vaske sig. Men saa snakket moren:

«Kor dokker ha gjort a'n Ola?» Hun løftet gryten av og satte den bort.

Broren drygde urimelig længe med svaret. Alt som Ole hadde sagt, suste for ørene paa Peder.

«Han reid nedover tel'n Syvert.» — —

«Kan du sei meg —!» Moren blev staaende og stirre paa ham. — — «Ke'n skuld der no?»

«Han skuld aasta og hør om han kund faa rent farmen hans Syvert,» oplyste Store-Hans stille, og var saa rar i maalet at Peder maatte se paa ham. Broren var askegraa i ansigtet, trækkene stod spændt.

Moren kom mot ham, hodet foroverbøid for at høre bedre; ansigtet aapent, ræd, spørgende som hos en der maa ind i noe forfærdelig. Men saa lukket det sig igjen i uigjennemtrængelig sørgmodighet.

«Det no ke'n sa!» gjentok broren hæst.

Moren gik til vinduet som vendte mot gaarden. Stod der og saa ut. Hun syntes at ha glemt alt omkring sig.

Det blev lyttende stille i stuen. Anna Marie hadde sat sig i ovnskroken, og tat op en pinde hun pirket med i en spræk i vedboksen, trak den ut og stak den ind igjen. Store-Hans stod og lænte sig op mot væggen. Peder hadde netop vasket sig og hængt haandklæet bort; nu tok han det ned igjen og gav sig til at nidgnu ansigtet.

Moren vendte sig fra vinduet og saa sig om, lik en som vaakner fra en tung søvn og har hat det vondt i drømme.

«E mein vi held paa aa gløm maten?» undret hun sig, gik til ovnen og begyndte at øse op. — «Gang no bære aa sæt dokker straks.»

Og da hun hadde sat alt paa bordet, bad hun dem begynde og ikke vente paa hende, gik saa ind i sengkammerset og lukket efter sig. Om en stund stod hun atter i døren:

«No maa dokker bære pusk i dokker skikkele! — E kjend meg saa ussel over livet idag. — E trur e vel læg meg et grand.»

Hun gik tilbake ind i kammerset. Ingen dristet sig til at se efter hende. Peder aat saa taarene trillet ned i maten.

Men en liten stund efter kom moren ut igjen og satte sig paa stolen nærmest Store-Hans:

«Veit dokker — e kom til aa tenkje paa da, at han Syvert aa ho Kjersti ha kje hat et skikkele maaltid mat hos os i heile haust. Aa no har vi plenty a alt i huset.» Hun stanset og saa paa Store-Hans. Der laa noe bedende i, som i en hunds øie. — «E mein du faar gang aa bø de opover? De kan gjær ifraa sig stellet før de kjæm, saa slæp de aa skynd seg heim saa snart. — — Ke du trur om da?»

Store-Hans svarte ikke. Saa ikke op. Pludselig reiste han sig og skjøv stolen tilbake, gik til væggen hvor frakken hang; der blev han staaende et øieblik før han tok den.

«E gaar med ein gang,» sa han og rev døren op.

Ute paa trammen stanset han og tok frakken paa. — Ho mor ho var vel saa omtrent makeløs! — Veiret bet saa haardt at han maatte tørke øinene. — — Fandt han nu bare broren! — Der var det gode ved ham, at sinnet sat ikke længe.

Moren var gaat tilbake til kammerset. Peder kjendte han greide ikke at være alene med søste-

plenty fuldt op av.

ren nu; der skulde ikke stort til før hun snufset, stakkar. Han skyndte sig at ta paa sig, drev ut paa tunet, stod og saa nedover veien. Strofer av en melodi vugget i ham. Han tok efter dem og fulgte dem, og sanste ikke paa at det var sangen hans Tambur-Ola. — — Noe maatte han finde paa, og saa bar det ind i fjøset med ham, til kalvene. Han lokket til sig tjonet broren hadde faret saa ilde med. Kalven hadde et spleis i panden; rumpen endte i en hvit dusk; mulen kjendtes varm og bløt og fin. En ustyrlig trang til at være god mot etkvart levende kom over ham. Før han visste det, stod han inde i garen og kjælte med kalven. Dette fik han ikke rigtig til uten godprat, og saa maatte han holde op at synge.

En stund efter drev han atter ute paa gaarden. Hadde ikke ro paa sig. Idag kjendtes det saa rart at være til, det lo og graat i ham paa samme tid. Nu skulde han likt at gjøre etkvart storartet karsstykke. Og da han slet ikke kunde finde paa noe — noe som monnet rigtig dugelig, gik han ind og tok Bibelen ned av hylden. Den la han paa kjøkkenbordet og satte sig til at læse. — — Nu skulde han akkurat begynde fra begyndelsen og ikke gi sig før han hadde læst den ut — saa skulde ho mor faa se én som var snild!

GUDENES KVERN

I.

Den søvnige novembersolen holdt paa at nærme sig prærien. Nu stanset den som allersnarest og ventet paa at krypet skulde komme kravlende ut av den rare maurtuen dernede, saa den kunde faa lyst den sidste paa vei før den la sig, — her var jo ikke noe andet at holde øine med paa denne aarsens tid. Den blev stor og opposet og blodrød i synet av at vente saa længe.

Men inde i skolehuset var ikke tegn til opbrud endnu. Tung, varm glød laa over stuen; den farvet kinder som stod paa skakke over bøker og opgaver nede paa pultlaakene, tændte lys i eventyrlige barnedrømme til det skar i synet, og hodet reiste sig; eller den blev saa tung at den fik en eller anden lang laban av en gut, som ingen drøm saa, til at gjæspe langt av sløv mathet — herregud, blev det aldrig slut idag!

Over den fremste pulten til venstre stod to guttehoder sammen; det ene brunt og krøllet, det andre matgult, med tykt haar som randt i jevne bølger bakover. Begge hodene syntes haarde som rotkubber. Det brune stanget av og til, rykket paa sig med hidsige støt; det andre trak sig hvergang rolig unna, glemte sig straks og kom op i samme stilling.

Guttene var jevnstore; begge i tolvaarsalderen. De hadde dog tat det saa alvorlig med at bli vaksne at de saa ut til at være et par aar ældre,

— den lyse litegrand kortere, men til gjengjæld mer firskaaren og solidere sammentømret.

Nu drev de og tegnet. Den brune hadde begyndt, og saa maatte den lyse ogsaa prøve. Den sidste gjorde netop færdig en stor leir: — i bakgrunden telter med baal foran, artilleri postert i bakkeheldninger, armé-avdelinger i slaglinjer; de blev utydelige paa billedet og lignet storgræs som vinden tok i; officerer tilhest, som kunstneren gjorde sig stor flid med at faa staselig til. Det var et stort billede med mange detaljer. Gutten blev færdig og saa kritisk paa tegningen, gav sig til at rette her og der, skrev saa med stor frakturskrift under: *Washington ved Valley Forge*. ...

Den brune tegnet først en facade til et stort hus; foran det en have; midt i haven et træ som hang fuldt av trilrund frugt, en barhodet gutunge stod tæt indtil træet og hug paa stammen med en haandøks. At dømme efter ansigtsuttrykket maatte gutten paa billedet være rasende, for alt i tegningen samlet sig om at faa ham saa sint som mulig: — haaret strittet ut som buster, linjene i ansigtet var forvredne; men det geniale i billedet laa mest i skikkelsens holdning. Slik som han naa stod der og svang øksen, gnistret sinnet ut av ham; luften omkring var fuld av fliser; for hver gang kunstneren satte en ny, gjorde han et iltert kast med hodet — derav dultingen. Nu var han ogsaa færdig og blev sittende længe og betragte sit verk, helt glemt i det en stund. Saa lyste det pludselig op i ansigtet; over den sidste flisen frakturerte han med sterke rit: «*Damn it!*» Atter studerte tegneren kunstverket, fandt ikke noe mer at gjøre med det, og skrev under med frakturskrift: *Washington med øksen*. Saa saa han paa det igjen og skjøv det hen til kameraten; han saa

damm it: noget nær det norske: fan ta den.

spørgende paa ham, øinene lyste av liv og tindrende skøi.

Den lyse tok hele billedet med ett glimt, der undslap ham et kort høh, som han straks hostet bort saa det ikke skulde vække opmerksomhet oppe ved lærerindens pult, og saa gav han sig til at studere billedet i detaljer. Øinene blev runde av beundring; han kom til uttrykket over flisen, og der gik en kold gysen av fryd gjennem ham ved slik en overdaadig uvørenhet. Han saa op og borti ansigtet paa kameraten med øine som sa: Du er gutten sin du! — Uten videre tok han pennen og skrev sit eget navn under: Peder Seier Holm, og la tegningen ind i en bok han maatte ta hjem med sig ikveld. Kameraten lo stille til denne uforstilte hyldest, saa tok han pennen og skrev sit eget navn under Peders billede: Charley Doheny; papiret gjemte han straks i lommen.

Rolige aandedrag av barn i halvsøvn, et og andet tungt, forpint suk, av og til raslen av papir, en bok blev lagt bort, en fot flyttet sig — disse lyd hørte med, ingen la merke til dem. Stor rødmende kveld seg indover stuen fra vinduet i vest og la sig tungt i døsigheten.

Bak pulten oppe paa den lille tribunen sat lærerinden, Miss Clarabelle Mahon, og arbeidet ufortrødent med notatene til historieleksen til imorgen. De bløte rynkene under øinene var endnu dækket av den lette rødme fra historietimen for en stund siden. Tankene hun nu holdt paa at ordne til foredrag, gav rødmen et dypere skjær, og fik det delikate gammeljomfruansigtet til at se ungt og næsten vakkert ut.

Rødmen var kommet naturlig nok: fædrelandets historie var det kjæreste fag hun visste, og intet sted hadde hun følt apostelkaldet saa sterkt som herute ved Spring Creek, hvor hun hadde

faat alle disse barn av emigranter fra mange fremmede land i varetægt. Hun kunde bli dypt rørt bare hun tænkte paa det. Det skulde vel spørres om hun var sterk nok til at liste ind i disse hjerter selve Amerikas Aand — hin mægtige som hadde sprængt den gamle verden, hadde slaat dørene paa vid væg til et nyt og vældig kontinent, og derpaa indbudt verdens fattigfolk til at komme hit og gle sig over alt det vakre her var. Og hit var de saa kommet, alle jordens fattige og forkomne! — Her kjøpte de uten betaling vin og melk; her hadde de bygd i glad tro paa en tilværelse som tilsidst skulde bli fuldkommen! Al anden historie var færdig, utslitt som et gammelt klædebon der maa hænges bort, fordi det ikke længer er brukelig.

Hendes velmenende lærerindehjerte slog sterkere, der hun sat med notatene; rødmen i kindene steg til høirødt: Her maatte nu det fremmede og uensartede æltes sammen til ett sind som bare saa det største; til ett hjerte som slog i godhet. Disse fremmede barn var leret, hun pottemakeren, fædrelandets historie det mønster hun maatte forme og danne efter. Miss Clarabelle Mahon brukte sit lands historie som den religiøst grepne tar til Bibelens fortællinger. Tidde læreboken, la hun straks til av sit eget romantiske forraad. Nu i eftermiddag da hun stod her og hørte storklassen i leksen om Washington ved Valley Forge, var hun atter blit saa grepet av den store skikkelse og hans mægtige verk at hun glemte leksen, hadde bedt hele skolen høre efter, og saa git sig til at fortælle træk fra Washingtons barndom og opvekst. — Hans sinds storhet og renhet selv da han var bare barnet, var vel merkelig! — Paa hans 8de fødselsdag, fortalte hun, hadde faren git ham en liten vakker haandøks, fordi gutten tidlig

skulde lære sig til at haandtere vaaben — det var en urolig tid i de dage! Gutten blev ellevild av glæde, tok øksen, sprang ut og gav sig til at leke med den. Men nu hændte det sig slik, at faren hadde et kirsebærtræ staaende ute i haven. Det var et sjeldent træ som bar den kosteligste frugt; faren hadde importert det fra England og pleiet det med stor omhu. Som unge George fôr der og lekte med øksen, og maatte prøve den baade paa det ene og det andet, kom han ogsaa til træet. Det var akkurat passe stort, til at prøve kræftene sine paa, syntes han, og i tankeløisa hugget han træet ned! Da faren — han var en streng mand — en stund efter kom ut i haven og fik se denne udaad, kjendte hans retfærdige harme ingen grænser; han kaldte sammen hele sit hus og forlangte oplysning. De skulde huske paa — forklarte Miss Mahon, at dette var en haard tid, en ret husfar ansaa det som sin pligt baade at forhøre og straffe. Hvad gjør nu unge George? Og hvad vilde en av dere, mine unge venner, gjort i hans sted? Hør nu godt efter: Unge George staar uforfærdet fram og sier: «Kjære fader, jeg kan ikke lyve, det er jeg som har gjort denne ugjerning! Straf mig nu som jeg har fortjent!» — Hvor høisindet handlet av et barn! For et ideal at ta til mønster gjennem livet! Tusen efter tusen av amerikanske gutter har denne vakre fortælling hjulpet til at bli store mænd!» — Men Miss Mahon hadde ikke tid til lang kommentering; hun maatte skynde sig og vise fram flere træk fra Washingtons barndom —fantastiske, utrolige billeder der vilde lydt som eventyr, var det ikke for den godhet og overbevisningens inderlighet hos hende som fortalte. Allikevel var der dem som undret sig, og hørte vantro paa hende.

Nu var hun endelig færdig med notatene til imorgen. Hun reiste sig, tok om guldkjeden som hang rundt halsen og nedover barmen, og kremtet sit gode kremt til tegn paa, at nu vilde hun gjerne faa alles opmerksomhet. Ansigtet fik sterkere rødme av det hun nu skulde til med, skjønt det var det samme ikveld som igaarkveld og alle de andre kveldene.

«Charley Doheny, kom fram!» Stemmen befalte mildt, med noe mat og sprødt i tonen, som det ikke godt gik an at si imot.

Den brunhaarede gut i første pult til venstre reiste sig straks, sparket kameratens ben under pulten, kom fram og stilte sig op foran tribunen; ansigtet var gravalvorlig, men øinene brandt i latter.

«Staa nu pent op allesammen, — gjør ikke støi, saa er dere snilde!» bad hun blidt.

Støi blev det dog; bøker maatte lægges bort, papirer gjemmes, et par pultsæter faldt ned, smaa føtter traakket urolig, knubs av armer som trak yttertøi på, én stak skyndsomt en bok i lommen og nugget i det samme kameraten i siden, og saa maatte der nugges igjen, — døyvde latterknis fra dem i pulten bakenfor.

Den sprøde stemme blev fastere:

«Nu er vi færdige for idag. Meget godt og nyttig har vi lært her paa disse faa timene, ting som skal hjælpe os til at bli store mænd og kvinder. Kundskap er det eneste vaaben vi har mot vankundigheten, og de gamle nedarvede skikker vi har faat hit fra fremmede land. Nu skal vi slutte dagen med at mindes hvor godt vi har det, vi som har faat borgerskap i dette velsignede frihetens hjem! Enten vi er fattig eller rik, saa faar vi drikke frit av kundskapens livgivende kilde og

derved lære at bli gentlemen og ladies» — Miss Mahon nævnte altid ladies sidst — «og saaledes faa adgang til de høieste stillinger i landet, endda vi bare er barn av fattige emigranter. Glem ikke Lincoln! Den tarveligste tømmerhytte var hans barndomshjem, allikevel naadde han den største stilling paa jord! Dit kan enhver av dere ogsaa komme, hvis dere bare vover at følge idealet!» Charleys hode sank ned i skuldrene, vendte sig til det naadde jentesiden; der fór øinene bortover. — «Nu skal vi slutte dagen med noe av det store som landets fædre har git os og bedt os ta godt vare paa. Charley Doheny, læs frihetserklæringen for os, — læs høit og langsomt saa vi andre kan følge godt med; alle maa høre godt efter Charley, hans uttale er saa ren. Sørgelig hvordan somme av dere bruker vort lands sprog! En skulde tro dere var kommet over igaar! En to tre, læs!»

Guttens hode kom op; han satte i og læste fore, hele skolen i kor efter; barna var godt indøvd, og naar de først kom paa glid, kunde de ikke stanse før den sidste sætningen var sagt. Under læsningen strakte Peder Holm sig saa langt fram og til siden som anstændigheten tillot, for at se om Miss Mahon kunde stykket ikveld; for det hadde Charley bandet paa idag, at hun saa i boken igaarkveld!

Straks de hadde faat Jeffersons udødelige dokument fra sig, saa Miss Mahon til jentesiden og smilte moderlig:

«Imorgen skal en av smaapikene mine» — alle barn var hendes — «faa føre an i læsningen; hvem det blir, sier jeg ikke nu. Ta derfor boken med hjem og læs flittig allesammen! — — Charley Doheny, la mig nu faa se om du kan gaa tilbake til pulten som det sømmer sig en gentleman. — — Saa kommer du Peder Holm, fram.»

Alle øine fulgte de to store guttene; noen lo;

Charleys ansigt blev merkelig at se paa da han gik forbi kameraten. Miss Mahon ventet taalmodig til Peder kom i stilling:

«La mig nu faa høre hvor pent du ikveld kan fremsi Gettisbrugh-talen — du snublet igaarkveld, husker du!» Stemmen var usedvanlig mild og formanende. — «Alle maa følge med saa vi lærer dette herlige stykke. En to tre — læs!»

Peder Holm fremsa talen, høit og syngende, med religiøst alvor i foredraget. Bare noen faa av de største vandt at følge med. Men som de nu læste, var det Charley som stod og strakte sig for at se om lærerinden maatte følge med i boken.

«Saa synger vi «America»; alle blir staaende et øieblik efterat vi er færdige, — jeg har noe at si som dere skal ta med hjem.» Hun sa ikke hvad det var nu, men stemte i og sang fore.

Straks sidste strofen var sunget, stod hele skolen og trippet og ventet; de største guttene var leie og la ikke skjul paa det; det blev jo aldrig slut, og støtt saa skulde hun finde paa noe at plage dem med naar de skulde gaa!

Miss Mahon kom længst fram paa tribunen, mens hun oplyste:

«Her skal være møte ikveld kl. 8; nu maa dere fortælle det hjemme. Her kommer en taler like fra Sioux Falls, — det blir vigtige saker som kommer fore. Denne valgkreds skal enes om instrukser til legislaturen i Huron nu næste maaned; delingsspørsmaalet kommer vel op; saa mange som kan, bør komme. Det vil ikke skade om her kommer mange kvinder ogsaa, — de kan ogsaa trænge at faa oplysning; dere kan bare si hjemme, at jeg sa det! — Og nu vil jeg, at du Peder Holm, og du Charley Doheny kommer hit ikveld. Dere to storguttene mine læser saa vakkert; kanske kunde jeg lage det slik, at dere kom paa programmet; men

det tør jeg ikke love, skjønt jeg knapt kan tænke mig noe mer passende at begynde et slikt møte med end de stykkene dere netop læste saa vakkert. Dere maa altsaa komme!» — Miss Mahon sa dette i en tone som om dette var et møte hun selv hadde faat istand, og hun som styrte med det altsammen.

Skolestuen tømtes i et øieblik. Peder tumlet ut av pulten og bort til lærerinden, kameraten noe trægt efter.

«Skal — skal jeg — deklamere paa møtet ikveld?» Hele gutten var et eneste stort spørsmaalstegn. Han kjendte en glæde, en undring som holdt paa at ta pusten fra ham. — Han læse til et fuldpakket hus av vaksne folk! —

«Yes, baade du og Charley!» — Nu var skolestuen tom, og nu kom Clarabelle Mahon ned av tribunen og la en haand om halsen paa hver av guttene. — — «Gaa nu hjem og se godt over stykkene, saa dere ikke gjør skam paa mig som stræver saa trut med dere! — Du, Peder, har en slem, akcent, du skulde ikke snakke andet end dit lands sprog nu en stund, men det greier sig godt herute, vet du; læs ikke fuldt saa høit, saa kommer din vakre stemme bedre til sin ret.» — Ordene la sig bløtt og kjælende omkring guttene. Og nu bøide hun sig mot Peder; med tommen og pekefingeren lekte hun med hans øreflip; haanden var bløt og varm, — den rørte ved kindet hans. Gutten følte sig brydd og drog sig unna, sa lavt godnat og tumlet ut . . .

II.

Guttene stod ute paa tunet og trak paa sig stortrøiene, Charley leende, Peder i saa stort et alvor at ansigtet saa sint ut. Han vendte sig mot kameraten og spurte lavt:

«Kommer du ikveld?»

«Naturligvis kommer jeg! — Far er i Sioux Falls og henter ham som skal tale. — End du?»

Den andre saa ned og tidde. — «Hvis jeg faar lov,» sa han nølende uten at se op.

«Faar lov, — naar du skal være Lincoln?»

Peder svarte ikke paa det, snudde sig og tok til at gaa. Han knappet trøien igjen i halsen; haanden skalv sterkt.

«Du maa komme!» fulgte den andre efter ham med. — «Her blir moro, han er rigtig en stortaler, — her blir pakfuldt, — de kommer til at trætte, kan du vite, og saa blir de saa herlig sinte!»

Peder tidde fremdeles og holdt sig et lite stykke foran, naadde straks hovedveien hvor han skulde ta av — der stanset han:

«Skal du læse det stykket?»

«Hvis de vil ha mig til.»

«Det passer godt!» nikket Peder. — «Det passer utmerket, skal jeg si dig — akkurat hvad de trænger at høre!»

«Dit ogsaa!»

Peder svarte ikke paa det; han stod og tænkte paa noe; alvoret var saa sterkt at det satte knuver i panden.

«Var far din paa konventionen i Sioux Falls nu ihøst?»

«Selvfølgelig!»

«Har han fortalt om det?»

«Du kan vite det! — Han skal til Huron næste maaned; der blir det avgjort, baade delingen og alt!»

«Det blir avgjort ja!» slap Peder pusten; nu skinte det i øinene paa ham, ansigtet aapnet sig. — «Tror han at Huron blir hovedstaden vor?»

«Det vet han ikke, han snakker bare om delingen! Han sier: Nu skal det *bli!*»

«Du,» Peder hadde grepet Charley i armen, noe

feberagtig var sprunget op i ham: «Hvad synes far din om at de tok og flyttet regjeringen vor fra Yankton — tok den saan uten videre og drog avsted med den nord til Bismarck, mange, mange hundre mil nordi vildmarka?» — Gutten maatte stanse og puste paa — «hvor der ikke findes andet end bøffel og indianer og vildskap?» Peders ansigt var rødt som han nu stod her og løste op for sine indestængte tanker.

«Hængt skulde de være!» dømte Charley uten videre, han hadde hørt dommen ofte nok.

«Ja hængt ja! — For det kan aldrig bli noe av, deroppe i vildmarka — med stat og saant.»

«Nei der,» blaaste Charley, «finds jo ikke andet end indianer og emigranter! — Men nu blir territoriet straks delt, saa kan de akkurat bare sitte der og ha det saa godt, toskene!»

«Vet du hvad,» foreslog Peder inderlig: «Noen skulde ta og flytte regjeringen tilbake igjen, — hvis det ikke blir deling nu heller! — Snakker ikke far din om det?»

«Høh snakker! — Far snakker ikke om andet end politik.»

Dette var saa merkelig at Peder maatte se paa det en stund. — Ingen sak for Charley at være flink og for sig i alt, han som hadde en slik far at prate med og lære av. — Men her gik nu han og var stilmot alene med altsammen!

De to guttene stod nede paa hovedveien hvor de skulde ta av hver til sig. De andre barnene var allerede kommet langt paa vei.

«Kom og bli med hjem,» foreslog Charley, «saa gaar jeg med tilbake og spør for dig, — det gaar lettere paa den maaten!»

Peder grov med skotaaen nedi veien. «Det maa du ikke,» sa en stemme indi ham. Og med det

samme saa han et billede, klart og tydelig, av mor som gik hjemme og ventet; hun kom til vinduet og saa vestover ret som det var. Billedet sa endnu tydeligere: «Det skal du ikke!»

Charley satte i at storle, en trillende frisk latter: «Nu ligner du akkurat Miss Mahon naar hun lager sig til og skal holde tale, — intet under at hun liker dig saa godt!»

«Det er dig hun liker!» — Peders ansigt var blit mørkerødt.

«Har ikke jeg set det kanske — høh!»

«Jeg òg har set det om dig!»

«Om mig?»

«Akkurat om dig. — For det er dig hun liker!»

«Du er gærn!» — Charley gjorde et kast paa sig og sprang. Peder efter. Dette maatte han snakke mer med kameraten om — det taalte ikke opsættelse. Og saa var billedet borte. — Det var forresten sandt: blev Charley med ham og fortalte dette merkelige som lærerinden hadde sagt, fik han kanske lov. — Mor forstod vel, at naar han skulde være paa programmet, saa —. Og det vilde ikke ta dem lang stunden bortover til Doheny. Peder tok igjen kameraten og gik paa til den andre maatte hale ut for at holde sig paa siden.

— «Du,» Charley stak sit brune, varme ansigt borti hans, «hun kunde ikke dit stykke ikveld heller, — hun saa i boken tre ganger!»

Peder gik og smilte med sig selv. Munden aapnet sig, skulde til at si noe, men saa blev det intet av, og saa gik han fortere; det holdt paa at bli kapsprang mellem dem før de atter sagtnet paa.

«Kunde hun mit?» vilde Charley vite.

«Vet ikke.»

«Saa du det ikke?»

«Hun — well, hun saa i boka,» tilstod Peder nølende, kjendte sig straks lei over at ha sagt det, vilde komme sig fra det og spurte:

«Tror du det er juks, dette med træet?»

«Med træet?»

«Den historien om Washington?»

«Juks altihop!» — Der fandtes ikke spor av tvil hos Charley. — «Washington var ikke en slik høne, — det er bare i skolmammefortællinger at gutter gjør saant!»

Kameratens makeløse uvørenhet fik atter Peders øine til at tindre av beundring; og saa var det saa rart, for han kjendte paa samme tid en uhyggelig uro over at gaa her og snakke saa stygt om selveste Amerikas Fader; det føltes som efterpaa de gangene han hadde gjort sig karslig og bandet. Han blev gaaende en stund og tænke paa det. Saa sa han nølende: «Han blev soldat og — ja og general.»

«Yes sir,» forsikret Charley med stor styrke, «han stak folk ihjel, hug hodene av dem, skjøt dem i filler med kanoner — til pølsemat, gut, — aa naa, han var ingen høne!» Charley akslet sig og gik paa; nu hadde hans ansigt faat knuver. — «Jeg skal si dig en ting,» la han til: «Hun er et asen, det er sandheta!»

«Well, hun er — saan litt rar,» tilstod Peder nølende.

«Rar — høh! — Slik som hun gaar her og kliner sig ind paa folk og skal være søt, — fy, æsj, jeg hater hende, — jeg rømmer baade fra skolen og klininga hendes!»

«Det mener du ikke!»

«Yes sir — jeg rømmer!»

«Hvorhen?» spurte Peder vantro.

«Til Black Hills, gut! Der holder indianerne paa

skolmamme: norsk-amerikansk for lærerinde.

at røre paa sig; der kan bli krig, skal jeg si dig!» Der var slik straalende tro i Charleys ord at Peder blev revet med; nu husket han noe han maatte si — det var rigtig vigtig ogsaa:

«I borgerkrigen var det næsten bare gutter, mange ikke ældre end vi — det staar i en bok vi har hjemme. — De kunde godt bruke os hvis det bærer løs derute?»

«Yes sir! — Og blir det ikke noe av med indianerne, gir vi os til at grave guld; fælt som de grasserer ute i Deadwood — det staar i avisen om det!»

Pludselig begyndte Peder at le, lyst og tindrende: «Vet du hvad: da stryker vi heller nordover, tar hele susasen deroppe i Bismarck og flytter den tilbake igjen, — de karene deroppe kan ikke sætte op noen stat — vi skulde vise dem det!»

«Da blir det krig, gut!»

«Lincoln brydde sig ikke om det den gangen Syden trodde den kunde gjøre som den vilde, — slik uret skulde ikke faa gaa ustraffet nu heller!» — Peder snakket med en inderlighetens varme som om det var mot ham personlig denne uretten var gjort, og det syntes Charley var saa rart, at han maatte se paa ham, — gik han her og gjorde sig vigtig og vaksen kanske? Men det røde ansigtet til Peder var netop nu selve redeligheten; øinene skinte i mørkeblaat; ansigtet saa sintere ut end paa nogen vaksen Charley hadde hørt trætte om politik. Og saa smilte han beundrende. Det vilde bli herlig til leven, det derre der!

III.

Guttene var saa helt inde i alt de gik der og snakket om, at de ingenting sanset før de stod inde paa tunet hos Doheny. Det var hunden Shep

som vækket dem; han kom farende, viftet med rumpen, hoppet op og ned efter dem og bad om lek og kjærtegn.

«Aa Shep'n min — er du der!» Charley hadde hunden i armene og tumlet med ham bortover tunet; for et øieblik hadde han glemt den andre kameraten.

Peder saa sig rundt. Husene laa i en halvmaane: til høire vaaningen, et lite to-etages hus som saa lavere ut end det egentlig var, fordi det nu var hauget op med møk og halm rundt syllene — til vern mot vinteren. Like i bunden paa halvcirkelen laa to torvgammer og hukret og frøs, endda de var godt dækket med halm. Like ved siden av gammene reiste sig et nyt granary, nymalt og fint oppusset. Længst til venstre stod et nyt fjøs, av saa vældige dimensioner at det dominerte alt andet paa gaarden; selv det nye granaryet fik lite og ingenting at si.

«Kom med ind og faa en skive brød!» indbød Charley, «det skal ikke ta længe!»

«Bare gaa du, jeg vil heller se nyfjøset. — Vær snar med dig!»

«Se alt du vil, men skræm ikke kuene, — de har ikke set norskera før!»

Straks efter stod Peder inde i fjøset; netop nu var der ikke levende liv at se, men nok at undre sig over allikevel: — En række spiltaug paa begge sider, med sæler hængende ved hvert; bakenfor stalden en bolk med dører som stod aapne. Peder gik langsomt indover. Bakenfor bolken laa et firkantet rum; trappen til høiloftet gik op paa den ene siden, paa den andre aapnet sig en stor luke til at kaste høi ned igjennem. Indenfor dette rum laa kufjøset; lange rader av baaser strakte sig paa begge sider. Peder gik langsomt indefter, stod

og saa sig om — dette var da et gromt fjøs; her maatte være rum til 20 kuer mindst!

Peders funderinger fik en brat ende: Ut av halvmørket kom en haardt sammenknyttet halvvisk fykende og traf ham like i nakken. Han sprat op og blev staaende og gape, rød og betuttet. Ikke en lyd hørtes, ikke liv at se. Stilheten satte sig saa fast i halsen paa ham at han maatte hoste. — — Det maatte være Charley som var ute med strekene sine? — Peder tok noen forsigtige skridt, saa først ind i én baas, saa ind i den næste; spændingen holdt munden halvaapen. Pludselig randt der en jente ut av baasen like ved siden av ham, — korte knis og brutte latterbølger laa igjen i luften. Som en pil skjøt hun utigjennem lysningen, sprat op loftstrappen og blev borte deroppe. Fjøset laa stille og utdød som før.

Peder fandt benene og kom sig efter. Hvad han vilde, visste han ikke, men kjendte sig het og skamfuld over at en jente skulde driste sig at ha ham til nar. Han kom op trappen. Indover høiet inde paa høiloftet var det stilt og fuldt av rar, halvsovende skumring. Der var høistraa som kneppet og reiste paa sig. Han sprang i høiet, snublet, stod, lyttet. Der var fuldt av underlige lyd omkring ham, endda der ikke fandtes liv at se. — Var det der? — Nei, det maatte være her? — Der sat atter noe i halsen paa ham; han skalv saa sterkt at han næsten ikke kunde staa; munden var tør. — Hvor hadde hun gjort av sig? Hun kunde ikke ha sprunget langt ind? — Han stod dørgende stil og lyttet efter høistraa som rettet sig — *der!* — Peder slap pusten. I næste nu var han derborte. Her laa noe løst høi, en skosnute stak fram; Peder gjorde et sop med haanden og kastet sig bent ned — i det samme hadde han et skjæl-

vende legeme i armene og klemte til. Noe bløtt og varmt levende laa ind mot ham. Det gik i smaa, hidsige bølger som slog voldsomt, — — ræd, varmt liv som bølget like ind i hans. Han kjendte sig straks ilde ved, laa maktstjaalen og ræd. Han vilde slippe, men turde ikke. Slap han nu, skedde der en ulykke — det følte han klart.

«La mig gaa!» bad det.

Peder løsnet paa taket, men han slap ikke.

«Slip mig!» sa det varmt og hidsig like ved øret hans.

Skjælvende løftet han hodet for at reise sig. Legemet han holdt om, begyndte at orme paa sig, et kind rørte ved hans, og han følte det straks: noe så dunbløtt og fint hadde han aldrig kjendt før. Haken hans sank ned i en varm halskrok, kindet tæt indtil. Da lød der snabbe fotsteg nedenunder; noen kom ind i fjøset, stod der, lyttet. — Nu ropte det; uhyggelig høit skar ropet gjennem det store, tomme fjøset: — «Peder!»

De to sank rædde sammen; blev til ett; laa urørlige, holdt pusten og turde ikke slippe den, — naar den endelig brøt sig vei, hørtes den som tordenbrak.

«Peder!» — Skridtene sprang indover fjøset. — «Peder — hoi oi!» Og saa endda længer inde: «Pe — der!» Ropet skar og skar. Der satte det i ute paa gaarden, og det var endda værre, for nu kaldte det paa alt der var av liv mellem himmel og jord: — «Susie, Susie! — — Ah — Susie!»

Der jog bølger gjennem legemet Peder holdt om. Han kjendte graaten mot ansigtet sit, het aande fulgte med, og nu klynget hun sig hjælpeløst til ham. — — Ropene utenfor la sig. Da fik Peder magt til at rive sig løs. Ræd og fortumlet kom han sig op og bort til trappen; hele kroppen skalv saa sterkt at han maatte støtte sig mot

væggen. Nede i fjøset stanset han og lyttet, som en forbryder der vet sig forfulgt. Bare én ting stod klart for ham: at slippe bort uset.

Charley gik ute paa gaarden og drev med Shep; straks han saa Peder smætte ut av døren, kom han sættende. Og nu begyndte et vildt jag rundt fjøset, — Peder fore, med sammenbitte tænder Charley efter, ropende og hujende. Shep kunde umulig bli staaende og se paa al denne moroen, men kom sættende og gav sig til at løpe med tungen ut av halsen — en stund jevnsides med den ene, satte saa i et frydefuldt bjæf som tændte hele gaarden i brand; derpaa et bjæf til, og saa bort til den andre. — Men hunden forstod snart at det var han som løp foran det gjaldt, og holdt sig derfor til ham; derved kom han i veien for Peder og sinket farten for ham, og saa fik Charley hive sig om nakken paa ham. Begge guttene tumlet voldsomt overende, hunden stod stolt med forlabbene paa ham som laa øverst.

«Nu kan — du være — — Washington, saa — aah!» — Dette fra Charley som laa paa toppen.

Guttene brøt paa av alle kræfter, Charley i godt lag, skjønt han tok i bruk de kræfter han hadde. Ret som det var sprat der et morsomt ertende ord ut av ham. Fra Peder kom ikke anden lyd end korte støn. Straks han kjendte han holdt paa at faa overmagten, løsnet han paa taket til han laa under igjen — da brøt han paa som før. Dette hændte om og om igjen. Om en stund gav han sig helt, laa stille til den andre red tvi-skrævs over ryggen paa ham, saa sa han rolig:

«Nu vil jeg ikke mer, — nu maa jeg hjem!»

«Huf saa sterk som du er!» sa den andre beundrende og blev sittende. — «Hvor holdt du til?»

Peder tok til at orme paa sig og reiste sig med den andre paa ryggen. Shep trodde, at nu bar det

løs igjen, gjødde og sprat rundt dem med glade hop; slik moro hadde den ikke hat paa aldrig saalænge.

Men saa blev det ikke noe av denne gangen; Charley slap, Peder stod rød og anpusten og grov med skotaaen og kunde ikke se paa kameraten; han vilde springe fra ham, komme sig hjem, og vandt ikke. — Han kjendte han orket ikke røre sig før den andre gav ham lov til at gaa. Han vendte hodet mekanisk og saa mot fjøset, som laa der stille og utdød som før.

«Hvor holdt du til?» tok Charley op igjen.

«Paa høiloftet,» tilstod Peder, — han kjendte han blev blodrød i ansigtet.

«Er det ikke gildt, synes du?»

«Det er — — det er stort.» — Nu kastet Peder øinene paa ham som snarest, saa en utvei og tok den: «Det koster vel meget? — Vi òg maa til at bygge fjøs!»

«Over to tusen — han far hadde 12 mand til at bygge — — det var moro!» forklarte Charley stolt. — «Og jeg var med at kjøre hele tiden; jeg fór til Sioux Falls stilblaat alene, kan du tænke!»

«Hø, hø!» nikket den andre anerkjendende; og saa la han spakfærdig til, at nu maatte han visst gaa.

«Nei er du gærn! Nu skal du komme ind og faa lunch, der er laget til!» indbød Charley, og da han saa den andre nøle, la han til: «Far er ikke kommet endnu, — det skal ikke vare længe.»

«Naa — well, jeg maa hjem og hjælpe med stellet.»

«Maten staar og venter. Kom bare!»

Peder lot som han ikke hørte hvad den andre sa, han gik nølende noen skridt, kjendte han ikke kunde gaa fra kameraten slik, slog en krok paa

og kom tilbake. — — «La os skynde os!» sa han fort og lavmælt og fulgte med ind i kjøkkenet.

Skumringen holdt paa at lægge sig derinde. Peder merket det var uryddig; klær og plagg hang langs alle vægger, bøtter og kjørrel av mange slags stod hulter til bulter bortover gulvet. Paa bordet var sat fram brød og smør og to glas melk; bordet var rent, maten saa appetitlig ut.

Fra ovnen, som det spraket lystig i, kastedes flakkende lysning utover værelset. I en lænestol tæt ved ovnsdøren rugget en ældgammel kone som bandt paa en sok. En maatte snu sig to ganger og se paa hende: — Paa hodet sat en sort kyse med høi top og nikket til bindingen; ansigtets utallige skorer hadde forgjæves søkt efter mere rum, var blit træt av at søke, og laa nu stivnede som træskjæringer i en rotkubbe. Hele ansigtet syntes forstenet. Men hænderne som strikket, læbernes uavladelige mimring, og to mørke øine langt inde i skorene — alt dette vidnet om en glo som endnu ikke var utbrændt inde i den forældede skikkelse. Skjønt trækkene drog sig saa knudrede, laa der bare mildhet i dem. Nedover den gamles bryst hang et langt perlebaand av store glasperler, med et kors nederst i bugten; av og til slap haanden bindingstikkene og rørte ved en av perlene. En brun kridtpipe med svart haus laa paa ovnsplaten; at dømme fra tobaksrøken som hang tyk og sterk i luften, maatte pipen netop være lagt bort.

Hodet vendte sig mot guttene idet de steg ind, mimrende, uklare ord kom langt inde fra en mørk gang, og straks syntes den gamle at ha glemt dem og var paa nyt inde i sit. Peder hadde stanset foran hende og kom sig ikke længer. — Var dette et levende menneske?

Charley gav ham et puf i ryggen: «Sæt dig paa

andre siden av bordet!» han tok selv den nærmeste stolen.

Peder kom sig rundt bordet og satte sig — — Han hadde tat en skive brød og skulde smøre paa, men kunde ikke komme noen vei; for bedst det var, maatte han se paa den gamle.

«Ikke se paa hende,» sa Charley rolig; «for saa tror hun bare vi snakker om hende, og det liker hun ikke. — Du kan bare snakke alt du vil; hun hører ingenting.»

«Hører hun slet ikke?» spurte Peder lavt; trods Charleys formaning kunde han ikke dy sig: han maatte se paa hende.

«Aldrig det grand, uten naar det er tyk skodde og vi roper ind i øret paa hende; men hun forstaar godt.»

«Hun maa være bra gammel!»

«Han far tror hun er 100; det er bedstemora hans.»

«Kan hun snakke?»

Charley lo godt til slik dumhet.

«Kors hun kan snakke! Hun er rigtig flink til at fortælle, skal jeg si dig, naar hun er i det laget.»

«Det maa være artig!» Peders ansigt lyste op — han skulde likt at høre hende. — — «Hvad fortæller hun om?»

«Aa, gamle historier fra Irland. — Det er om kjærlighet og slaasting og saant. Hun kan mange andre ogsaa. Hun kan én om noe saakveite som kom dættende ned fra himmelen og ind i en kirkeklokke; der hadde været mange uaar, og saa var der nød, og saa var der prester som bad, nonnene sang i kirkene hver nat, det er rigtig en artig fortælling; far sier det er sandt.»

«Hvad snakker hun om nu?»

«Hun snakker ikke!»

«Munden gaar jo — hører du ikke?» Peder

spurte lavt og undrende, mens han stjal sig til at se paa den gamle.

«Aa det — nu ber hun!»

Dette blev endnu merkeligere. Men nu fik ikke Peder tid til at undre sig længer, for nu gik døren op, og en jente kom ind, hun bar et fang ved som hun slap i kassen ved ovnen. Hun blev staaende i ovnskroken og børste av sig og gav sig god tid.

Charley snakket over skuldrene til hende:

«Som jeg skal jule dig, Susie! Hvor holder du til hele dagen?»

Jenten lot ikke til at ta sig større nær av brorens trudsel. Smaa latterknis svarte ham, og saa et drillende: «Skal jeg det, du!» Straks efter la hun til: «Hvem sa det?»

Broren ænste ikke spørsmaalet:

«Hvor har du holdt til henne?»

«Aa — jeg gaar her og slaver.» — Og nu var det hun som tok paa ham: «Nu faar du bare ta til at skynde dig! Far sa du skulde slippe ind fæet, og saa skulde du ha det melket til han kom hjem! — — Tilpas aat dig som har gaat og slængt i hele dag! — — Dænger ikke Miss Mahon slike karer?» — Det kom støtvis, men røsten var saa bløt og saa fuld av latter at det hørtes som ordene bar paa en stille fryd. Peder sat og smaalo uten at sanse det. — Hun løste av sig et tørklæ som hun hængte paa væggen. Siden forskanset hun sig bak stolen til den gamle, la armene paa stolryggen og strøk hende over kindene. I denne stilling kunde hun hvert øieblik som helst gjemme ansigtet bak hodet foran hende. — Dyp skumring laa over værelset. Borte i kroken blev den haard at trænge igjennem. Men av og til flakket et lysskjær ut fra ovnen og viste ansigtene fram. Peder var der borte som allersnarest, traf noe brunt lat-

termildt, blev brændhet og slap ikke øinene dit mer.

Jenten var Charleys tvillingsøster. De to saa like som to erter fra samme hams — hun litt mindre og smekrere bygd, men saa en begge ansigtene sammen, la man ikke merke til det fordi hendes vidnet om større modenhet. Susie gik ikke paa skolen iaar; tæringen hadde tat moren nu tidlig i sommer, og saa maatte Susie være hjemme og stelle huset.

Peder skyndte sig at faa ned brødskiven og sendte melken efter, reiste sig og kom sig rundt bordet.

«Du trænger ikke følge, — kom tidlig imorgen,» sa han og tok efter klinken. Noe grep ham om hodet og tvang ham til at se mot ovnen. I et øiebliks flakkende lysskjær kom hun mot ham, var i det næste borte bak hodet til den gamle. — I næste nu var Peder ute av døren, tok trappen ned i ett hop og la paa sprang.

IV.

Dyp kveld omkring ham. En mæt rødme laa igjen vesti himmelen og viste hvor det var blit av dagen. Det kuldset sterkt ut av havmørket. — — Han blir nok storfrost til natta, tænkte Peder.

Peder hadde godt og vel to mil hjem. Den første halve sprang han; men saa sakket han paa, gav sig tid til at puste ut, gik tilsidst bare og stullet.

Et tæt mylder av rare tanker seg paa ham; de drev gjennem ham og tok til at leke med følelser saa nye og merkelige at gangen truet med at stanse aldeles. Og jo mer han sagtnet farten, des bedre slap det underlige til og fik magt. Det merket han ikke, for nu gik han og sang for sig selv. Han blev opmerksom paa, at han sang og holdt straks

op. Ingen maatte høre ham synge nu — ikke for alt i verden. — Han kjendte det svulme i brystet; noe bløtt og varmt hadde fat i ham; det rislet gjennem hele hans krop. Han kjendte han blev rød og saa sig om. Her var vel ikke noen som saa ham? — Nei, han trodde ikke det. Men kvelden stod tæt og taus omkring og lyttet. Han merket godt hvor den kunde høre alt — lyden av skoene i veien lød som et mægtig bulder, og han satte foten sagtere ned. — Inde i ham sat der en liten angst og lurte. — — Ikke akkurat angst heller. Bare uro og skjælvende undring. Paa samme tid en ukjendt kraft. Og saa kjendte han sig saa glad. Bedst det var, skjøt han armene ut og rodde med dem. De var vinger og kunde godt bære ham. Langt, langt bakom kveldrødmen og inn i storlys dag skulde han nu likt at fare, for der laa noe og ventet paa ham. Han lo mot det og rodde paa!

— — Han blev varm og fik lyst til at klæ av sig. Med ett visste han, at han hadde et legeme av kjøt og blod. — Var det saan det kjendtes at bli vaksen kar? — —

Hændelsen paa høiloftet stod lyslevende for ham. Skridtene blev sneglende langsomme. — Noe saa dunbløtt og levende! — Peder maatte le der han gik. — — Hjertet hadde ligget akkurat i haanden hans, — han kjendte endnu hvor det banket. — — Og hun hadde graatt — det var det merkelige! For han hadde da ikke villet gjøre hende noe vondt, — bare saan litt tugte hende, fordi hun hadde skræmt livet av ham. — — Hvad hadde hun graatt for? — Ja, hvad hadde hun graatt for? — — Han blev tør i halsen; øinene slørtes fordi mørket som det kuldset saa ut av, la vand over. Smaa frysninger sprang gjennem kroppen endda han var varm og sved. — — Der laa en høidott i veien og

ventet paa det første vindpust; hvor det kom fra, var ikke saa nøie. Peder spændte til den. — Her laa én til — hadde de kjørt høi her idag? De skulde passe sig og læsse bedre! Han maatte spænde til alle dottene.

— — Men at hun hadde graatt, og det var hans skyld, og allikevel var hun ikke blit vond paa ham! For det var hun neppe? Det hørtes ikke saan ut, da hun kom ind? — — Pludselig stod en tanke foran ham, han maatte stanse og se nærmere paa den: Var de nu forlovet, han og Susie? — — Han blev ræd spørsmaalet. Paa samme tid var der noe som kom med styrke: Var han forlovet, saa betydde det, at han holdt paa at bli vaksen kar — for onger forlover sig ikke! Peder rettet sig op der han stod paa den forlatte prærien og tænkte og grundet. — — — Vesti mørket etsteds satte en hund i at gjø, — sinte, iltre bjæf. Det maatte være Shep? — Kanske kom Doheny nu fra Sioux Falls? — — Længere i sydøst steg en sterk lysning mot himmelen av en straastak som brandt; ildmørjen brøt i lysende bølger ut i natten; han syntes det brølte av dem. Peder følte kraften av det som gjæret derborte, og kjendte det gjorde ham godt. — — Han tok sig sammen og sprang; vinden suste ham om ørene, svalende god; han sagtnet saapas paa farten at han fik stikke armene ut i mørket og ro med dem, og saa lo han igjen! — —

Det var avdaget da han endelig kom ind paa tunet hjemme. Fra kjøkkenvinduet blinket et lys ut i kvelden; det stod paa utkik efter ham og spurte: Kommer du nu endelig? — Han likte ikke spørsmaalet og bøide av til uthusene, som i mørket tok sig ut som en række lave halmstakker. Fra en av stakkene skar en sterk mandsrøst gjennem mørket. — Det er Ole, tænkte Peder; nu

snakket han til en av hestene. — — I det samme gik kjøkkendøren op, en lyske sprang over tunet og fanget ham ind. Moren kom ut og satte en bøtte fra sig paa trappen, gik ind igjen og lot døren staa paa gløt efter sig — der var altsaa en bøtte til. — — Dette er mor, nu skal hun aasta og gi grisene, og det er mit arbeid! — Han mandet sig op, sprang over tunet og gik ind i kjøkkenet.

Lyset skar ham saa sterkt i øinene at han maatte vende sig fra det. Anna Marie, den 15-aarige søsteren hans, holdt allerede paa at sætte paa kveldsbordet; moren stod bøid over en bøtte borte ved ovnen; hun hadde ute-hyret paa — en gammel stortrøie og en tyk bindingshue.

«E ska gje grisan,» sa han stille. — Dette var de første norske ord han hadde sagt siden tidlig imorges han gik hjemmefra; og lyden av dem, synet av søsteren og moren som gik her og stelte og hadde gaat saan al sin dag —, av værelset, og alt det laa her og gjemte paa, sopte med ett drag bort hele den verden han hadde levd saa sterkt i hele dagen igjennem. Dette var en anden. Han hadde følt det samme før, men ikveld kom der slik undring over ham at han maatte se sig om. — Var det derute han hørte til eller var det her?

«Du vart længe, — e skuld no aasta aa leit,» sa moren uten at snu sig og se paa ham. Bebreidelsen stak værre fordi ordene kom saa stille. Han følte hvor hun hadde ottest for ham. — — Det var jo det han visste, at han ikke skulde blit med Charley! —

Søsteren snudde sig mot ham:

«Ha du sødde igjen idag?»

«Sødde igjen!» Peder ænste hende ikke mer end det; han gik til moren og vilde ta bøtten:

«Der ska va stormøte i skolehuset ikveld; der kjæm en taler ifraa Sioux Falls; ho Miss Mahon

sei at e maa va paa programmet, aa saa sa ho, at du maat kom, mor!» fortalte Peder fort og støiende, men følte straks hvor rart dette hørtes herinde.

«Du faar slaa beggje bøttan i sør-garen,» moren rettet sig og saa alvorlig ind i ansigtet paa ham; «de ainner ha faat set.»

«Corn òg-» — Peder bøide sig unda moren.

«Nei, du lyt no gje dem corn. — Ta med deg bøtta som staar ute paa porchen — — spill no kje ned!» Og saa sa ikke moren mer, og det kunde ikke Peder forstaa.

Nede ved grisehagen satte han skøl-bøttene fra sig, tok skuffen og kastet inn corn. Det blev straks et forfærdelig spektakkel blandt de sorte djævlene derute i mørket efter den første skuffen — lange ul, knubsing, iltre grynt, rasende remjing. Ikveld lo Peder og drev uvørent cornet like i fleisen paa dem — saan skulde de ha det, og saan! — Levenet blev ramsvartere av sinne da han slog drikken ned i troene til dem; for da skulde alle ha med én gang, og ingen vilde flytte paa sig aldrig saa lite. Han bøide sig over gjerdet og slet i de ørene han naadde i. — — Ikveld var det saan moro at gi grisene! — Men han fik vel skynde sig til fjøset og hjælpe Store-Hans med melkingen.

Midt inde i fjøset hang lykten under taket og oste. Peder hørte hvor broren sat, tok en av bøttene og skammelen, sa et likegyldig «hello» og satte sig straks indenfor broren.

Store-Hans svarte ikke før han var færdig med kua han melket, og hadde været ute i gangen og tømt; men da han kom ind igjen, stanset han der hvor Peder sat:

«Da va paa tia du drog deg heim no; dederan da gjer du kje eingaang tel! Ho mor ska kje ha den skamma paa seg, at ho maa rundt i garan aa spør

ette deg!» — Der var mer tungt alvor end sinne i brorens ord. Men han var ikke færdig endnu: «Ke du ha heilt paa med heile dagen?»

«Heile dagen!» blaaste Peder.

«E spør ke du ha heilt paa med?» — Broren kom truende nær.

«Heilt paa med?» —

«Ja — heilt paa med?»

«Ikkje med nokka,» —

«Du faar ut med da!»

Peder skjønte, at nu var her ingen utvei — naar Store-Hans var i det hjørnet. «E følt bære han Charley, og saa skuld vi ha lunch — ska du no einnele vet da!»

«Du trøng kje aa far borti garan og ét, — no e da ainner gaangjen du ha våre sein, og no faar da va slut med da — hus no paa, at e ha snakka aat deg!» — Store-Hans gik til næste ku og satte sig, og saa blev der ikke snakket mer mellem dem.

Harmen dirret i Peder — de kunde bare vente et grand allesammen! — — Her gik de nu fire stykker og passet paa ham; selv Anna Maria, stakkars jentungen, hadde sit at si! — — Var det ikke hende, saa var det en av de andre. Og Store-Hans skulde nu støt grave borti altingen med det alvoret sitt. — — Ho mor, well — det var nu saa sin sak med hende. — Naaja, de kunde bare liksom vente et grand allesammen!

Men uhyggen randt snart av ham. Det var lunt og godt at sitte her med ansigtet mot den varme svangen, og kjende hvordan pusten steg og sank med rolige drag. Jortingen rundt ham blev til godprat han kunde forstaa. — — Skynde sig — nei ikke ikveld! Broren kunde bare buldre alt han vilde. —

V.

Maten stod paa bordet da de kom ind med melken. Ole sat i lampelyset som fløt ned fra klokkehylden, og læste *The Sioux Falls Press.* Peder stod og saa over brorens skulder, mens han ventet paa at Store-Hans skulde bli færdig med vaskingen:

«Ha dokker faat nyblad? Ke da staar om poletikken?» Han var unødig høirøstet, og da han ikke fik noe svar, gav han sig til at læse høit for de andre:

«Legislaturen trær sammen i Huron næste maaned — Mange møter — Folk kommer sammen og enes om instrukser — Møte i hver skolekreds — Mange imot deling — Bismarck insisterer paa deling og tror den del av Territoriet vil bli først optat i Unionen — —.» Peder glemte sig, øinene blev store og lysende. — «Hængt skuld de ha vøre!» — Der var et par andre ord Charley hadde brukt som han nu følte en brændende trang til at ta efter, men sanset sig itide.

Ingen syntes at lægge merke til ham. Nu maatte han vaske sig, og nu la broren avisen fra sig. — — Straks efter hadde de sat sig tilbords, og Peder læste for maten.

Ingen hadde noe at si ikveld heller. Peder var saa godt vant med taushet en ved bordet at han knapt vilde lagt merke til den, var det ikke for det, at ikveld sat der noe usagt i den; det drev i luften, bad om lyd, det blev paatrængende og brysamt. Han stjal sig fra ansigt til ansigt; han saa hvordan de alle ventet og hørte efter. Og saa forstod han det: Det var det merkelige som hadde hændt med ham og Susie, stilheten gik her og droges med.

Ret nu gik der hul paa den, og saa kom det for en dag altsammen. — Det skal aldrig ske! tænkte

Peder. Han saa ord drive for øinene og tok uvørrent efter dem. Og saa fortalte han atter om møtet som skulde holdes i skolehuset ikveld; høit og syngende — nu og da kom ordene i en strøm: —

De skulde tro det var meget til stortaler, han som skulde holde foredrag — Doheny var aasta og hentet ham! — Peder gav sig god tid med Doheny; han slap ham og kom efter ham igjen: — Yes, Doheny hadde reist ind ens erend — han kom att nu ikveldingen, og taleren hadde han med sig. — — Doheny skulde til legislaturen i Huron; han trodde, at kanske blev Huron hovedstad — de snakket ikke om andet borte hos Doheny. — — Det forekom Peder, at det kanske hørtes rart, at han nævnte Doheny saa meget; han bad om at faa potetene og tok til med Miss Mahon:

Hun hadde befalt ham at komme — — hun hadde simpelthen sat ham paa programmet, for stykket hans passet saa utmerket. — Miss Mahon hun var merkelig flink lærer. — — Mange av ongene kunde ikke greie sig med hende — Peder smaalo til noe de andre umulig kunde forstaa; — hendes far faldt i slaget ved Stone River, moren hadde sørget sig ihjæl over det —. Miss Mahon hadde sagt, at ho mor maatte ogsaa komme ikveld — — Kunde de ikke ta lumbervogna og kjøre bortover allesammen? — Anna Marie trøngt ikke at sitte hjemme alene. — —

Peder snakket for sit bare liv. Alle maatte se paa ham, først den ene, og saa den andre; og saa saa de bortpaa moren.

«Det e fært tel styr paa deg ikveld, Permand, — dederan ha vi no haurt før,» sa moren stille, og saa var det ikke saa galt længer — de fik da matroa! —

Moren la først fra sig. Om en stund jentungen. Brødrene aat længe; hans Store-Hans trængte be-

standig saa lang mattid. Men endelig la ogsaa han fra sig, saa Peder fik læse bordbønnen. Alle sat og ventet, med hændene foldet. Og saa begyndte moren at synge; røsten var mild og sprød som hos en som længe har baaret paa en tung byrde og er blit træt og utmaset:

«O Jesus gid du vilde
mit hjerte danne saa,
det baade aarle og silde
dit tempel være maa!
Du selv min hjerne vende
fra verdens kloke flok,
og lær mig dig at kjende,
saa faar jeg visdom nok!»

Søsteren sang med, de andre hørte paa. Straks de hadde sunget fra sig, og alle begyndte at stelle med sit, faldt ro og tryghet over Peder — nu kunde han ogsaa ha sunget en stub! Moren reiste sig, gik til ovnen og stelte med en gryte som stod over varmen. Ole tok avisen ned av klokkehylden; Anna Marie begyndte at vaske kveldkoppene; Store-Hans saa paa en cornhuskningsnaal han var blitt gal paa i eftermiddag. — Peder fór og lette efter en bok med Gettisburgh-talen. Han undret sig paa hvad de tænkte at gjøre med møtet i skolehuset? — Well, bedst at tie en stund endnu, — klokken var ikke mer end ½7, og det skulde ikke ta ham lang stunden at komme sig bortover!

Men nu snakket moren borte fra ovnen:

«Du Permand, lyt kom og bær bøtta før meg ikveld, — e saa trøit i arman.»

Alle saa op med det samme. Morens ord lød som en bøn, men virket som en befaling; røsten var uimotstaaelig i sin store mildhet. Peder saa sig straks om efter huen; ansigtet lyste kobberrødt.

Alle visste det — og han selv allerbedst — at nu kom forhøret. Store-Hans betragtet naalen opmerksomt — — nei ho mor, ho var makeløs! Saan hadde hun tænkt det ut bare for at spare gløntongen! — Forresten kunde hun latt ham gaa dennegangen, han hadde git ham alt han trængte paa en stund.

Gutten gik med moren over gaarden; han fore, hun efter med lygten. Store skugger sveiv foran dem — usikre, fantastiske, digre; de hev sig borti mørket; hans egen længst — syntes Peder. Tunet gav sig saa rart, mest som det sank, under dem som kom. — — Ingen sa noe.

Det bar til fjøset igjen.

I en av de midtre baasene stod et gammelt kuskrakkel som hadde faat plass der, fordi Beret Holm mente det var det varmeste sted i fjøset. Beistet hadde engang været en ku og hett Fagerros. Navnet hang endnu ved den — det eneste som var igjen av skjønheten. Fagerros hadde for længe siden ophørt at være ku; nu var den bare alderdom og ragg og skaldede flekker. Ikke melket den, ikke løp den hverken vaar eller høst; tændene hadde den mistet for længe siden. Naar den kom ut, stirret den sløvt utover en verden den ikke længer forstod, gav sig saa til at stusle rundt uthusene, forsigtig og eftertænksomt, til den fandt den varmeste solflekken, hvor den la sig ned med hodet indved siden. Føa trøngte den ikke syte for; for den fik lunken vellingsuppe baade kveld og morgen, og dertil alt det finmalte cornmel den orket at slikke i sig. Denne kua hadde gjort reisen med dengang familien flyttet hit fra Fillmore County — det var nu paa 13de aaret siden det hændte. At sælge den eller slagte den var saa fjernt fra Beret Holms tanker, som at ta livet av sine egne barn. Og ingen andre kunde stelle med den heller.

Kjendte Fagerros en anden haand paa sig, blev den grætten og stanget. Sidste vinter var den blit blind ogsaa — enten det nu var av alder eller av at staa her saa længe i mørket.

Moren stelte længe med Fagerros ikveld, stod og kløddе hende mens hun slurpet i sig meldrikket, bar ind mer halm og strødde i baasen, gik saa efter et hestedækken som hun knyttet om hende.

Peder hadde aldrig kunnet skjønne al denne omsuten for en halvdød ku, og hadde sagt det òg; det som var utlevd, det nyttet det ikke med, selv hvor godt man stelte med det. Men som han nu lyste paa den skaldede siden, kom et rart billede for ham — av en leende jente som stod bak en stolryg og kjælte med et ældgammelt, skrukkent kind. Billedet var saa trøisomt at se paa at det triste som ventet ham, holdt paa at bli borte.

Det lot til, at moren endelig hadde faat kua prekevert som hun vilde. Peder stod i baasen ved siden av, lygten holdt han paa bolken. Moren gik opi til Fagerros, tok lygten fra ham og lot lyset falde paa ansigtet hans.

«Det mange teng du kje fatta eino, bane met, men da kjæm vel med tia. Vi lyt nok stel med ho Fagerros, stakkar, selv om ho e gammel! — — Fortæl meg no kor da gjæk tel, at du kje kom heim i rettan tid.» Stemmen var kameratslig og god; hun vedblev at lyse ham i ansigtet.

Peder svælget:

«E følt han Charley heim.»

«Jamen — da tok no kje saa lengje?»

«Vi maatt ha lunch.»

«E undres paa deg, Permand! — Skuld du ha lunch hos de folka?»

«Han Charley ba meg!»

«Jaja, glønten min, det no kje nokka gale i det, veit du. — Men det mang teng folk by deg du

maa lær aa sei nei tel. — — Tænkt du kje paa, at ho mor kund bi red før deg?»

«Ne — ei . . . e kan kje sei da.» Peder prøvde at mande sig op. — — «Skjønt da va kje frit.»

Der blev en lang pause mellem dem; for Peder blev den tung at staa i, og hodet sank. Moren flyttet lygten længer ned paa bolken, saa lyset kunde fange ansigtet hans helt; det brændte saa vondt at han maatte snu sig fra det. — — Fagerros trakket og skulde til at lægge sig, men hørte matmorens stemme og stanset i forberedelsene:

«Ke dokker snakka daa om, du aa'n Charley?»

«Aa — — vi saag bære paa ny-fjøsen deres, — han e stor, kan du tru! — — Ja da ska e sei deg — en saan glønt, da finds kje!» sa Peder med stor styrke.

Der blev en ny pause. Og saa sa moren lavt og varmmælt:

«Du lyt faa deg en ain kamerat, Permand!»

«Kefør daa?»

«Jau — sir du: du e norsk aa de e eiris, men da førstaar du vel kje eino, — det kje aa vent heller, forresten.»

«De e no mennesja før da,» sa Peder gammelklokt og troskyldig.

Moren smilte aldrig saa lite:

«Ja men de e eit ainna folk! — De har ei ainna tru, aa slekt smetta let; det e som med ograset. — Det e en bespottels, at vi skuld faa skola med de folka — da gaar kje an aa ha kveita aa potates i samme bengen. — De som styrer med tengan, skuld ha saapas vet!»

Gutten forstod ikke dette, og visste ikke hvad han skulde si til det.

Men saa tok moren til igjen:

«No bø e deg om ein teng, Permand,» hun kom

eiris: vulgært norsk-amerikansk for irlænder.

et steg nærmere saa hun kunde faa lægge haanden paa akselen hans: «dederan maa du kje gjær oftare! — Kom heim saasnart dokker slep fri! — Her gaar e og ottest og kan kje ainna — — Aa saa bi da saa ondt før meg. — — Ifraa du gaar og tel du kjæm att, har e kje ainna i tankan. — — E synes e e som ein fugel som ikkje vind aa pas paa ongan sena. — — Vorherre veit vel bedst ke han mein med da altsamen!» Moren snakket lavt, med møie; der var et inderlig sørgmodig alvor i tonen, som skar vei like ind i hjertet paa gutten. Han maatte ind i mørket; der gik hivinger gjennem ham. Moren gav sig god tid. — — Om en stund sa hun rolig som om intet var hændt mellem dem:

«E mein vi staar her og snakka bort tia, og ho Fagerros faar kje ro seg!» — Hun ventet til han var roligere, tok saa lygten og biet paa ham ute i fjøsdøren. — Da hun hadde lukket godt efter dem, sa hun mildt:

«Du lyt spreng ette eit fanga med ved, saa slæp e.»

Dette slog gutten værre end alt det andre; for veden var det uopsættelige arbeide han hadde nu i corn-huskingen. Nu saa han selv hvor galt dette var. Men det var vel saa med det andre òg naar hun sa det! — — Peder laa paaknæ i vedhaugen og gnidde ansigtet med trøieærmet, tok betænksomt vedski efter vedski og la paa armen.

Moren kom ind og hængte av sig fjøshyret, gik ind i kammerset til sig selv, og blev der en lang stund. Da hun kom ut i kjøkkenet igjen, hadde hun pyntet sig og var helgeklædd. Hun saa paa Store-Hans som om hun vilde høre hans raad, men spørsmaalet som kom, var til alle:

corn-husking: indhøstningen av mais; at huske: at indhøste mais; engelsk: to husk.

«Ke dokker trur, e da værdt vi fær bortover? — — De no saa da, at naar lærarinna ha sendt bud paa meg, saa e da kje pent at e sedd heime. — — E mein dokke faar gang aa kast sælan paa hestan, glønta!»

VI.

Omkring 80-aarene gik det et herrens vaarveir over alle disse traktene. Fra evighet hadde prærien ligget her og slikket sol og væte, kikket op i uendelig blaa dag som randt over, og lyttet til hvad skumringsbrisen kom med av rare eventyr naar kvelden kom. Men nu hadde Storvidda faat andet at tænke paa. —

Torvgammene smuldret og blandet sig med jorden de var kommet av. Jord er nu bare jord da, og aldrig ment til ly for mennesker, saalænge de vinder at holde sig paa benene. Store vaaninger og vældige uthus skjøt op alle steder. I sommertiden prøvde Storvidda med tornado; høst og vaar tok hun til præriebrand saa himmel og jord stod i en eneste laage; om vinteren slap hun løs al den galskapen hun fandt, baade blizzards og kulde; og altsammen uten andet resultat end at husene reiste sig langt fortere end hun vandt at faa ødelagt dem. Selv himmelens elementer fik nu sande, at menneskemagt den skal man passe sig for, især naar der gaar glæde i den.

Ny-settlere rak utover alle de endeløse viddene, i store flokker og i smaa. Nat og dag fór de. Der jernbanen suste foran, fløi vestflytterne efter, akkurat som maasen der følger skibet tilhavs. Gammelkarene hadde aldrig kunnet tænke sig en slik menneskeskreid. Folk saa paa og lo, lo i glæde til det drømmesynet de saa komme: hele uendeligheten gyldent korn! For den ene nykommeren efter den andre satte plogen i jora; om en

stund stod aaker i aaker og vugget fra det ene himmelbrynet til det næste. — Skulde ikke folk slaa sig ned her hvor alt som fik muld over sig, vokste saa en kunde høre det? — Det er bent ut farlig at stikke dauinger i denne jora, — sæt at de ogsaa skulde begynde at vokse, da stod vi der pent! sa landagentene. Vorherre skaper stadig væk flere mennesker korsom er, men aldrig mer jord. Kjære mennesker, vær forsigtig med hvad dere saar og planter! — — Det var det ene kronaaret efter det andre hele 80-aarene fremover. Græshoppetia var nu en merkelig begivenhet i ældgammel tid — saa meget hadde der hændt siden.

Store færdselsveier tok til at slynge sig fra blaane til blaane — ut fra én smaaby og fram til den næste; dette blev ogsaa veianlæggenes tid.

Og county- og herredsstyre maatte organiseres; alslags øvrighet vælges til at forestaa det altsammen. Og skole og menighet og menighetsstyre. Og utallige embeder og komiteer og kommissioner. En luset rotte av en strandsitter kunde slumpe til at bli høvedsmand baade over ett og to hundrede. Der spurtes aldrig efter hvad en mand hadde været — det kunde bli farlig for noen og hver; men sat hodet paa rette enden, og var der noe i det? Og kunde manden snakke? — Et sprogvirvar langt værre end paa Babels tid; et veir av forfærdelig radbrækket engelsk stod i luften.

Mangt la gjæring i sind i de dage. Ute i Black Hills grov man guld op av svarte jora; der spurtes vildskap og drap fra de kanter. Derute var mands kraft mands ret. — Farming var nu bare farming da; det vilde ta lang tid at bli rik paa den maaten; mangen fattig dækel satte sin lit til lykken, solgte det lille han eide til den pris han i øieblikket fik, strøk sin vei, og blev kanske aldrig spurt til senere.

Og langs de nye jernbanelinjene skjøt byer op som gopher-leirer, ja, det vil si: folk kaldte det byer! Ofte før linjen kom ogsaa. For der var nok av dem som visste akkurat paa en prik hvor den kom til at gaa, længe før den var utstukket. Saa gik de simpelthen og la ut byen, stak op hovedgaten, satte tilside tomter for postkontor, skole, bank, og saloon og kirke. Folk spekulerte i stor skala; det hændte, at en mand kastet bort alt han hadde i ett eneste kast, gik ut og begyndte forfra igjen. Eventyret laa i luften. Og dette her var som med profetiene om dommedag: Nu skulde det ske, og nu! — — Her var det og der var det. Nei, saa var det paa et andet sted — nu først var man endelig sikker! Den som nyttet anledningen og kjøpte, han blev storrik — aldrig tale om andet! — Møttes mand med mand inde paa en saloon, stod synene straks i lys lue. Bare vent litegrand, vent nu, sier jeg! — — Der taltes med en overbevisningens styrke som svimeslog den argeste vantro.

— — En urolig tid, fuld av store tanker og sterk tale. Folk lyttet til, drak i sig til de ravet i drukken glæde. Eventyret laa over sindene som soldirret ved høisommertid.

Men det merkeligste av alt var dog dette, at nu skulde det bli stat herute, viddene heromkring en uløselig del av selve Unionen! — Og hovedstaden kanske like utenfor stuedøra! Længere vest end til Pierre kunde den umulig lægges; heromkring veddet folk paa Huron; og flere snakket om Sioux Falls. Naa, det fik nu skure med det da, men stat skulde det altsaa bli, og det én som var jevngod med hvilkensomhelst anden. — — Vent nu bare og se — bare vent et grand, karer!

Det blev i seneste laget før Beret Holm og sønnene hendes naadde fram til skolehuset. Mange

folk var da kommet. Et helt mylder av hest og doning ute; stappfuldt av kar inde. Et rart syn, dette her: to tykklædde, skjæggete mænd stuvet op i hver pult; langs væggene hang ungdom, i gangene mellem pultrækkene tætpakkede køer; noen hadde hængt sig ned paa et pulthjørne; en og anden av dem som sat, skjøt fram et knæ, lo op i et ansigt, og straks red en paa knæet.

Kvindene hadde øiensynlig ikke brydd sig stort om Miss Mahons indbydelse, uten de urolige fuglene som letter paa vingene straks de veirer excitement. Ikke en ældre kvinde at se i hele forsamlingen.

Beret Holm gik ind i den tætpakkede stuen, fik hele styrten med én gang og blev ræd. Følelsen lammet idet den slog ned: Her har ikke du noe at bestille! Øine og ansigt møtte hende med det samme budskap; der var smil som spurte, en undring som krævde svar; ansigter bøide sig mot hverandre og hvisket.

Men saa kom Miss Mahon svævende over gulvet og tok sig av hende. Hun smilte med en elskværdighet saa stor at Beret blev mer brydd over den end over alt det andre. Miss Mahon førte hende til den fremste pulten i midten, og snakket til manden som sat fremst: «La denne damen faa sætte sig» — og saa til Beret: «Jeg er saa glad at du la fra dig arbeidet og kom, — vi kvinder er ikke dummere end andre folk, det tror jeg ikke!» Beret sank ned paa enden av bænken, ved siden av en fremmed mand. Han nikket godmodig mot hende, saa triumferende til den andre siden: Her sitter nu jeg, karer, den eneste benaadede blandt mænd!

Miss Mahon trippet nervøst omkring paa den lille delen av gulvet som endnu var tomt, smilte til en og anden hun kjendte, snakket av og til

med en høi, vakker mand som alle kunde se var fremmed, og med Michael Doheny, som stod ved siden av manden.

Men om en stund trippet hun op paa tribunen, vendte sig mot forsamlingen som straks roet sig, og kremtet aldrig saa lite; venstre haand lekte med guldkjæden. Og saa ønsket hun forsamlingen bevæget velkommende til hendes skole. Det var en ære — en stor ære for hende personlig, at ha distriktet samlet her ikveld. — — Hun var klar over, at skulde de fagre fremtidsløfter som laa over landet, indfries, maatte skolen faa hjælpe med løsningen. For commonskolen den var nationens vern og tryghet, — — den var det bankende hjerte hvorfra fremtidskraften skulde flyte. Nei, hun maatte si det sterkere: den var den folkets arne, hvorfra alt stort og vakkert skulde springe. — — Som vild fremmed var hun kommet til dem ihøst, fra velordnede samfund længer øst — nu vilde hun be om lov til at gi dem et indblik i hvad hun holdt paa med blandt dem. Ansigtet straalte av godhet og romantisk gammeljomfruagtig grebethet — hun visste det var vakkert, det hun nu hadde sagt, og vinket til Charley, at nu maatte han komme!

Gutten viklet sig ut av en av køene og kom motstræbende op paa tribunen til hende. Hun straalte mot ham, la haanden paa akselen, og der lot hun den ligge mens hun kviskret noe til ham som ingen anden maatte høre. Skjortekraven var der noe ugreit med, den ene flippen hadde fundet paa at smyge sig op, men heldigvis opdaget hun det og fik rettet paa det. Med et moderlig lite klap steg hun ned og stilte sig op ved siden av de fremste, hvor hun blev staaende bekymret og se paa gutten sin.

commonskolen: folkeskolen.

Aldrig saasnart var Charley blit alene før han grep fat i Frihetserklæringen og tok til at hæspe den ut av det forteste han vandt. Gutten var saa kokende sint at han kunde faret i synet paa den første som nærmet sig, — her hadde hun staat og klint sig indpaa ham mens hele settlementet sat og saa paa! — Da han endelig naadde saa langt at han fik tak i den sidste paragrafen og kunde se slutten, la han sig rigtig inderlig i; ordene fosset ut av munden paa ham; de klassiske sætningene dirret under den farten han gav dem. Og da der ikke var mer, slog han øinene ned, halvt i skam og halvt i sinne, og saa de to ordene som stod under stykket i boken — «*John Hancock*». Der laa en stor papirkule, som noen hadde rullet sammen og kastet før forsamlingen roet sig — den saa han òg, nu spændte han til den av al magt og sendte ordene efter: «John Hancock!» — Forsamlingen klappet voldsomt; flere lo; et par galninger ropte hurra; men Miss Mahon tørket bevæget øinene over al den hyldest gutten hendes høstet. Og saa saa hun sig om efter Peder, og vinket til ham, at nu maatte han bare skynde sig og komme! —

Atter steg hun op paa podiet og holdt en liten tale. — Nu skulde de faa høre de vakreste ord Gud Herren nogensinde hadde lagt i munden paa en amerikaner, — de skulde faa lytte til selve Lincoln. — Og nu vilde hun ønske, at hans store tanker ret maatte naa fram til hjertene i disse alvorsame tider! —

Straks de kom ind, hadde Peder smøget sig ind i mængden ved venstre væggen. Han kjendte det saa underlig ikveld: Mor var med! — — Bedst det var, maatte han se dit hun sat. — — Mor her! Det merkelige hadde virkelig hændt, at hun var steget ut av sin egen verden og fulgt med ind i

hans. Der sat hun nu ved siden av Pat Murphy, akkurat som om hun hørte til her, og ingen ulykke hændte for det! — — Han stjal sig til at se sig rundt, og den store forsamlings umiddelbare nærhet tok pusten fra ham; han kom med i dens tunge aandedrag, men hans hjerte banket høit over alt andet; alle maatte høre det, syntes han, slik som det slog ikveld. Borte i køen paa den andre siden holdt et fregnet, brunt ansigt til, urolig og fuldt av latter. Han var sikker paa det hadde set ham da han kom ind — dit saa han ikke igjen paa en stund.

Peder hørte Charley læse og var straks med. Hvad var i veien med ham? Var han sint ikveld? Nei nu fór han altfor fort! Og saa faldt der tryg ro over Peder — han kjendte han kunde gjøre sine saker bedre end dette der!

Han kom op paa tribunen hvor Miss Mahon stod og ventet. Hun skulde stelle litt med ham òg, og saa hadde hun noe at kviskre som han ikke hørte; for nu fik han pludselig hele vælden av det levende uhyre foran ham, av alle de spørgende øine som glødet inde i halvmørket. — — Mor — hvor var mor? Hun sat like foran ham dernede. Han fanget ansigtet helt, og det var anderledes end han nogensinde hadde set det: — saa aapent og saa inderlig godt i øinene, og høitidelig som om hun bad. Det sørgmodige, som hadde holdt paa at kvæle ham tidligere ikveld, laa nu omkring som en ramme. — Nei nu skulde han rigtig vise hende hvor vakker hans verden var!

— — — «*Four score and seven years ago,*» begyndte han glad. Ordene traf; der kom gjenklang tilbake, som naar han laa paa brøndkanten og slap smaasten ned, — en rar, hemmelighetsfuld lyd med dyp klang i. — Morens ansigt stod vid-aapent dernede, øinene klare som glas saa han kunde se,

langt ind. Aldrig hadde han set hende slik. Og nu læste han stykket til hende, dypt og sterkt og i stor inderlighet. — Uhyret frammenfor turde han ikke møte; det laa der og lurte, og vilde kaste sig over ham hvis han saa paa det. Bare ho mor, bare ho mor skulde faa høre dette vakre! Men saa kom han til —

«*But in a larger sense we cannot dedicate, we cannot consecrate, we cannot hallow this ground* —» og var dermed inde i den del av talen han var urimelig glad i, og saa var uhyret borte. Han saa ut over forsamlingen, og der fandtes ikke frygt hos ham længer, bare en varm, skjælvende glæde. Ansigtene foran ham møtte ham i glæde, og vilde ham bare det som godt var, og han tok i saa det klang i væggene:

«*that this nation, under God, shall have a new birth of freedom; and that government of the people, by the people, for the people shall not perish from the earth.*»

Peder steg ned i en mægtig dur av haandklap og sanset det neppe. En rar træthet la sig over ham, knærne skalv — nu skulde han likt at gaa hjem! — — Han stod saa langt framme og til siden at han kunde se morens ansigt, som straks møtte ham. Det var ottefuldt, men glad, og spurte høit: «Kan du sei meg ke du bisna med, guldet mit?» — — Hadde hun taarer i øinene? — Hvad stod paa? — Og nu var alting saa trøisomt og akkurat som det skulde være! — — Men saa fik han andre ting at tænke paa, for nu begyndte møtet.

VII.

Forsamlingen hadde sat sig til at vente paa moroa den var kommet for at høre; og straks der faldt ro, steg Michael Doheny op og sa spø-

kende, at siden én av familien hans saa grundig og ortodoks hadde lagt ut for dem det de hadde at rette sig efter baade nu og i fremtiden, var der vel ikke andet at gjøre end at gaa hjem og lægge sig. Det var rigtig ærgerlig for ham, skulde de tro; for idag hadde han rikset ens erend til Sioux Falls efter underholdning for dem. Her sat senator McGregor og brændte med mange ting han likte at snakke med dem om. Vilde de nu gaa sin vei uten at høre ham, fik de det! — — Straks applausen stilnet, introducerte han senator McGregor.

Senatoren steg op paa podiet. Noen sa det høit nede i forsamlingen: «Der, karer, har dere ham som skal bli vor første virkelige guvernør i Dakota! Se paa ham!» og saa gik der et vældig brak av bifald over forsamlingen.

McGregor syntes rigtig at like sig som han stod der og saa ind i de spændte ansigtene, velklædd og staselig, tryg ro over alt hans væsen, et ansigt som lyste av forstand; og saa begyndte han at tale — smaaleende i førstningen:

— Dette forslaget om at gaa hjem og lægge sig, var rigtig efter hans smak. Netop nu var han sterkt fristet til at understøtte det, og trække teppet over hodet. — — Skjønt skulde en sove godt, maatte der være fred og ro omkring. Og nu kom de historiske begivenhetene herute i saa raskt trav at den som skulde følge med, ikke fik fred hverken kveld eller morgen, — ja selv midt paa natten maatte han op og se sig om! — — — «Yes Sir, der sa du det!» skar flere stemmer ind.

— Men, fortsatte han, naar de nu engang fik alle ting ordnet, og maskineriet sat skikkelig igang, blev det vel tid til at kvile sig, forutsat da — at noen endda var ilive! — — Først og fremst vilde han faa lov at takke de to guttene som hadde læst trosartiklene for dem her ikveld, og ikke

mindst hende som hadde lært dem til at fremsi stykkene saa vakkert — han bukket galant til Miss Mahon —, for ved at lytte til guttene hadde han faat det haab, at det de ældre gik sig træt med, det kom de unge til at ta op og bære videre; de lot til at ha arten i sig! — —

Dermed gik han over til talen han var kommet for at holde. Likesælt, nu og da uvørent stod han der og slængte tankene ut, men saa lunt og selvsikkert at det haket sig fast og blev hængende.

Han utviklet to tankerækker for dem: — Den første, at nu maatte de staa sammen som én mand og insistere paa at faa territoriet delt. Dernæst, at Dakota skulde optas i Unionen ved kommende kongressession. Før dette hændte, blev ingen av dem fuldt ut herre i eget hus, det forstod de vel. For saalænge embedsmændene skulde utnævnes fra Washington, og de selv ikke hadde andet at gjøre end at bukke og takke og ta imot, fik de ogsaa drages med den hurven som kom — selv om sauen var aldrig saa skabbet!

— — Men var slikt frihet? Var det saan Jefferson hadde set den? Var det hvad Lincoln mente med frihet ved folket, av folket, og for folket? Nei — formynderskap, selv om end aldrig saa bra, blev aldrig frihet! — — Stuen braket av haandklap. Men her og der et truende ansigt som sa: Vent bare til du er færdig, saa skal vi snakkes ved om den delingen din! — — Straks salven la sig, bar det videre.

— Han visste, sa han, at her endnu var opposition mot deling. Og der var ikke noe at gjøre med det; for der var altid folk som ikke skjønte sit eget bedste. Der var t. eks. mennesker det ikke gik an at faa ind i himmelen, selv om Sankt Peder slog døren paa vid væg og vinket til armen dat av! — — Hvorfor vilde de ikke deling? Jo, ut-

giftene skræmte dem. De regnet nemlig som saa, at det blev billigere for to mand at ha én bukse sammen end at ha hvert sit par! Kanhænde det var rigtig regnet. Men hvorfor saa ikke bare ett par støvler og én kone? Det blev unegtelig billigere. Men stakkars den kjærringen, for hun fik meget at se efter! Nei, tok han sterkere i, de som arbeidet mot deling, saa ikke fremtiden som laa over landet de bodde i. Naar den tiden kom, at dyrkningen herute arbeidet sig op mot høivandsmaalet, og de hadde sit eget styre, valgt av folket og ansvarlig til folket, kom skattene til at bli lavere end nu, men bæreevnen mange ganger større.

— — En sint knurren paa et par steder nede i forsamlingen hilste denne forsikring. McGregor drog paa smilet til den og fortsatte: De maatte da vel begripe, at Dakota Territory var altfor vældig et rike til bare én stat! Et almægtig forsyn hadde gjemt denne del av verden, og ikke tillatt, at den blev opdaget før menneskene hadde vundet sig saa langt fram i oplysning og videnskap og folkestyre og brorskap at de kunde utnytte sig de umaatelige værdier som laa her. Var der virkelig noen tilstede her ikveld, som tvilte paa, at Dakota Territory var utset til at bli det største og frugtbareste kornrike i verden? Og skjønte de ikke, at dette riket med sine mange særinteresser trængte al den repræsentation i Washington det kunde opdrive? Der var Syden med bomulden sin — det stod solidarisk! Der var Østen med hovedsagelig handel og industri — og øststatene forstod det og holdt sammen! Men her kom nu det vigtigste blad i trekløveret med helt andre interesser, interesser som maatte varetas — hvordan vilde det saa gaa med det? Blev hele territoriet én stat, saa fik det bare to senatorer i Washington; laget de to stater

av det, fik det fire! Skjønte de ikke hvad dette betydde i avgjørende spørsmaal? — Her blev kanske 6 000 000 mennesker herute; somme gjættet paa mye mer; og disse 6 000 000 skulde ha bare to mand sittende i senatet! — Men Rhode Island med sin haandfuld indbyggere sat der ogsaa med to, og herute kunde man makelig gjemme bort 100 Rhode Islands saa godt at det ene aldrig fandt noen av de andre igjen! Men hadde noen spurt, at Rhode Island tænkte paa at slaa sig sammen med Massachusetts eller Connecticut for utgiftene sin skyld? Aa nei, ingen amerikaner solgte sin førstefødselsret for saa ringe en pris! Det vilde være at si nei til det grundprincip landet var bygget paa!

— — Senator McGregor sluttet med at foreslaa en resolution til legislaturen, som gik ut paa, at den, saasnart den traadte sammen næste maaned, skulde sende en delegation til Bismarck og prøve at faa territoral-legislaturen til at gjøre delingen til hovedspørsmaal der ogsaa. — For, tilføide han leende, slet man rigtig haardt i begge ender, maatte det vel snart revne! — Enten Dakota eller den del der nord blev optat først, afficerte ikke hans samvittighet større, men derimot dette, at han blev en fri mand i sit eget hus, og kunde sitte med den trygge følelsen, at der i det næste sat én som var likesaa fri som han. Da først hadde han raad til at gaa hjem og lægge sig! —

Stuen stod med ett i brand. Nu skulde denne resolutionen diskuteres og derefter stemmes over. Alle visste, at her var flere tilstede som saa anderledes paa spørsmaalet, end han som netop hadde talt. Nu først vilde det bli rigtig morsomt! — Og ikke saasnart hadde McGregor forlatt tribunen, og Doheny indtat dirigent-pladsen, før tre mand var paa benene og forlangte ordet. Folk strakte hals

for at se og høre bedre; de to køene svaiet som en allé i storm.

Den kvasseste i røsten av de tre var en gammel firskaaren gubbe, ilde medfaret av gigten; det stride skjægget som engang hadde lyst saa sterkt i rødt, hadde alderen forlængst lagt sin sne over. Uten at vente paa at faa ordet satte han begge tommene i bukselinningen og buldret løs, og saa morsomt at alle straks kom i godt lag. Doheny saa ingen anden utvei end at la manden fortsætte; men Miss Mahon sat derborte, brændende i kindene over det forfærdelige engelsk manden snakket. — Det var gamle Syvert Tønset som hadde tat ordet.

— — Well, deling eller ikke deling, det blev for ham omtrent like fett; skjønt Vorherre hadde git dem nok at ta av baade til to og fire stater, de saa da vel det! — Tønset'ns høire haand slap bukselinningen og beskrev en bue i luften. — Ikke saa, at han hadde noe imot at prøve med bare ei kjærring og ei brok. — Han husket den tia han ikke hadde raad til det engang. De skulde været herute i græshoppe-aara da folk sat her og saug paa tomman og lappet den einaste broka de aatte! Nu var det ingen sak at snakke og være kar baade med brøker og kjærringer! — — Well, han skulde nu ikke holde noen tale her ikveld, — her var plenty ta dem som var prækesjuk, lot det til. Men han hadde et spørsmaal han skulde like at faa einkvan til at greie ut for sig, og det var akkurat dette, hvorfor de ingen vei kom i det utenrikske? De hadde prøvd med én kjærring; de hadde lirket paa alle sæt og vis, og det hadde staat i femten steina. Nu hadde de ei lang stund gaat her og juglet med to, og like dækerens umulig fast stod det! Derfor vilde han foreslaa til legislaturen, at de nu for eingangs skyld tok mot til sig og prøvde

uten baade kjærring og brok! Saa fik de se hvordan det tok sig ut! — — — Og nu vilde han faa lov at spøre McGregor, han som hadde været i Washington, hvad det var de fomlet med dernede, og hvad i søtten det stod i? Her hadde de nu ligget og balet med dette statsspørsmaalet saalænge han kunde mindes; de hadde hat møter og holdt konventioner, de hadde forsørje meg sat væla paa endes og endda var de ikke kommet længere end til abc'en! — — Tønset'n blev hidsig og iltrere i maalet: De hadde opdaget dette riket uten hverken prest eller poleti; her hadde de sat sig ned, et frit sjølstyran folk; de hadde dyrket millioner acres vildmark; de hadde bygd kirker og skoler; de hadde valgt sig embedsmænd og sat alt igang til det nu gik saa fint som noen klokke. Men, her kom han til det merkelige han ikke kunde utgrunde: Saa kom de til Uncle Sam og bød ham heile greia paa en sølvtallerken, men han gik bare der og viftet med rompa og visste ikke hvad han skulde si til det. Han maatte være blit bra gammel og jasket av sig, kallen! — — Han for sin del holdt paa at bli lei av at gaa her og fri og aldrig faa hverken nei eller ja. — De hadde da ikke bedt om andet end hvad de hadde soleklar ret til. Folket herute var da ikke onger som maatte faa prestehanda paa sig før de kunde regnes for vaksne! Han skulde la dem vite det, at norskeran hadde styrt seg sjøl i tusen aar uten at spørre hverken keiser eller pave keför et broklaar de skulde ha paa først, og saa omtrent var vel tilfældet med eirisen òg. Han selv var den første til at dra ind i Kanans land, den første til at stikke sit bumerke i jora. Ingen kunde fortænke ham i, at han likte at se hvad det blev til herute før han gik i grava. Og nu kom han med den resolution, at de skulde aldrig saa meget som nævne dette

stats-spørsmaalet — paa en stund i alfald! Hadde de ikke ihøst valgt sig baade guvernør og legislatur, og hverken maane eller stjerner hadde rapa for den del? Nu skulde de akkurat bare fortsætte slik og arbeide med deres uten saa meget som at se til Washington; saa kunde kallen dernede lukte paa det stikket en stund! — —

Tønset'n lot til at være storfornærmet over at Territoriet ikke var blit optat som stat for længe siden, og la ikke skjul paa det heller. Han var rød i ansigtet da han satte sig, men særdeles fornøid — han visste han hadde sagt dem sandheten! — — — Somme klappet voldsomt; noen trampet i gulvet, mange lo, én ropte paa Tønset'n at han skulde fortsætte. — — Nei dette var moro! syntes de fleste.

Fra det øieblik senator McGregor begyndte at tale og til han steg ned av tribunen, slap ikke Peder ham med øinene; saa sterkt fulgte han med at munden stod aapen. — — Dette var vel merkelig! Denne manden hadde været i Washington; han hadde sittet i senatet og repræsentert Dakota Territory; han hadde været sammen med de største i landet, endda han bodde nede i Sioux Falls, — en nabo at regne for!

I førstningen var det personligheten som holdt Peder sterkest — de fine, elegante klærne, den lette, ugenerte maaten han optraadte paa, — han stod der som i den morsomste lek. Og saa den maaten han talte paa! Peder kunde se tankene før de kom; for de bar intet nyt uten dragten, men den var likesaa elegant fuldkommen som McGregor selv. Han lyttet i spænding. Det som hørtes saa klissent og søtladent i Miss Mahons mund, lød nu som fuldkommenheten selv. Saan var altsaa engelsk naar det blev snakket korrekt! — — Peder

knyttet hændene; en urokkelig beslutning hadde faat fat i ham — saa vakkert skulde han ogsaa lære sig til at tale! — — Og det stod med ett klart for ham, at Miss Mahon hadde ret naar hun sa, at han ikke maatte snakke saa meget norsk hjemme, for paa den maaten blev engelsk aldrig andet end et fremmed sprog for ham. — — Well, han visste raad med det: herefter skulde han ikke bruke norsk til andre end mor!

Men saa tænkte han ikke mer paa det; han var begyndt at si enkelte ord efter McGregor, prøvde op og op igjen til han syntes han fik den rette klangen. Saa helt borte i det var han, at han sprat op ved at noen puffet ham i siden og hvisket:

«Skal du til at holde tale igjen?» — Han blev saa skamfuld at han straks flyttet sig.

Men saa begyndte Tønset'n at tale, og Peder orket ikke se op; for det hørtes saa forfærdelig ut; andet hvert ord var ravgalt; sætningene stod paa hodet; formene storskrek. Peder maatte undre sig om alle norske snakket engelsk paa denne maaten. — — Nei, han trodde ikke det. Anna Marie snakket rigtig vakkert forresten.

Tønset'n stod midt nede i forsamlingen mens han holdt talen sin. Ansigtene frammenfor ham vendte sig for at faa ham bedre i kikkerten. Peder, som stod paa samme siden som Tønset'n, blev brydd over alle øinene som søkte hitover, og turde knapt se op. — — Men et sted i køen derborte var der noen som ikke kunde la ham ifred. Han undret sig paa om ikke det var Susie, og rødmet. Hvordan kunde han se paa hende naar han stod her mot denne muren av ansigter! — — Bedst det var, slog han øinene op og slap dem bortover som allersnarest, — bare ett snøgt kast, det var ikke sagt det var hende. I det samme snudde Susie likegyldig paa hodet, akkurat som

det ikke var ham hun hadde set paa. Dette syntes han var saa lurt gjort at han ikke var sikker paa hun ikke smilte. Han kjendte sig varm og glad og glemte baade Tønset'n og ansigtene. — — Naar hun hadde vendt hodet fra ham, kunde vel han se litt paa hende ogsaa — etsteds maatte han gjøre av øinene; kom hun igjen, skulde han passe sig og ha sig unna itide! — Det matte lyset gjorde det brune ved hende bløtere. — Hun hadde en kjole med kniplinger rundt halsen; kindet stod bløtt over dem. — — Han maatte se nøiere paa det kindet; han hadde kjendt det mot sit for en stund siden; da var det saa varmt og dunbløtt, og ræd! — Han skulde likt at fortælle hende, at han ikke hadde tænkt at gjøre hende noe vondt. — — Øinene hans skinte varme. Han merket hun blev urolig; hun steg over paa andre foten og gjorde sig flid med at høre paa den forfærdelige talen til Tønset'n. Følte hun virkelig, at han stod her og saa paa hende? Nei dette var merkelig! — Han saa sterkere, la sig i av al magt og hardstirret. — — Pludselig snudde hun paa hodet og saa op; det var akkurat saavidt han kom sig unna. — Men saa fandt han paa noe rigtig lurt: han gav sig til at la øinene gaa fra den ene til den andre — likegyldig, som om han var træt av at høre — til han kom saa nær at han hadde hende i øienkroken. Slog saa blikket ned og lot det gli forbi, aapnet det og fik hende i andre øiet. Bedst det var, saa hun paa ham igjen; da maatte han ta øinene til sig, og han smilte stort. — Om en stund vendte han ansigtet bent mot hende, men uten at se op; hjertet banket voldsomt, — dette var næsten som at holde pusten. — — Nu ser jeg ikke paa hende før Tønset'n slutter, tænkte han, men da vaager jeg det; for da blir det stor opstandelse her. — Akkurat som han stod og tænkte

paa dette, hostet hun — han hørte godt at den hosten var laget, og det at hun fandt paa at hoste akkurat nu, var saa merkelig, at han maatte se hvad hun holdt paa med, og saa stod hun derborte i halvmørket og ventet paa ham! Øinene lyste dunkelbrune og fulde av liv. Hvorfor kan du aldrig la mig være? spurte de ertende, og hun smilte og gjorde et kast paa hodet. — — Nei hvad var det hun fór og narret med? Han hadde saa meget han skulde ha snakket med hende om!

— — —

Og saa blev hun borte i den uroen som blusset op; Tønset'n sluttet talen og satte sig; køen derborte gav sig; Dennis Gilligan tok et steg fram og tilsiden, blev staaende der, og nu skjulte han hende aldeles. Og nu fik han ikke fat i hende; han hadde ikke tid heller, saa sterkt kom han med i det andre som hændte.

En høi, lyslet mand banet sig vei fram til tribunen, snudde sig mot forsamlingen uten at stige op, la høire albue paa pultkanten og venstre ben over det høire; det spillet i øinene paa ham; en visste ikke enten det var flir eller undselighet. Og saa begyndte han at lete sig vei mellem tanker, støtvis og med mange pauser, sommetider hørtes det ut som han snakket med sig selv.

Dette var Gjermund Dahl. Han hadde ord for at være en av de klokeste mænd i settlementet, hadde været medlem av konstitutionsraadet baade for to aar siden og nu ihøst, og sat forresten med mange tillidshverv.

— Det var altsaa det regnestykket til senator McGregor, begyndte Gjermund og gjorde en pause som for at se paa det. — — Det blev ikke dyrere med to stater end med én — trodde de det? — Var det virkelig mulig, at den regningen holdt stik? — — To legislaturer; to guvernører; dob-

belt op av retsvæsen og skolevæsen; dobbelt op av alting, og det vilde ikke koste mer? — — Hvis *det* var tilfældet, at man inde i Sioux Falls fik dobbelt op av alting for én pris, saa vilde han reise nedover i denne kveld — da burde Sioux Falls bli hovedstaden i Dakota!

Gjermund tok albuen fra bordet og rettet sig op; et lite smil laa over ansigtet; spørsmaalene faldt korte: McGregor maatte ha slumpet til at forregne sig, som det ofte hændte med politikere! Saa omtrent dobbelt kom det til at koste — —. Og fordelen? — De skulde stanse ved fordelen og se litt paa den. — — Fire senatorer i Washington istedenfor to — var det saa stor en vinding? — Aajo, to chancer til for embedsjægere, Gjermund kunde ikke se noen anden bate ved det. — For skulde disse fire staa alene baade mot det gammeldagse, demokratiske Syden og mot det industrigale Østen, blev stillingen haabløs for de fire. — Selv om de delte territoriet op i 10 stater, kom de ingen vei med de to andre grupper. — Men de skulde gi sig tid og se litt nøiere paa den regningen:

Sæt nu at der blev to stater og de fik to senatorer fra hver stat, var saa det noen garanti for at de fire altid kom til at staa sammen? — Var det ikke rimelig, at der blev konkurranse mellem de to statene, og strid og splid? — Gjermund undret sig paa om der ikke var feil i regningen her òg? — — Og hvis det var rigtig, at Dakota Territory kom til at bli det mægtigste kornriket i verden — forresten en vakker tanke som det gjorde en glad at tro paa — saa var det neppe rimelig, at hverken Syden eller Østen hadde raad til at ødelægge et saant rike? — For det var han villig til at ta snus paa, at enten folk slet med bomulda, eller de grov i en mine, eller de solgte

tobak, saa trængte de brød! — — Trodde de ikke det? Hvem vilde saa prøve at ødelægge for dem? — Nei, heller end at rive det store i stykker, skulde de bygge det store sterkt. Slikt var der mon og mening i; for da først blev det store vakkert!

— — Det hadde laget sig saa merkelig, at det var samme folket over hele territoriet: irlændere, tyskere, og skandinaver — søskendbarn at regne for allesammen. Og samme slags jordbruk fra ende til anden. Ett folk, de samme interesser, de samme voner. — — Skulde de nu sønderrive dette riket bare for at gi plads til to politikere til! — Hvad? Ta sund en klokke og tuske bort delene! — — Gjermund strakte paa sig, og nu saa man først hvor høi han var. — — Nei, tok han sindig i igjen, han hadde en resolution som der var mening i: de skulde be legislaturen sende en delegation til Bismarck, som skulde prøve at komme til enighet med folket der nord om bare én stat — endnu var de ikke kommet længer fra hverandre end at bruddet kunde heles!

Gjermund var ikke kommet tilbake til pladsen sin før uveiret brøt løs. Den hidsige agitation for og imot deling som hadde paagaat snart i 5 aar, hadde gjort sindene saa ømtaalige at den mindste gnisten straks tændte lue. Nu forelaa her tre resolutioner; Tønset'ns brydde ingen sig om uten han selv; det var omkring de to andre stormen raste. Men det viste sig snart, at McGregors plan hadde de fleste tilhængere. Til gjengjæld var «anti-delerne», som de kaldtes, ikke alene de modigste, men ogsaa de uvørneste i sin argumentation. Da Michael Doheny syntes det led saalangt paa kveld at de maatte slutte, og en avstemning blev tat, fik den første resolution 47 stemmer, men den andre ikke mer end 12. Men da stod

ogsaa Gjermund Dahl straks op og slynget den truselen ut over forsamlingen, at næste lørdagskveld skulde anti-delingsfolka ha møte i Tallaksen-skolehuset og der enes om en resolution som der var mening i!

VIII.

Da forsamlingen endelig brøt op, blev der stor trængsel og støi; smaa klynger trængte sig sammen; her og der høirøstet trætte. Charley smøg sig gjennem mængden til han stod ved siden av Peder. Susie saa broren, og saa kom hun dit de stod. Trængselen omkring de tre bar som et sug og drog dem saa tæt sammen at det ikke gik an at snakke engang, ansigtene stod like op i hverandre; det var morsomt, og saa lo de.

Peders haand rørte ved Susies uten at han hadde ment det. Han syntes han maatte be omforladelse og grep haanden; den var varm, og saa liten at hans store straks fik lyst til at gjemme den; han tok godt omkring, og den prøvde slet ikke at dra sig unna. Jo længer han holdt, des bløtere og finere blev haanden, og des mer syntes han at han fik lagt i.

Og saa gjorde Peder en opdagelse som var saa merkelig at munden aapnet sig i undring: Han saa paa Susie fra siden, og saa hadde øinene hendes dobbelt bund! De var slet ikke brune, som han hele tiden hadde trodd, men blaa — tindrende storblaa. Paa overflaten laa noen brune flekker og drev, laa der som lette godveirsskyer under en dyp eftermiddagshimmel. Peder blev saa opi det over denne merkelige opdagelsen at det straks kom ham i munden: Kan du si mig — staar du her og lurer mig? Og saa lo hun og sa, at han var svært saa flink at holde tale, og saa tindret det

saa morsomt i det blaa som laa under det brune, at han satte i at storle, men da saa han paa Charley! —

Strømmen omkring dem blev voldsom; folk trængte sig ut; noen skulde ind igjen for at træffe andre som endnu stod og diskuterte. Og der kom Miss Mahon farende — for hende kløvde strømmen sig — og halte begge guttene med sig. — — uten at hilse paa senatoren? Aa — hvor hun var stolt av dem, de hadde været saa flinke! — — Hun tok dem paa slæp gjennem strømmen og forestilte dem for McGregor. Den fine, distingverte manden snakket med dem som om de hadde været vaksne karer og i alle maater hans likemænd. Ja, forsikret han dem, to saa flinke gutter kom nok til at la høre fra sig i staten Dakota. Hvor heldige de var som fik begynde der hvor historien begyndte! Dette riket hadde fædrene deres fundet og grundlagt, nu blev det slike gutter som de, som maatte bygge det op! — — Senator McGregor holdt en hel liten tale for dem; og det var saa vakkert sagt altsammen, og han selv saa pen en mand at Miss Mahon fik taarer i øinene av at høre og se paa ham. Ak, det store — hvor vakkert det var!

Peder kom sig ut og op i vognen, og visste det knapt. — — Ole kjørte; moren sat ved siden av ham; Store-Hans stod bakenfor og holdt sig i rygstøet. Peder hadde hele bakerste delen av vognen til sig selv, — han trængte ikke noe at holde sig i ikveld. Som et bredfuldt kar der skvulper over ved det mindste støtet, saan kjendte han ikveld trangen til at gi luft til alt det merkelige som fyldte ham. Han tok i en tone, nynnet i yr glæde og visste ikke av det selv. Østi himmelen stod en stor stjerne og blunket guldglimt like ind i øiet paa ham. Hvergang vognen humpet eller

hev sig over en ujevnhet, stak han armene ut — — ikke for at støtte sig, for det trængte han ikke, men han kjendte sig saa besynderlig let i kroppen at han godt kunde flyve, og saa var det saa morsomt at prøve med armene!

Morens stemme vækket ham: «Kan dokker sei meg — søng han Permand inat?» Da først merket han at han sang. Han skjønte, at moren ikke likte det, og holdt straks op.

For ikveld var det ingen sak for ham at være snild; han skulde gjerne gjøre alt de bad ham, selv hvor urimelig det var. Men nu skulde han rigtig likt at synge ut! Hadde han nu været alene, vilde han kastet noen toner op i himmelen bare for at høre hvordan det klang mot det blaa taket deroppe. — Peder satte i at le — der var jo ikke noe tak! Det hadde Miss Mahon sagt her om dagen. Han var blit sittende og tænke paa det længe og ikke faat det til at rime: — ikke noe andet end gyldne knappenaalshoder herfra og til — til — — til hvad? — Den som kunde finde ut hvad som laa bortenfor — bortenfor — — ja, bortenfor der enden var! Nei — der var jo ingen ende! — — Peder saa borti stjernene og lo godt med sig selv: Du store verden — det maatte være morsomt at bli vaksen kar!

Den natten fik Beret Holm en av vakenættene sine igjen. De var kommet hjem ved 11-tiden, guttene hadde sat ind hestene og var straks gaat paa loftet. De hadde trættet ute; og ikke saasnart var de kommet op, før de brøt løs igjen. Peders stemme, ung, og endnu for grand naar den spændtes høit, skar over brødrenes dype, tunge. Moren maatte bort til trappen for at høre hvad som stod paa, og saa var det ikke andet end denne evindelige politikken igjen. Det lot til at begge

de ældste holdt med Gjermund, og saa skulde Peder overbevise dem om deres vildfarelse; han maatte snakke fort, og saa blev stemmen saa tynd. Et par kraftige «hold mund, og ha dig ind og læg dig!» fra Store-Hans hadde endelig bragt ro deroppe. — — Guttene snakket engelsk ikveld ogsaa, hørte hun. — Det tok til at bli mye av det her i huset nu! — —

Beret gav sig til at stelle i kjøkkenet. Der var havregrøten til frokosten, og saa kunde hun gjerne dække bordet med det samme — de maatte tidlig paa'n imorgen og ta til med cornet igjen. Hun undret sig paa om der var stor nok forsyning av hele votter? Fra en kurv tok hun en svær bunke og satte sig borttil lampen for at vøle. Alt hun hadde oplevd ikveld, kom og la sig paa arbeidet og bad om at bli snudd paa. Der var meget av det, og naar hun først begyndte at se efter, kom der mangt andet til.

Beret hadde sittet borte i skolehuset og hørt paa alt som blev sagt. Det meste hadde gaat hende forbi som fremmede lyd der ikke vedkom hende. Indholdet kjendte hun fra før; forresten stod det klart nok i ansigtene paa dem som talte, det laa i luften, det drev ut av stemningen; folk snakket jo ikke om noe andet end politik. Hun maatte bare undre sig over, at man kunde øse sig op over et saant spørsmaal; enten her nu blev én eller to stater, det gjorde vel ikke livet lettere.

— — — Og der var han Permand, — ja, du store verden, end han Permand! Mener du ikke gutten hadde staat der og talt saa vakkert til et fuldpakket hus som om han aldrig hadde gjort andet hele sit liv! Hun hadde følt hvor inderlig han gav sig hen i det han sa — følt det og været glad paa en maate, men ræd allikevel — det man gav sig inderlig hen i, det hadde let for at ta en

helt! Og nu sat hun der igjen og var ottefuld: Aldrig kunde hun faat ham saa interessert i noe. — — Holdt fremmede kræfter paa at ta ham bort fra hende? Aa ja, det var neppe saa frit for det; og aldrig hadde det været saa galt som siden han begyndte paa skolen ihøst. Alvoret la sig i ansigtstrækkene og gjorde dem store som svulmende aarer.

— — — Noe hadde hændt hende derborte, som hadde gjort hende harm. Hun begyndte at se paa det, og haanden skalv saa sterkt at hun lot den synke ned paa arbeidet: — De fleste var gaat sin vei, guttene var ute og satte for hestene, hun hadde tat paa sig kaapen og sat og ventet. Saa var denne jaala av en lærerinde kommet til hende, hadde sat sig ved siden, lagt begge hændene paa laaret, sat ansigtet like op i hendes, og hadde git sig til at snakke i en fortrolig inderlighet, saa stor at Beret ikke visste hvor hun skulde gjøre av sig for undselighet. Og hele tiden om Peder — om hvor flink han var, om hvilke gaver han hadde, om hvor stolte de begge kunde være av ham — hun òg følte morsret til ham — skulde Beret tro! Hadde han ikke læst makeløst pent? — Han maatte paa skole, ikke at tale om andet end at han var tænkt til noe stort — aa, det var saa deilig, skulde hun tro, at faa slike elever i sin varetægt! — — Og saa hadde hun gjort sig endda mer smørblid og snakket lavere: Hun hadde noe at betro Beret om denne gutten hendes, og nu maatte hun som mor var, se om hun ikke kunde rette paa det: Jo — det var det, at Peder snakket engelsk med utenlandsk akcent, og den maatte han for enhver pris bli kvit! For tænk om en amerikaner, og især da én med slike gaver, ikke skulde snakke rent engelsk! Og blev han ikke kvit den fremmede uttalen nu, kunde den bli sit-

tende for livet. — — Beret var tilsidst blit harm over denne smørblide moderomsorg hos et vildt fremmed menneske; noe hadde hun skjønt og noe ikke. Hun hadde reist sig og sagt paa sit gebrokne engelsk, at det gjaldt vel mer at gutten lærte at forstaa sin egen mor end at han blev fin i snakket! — Hvis ikke Store-Hans akkurat da hadde kommet og sagt fra, at nu var de færdige til at kjøre, visste hun ikke hvad galt hun kunde komme til at si.

Beret tok op votten og passet til boten. — — Denne votten var det visst ikke stor mon i at bøte? Hun saa paa hullet en stund. — — En ulyksalig hændelse var det, at de skulde komme til at høre til skoledistriktet vestenfor creeken. — — At øvrighet kunde bære sig saa vetlaust aat! — Her hadde de rotet sammen mennesker akkurat som om de ikke var andet end skøl man slog i grisene! — — Ingen skulde komme og fortælle hende, at denne øvrigheten var indsat av Gud. — — Aanei, her var det mennesker som styrte, Vorherre fik ikke stort at si! —

Ved siden av klokken hang et stort billede av Berets avdøde mand, forstørret og i svær ramme, med sort flor viklet om kantene. Billedet var tat paa marknan aaret før de reiste fra Norge. Han Per Hansa hadde visst været i det glade hjørnet den dagen han tok det; for naar lyset faldt heldig, sat han deroppe paa væggen og lo til alt det de hadde for sig. Det hændte i nat som saa ofte før naar hun ikke saa noen utvei, at hun blev sittende og se paa billedet som om hun vilde spørre ham tilraads.

— — — Saa, han snakket ikke fint nok, han Permand? — Og moren skulde gi sig til at ape med et fremmed sprog for at faa ham flinkere i

creeken: bækken.

engelsk? — Og nu var det ikke andet end engelsk med barna saasnart hun ikke var med i snakket. Der er snart ikke meget att av os nu, fortalte hun til billedet. Snart kan vi ikke snakke længer! — — Ansigtet borte i mørket saa ut til at smile og spørre hvad det var hun tullet med. — — Det led langt over midnat, og endnu sat Beret der med bøtingen.

Beret var ute og hjalp med huskingen en stund baade formiddag og eftermiddag. Om formiddagen arbeidet hun sammen med Store-Hans; for ham tok det længst til at faa helt vaaken; om eftermiddagen husket hun med Ole, han blev fortest lei, og da lot han saa meget staa igjen efter sig. Paa denne maaten fik moren god anledning til at snakke med guttene to-ene.

Lasset var næsten halvfuldt morgenen efter før noen av dem brøt tausheten. Store-Hans hadde vundet sig et godt stykke framom moren. Nu rettet han litt paa ryggen og gav sig til at stelle med votten. Moren saa op som snarest og fortsatte arbeidet.

«E mein e vind paa deg idag,» sa han og satte paa sig votten.

«Da sir næsten saa ut.»

Moren saa træt ut idag, syntes han, og gav sig til at huske paa stykket som stod igjen paa hendes rænder. Da vognen var kommet frami cornet igjen, og de atter begyndte jevnsides, spurte hun:

«Ke du trur om den der lærarinna?»

«Da veit e kje ke e ska svar paa. Før meg sir da ut som ho ikkje ha al gjeiten sena heime» — han saa paa cobben han hadde revet av, kastet den i vognen og skyndte sig at tilføie: «Men de sei ho e flenk — — — — ho ha no gjort da godt med'n Permand.»

Moren svarte ikke paa det, og saa tok Store-Hans op praten:

«Snakka du med ho?»

«Da gjor e — — aa e fek da indtrøk, at da beines gale tel derborte.»

«Korles daa?»

«Ho ha funne paa, at vi snakka før mykje norsk, her hos os» — Beret kastet en cob — «og saant jaas kan gjær gale nok med en onge som ingjenting førstaar!»

«Sa ho da?» — Store-Hans kikket opmerksomt paa naalen.

«Ho sa da — ja.»

«Kor du mein ho ha vørre ette den oplysningja henne?»

Beret lo med en bitter tone:

«Ho kan hør da paa'n Permand naar han snakka engelsk, kan du tenkje! — — Saan jaasbøtte kan find paa mange teng!»

Store-Hans blev rødere i ansigtet, og snakket haardt til hestene, at de skulde dra sig framover rændene. Han hadde revet av en cob som der sat mye husk igjen paa; nu gav han sig god tid med at plukke det av. — Han undret sig slet ikke paa det, at det kunde høres paa snakket deres — — nei, nei. — — Og nu var altsaa det òg kommet i sladderet, at de ikke kunde snakke skikkelig! — «Ho sa da?» gjentok han lavt og begyndte at huske igjen.

«Ja hør du! — — Og no ha e tænkt paa, at vi lyt prøv aa faa gløntongen ind borte i Tallaksaskolhuset, — før da e kje ret a os aa ha han ganganes her med al eirisen!»

«Nei nei — — men vi e no i Amerika, sir du!» sa Store-Hans mørkt, tok fat paa arbeidet og la sig haardt i.

Solen stod allerede høit paa himmelen; det saa

ut til at bli en varm dag for denne aarstiden; Beret løste av sig tørklæet og hængte det paa vognboxen. Da hun svarte, var stemmen usedvanlig mild:

«Vi maa vel stel os som menneskja før da! — — Aa no synes e ikkje vi kan førsvar aa la deheran gang længer.» — Den næste cobben hun tok, sat godt, der blev en pause mens hun rev den ut. — — «Vi faar reis bortover ikveld, du aa e — e ha gaat her og tænkt paa da inat. — — No med veiret e saa godt, kan han ri; sia faar han losser hos han Johannes Mørstad, — det bra folk baade ho aa han. — — Du lyt no hjaalp meg med aa faa deheran tel!» — — Noe varmt og godt hadde lagt sig i Berets stemme; det hørtes som hun holdt paa at overtale en god kamerat til noe hun paa forhaand visste han ikke likte, men som hun for enhver pris maatte faa ham med paa.

«Saa faar de da det aa sladder om bortover prærien!» sprang det ut av Store-Hans; han rev ut cob efter cob og slængte fra sig uten at se paa hende.

«Aa da staar vi nok!» mente hun fortrøstningsfuldt. Hun saa paa ham, men fik ikke tak i ansigtet; for nu drev han haardt og var allerede vundet et stykke framom hende igjen.

Mer blev der ikke sagt mellem dem om saken. — — Samme kvelden fór de østover for at høre om det gik an at faa Peder ind derborte.

IX.

Den kvelden paa møtet i skolehuset traf det saa til, at John Bolgen sat fremst i rækken til høire. Han var en stille, faamælt mand som tænkte sent, og haandterte omstændelig alt han fik mellem hændene; av den grund kom han gjerne litt for-

sent enten han tænkte eller handlet; folk hadde ofte været lei over det, hadde fæstet et utnavn ved ham, og nu het han i folkemunde ret og slet «Sidsten».

Tom Ericksen sat ved siden av ham; møtet var ikke begyndt endnu; men «Sidsten» hadde nævnt alle de ting han kunde hitte paa, sat nu der og visste ikke hvor han skulde gjøre av sig, fordi han ikke kunde tænke paa noe mer at snakke om. Saa opdaget han boken som Peder hadde lagt igjen efter sig — den hadde ligget foran næsen paa ham hele tiden — og var reddet, for nu hadde han noe at gjemme sig i. Han satte sig straks til at læse, noen ord her, andre der, og saa var der billeder at se paa. Som han sat der og bladet, kom han til tegningen Peder hadde stukket ind, tok papiret og foldet det ut, og studerte det længe i stor dypsindighet. Tilsidst blev det ham saa merkelig, at barn skulde holde paa med slikt paa skolen, at han glemte undseligheten; han skunset Tom i siden, la tegningen foran ham, og spurte om han kunde forklare hvad dette her skulde bety. Tom var saapas vel hjemme i landets historie at han kjendte til den berømte kirsebærtræ-historien, og satte i at le til Georg Washington, som stod der og hug som om det gjaldt livet. Men han òg syntes at dette var rar undervisning for barn, og flidde billedet til Ole Hegg, som sat i pulten bakenfor. Ole Hegg betragtet kunstverket en stund, og mente det gjerne kunde gaa videre; fra ham vandret det hele rækken nedover, blev studert og kommentert; en av irlænderne dernede saa paa det og utbrøt høirøstet: «Her ser vi hvad disse forfærdelige norskene holder paa med!» Omsider kom billedet vandrende op den andre pultrækken og naadde Pat Murphy, som sanset sig akkurat itide saa han ikke viste det til Beret Holm. Pat

var en godlyndt mand, og syntes synd i en mor som hadde en søn som var saa fordærvet at han fandt plaser i at tegne saant. Murphy stak tegningen til John Bolgen igjen. John sat og fingret med den en stund, foldet den ut og la den sammen, tænkte længe før han stak den ind i boken. Men da møtet var slut, og han skulde gaa, tok han papiret med sig og la det paa pulten til lærerinden. En tanke hadde endelig arbeidet sig fram til klarhet hos ham: Skolebarn skulde ikke skrive bandskap, der var plenty ondt nok i verden likevel! — — Det samme tænkte andre som hadde set billedet. Somme la mer til: Beret Holm som var saa gudelig i ett og alt, skulde passe bedre paa i sit eget hus, og det sa de ogsaa. —

Miss Mahon trippet avsted til skolen morgenen efter i en tilværelse saa vakker som det godt gik an at faa den her i dette jordliv. Høstdagen stod stor og doven over hende. Solen sat oppe i en mæt dimme og bare dovnet sig. Inde i maisakrene langs veien raslet vinden i tørre maisblad. For hende lød det som sang.

Idag hadde hun staat op i stemningen fra igaarkveld. Endnu laa den over hende. Selve møtet, og hvad det betydde for distriktet herute, saa hun ikke. De sterke sind, saa høit spændt mot en stor fremtid, forstod hun ikke. — Guttene hadde gjort det storartet, de guttene hun selv hadde lært op! Peders engelsk hadde ikke lydt saa værst — hun skulde nok faa den fremmede akcenten ut av ham! — — Billedet av guttene blev borte; et andet gled over — senator McGregors! Stemningen blev varm og kjælen da den samlet sig om den fine, distingverte manden som hadde talt saa dannet og vakkert til hende. Han hadde holdt haanden hendes længe. Likefremt kjælt med den — en fin, bløt haand! — — Idag ved frokosten hadde hun glemt

sig og snakket i ørsken; hun hadde spurt Mrs. Murphy om senator McGregor var gift. Til dette hadde Mrs. Murphy ledd saa længe og hjertelig at hun selv maatte le med. — — Farmerkoner var saa vulgære! — Hvorfor kunde hun ikke faa lov til at undre sig paa om han var gift? — — Det vilde — well, det vilde nu være morsomt om han ikke var det! — — Hun gik der og smaalo til tanken. Bedst det var maatte hun prøve at tælle paa knappene i jakken — «elle melle mig fortælle». Og saa var han gift! Men bare én gang var ikke at lite paa; saa talte hun igjen, og saa var han slet ikke gift, og saa turde hun ikke prøve mer! For nu visste hun akkurat hvad hun vilde gjøre: Hun skulde skrive til ham og be om at faa laane noen bøker! Han forstod nok hvor lite her var at hente inspiration fra, herute i vildnisset, og hvor alene og trist hun maatte føle sig blandt disse emigrantene. — — Og saa skulde hun med det samme takke ham for det store og vakre han hadde git hende i talen han holdt her igaarkveld. Slikt kunde sies saa meget penere og varmere i brev. Hun følte akkurat hvordan hun vilde forme sætningene. — — Saa fik hun brev og kunde skrive igjen; der blev mange av dem, og det var som et eventyr! — —

Hun kom til skolen og hængte av sig tøiet, aapnet vinduet og la til rette. Ingen barn var kommet endnu; hun gik til pulten og satte sig; der var noen vrange opgaver i regneleksen for storklassen idag — hun sukket da hun husket det: huf, den aritmetikken!

Paa pulten laa et papir som der var tegnet noe paa; hun tok det, la det foran sig og saa aandsfraværende paa det. Ansigtet trak sig op til et smil som pludselig stivnet, og blev rart at se paa; øinene begyndte at lyse overnaturlig klare, fik en

glasagtig glans; paa kindene sprang hete flekker fram; hodet bøide sig framover. Da hun endelig forstod den hele sørgelige sandhet, strakte en raa, haard haand sig ut og rev alt hjerteløst i stykker for hende. Graaten væltet bølgen tilbake; den retfærdigste harme grep hende; hun sprang op, trampet i gulvet, knyttet hændene krampagtig — aa, den vanartige gutten, en unge til en utenlandsk kjærring! — — Og han vovet, han dristet sig til at drive ap med hellige ting her i hendes skole! — — Hun kom sig ned av tribunen, trippet hidsig att og fram paa gulvet: —

Hun burde sende efter øvrigheten straks og faa den til at ta sig av ham, — hvor var nu øvrigheten at finde herute i disse barbariske omgivelser? — — Nei hun skulde sammenkalde skoleraadet, — aa, hun skulde vite at fortælle dem alt — hun skulde male det for dem slik at de maatte handle — — gutten skulde bort, langt bort — en slik Benedict Arnold taalte hun ikke at ha nær sig! — — Hun raste og kunde i øieblikket ikke utgrunde en straf som var retfærdig nok. — — Dette var den sorteste utak — et fordærvet hjertes ondskap — likefrem oprør — forræderi — landsforræderi — en dødelig synd! — Aa — aa! — —

Da barna tok til at komme, sanset hun dem neppe; hun sat og hun reiste sig, gik ut og kom ind, men klokken blev over 9, og saa maatte skolen begynde den dagen ogsaa.

Dog, ikke som vanlig. Før hadde de altid sluttet dagens stræv med at synge «America»; idag begyndte de med den sangen. Men nu hændte det, at da de kom til sidste verset, døde sangen i uhyggelig taushet; den ene efter den andre saa paa lærerinden og tidde; tilsidst sat hele skolen og stirret paa hende i ræd undring. — — Hvad var dette her for noe? — — Miss Mahon var kommet til

3dje vers, og orket ikke mer. Tanken paa, at her stod en forræder og sang denne sangen, og det i hendes skole, overvældet hende aldeles. Lommetørklæet maatte fram, og saasnart det rørte ved øinene, brøt flommen løs for alvor; hun vendte sig mot vægtavlen; krampagtige trækninger drog gjennem hende til ryggen stod som en bue; det var saa nifst at se paa at somme av de mindste barnene satte i at stortute; de andre sat som støtter i den uhyggelige stilheten som hadde lagt sig over skolen.

Hun stod slik længe. Og saa syntes det sørgelige at gi sig. Hun vendte sig mot dem; borte i den andre væggen var en flake maling faldt av; øinene fandt flekken og hvilte paa den. Og saa begyndte hun at tale, brutt og med mange tunge pauser: —

Hun var slagen — — sønderknust. — — Hun hadde bare ett at gjøre: resignere og komme sig bort — til et sted hvor ingen kjendte hende. — — At faa dø i stilhet vilde være det bedste som kunde times hende. — — Det som var hændt, var for tungt for mennesker. — — En slik sorg — — en slik skam — —!

Da hun hadde faat dette sagt, og merket hvor intenst alle hørte efter, blev hun sterkere; øinene slap flekken og vandret rundt paa dem som sat i nederste pultene.

— — Her hadde hændt noe forfærdelig, oplyste hun dystert og gjorde en lang pause, som blev tung at sitte i, fordi mange sat der og husket ting de ikke brydde sig om at ha nævnt i kirken. De mest forvorpne av guttene undret sig paa hvor meget hun visste, og hvor hun kunde faat fat i det; Charley saa paa Peder, var det mulig han hadde sladret, og saa var han ikke bedre selv! — Peder stirret skyldbevisst borti væggen — Susie hadde altsaa sagt noe igaarkveld! — Belle Flanagen, den

største av jentene, hadde igaar i sidste frikvarter faat brev fra Mike O'Hara, det handlet om — om — —. Belle blev sprutrød og tok sig til barmen hvor hun hadde gjemt svaret hun hadde skrevet til ham. — Den 7-aarige Arnold Solum storgraat fordi han igaarkveld hadde sat hunden paa katten. — De fleste sat imidlertid stumme og tænkte slet ikke.

— — Hvor bedærvet, fortsatte Miss Mahon, hvor rik paa ondskap maatte ikke sæden som var saadd i barnesjælen, være naar den kunde bære saan frugt allerede i saa ung en alder! — Skulde slikt faa lov at florere, kom hendes fagre land — det landet som Washington hadde grundlagt, og Lincoln og hendes kjære far lidt martyrdøden for at redde — snart forvandles til en ondskapens stinkende sump. Hændte en slik kalamitet, kom mørket til at ruge over verden som før. Dermed vilde menneskeheten atter falde tilbake i haabløshet og trældomskaar. Slikt maatte ikke hænde. Det skulde ikke ske saalænge hun og hendes søstre orket staa paa vagt og vandt at gjøre sin pligt! — — Miss Mahon synes dette klang vakkert; og nu søkte alle øine hende i ræd, stirrende opmerksomhet. Atter følte hun sig som pottemakeren som har leret i sin haand, og har magt til at forme det som han vil — hun blev sterk og tillidsfuld ved det.

Hodet flyttet sig til øinene stod mellem hodene paa de to guttene i fremste pult til høire; der lot hun det hvile og hævet stemmen: —

«Og nu, du Peder Holm, nu har jeg noen ord at si til dig: Du har forraadt Amerika! — Aa, det er skammelig! — Landets Fader har du gjort til spot og spe, til en ussel clown, du — du hvis mor ikke kan snakke saapas engelsk at folk kan forstaa hende! — Jeg har næret en slange ved mit bryst ved at være god mot dig — nu har jeg faat løn-

nen! — Den straffen du fortjener, orker ikke jeg, en stakkars kvinde, at gi dig, det faar øvrigheten gjøre; men slikt skal dog ikke gaa ustraffet i min skole — hæleren er ikke bedre en stjæleren. Ta historieboken din og kom hit!»

Peder sat forstenet. Et par heftige blodbølger slog ut i kindene, skyllet over ansigtet, væltet tilbake og la igjen en dødens blekhet. Han sat der urørlig som en støtte.

«Jeg befaler dig at komme!»

Peder sat.

«Vover du virkelig at trodse mig?» — Hun trampet haardt med den lille lærerindefoten sin.

Der drev taaker for øinene paa Peder; inde i dem regjerte et forfærdelig uhyre som vilde rive ham i filler, og det maatte ske! Han tumlet ut av pulten, stod, la haandbaken over øinene for at værge synet mot det forfærdelige.

«Ta boken — — du vil ikke lystre — hvad?» — Miss Mahons overkrop skjøt fram, ordene fræste ut av halsen paa hende; noen av de mindste barnene graat høilydt og turde ikke se paa længer.

En tanke stod klart for Peder: Lydde han ikke nu straks, vilde hun i næste sekund kaste sig over ham, og han kjendte det klart — nu dør jeg! — — Han slæpte sig til pulten, tok boken som laa der, kom tilbake, lukket øinene og flidde hende den. — — Men saa kom der intet slag, og saa maàtte han se op igjen.

Miss Mahon sprang ned og grep en stol borte i kroken; den satte hun op med rygstøtet mot vægtavlen, tok saa stilling ved siden. — — «Der!» — Haanden pekte dramatisk ned i stolsætet — — «sæt dig *der!* — Og nu skal du lære alt om Washington — — alt sier jeg — utenad! — Og hver kveld og hver morgen skal du si fram et stykke

— — det blir din straf her indtil jeg faar dig i øvrighetens hænder!»

Allerede før hun hadde sluttet at tale, hadde Peder krabbet sig op og var sunket ned paa stolen.

Men saa fik hun pludselig en lys idé; hun løftet hodet, betat av den magt hun kjendte; hun saa utover skolen, øinene flammet, der var en gul lét i dem.

«For at ingen skal beskylde mig for at handle uretfærdig, skal jeg nu vise dere hvad denne Benedict Arnold har fundet paa. Kom fram allesammen,» hun ventet et øieblik, og da hun ikke syntes befalingen blev adlydt hurtig nok, satte hun sterkere i: «Kom straks, sier jeg!» Saa grep hun tegningen, tok en knappenaal og satte billedet fast i vægtavlrammen over Peders hode; derpaa vendte hun sig til skolen, som nu stod forsamlet omkring tribunen, og pekte paa billedet:

«Der! — Der ser dere hvad denne fremmede bærer i sit hjerte mot ham — — mot ham,» det lød som hun holdt paa at kvæles — «mot ham som skapte Amerika!»

— — Og saa pekte hun paa ordene over flisen: — «Kan dere se dette? — Mike O'Hara, si det!» — Mike blev ræd, kremtet, sa «damm it», syntes ikke han fik det greit nok saa sint som hun nu var, og sa det engang til baade høit og tydelig. — — «Der kan dere høre? Er det ikke pent? Er det ikke makeløst? — Saanne ord lægger han i munden paa George Washington, han den noble, over hvis læber der aldrig fløt noe urent — *døm nu selv!*» .. ....

Miss Mahon rettet sig op, som en fortørnet retfærdighetens gudinde der holder dom. Hadde flokken i dette øieblik faldt over Peder og revet ham i smaa biter, vilde hun bare følt taknemmelighet over at retfærdigheten var skedd fyldest.

Det hændte dog slet ikke. Derimot noe helt andet; det kom uventet, blændet som et lyn, alting stod paa hodet, hun selv med:

Nede i ringen stod Charley Doheny. Paa hendes bud hadde han som de andre reist sig, men han hadde git sig god tid med at komme fram. Nu brøt han sig gjennem ringen, steg op paa tribunen, sparket haardt til stolen Peder sat paa og sa rasende:

«Ha dig ned!»

Uten videre rev han billedet ned av væggen og holdt det truende mot Miss Mahon: «Det er mit, du har ingenting med det, saa meget du vet det!» Og nu da berserkergangen var kommet over ham, maatte han ha mer pusterum eller ogsaa kvæles. Ringen stod tæt og ræd nedenfor; her sat Peder og hang med hodet, halvdau, uten baade maal og mæle; og her stod denne varparhøna, denne fispompa og sleivet ondskap ut over ham! — — Charley maatte ha mer rum; han rendte i stolbaken fremmenfor sig og løftet til Peder stod:

«Ha dig ned, hører du!» — — Og saa sparket han stolen efter.

— — «Charley Doheny!» —

«Yes ma'am!»

«Hvordan tør du—!»

«Tør?» — Han løftet armen for at gi hende en lusing. — Saa sank den, og raseriet randt av ham som vand; — hun stod jo der saa hjælpeløs og forpjusket som en vaat høne! Isteden kom hans tætknyttede hode truende nær hende:

«Skal vi ikke ha skole idag kanske?»

Dermed gik Charley ned og satte sig; Peder fulgte; og saa kom de andre ogsaa saapas til sans og samling at de fandt sætene sine igjen.

Miss Mahon sank sammen paa stolen ved pulten, armene i kors, hodet nedpaa dem; bedst det var,

stod smalryggen i bue under bølgene som kom og gik. — — Regnetimen gled forbi; det var paa tide at begynde med læsningen. Da reiste hun sig, gik ut og blev borte en lang stund. Og da hun kom ind igjen, kunde ingen se andet særs ved hende end at ansigtet var saa rødt og opposet.

X.

En times tid før skoletid den følgende mandagsmorgen drev Peder nede i stalden og striglet en graa mær de ofte brukte til ridehest naar en av guttene maatte bort i et snarerend. Peder var nøie paa det idag og striglet baade godt og længe; manen strøk han til den faldt som silke nedover nakken. Endelig hadde han faat hesten fin nok, lot det til; han leide den ut, svang sig op og red opover tunet til kjøkkentrappen. Der stanset han og ventet paa de skulde bringe ham skolematen.

Idag kom moren selv med den. Men hun flidde ham ikke spandet straks; hun stak haanden indunder manen paa hesten og kjælte den litt først. Lyset stod sterkt i ansigtet paa hende og viste fram alle rynkene under øinene; Peder syntes hun saa gammel og tufset ut idag. — Nu er det bestemt noe hun skal ha sagt, tænkte han. Han vilde bli færdig og komme sig avsted, og bøide sig for at ta spandet.

Hun lot ikke som hun saa det. Om en stund kom hun fram med det som laa hende paa hjerte.

«E e glad idag, ska du tru. E ha bødd Vorherre om deheran. Underle væga da find han seg, men da faar kje vi bry os om!» — Haanden slap manen og la sig paa laaret hans, røsten blev lav og indtrængende, — han saa der var vaatt i øinene: «E ha ligje vaken i nat og bødd han va med deg naar du no begynd derborte, og da trur e sekkert

han vel. — — Her har du maten din» — hun flidde ham spandet. «Du maa no bære va snild glønt og opfør deg skikkele!»

Uten at si noe tok Peder spandet fra hende; han turde ikke se paa moren. Der laa en vond tyngsel over ham da han red nedover tunet. Han vilde graate, men det gik ikke an, for han var jo vaksen kar, allikevel maatte han tørke øinene. Saa mandet han sig op — det var ikke alle som kunde ri til skolen! — Han saa ut i dagen og lo, slog paa hesten og red fortere. Tanken paa hvor bakvendt alt hadde laget sig for ham, vilde ikke la ham ifred: —

Her skulde han nu avsted og gaa paa engelsk skole sammen med norskene, fordi ho mor gik her og ottest for at noe kunde smitte paa ham blandt irlænderne! — — Rart og med ho mor— hun forstod alt sommetider. Allikevel lot hun ikke til at ane det mindste grand av det merkelig store og vakre som stod her og skinte paa alle kanter, og som han maatte ind i fordi det var hans. — — Det var saa dumt av hende at han plent maatte le til det. — — Men at ikke brødrene hadde lagt ind et ord for ham denne gangen, — de maatte da forstaa! Nu kom sagtens folk til at tro det var sandt, alt det fæle som Miss Mahon hadde beskyldt ham for, nu naar han flygtet fra det. — — Charley og Susie, de vilde le og ha ham til nar fordi han nu skulde avsted til norskene for at bli norsk, han som ikke kunde snakke rent engelsk endnu! —

Peder red over bækken nede ved Tønset'n og tok østover prærien de 4 milene til Tallaksa-skolehuset. Godt og vel halvveis tok han igjen en gut og en jente som gik og stabbet framme i veikanten Gutten kjendte han; det var Joseph Granem, han tok jenten for at være søsteren — hun hette visst Agnes.

Peder hilste hello; Joseph hilste hello igjen og saa op som snarest. Peder trodde han saa flir i ansigtet paa ham; jenten gik hele tiden med øinene i veien. Peder sagtnet hesten og spurte paa engelsk:

«Skal dere paa skolen?»

«Ja.» — Der kom ikke noe mer.

«Det skal jeg òg!» Peder forsøkte at lægge glad tryghet i det.

«Hos os?»

«Ja da!»

«Høh — saa.» — —

Peder skulde likt at slaa sig ilag med dem; men begge gik og saa ned i veien; Joseph tidde, jenten hadde ikke et ord at si hun heller, og saa blev tausheten saa lei at Peder slog paa hesten og red fra dem — han aktet da ikke at gnu sig ind paa folk!

Et stykke længer framme maatte han stanse en stund. Her drev Nils Rognaldsen og husket corn, hadde netop gjort fra sig to rænder, og hadde kjørt ut i veien og snudd. Han fik øie paa Peder og sat nu paa vognboksen og biet paa ham.

Nils var en pratsom mand og grep gjerne anledningen til at slaa av en passiar; dette var midt i økten og akkurat tiden til at kvile et grand. Han hadde hørt om spektaklet borte i Murphy-skolehuset, og da han saa hvem det var som kom, vilde han ha greie paa hvordan det hadde gaat til. — Rognaldsen grov og spurte: Peder syntes han merket en lur glæde bak spørsmaalene; han vilde helst slippe forbi, men vognen spærret veien for ham. Manden snakket norsk ogsaa, og det gjorde det bare værre for gutten; for det var som om hans egne ord ikke fik den betydning de skulde ha, og saa hørtes det saa meget fælere ut paa norsk.

— — Naajasaa det var saan det hang sammen!

hello: goddag.

Well, well — hvorfor fik han ikke de andre guttene med sig og hængte den drithøna? — Og hvorfor tok ikke skolestyret og jaget hende ut av countyet? — Hvad var det saa for noe hun hadde kaldt ham? — Saa — Benedict Arnold, hvad var det for en kar? — — Saa — well. — Men var det sandt at Peder hadde bedt hende dra til helvede, og at hun hadde besvimt, og at hun hadde truet med at gjøre det av med sig, og at det nu skulde bli sak av det? — — Well, well, well, en fæl historie, all right! — — Og nu skulde han altsaa aasta og prøve skolen her? Well — her blev det andet til circus, det kunde han lite paa, for ho Nellie Quam det var tøtta si det! — — Men hvad sa saa mor hans til alt dette her? — — Saa. — — Nei var det mulig? — — Var de snart færdig med cornet?

Hele tiden mens han spurte, sat Rognaldsen og pillet cornøier av et stort aks; endelig lot det til han hadde faat visst nok, han reiste sig og kjørte ind i akeren igjen.

Peder red avsted østover ind i stor, solmæt dag, og saa knapt veien foran sig. Her hadde en fremmed klædd ham av, git sig til at dreie og snu paa ham, og saa pisket ham!

Veien til Mørstad gik like forbi skolehuset. Peder saa døren stod aapen da han kom saa langt; en flok jenter holdt til ute paa trammen; noen gutter hang langs solvæggen. Han saa det altsammen, og stemningen blev mørkere; han slog paa hesten og red til den laa flat paa marken.

Mørstad-barna var gaat da han kom dit. Han gav sig god tid med at sætte ind hesten og gi den høi, gik saa ind og hilste paa Mrs. Mørstad, skyndte sig med det, — for han visste hun var en pratsom kone. Men den trekvart milen tilbake til skolen gav han sig god tid med; han skulde ikke naa fram

før de alle var godt og vel inde — det hadde han regnet ut!

Og det slog til ogsaa. Han kom op til skolen, og der var ikke liv at se ute. Han gik ind i gangen og satte fra sig spandet, blev staaende et øieblik og undres paa om han ikke burde sætte det paa et andet sted, tok og flyttet det igjen. — — Det var da merkelig hvor vek han var i knærne? Han maatte vente litt før han banket paa døren.

En før kvinde i blaa kjole med hvit kniplingskrave kom og aapnet; ansigtet var grovskaaret i trækkene; øinene sat graa og klare langt inde og saa paa alt i kold ro. Hun kjendte ham straks, lot det til.

«Saa — der har vi dig! Jeg begyndte at frygte for, at mor din hadde ombestemt sig. Du har vel ikke for vane at komme forsent, for det gaar ikke her? — Nu maa vi bare skynde os, her sitter vi i fuldt arbeide for længe siden.» — Ordene kom rolig, uten anstrængelse, og saa hørtes hun god og dyp i maalet.

Mens hun snakket, hadde hun tat ham i armen og ført ham ind.

«Dette er Peder Holm,» forestilte hun ham for et stort rum fuldt av stirrende øine — øine som stak, øine som spurte; et par av de største guttene gren stygt mot ham. «Han blev lei av irlænderne og skal nu prøve her.» Dermed førte hun ham til den fremste pult i midten. — «Se her, du Jim, la ham faa sætte sig her med Nils, saa skal du faa en anden plads.» — Saa snakket hun til Peder igjen: «Her begynder vi øverst og flytter nedover eftersom vi er flinke og snilde til, — dig kjender vi ikke endnu; du Nils, faar 'ta dig av ham saa længe.»

Alle de glanende øine blev det svært at gaa imot.

Høi trods reiste sig i Peder; han kastet hodet tilbake; brynene knyttet sig — glan nu bare alt dere vil! Men saa vandt han ikke med al denne undringen som sat her og spurte hvad han vilde, blev blek og saa bent ned.

En lang slaapen gut, lyshaaret som han selv, sat igjen i pulten hvor lærerinden hadde anvist ham plads; han var vindøid og skjelte op mot Peder med en mine som sa: Dette liker jeg nu bare saa som saa! Peder saa ikke paa ansigtet, men la merke til hvor skidden haanden var rundt haandledet; han kjendte ham ikke, og undret sig paa hvor han hørte hjemme.

Peder slap sig ned i sætet, saar og tung i sindet, og træt som om han netop kom fra et tungt arbeide. Øinene bak ham pirket ham i nakken som naalespidser. Vægtavlen hadde han like foran sig; øverst oppe stod skrevet med skjønskrift: «Dette er en amerikansk skole; baade i lek og arbeide snakker vi bare engelsk!» Han læste det et par ganger og kjendte en følelse av skam komme over sig og blev lavere i sætet. Han kunde ikke vende hodet til siden — der stod øinene og ventet paa ham; han prøvde at se ret fram, men ordene paa vægtavlen brydde han sig ikke om at læse engang til, og saa maatte han holde sig til pultloket og det skidne haandleddet til kameraten; han kjendte vond aande fra ham.

Paa pulten laa noen bøker; mekanisk tok Peder den øverste og gav sig til at bla i den. Det var en geografi med mange billeder. Om en stund kom han til ett han maatte se litt nærmere paa: en rasende bjørn og en mand i kamp. Udyret hadde allerede begge framlabbene paa mandens skulder; men han lot til at være en uforfærdet kar; en tollekniv stak ut av næven paa ham; armen var trukket tilbake; i næste øieblik vilde staalet være begra-

vet i hjertet paa ubeistet. — Over billedet stod bare ett ord: *Norway*. Under hadde noen skrevet med blyant: *A Norskie*. Peder læste langsomt og omhyggelig den korte paragrafen om sine fædres land, som stod under billedet; under hele sin skolegang i folkeskolen blev dette den eneste oplysning han fik om det landet og det folket han stammet fra. — — En følelse av at være uvel la sig paa ham. Han slog boken igjen og la den tilbake, saa en tanke som han likesælt gav sig til at følge og fandt lise ved det: Naar du blir vaksen, skal du reise saa langt bort at du aldrig faar høre om norskene mer! — — Han var saa saar i sindet at han kunde lagt sig bent ned og stortute.

I frikvarteret blev han sittende inde og snakke med lærerinden; hun skulde ha greie paa hvor langt han var kommet i klassene, hvilke bøker han hadde brukt, samt hvor flink han var i de forskjellige fag. Og naar hun nu traf til at ha ham for sig alene, kunde det vel ikke skade om hun fik rede paa hvordan det i grunden var gaat til mellem ham og Miss Mahon. Hun spurte om mye og holdt paa længe. Men saa var det ikke saa farlig med hende — det grovskaarne ansigtet kom ham mer end halvveis imøte og tok saa let imot alt. Da han var færdig, lo hun bare og mente, at de to skulde nok bli godvenner, — ingen fare med det! Siden gav hun ham leksene. Peder sat med noe han skulde likt å si hende, men kom sig ikke til, det var ikke sagt hun vilde forstaat det.

Langt om længe blev det middagstid. Peder gjorde som de andre, tok matspandet ind og aat i pulten. Og nu var det ikke trangt om rum; Nils hadde fundet sig et andet sted med maten sin. Dette syntes Peder var rart, og blev sittende og tænke paa det; og jo længere han holdt paa, des værre blev det at svælge: — Nils vilde ikke sitte

sammen med ham uten naar han maatte. Joseph Granem brydde sig ikke om at snakke med ham, vilde ikke ha ham ifølge med sig engang; søsteren turde ikke se paa ham. — Rognaldsen hadde snakket som om han var den største forbryder paa jord. Du skal bare se at folk tror jeg har gjort noe riggig gale! tænkte han. — Maten blev tyngre og tyngre at faa ned.

De fleste gjorde matstunden saa kort som mulig. Saasnart en blev færdig, tok han spandet og gik ut. Alle snudde sig og saa paa Peder, de fleste spørgende; tilsidst blev det saa leit at han ikke brydde sig med at se op naar noen gik forbi.

Støi og glad lek begyndte straks derute; røster skar kvast i; latter randt sterk og smittende; men de største guttene hørte ikke Peder noe til. — Blir jeg nu sittende inde, tror de jeg er ræd dem, tænkte han. De staar her bakom væggen og snakker om mig, — nu skal jeg akkurat gaa ut til dem! — — Jeg sætter hændene i lommen, stiller mig op mellem dem, net som jeg hørte hjemme her. — — Jeg finder altid paa noe at snakke om, for ræd er jeg ikke! — Dette om at han ikke var ræd, gjentok han for sig selv, og la til, at de var da ikke andet end gutter! — Spandet satte han fra sig med stor omhu før han gik ut.

De minste barnene lekte «Sidsten»; to flokker av de største jentene sat i solen og spilte *Jacks;* noen gutter kapsprang nede i veien; noen faa gik borte paa prærien og lette efter gopherhul; seks av de største hang i solvæggen. Peder saa dem straks han kom om hjørnet, og drev borttil. Noe maatte der sies — han kjendte det — og saa sa han vaksent:

«Her staar dere, karer!»

Ingen svarte straks; et opraadd glis gik over ansigtene; den nærmeste la det ene ben ikors over

det andet, saa polisk ut i luften og spyttet. Endelig fandt en borte ved den andre enden maalet og sa paa norsk:

«Vi gjær saa ja!»

Dermed gik der hul paa gliset; hele rækken satte i at le. Lloyd Bolgen, en lang rækel av en gut som stod i midten, gjentok hikstende i samme sprog: «Jagu gjær vi saa!» og det var saa morsomt at alle maatte storle.

Peder forsøkte et smil han ikke fik til; han drev langsomt langs hele rækken, saa Nils staa ytterst, og eftersom de skulde være sittekamerater, gik han dit og stilte sig op ved siden. Nils flyttet sig saa nær de andre guttene han kunde komme; derved blev der et gapende tomrum mellem Peder og resten av rækken.

Peder følte hvor leit alt dette var, men formaadde ikke at gaa sin vei, nei — ikke nu.

Straks efter kom det i en høi, syngende tone paa norsk — det var Lloyd som var ute igjen:

«Du faar bare pas deg, Nils!»

Og saa spurte Lloyds sidemand paa høire — ogsaa paa norsk:

«Ka slags kar var den der Benedict Arnolden?» — Uten at vente paa svar saa han paa kameraten og la til: «Sa du nordlænding?»

Der gik en dyp, frydefuld gurglen langs hele rækken. Nils maatte snu sig mot Peder for at se virkningen av ordene; det skjelende øiet stod latterfuldt paa Peder og spurte om det var sandt, det andre saa ret ut i luften.

Men Peder ænste ham ikke; en kald, likesæl ro fyldte ham; der randt frysninger gjennem ham; han kjendte han var frygtelig blek, og at læbene var saa tørre at han maatte slikke dem med tungen. — — Det faar være det samme hvor mye juling det blir, tænkte han — dette her faar vi se

at faa slut paa! — Han gik ut fra væggen, stod litt og saa paa de to i midten, med øine som flakket urolig; gik saa bent borttil, satte albuene haardt mellem de to og sa paa bredt nordlandsk:

«Fløt no paa dokker, glønta, — her ska e stand!» —

Dermed klemte han sig ind; og som for at gi opfordringen større vegt la ha armene ikors over brystet og lot albuene stikke godt ut. Nu har jeg hele vasen paa mig, tænkte han, og frøs saa ansigtsmusklene trak sig sammen; for de to nærmeste saa det ut som han stod her og lo til dem.

Nils slap væggen først; han maatte noen skridt bortpaa tunet for at se hvordan dette her kom til at gaa; gutten ytterst paa andre enden av rækken blev grepet av samme trang, han som stod nærmest, fulgte, og derpaa han som hadde staat nærmest Nils — der stod nu de fire og gren mot de tre!

Peder hørte ord dra syngende forbi og sa dem efter:

«Her blir bra med rum no!»

Pludselig skjøt Lloyd ut som en pil og bort til de andre, la armene om halsen paa to og sa noe, men saa lavt at Peder ikke kunde høre det; og da kom den sjette paa en ting han endelig maatte faa sagt de andre, og skyndte sig avsted med det. Der stod nu alle seks i en tæt klump med armene om hverandre, og snakket lavt og ivrig; av og til snudde et hode sig og saa mot væggen.

Der holdt Peder til fremdeles; frysningene blev værre; halsen var saa tør og trang at han smattet; han kjendte en rar mathet; lemmene blev merkelig tunge; det saug under brystet; en haand laa og grov nede i maven; øinene stod spikret paa gruppen derborte; sekundene drog sig forbi, lange som aar.

— — Det er sørgelig at jeg maa dræpe noen her

idag, men det faar ikke hjælpe. Det blir værst for ho mor, stakkar! Susie vil tro at jeg er en fæl kar. Tankene kom tungt, han snøftet under vegten.

Tilsidst orket han ikke mer; stod han længer nu, maatte han sætte i at storskrike. Med ett merket han, at han var paavei borttil flokken, at han stanset nær den og hørte sig selv si i en oprømt tone:

«Blir dere ikke færdig, karer?» Men han var noe hæs i maalet, og kunde ikke forstaa det. Og saa sa han det paa engelsk, og det var visst galt, endda det stod slik paa vægtavlen. Han blev staaende en stund og vente, og det var ikke frit for at han lo. Det var forresten den nakken til Lloyd som gjorde at han drøide saa længe; han maatte bare lægge merke til det stedet hvor han vilde ta tak om den og klemme til. — Aa — slik som han skulde klemme! Kreiste pusten ut av ham! — — Eftertænksomt satte han hændene i lommen og begyndte at slentre nedover tunet uten at se sig tilbake. Kom de ikke nu, og det paa timen, gik han bent hjem — — ja, nu gik han altsaa!

XI.

I den flokken som holdt til nærmest væggen og spilte Jacks, sat en jente paa huk og saa paa spillet, — brunøid og mørkhaaret, med vaaknende liv i hver nerve, moden for sin alder og for vaksen til at bry sig videre om leken, men saa meget barn endnu at hun ikke kunde la være at holde sig i nærheten. Gav en sig til at betragte hende, maatte man tænke paa en fuld pæonknop som gjør sig færdig til at aapne sig mot den første sol.

Fordi hun i sit følelsesliv saa sterkt nærmet sig den modne kvinde, hadde hun faa venner paa

skolen. — — Hun hadde hørt hele historien om Peder og opstyret i Spring Creek-skolen, og hadde straks staat i fyr og flamme. Idag sat hun og saa paa ham da han kom ind; hun fanget noen av de ytringene de store guttene kviskret sig imellem, saa at han blev sittende alene med maten, og merket det gliset mange gik forbi ham med, og hun blev saa fortørnet at hun maatte lægge baand paa sig for ikke at ta spandet og gaa og sætte sig hos ham.

Straks Peder kom ut, glemte hun leken, og gav sig til at følge med i det som foregik borte ved væggen, — hun sat saa nær at hun hørte hvert ord. Da hun ser ham forlate væggen og gaa bort-til gruppen, reiser hun sig med ett, gjør et sving bortover tunet og gaar ind; i gangen blir hun uviss, snur igjen og stiltrer sig ut paa trappen; der blir hun staaende foroverbøid og lytte efter den mindste lyd.

Da Peder kommer forbi hjørnet og gaar nedover veien, gjør hun en bevægelse som for at hoppe ned; men i det knuvete ansigtet hans stod noe som skremte hende. — — Straks kommer tre gutter springende forbi paa den andre side av trappen, og stanser længe nok til at kaste øinene ind gjennem gangen før de stryker nedover. Der kommer de andre tre tæt forbi der hun staar, og gjør likeens. Hun venter til hun ser dem omringe Peder, netop som han har naadd hovedveien og skal ta vestover.

Endnu et øieblik blir hun staaende uviss. Men saa tar det magten, det som bryter i hende, hun gjør et hop, staar nede paa marken og lægger paa sprang efter guttene. Hun naar fram akkurat tidsnok til at høre Lloyds syngende stemme i det han nærmer sig Peder:

«Nu skal du faa herlig juling, gutten min!» Truselen kom med stort eftertryk.

Lloyd har ikke sluppet ordet, før hun staar foran ham:

«Saa, nu tør du, din usling du er! — — Skam dig! — — Aa — slik som du og de andre skal faa!»

Angrepet kom likesaa pludselig som det var uventet.

«Aa dra til —!» Lloyd trak foten tilbake for at spænde, men sanset sig saapas at det ikke gik an at sparke en jente, han slap foten ned igjen og maatte ta et par skridt unna hende; han fegtet med armene for at verge sig.

Jenten efter, like truende, like knistrende sint: «Hvis du rører ham, saa roper jeg, — aa, slik som du skal faa!»

Flokken delte sig i tre deler; Lloyd og de to som hadde fulgt ham, stod tilvenstre; de tre andre til høire; jenten og Peder midt imellem, han saa forfjamset som om han hadde sovnet ind i sin egen seng og pludselig vaaknet paa et vildt fremmed sted.

Da sier Jim, som staar i gruppen til høire, godt og ertende paa norsk:

«Han e kjærresten hinnes, sir du Lloyd, — de ska gift seg no tel Thanksgiven!»

Jenten snur sig og ser paa ham; øinene er smaa og runde. «Si det engang til!» — Som for at høre bedre, kommer hun nær borttil ham. Og nu gik det slik til, at det gliset Jim fremdeles staar med, blir utaalelig for hende. Haanden skyter sig ut, uventet, kokende sint, og klasker ham under øret med et fett smeld.

«Slaar du folk?» roper Jim hidsig.

«Nei,» hun søper tungt efter veiret, «ikke folk!»

Harmen over at se den kløktige angrepsplanen sin spolert av denne hovmodige jentungen, faar Lloyd til at se rødt; han springer til og ryker i armen paa hende:

«Dette her har ikke du noe med! Pakker du dig ikke bort paa timen, blir du — blir du —!» Han kan ikke finde et ord som er sterkt og truende nok, og hikster: «Blir du — blir du —!» Det skjelende øiet til Nils har aabendaget noe ute i luften og kommer ham straks til hjælp; Nils sier det inderlig, med en dyp brummen:

«*Skalpert!*»

Jenten prøver at vri armen løs og kan ikke. Da løfter hun hodet, fra det mørkebrune i øinene springer der gnister. Men saa ser hun, at Peder nærmer sig Lloyd bakfra; det hun merket i ansigtet hans for en stund siden, staar der endnu — mer knyttet og bestemt, saan hadde hun aldrig set et ansigt før. Nu sker her en ulykke! fór det gjennem hende, og pludselig sætter hun i med et sterkt, syngende rop: «Miss Quam!» Hun ser at Peder sanser det og blir staaende uviss — og saa lægger hun sig i og roper alt hun vinder:

«Miss Quam! Miss *Qu-am!*»

Alle ser forfærdet paa hende. Er hun blit gal? Tør hun rope paa lærerinden nu?

Men stormknuten er sprængt. Noe dumt og hjælpeløst har lagt sig over dem som stod der og saa efter hvad virkningen skulde bli. Den lot imidlertid ikke vente paa sig: to smaagutter som hadde kapsprunget nede paa veien og var blit træt av leken, hadde valgt sig de to tykkeste gjerdestolpene og kløvet op, og der sat de nu og drak høstsol mens de pustet paa; straks de hører ropene, og merker at noe usedvanlig er igjære sætter de i et høit jublende: «A fight, hurrah!» hopper ned og kommer springende. Ropene har tændt

utover hele prærien; alle ser sig om og lægger ivei nedover. — Miss Quam allersidst. Som en hønsemor der følger flokken, kommer hun vaggende efter, uten hast, uten spor av excitement.

Straks Miriam ropte, slipper Lloyd taket; alt er ødelagt nu — *damm her!* Han tar til at albue sig vei ut av mængden; de største guttene finder det klokest at følge hans eksempel, — de ser Miss Quam komme, og synes ikke det haster saa svært.

Lloyd møter lærerinden først. — De skal faa se han ikke er den karen som lusker unna! bøier sig og river op et straa mens han venter paa hun skal gaa forbi.

Men saa finder hun paa ikke at gaa forbi; hun stanser like foran ham, de kloke øinene gransker ham fra top til taa.

«Hvad har dere nu fundet paa igjen?»

«Bare jeg og han der Peder!» retter han sig likegyldig op og vil forbi.

Da gjør hun det Lloyd ikke vilde hat hende til for noen verdens ting: hun stikker armen sin under hans og slaar følge, og nu er det han som vil løs og blir sittende fast.

«Saa — det var du og ham?»

«Yes.»

«Her sier vi «yes ma'am,» rettet hun, «og det var du som begyndte?»

«Well —»

«Well, jeg hørte hvordan du tok imot ham da han kom ut. Det var forfærdelig stygt av dig, Lloyd! Peder har intet galt gjort.»

«Nei det var sandt, — han far saa billedet med sine egne øine!» — Lloyd hadde faat noe hvitt i øinene, stemmen var tynd av sinne.

«Naar?»

«Den kvelden de hadde møte derborte!»

«Det tror jeg nok; men somme tider ser folk

galt, og det forstaar ikke du.» — Rolig og enkelt gav hun sig til at fortælle hvordan det hang sammen, og føide til: «Nu er der bare én ting for dig at gjøre: du faar se til at bli venner med Peder, det er du som skal gjøre det! La mig nu se — jeg gir dig tid til imorgen kveld; da kommer dere til mig, men ikke før efter skoletid. Er ikke da alt all right, gaar jeg til far din, og da maa du slutte her. Husk nu paa, at det er imorgen kveld, og at dere skal komme begge to! — Ja, du skjønner vel, at dette er vigtig?» Oppe ved trappen hadde hun stanset; nu slap hun armen hans; de graa øinene saa paa ham fremdeles, klokt og koldt, men det husmoderlige i skikkelsen sat der.

De andre stod nede paa veien og glante. — Hvad var nu dette her for slag? — Blev det ikke noe av? — Hvem hadde været ihop? — — Noe laa i luften — en stilhet som efter en uventet eksplosion. — — Det maatte være den eiris-gutten som hadde æglet sig ind paa Lloyd? For det visste alle, at værre pokkers karer til at slaas end eirisen fandtes ikke paa hele prærien. De stirret paa Peder, jentene med halvaapen mund og hodet paa skakke, guttene i skjælvende fryd — det blev sagtens leven herefterdags! Han Lloyd tok ikke mye før han gav igjen, og det med renter! Bedst de gik og snakket med ham om hvordan det hadde føket av. — — Guttene drev opover, parvis og i smaa flokker; og naar jentene saa det, fulgte de efter.
Peder saa dem gaa og kjendte noe knugende tungt løfte sig av ham og bli borte. Han blev straks saa glad i kroppen, prærien og alt fløt omkring ham i et sterkt mildveir. Det var bentfram morsomt her øst! Hadde han nu hat Charley med sig, skulde han akkurat gaat efter dem og ertet dem litt. Charley var flink til saant.

Men saa merket han noen like ved sig. Hvad kunde han ville? Høh, der stod jo jenten! Han husket straks hvor inderlig godt hun hadde klasket til det fjæset hans Jim, og begyndte at le stille. — «No va de vesst paa neppa at e ikkje vart opbanka!» sa han paa norsk, merket det ikke passet, og gjentok det samme paa engelsk. — — Jenten hadde snudd sig fra ham. Graat hun? Hvad skulde det bety? Og saa makeløst fint hun hadde smurt til han Jim! — — Han maatte finde paa noe at trøste hende med, men kunde ikke komme ut av hvad han netop hadde været inde i, og sa glad: «Det var bra du kom!» Han tok let om den armen hun holdt for øinene og vilde faa fat i haanden og takke rigtig godt, men da kastet hun sig borti veikanten og gav sig over. — Han stod himmelfalden — nu har jeg aldrig set saa gale!

Peder saa legemet gi sig under hivingene, — et vaksent fyldig legeme, mykt og vakkert i bøiningene; ansiktet laa nede i albuekroken. — — Gromt til haar hun hadde, den jenten! — Nu har hun det vondt, stakkar! Gaar jeg nu fra hende en stund, kommer hun sig fortere, for saan er det med mig ogsaa, tænkte han, og drev østover veien et stykke. — — Var nu dette her noe at graate over? Jentene var merkelige karer! Et billede, dunkelt og langt borte, strævde med at vise sig for ham uten at vinde sig klart fram, et godt og vakkert billede som ingen sjæl visste om — av et vaatt kind ind mot hans, av et livende ræd hjerte som slog indved hans, og et par øine som blaa-himmelen selv med lette kveldsskyer over. — Herregud for øine paa en jente! — — Well, dette var nu noe trøisomt som ikke passet her og kunde vente til siden! — For denne her jenten graat virkelig, laa der alene og storgraat. Er det saan med mig da, at jentene maa graate bare jeg kom-

mer borti dem? Han kjendte han skalv, men var glad òg. — — Hun angret vel at hun hadde smurt til Jim, — slikt var ikke passende for jenter! Hvad var det Jim hadde sagt? — Peder hørte ordene tydelig og kunde ikke bare sig for at le til slikt fjas, — han skulde gaa bent til hende og si hun slet ikke behøvde at graate for *det!*

Han drev tilbake igjen. Nu sat hun paa veikanten og ventet paa ham. Over de brune øinene laa et tyndt, vaatt slør; de blev saa bløte under det, og merkelige ved de smilene som smøg sig ut og imot ham. Smilet kom forresten fra hele ansigtet, fra kind og mund og hake og hals, men sterkest fra munden — bløtt og blygt, som hos den der byr fram en gave han gjerne vil gi, men skammer sig over det. Peder saa paa hende til han glemte hvad han var kommet for at si. Han kjendte en god, rar træthet komme over sig, og pludselig slænger han sig ned ved siden av hende.

Da stod hun op. Mens hun børstet av kjolen, spurte hun:

«Skal du være her paa skolen?»

«Kanske.» Han drygde med svaret og var litt tvær i maalet.

«Vet du ikke?» hun saa paa ham og lo:

«Men da maa du ikke slaas!»

«Det gjør jeg vel som jeg vil med.»

«Det er stygt at slaas.»

«To av dem skal nu ha det!» nikket han bestemt til noe han saa. «Og kanske blir det tre; han Jim maa kanske faa litt til!»

«Du maa ikke!»

Peder lette efter et svar; før han fandt det, ringte skoleklokken; han sprang op, og de gav sig til at gaa jevnsides opover veien. I hendes gang var der noe vuggende, akkurat som hun hørte toner med stor glæde i; alt i ett saa han paa hende.

«Hvad heter du?» spurte han.

«Miriam — Miriam Nilsen.»

«Nils Nilsen?»

«Ja.»

Peder gik storøid av forundring og saa paa hende, — dette skulde han rigtig likt at faa litt nøiere greie paa. Og med engang følte han en inderlig medynk med hende — hvis nu faren fik vite om dette her —?

«Hvor gaar veien herfra til dere?»

«To mil nord og én mil øst.»

«Det var let at huske!»

«Hvorfor det?»

«For da gaar jeg ret fram og tar av til høire!» Og straks la han til: «Er dere mange ilag?»

«Bare den første milen.»

«Bare den første?»

«Der tar de andre østover. — -- Du maa ikke slaas mer!»

«Jeg har ikke slaas!» Nu lo han igjen.

«Du skulde til!» Og saa lo hun ogsaa, men dypere end han, og tyngre i tonen. — «Hvad vilde du gjort hvis ikke jeg hadde kommet og hjulpet dig?»

«Høh, gjort!» — — Det var saa nær trappen at han slap at svare paa det akkurat nu.

«O you youths, Western youths,
So impatient; full of action, full of manly pride and friendship,
Plain I see you Western youths, see you tramping with the foremost,
Pioneers! O pioneers!

Have the elder races halted?
Do they droop and end their lesson, wearied over there beyond the seas?

We take up the task eternal, and the burden and the lesson,
Pioneers! O pioneers!

All the past we leave behind,
We debouch upon a newer mightier world, varied world,
Fresh and strong the world we seize, world of labor and the march,
Pioneers! O pioneers!

Peder var blit sen av sig. Disse tre versene hadde Miss Quam skrevet paa vægtavlen straks før skolen sluttet og latt de to øverste klassene kopiere dem for at ta dem hjem og lære utenad til imorgen. De hadde læst dem ikor flere ganger. Miss Quam førte an i læsningen, og syntes at bli en anden; den store skikkelsen tok til at vugge sig i rytmer; de graa øinene skinte livfulde og glade — hun blev vakker ved det. Peder sat med papiret i den ene haanden, og saa fra hende til det mens han sa ordene sterkt og klart. Men saa aabendaget han, at han hadde kopiert feil i sidste vers og maatte skrive det om igjen. Derav forsinkelsen.

Nu stod han nede ved stalden hos Johannes Mørstad og la bislet paa hesten, fik det ikke til saa fort han vilde, og snakket haardt til mærren om at holde hodet stille. En av smaajentene hadde netop været hos ham med besked, om at han skulde komme ind og faa lunch. Det hadde han sagt nei til — han hadde ikke tid til at hefte sig bort med slikt nu! Før han fik remmen spændt, stod Mrs. Mørstad selv ute paa porchen og ropte paa ham. Uten at svare svang han sig op og red i trav opover tunet. Den levende kraft og uro han kjendte under sig, gik over i ham

selv. Her sat han høit og kunde fare saa fort han vilde. «*Fresh and strong the world we seize*» — hei san! — — Han holdt et øieblik foran porchen og sa fort, at han maatte komme sig hjem straks og hjælpe til med stellet, alle laa i cornfila, ho mor med! — Hun skulde ellers ha mange tak! — En anden gang kanske, han var glad i mat — fint veir til at huske i nu om dagen! — — Han snakket fort og høit, saa ikke paa Mrs. Mørstad, og var ridd sin vei før hun hadde faat sagt et ord. — — Der har Mrs. Holm rigtig en vakker gut! tænkte hun og gik ind.

En levende uro sat i kroppen paa Peder. «Fresh and strong the world we seize!» sang det i ham. Der var et par andre linjer som gik med saan herlig sving paa sig, men de kunde han ikke huske og hadde ikke stunder at se efter. Han drev paa hesten til han kom til korsveien østenfor skolehuset; her sagtnet han farten og saa sig om. — Det gaar vel an at ta nordover her, tænkte han. Jeg har ikke faret denne veien før og det skader ikke at bli kjendt. Han vikte ind paa veien som tok nordover; hesten likte det ikke, den humret og gav sig til at dilte. — — Set saanne unoter paa en hest! Peder sveiste til mærren flere ganger før han fik den i tvisprang igjen; da skalv han saa han maatte støtte sig godt. Luften klemte mot kindene og presset vand ut av øinene, hele tiden saa han sig rundt og lyttet aandeløst gjennem suset.

Den første milen laa aapen foran ham, ben som en traad og uten liv at se. Nu red han saa fort han kunde faa hesten til at gaa, jog forbi veien som tok av til høire, hvor han saavidt fanget glimt av skikkelser langt østpaa.

Straks nordenfor dette skillet gik noen uregel-

cornfila: norsk-amerikansk, maisakeren.

mæssigheter i landskapet. Engang i tiden maatte prærien være kommet i tanker om, at det kanske ikke tok sig pent ut at ligge saan flat og utstrakt, hadde saa rørt paa sig aldrig saa lite; men straks hun merket alle de smaaknutene som satte sig under huden, saa hun straks, at dette ikke gik an. Og nu hadde det gaat saan til, at hvor meget hun end strakte sig ut, vandt hun ikke at faa knutene bort; de sat her endnu og mindet om hendes forfængelighet. Nede i de smaa forsænkningene var landet saa vaatlændt vaar og høst at det ikke var fremkommelig der, noe den første som kjørte der hadde aabendaget og derfor holdt sig oppe i heldingene; den næste hadde fulgt sporet efter ham, og med tiden var disse hjulsporene blit til en vei, som nu en god halvmil bugtet sig i mange slyngninger.

Framme i en av krokene saa Peder et enslig menneske gaa og svinge med et spand. Har du set saant — skulde han raake paa folk her! Hvem kunde nu det være? Han tørket vandet av øinene og sagtnet ridtet; hjertet buldret til det klang utover alle prærier.

Miriam saa ikke op da han naadde hende, men spurte lavt — og han syntes hun skalv i maalet:

«Farer du denne veien?»

Peder kjendte, at nu fik han ta i, skulde han faa ordene fram:

«Jeg tar vestover her nordved hjørnet. — Jeg rir fort, ser du!» — Dette var ikke forklaring nok, han lette efter mer som kunde passe; og da han intet fandt, ventet han paa, at hun skulde komme og hjælpe ham. Jo længer pausen mellem dem blev, des sterkere kjendte han skammen. — Dette blev uutholdelig; hun fortsatte at gaa, sterkt lutende med hodet; her sat han høit oppe og saa like ned i nakken paa hende, og veien gik saa

dyp og smal at han ikke kunde komme sig jevnsides med hende. — — Forstod hun da ikke, at han maatte faa snakke med hende? — Kunde hun ikke stanse? Og nu var de straks framme ved hjørnet!

«Vent!» sa han hæst, lot sig glide ned, fomlet tøilene om armen og sprang efter.

Men hun hverken stanset eller saa sig om.

Han kom sig op paa siden og fik saavidt fat i det halve av ansigtet. Den sterke rødmen i hamletten lyste dypere, indunder laa noe som lignet et smil.

Saa tr-o-et hesten et forfærdelig langt trro, som brøt stilheten. Peder slap pusten og fik maalet igjen:

«Jeg skulde bare se hvor langt det var denne veien, kan du skjønne!»

«Du maa ta vestover herborte!» Der var med ett en sterk iver over hende; hun gik fort, endnu hadde hun ikke set paa ham.

— Gaar hun her og er ræd mig? — — Peder trak pusten tungt:

«Hvis jeg ikke er god nok til at være i følge med dig, kan jeg ri min vei! — Jeg vilde forresten bare si tak for hjælpen.» Stemmen hadde faat en haanende tone, og han stanset for at klyve paa hesten. Han skulde da ikke trænge sig ind paa folk!

Da stanset hun ogsaa, satte spandet fra sig og snudde sig bent mot ham:

«Er du sint igjen?» Ordene smøg sig ut av en dyp rødme, men paa en saa godlidelig maate at han glemte alt og gik bort til hende. Saa sa han fort:

«Godt gjort av dig?»

«Hvad for slag?»

«At du smurte til fjæset hans Jim!»

«Synes du?»

«Aa ja da!» Peder la slik glad overbevisning i det.

Saa var det hendes tur at si noe igjen, og saa fandt hun det ikke, og hun blev rent hjælpeløs. Om en stund kom det frygtsomt, og det hørtes som hun bad for sig:

«Jeg likte du kom!» — Og pludselig skedde der noe utænkt; det var merkelig; begge blev staaende rædde: Hun grep om begge hændene hans, trak ham nærmere og sa:

«Nu maa du gaa!»

«Aaja!» Peder lo unødig høirøstet.

«Gaa nu, — hører du ikke?» aandet hun indtrængende. Men det dunkelbrune hos hende stod vidtaapent og varmt, og sa han skulde træ ind, og han kunde ikke forstaa det.

Peder prøvde at le; han fik det ikke til for den sterke glæden han følte bølge gjennem sig. En ukjendt kraft, som han skalv under trykket av, skræmte ham. — — At hun stod her og var ræd ham, det var nu det rareste av alt! — — Haanden hans kom sig løs og strøk hende over kindet. Det blev saa klumset og haardt, syntes han, og det som laa under, føltes makeløst fint og dunbløtt levende; han maatte se om han ikke fikk det bedre til naar han brukte begge hændene. — — Om ham og i ham suste en vældig storm. Han kunde intet andet høre. — De kom saa nær hverandre — — endda maatte de nærmere. Hele tiden stod de brune, slørte øinene hendes ind i hans. Mener du det? bad de. — — —

Et forfærdelig sint *kra* som blev jaget av et endnu sintere *kræ*, skar i like over hodene paa dem; med ett stod luften i brand av iltre kra-kræ, kra-kræ op og opigjen.

Skrikene kom fra et gammelt kraakepar som hadde git sig til forlænge i storskogen ved en av sjøene langt nord i Minnesota; idag tidlig da de vaaknet og kjendte hvor kvast frosten stak, hadde de faat som en tanke om hvad tiden led, og hadde tat flugten. Men efterhvert som de fløi, steg dagen fuldere; det bar ind i bløtt solskin og varm høstdimme. Gamlefar, som ledet, tok til at undres paa om han ikke hadde drømt imorges; nu husket han alt det fete aatet dernord, og gjorde et langt sving vestover, stadig paa vagt efter stille skoger og nye sjøer. Ikke før de første kvelddragene møtte ham, kom han saapas til sans at han holdt ret kos. Langt om længe steg noen unnagjemte smaabakker op av landskapet under ham. Her gik det kanske an at blunde til natten. I cornakrene rundt omkring laa nok av mat for en tom tarm, dersom en ikke var altfor hoga paa raat. — — Gamlingen holdt lavt og stævnet bent paa. Med ett gjør han et voldsomt braakast saa det bruser i fjærene; like under ham staar to skikkelser, den ene en hest, den andre —? Øinene hans blir røde av sinne; han sætter i et rasende, arrig *kra* til gamla, at her maatte hun akkurat passe stjerten sin, og der — ser han det ene menneske bli til to!

Skrikene skar forfærdelig gjennem den stille kvelden og ropte paa alt, om at høre godt efter, for her gaar det ikke rigtig for sig!

Peder og Miriam sprat fra hverandre, naamne av rædsel; det vildrende rare de hadde været inde i, som hadde gjort dem sanseløse av drukken glæde, var forsvundet — sporløst, uigjenkaldelig. Noen graagustne bakkeknauser stod igjen; alt øde og stygt, men saa sterkt lyttende at det mest var uraad at puste. Indover prærien fra vest kom en stor sol, blodrød og ophidset i synet, og spurte hvad som gik for sig her.

Før Peder rigtig sanset sig, hadde Miriam grepet spandet og sprunget sin vei. Han stod og saa efter hende — fan saa skvætten jentene var! Han tok i manen paa hesten og trak den bort til veikanten, nu kjendte han sig saa træt at han knapt orket kravle op. Det maatte være blit kjølig i luften, for han skalv saa han maatte bite tændene sammen.

Men ikke længe hadde han kjendt hestens liv og bevægelser under sig, før han fyldtes av en sterk tilfredshet med sig selv og al verden. Han tok til at bli vaksen nu — aa ja! Og atter kjendte han en rytme i sig som han maatte svinge sig til. Han stak haanden ind under trøien, fik fat i et papir og saa i det. Merkelig til vers, dette her sang jo selv!

«All the past we leave behind,
We debouch upon a newer mightier world, varied world,
Fresh and strong the world we seize, world of labor and the march;
Pioneers! O pioneers!

Dette skulde han rigtig læse til mor! Han slog paa hesten og red i takt til rytmen —: *fresh and strong the world we seize!* —

Inde i cornakrene stod bladene og skalv og nikket, at det var sandt. — — Nu var solen nede, men dyp glød laa igjen. Den lo til ham, at han kunde bare komme! —

DE ØINE SOM IKKE SAA

I.

Det blev ofte sagt om Beret Holm, at hun var den dygtigste farmeren i *Town of Spring Creek,* og saa blev det gjerne lagt til, at det stod ikke paa for hende; saa god hjælp som hun hadde, og slik hun og guttene støtt laa i arbeidet, burde det sagtens monne. — — Nævnte en slikt saa hun hørte det, saa hun paa ham, om det skulde være sagt i ondskap.

For selv visste Beret hun ikke dudde. Aldrig hadde hun været andet end en hjælpeløs stakkar som trængte at støtte sig paa andre, hvorledes skulde saa hun gaa foran her hvor der ingen vei fandtes? Aaneinei san! Stundom forekom det hende, at hun drev her bare paa skrømt, dette var ikke virkelighet. Aanei, hun dudde nok ikke til at være med at grundlægge riker!

Efterat manden blev borte den vinteren, og hun fik alt ansvaret, kjendte hun det med engang, at dette var umulig. Vanskelighetene skjøttet lite om hvad hun syntes; de hauget sig op foran husdøren, og saa blev der ikke store stundene til at gruble. Hver dag grasserte guttene værre med spørsmaal; stod hun ikke færdig med svaret, la de ivei paa egen haand — de karene hadde ingen tid at kaste bort! Og Ole var saa fremfusende av sig! Naar hun da merket det bar galt til, maatte hun ta i selv — dette her gik slettes ikke an!

Da stormen han Per Hansa blev borte i, la sig,

og folk grov sig op av bølene sine, blev det sprængarbeide for noen hver med at redde det som endnu hadde liv. En morgen kom guttene stormende ind og varskudde moren, at nu maatte de aasta og slaa ihjel en kalv — straks paa timen, beistet var saa godtsom daudt alt; Ole tok slagterkniven og til at bryne den, broren vilde ha en bøtte til at ta blodet i; de drev paa med sit og hadde ikke tid til at vente paa moren. Det hadde gaat saa galt til om natten, at stormen hadde revet taket av det skuret ungfeet holdt til i; en av sommerkalvene var blit sittende fast mellem stranglene og hadde brukket begge frambenene, laa nu og frøs og vandt sig ikke op. Beret tok paa sig og fulgte med ut. De la kalven paa en slæde, basket den op til huset og fik den ind i kjøkkenet; der gav Beret sig til at spjelke benene, — hun kunde mindes fra Norge, at slikt gik an baade med folk og fe. Kalven kom sig og blev holdende til i kjøkkenet like til sneen fór om vaaren, og da var tjonet som en av familien.

Saa en morgen døde Hans Olsa. Borte i sneskavlene sat Sørine alene med en halvvaksen jente og et lite barn, to buskaper som trængte ans, den ene av dem et par mils vei unna. Grannene hadde nok med at berge sit; Kjersti hadde skamfaret sig og maatte holde sengen; forresten fór ingen gaardimellem uten at nøden drev ham.

Om formiddagen kom Ole ind og fortalte, at imorges døde han Hans Olsa — ja ban, han laa nu der! han hadde netop været derborte og spurt hvordan det stod til. Gutten var høirøstet, og berettet om det mest som om det var noe gjævt som hadde hændt. Beret hørte paa ham en stund, gik til vinduet, blev staaende og stirre. Al ofsen derute reiste sig som et hav der fløddе. Hun maatte gripe i vinduskarmen og holde sig fast. — —

Gud hadde altsaa ikke fundet behag i hendes veier endda hun hadde set dem saa klart! Neinei — i hans naades raad fik vel ikke mennesker lov til at ta del. — — Men nu led det paa femte døgnet siden han Per Hansa fór, — hvor holdt han til henne? Gud kunde ikke finde paa at ta ham fordi hun hadde villet gjøre det som ret var? — Otten tok til at grassere med hende, blev til skrik som overdøvet al tanke. Men ingen svarte. Snehavet derute drog sig avsted i iskald ro, hen i en evighet hvor der ikke fandtes noe andet. —

Oles snak vakte moren: — Noen burde gaa bortover og hjælpe ho Sørine; det stod fælt til derborte; ho Sørine gik og sutret og visste ikke av sig; ho Sofie var der ikke maal i; feet gaulet; han Hans Olsa sjøl — — —. «Kom, Store-Hans saa fær vi!» — —

Beret gik ind i kammerset og tok paa sig mandsklær, kom ind i kjøkkenet igjen, og sa fra, at nu fór hun selv. Ole skulde være hjemme og se efter tingene her saalænge, jenten sa hun til om maten og han Permand, — han Store-Hans fik være med hende bortover og gaa med bud efter folk. — — Ole murret mot slikt dumt paafund. Dette skulde sagtens bli greier! Hvad skulde hun derborte? Kunde hun stelle med feet? Kunde hun snekre kiste, faa folk sammen og bære han Hans Olsa ut? Beret drev til ham under øret og bad ham holde op med det evindelige styret sit, tok den andre gutten med sig og gik.

Hun tok skiene til Ole. Det gik møisommelig sent for hende; gutten syntes ikke han kunde vente, men fløi fra hende som maasen fra en baat den ikke gir sig om at følge. Hun basket sig op én snefonn, vippet oppe paa kammen; nedover tok vinden pusten fra hende — hun visste ikke av før hun holdt paa at grave sig ut av den næste

skavlen. Dette hændte om og om igjen. Tilsidst tok graaten hende. Hvad fór hun her efter? Ole hadde sagtens ret. Følelsen av at dette var uvirkelighet, kom igjen — det var ikke sandt, at hun hadde drevet manden sin ind i dauen for ingenting! Hun drømte dette her. — — Men allerede før hun naadde farmen, hørte hun feets sutrende raut inde fra sneskavlene. Nei, det mankerte visst ikke paa at hun var ved fuld sans og samling! —

Inde hos grannekonen fandt hun en sortere nød end den hun bar paa selv. Kaldt og ufjælgt i huset. I stuen laa den døde uvasket, med et plag kastet over ansigtet. Ved ovnen stod jenten og hang i en av farens trøier — et graat barneansigt, slukket og herjet av forpint græmmelse. Paa en stol foran mandens seng sat Sørine og ynket sig; Vesle-Hans sov paa fanget hendes — alle tre paaklædd som om de netop skulde ut.

Beret saa det altsammen, og det suget hun bar under brystet, løste sig op i den inderligste medynk. Rent instinktmessig tok hun efter den nærmeste: Hun bad Store-Hans gaa og bære ind høi til ovnen, satte saa ham og Sofie til at vri bændler og fyre op; fik de ikke huset varmt og det straks, kom ulykken til at auke. Ute i kjøkkenet føltes uhyggen sterkest, og saa ryddet hun der først. Hun satte kaffekjelen paa og saa sig om — nu maatte hun ha hjælp for at komme videre, gik til Sørine og bad om den; den andre la barnet fra sig, kom og gik hende tilhaande, mest som et tyende i sit eget hus.

Efter hvert som varmen fik magt, flyttet uhyggen sig. Om en stund sat alle rundt bordet og tvang maten ned. Beret smurte paa for dem. Dette var nu til Sørine selv, og her var nu en skive til Sofie; hun opførte sig akkurat som om hun sat hjemme og delte ut til sine egne barn. Nu

blev her ingen anden raad, sa Beret, end at Sørine fik ta paa sig og være med Store-Hans ut og se om feet, for han greide ikke alt alene. Sofie skulde ta skiene paa og gaa til Tønset'n med besked om hvordan her stod til; han maatte avsted straks og faa karfolk til at komme og være her inat. Beret snakket sindig og omtænksomt; ingen sa hende imot; det hun raadde til, var det eneste her kunde gjøres.

Beret blev der utover dagen.

Hun ryddet op, og pyntet hele huset, lette i skap og gjemmer til hun fandt hvad hun kunde bruke, og tok det. Først maatte hun ta sig av den døde. Hun slog lunkent vand i et fat og saapevasket ham omhyggelig; derpaa gik hun efter kammen, greide haaret og flidde om skjegget. Men haaret kunde hun ikke faa til at ligge saa vakkert langs tindingene, som hun vilde — det vilde krølle sig, og saa tok hun saksen og klippet litt av det. Dette arbeidet gjorde hun sig stor flid med; han Hans Olsa hadde været en vakker mand, svært renslig og flien av sig — det skulde de ikke glemme, og nu skulde han træ fram for sin Gud! — Det var som hun ikke kunde faa gjort nok for ham, og saa fandt hun en salmebok og stak mellem hændene hans. Endelig tok hun et rent laken og bredte over liket, men ansigtet lot hun være udækket. — — Nu var han Hans Olsa vakker at se paa. Høi, barnslig fred hadde leiret sig i de store trækkene, næsten som han skulde til at smile. Beret blev staaende og betragte ham. Gud gi du har det saa godt som det ser ut til! Det var ikke frit for at hun følte sig glad over hvad hun hadde faat gjort for naboen.

Efterat hun kom tilbake til kjøkkenet, vilde ikke Hans Olsa la hende ifred. Bedst det var, la hun fra sig arbeidet og gik ut i kammerset; der

hadde hun set et glas kamferolje paa hylden; det tok hun og gik tilbake til den døde, hældte noen draaper i skjegget, kjæmmet det igjen til det saa ut som bløt silke. Men endnu kjendtes naalukten sterk i stuen. Beret undret sig paa hvordan hun skulde faa bugt med den. I kjøkkenet stod en stor jerngryte han Hans Olsa hadde hat med sig fra Norge; den la hun noen høibændler i, bar gryten ut i stuen og tændte paa. Fra en pose kanelibork hun hadde fundet i kjøkkenskapet, tok hun noen stykker og kastet paa ilden i gryten, et par beter la hun paa ovnen. — — No sir e kje, at e kan gjær meir før deg, Hans Olsa, no lyt du læt meg ha fred — her e mykje aa stell med, ska e sei deg. — — Siden fik hun arbeide i ro.

Frampaa eftermiddagen kom Sørine ind. Da sat Beret med Vesle-Hans paa fanget og passet en søtmelksgryte som smaakokte paa ovnen. Barnet hadde hun mættet med alt han vilde ha, sat nu og smaasullet for ham mens han lo opi ansigtet paa hende. Sørine kjendte sig neppe igjen, saa koselig alt føltes herinde. Fra gryten kom en søt vellugt og hilste hende. Med engang fik hun lyst paa mat, orket ikke vente, men kom med en kop; Beret tok den og fyldte den for hende.

Saa reiste hun sig og bad Sørine følge ut i stuen. Ved hovedgjerdet stod et lys og brandt. — «E ha stelt med manden din saa godt e kund; e synes han e vakker no, men da ha'n no altid køre.» Sørine lænte sig mot Beret i sterk graat; og da hun kjendte hvor godt den andre forstod det altsammen, klamret hun sig til hende som den eneste i verden hun nu hadde at lite paa. Beret tidde. Faar hun nu bare graate sig rigtig utørst, tænkte hun, blir det lettere for hende siden — jeg skulde vel vite hvordan hun har det nu! —

Men i kveldingen kom Henry Solum tilgaards og tilbød sig at vaake der den natten, og da følte Beret at hun kunde forlate grannekonen. — — Paa hjemveien gik det lettere, syntes hun; hun stod bedre paa skiene; otten saug ikke saa fælt; og nu bidde gutten paa hende. Nu visste hun sikkert, at han Per Hansa fik hun aldrig se igjen ilive. Allikevel sovnet hun straks hun hadde lagt sig.

Op og op igjen den vinteren sa Beret til sig selv: Dette greier du ikke — ser du ikke hvor umulig det er? Men manden kom ikke igjen; arbeidet ute blev vanskeligere for hver dag; og endda hun visste det var umulig, tok hun snart til at skjønne, at naar hun var med selv, gik det mindre galt end om hun lot guttene styre paa egen haand. Hver gang vanskelighetene taarnet sig op, og kravene stod og spurte, var hun straks færdig til at svare: Dette klarer jeg ikke; nu gaar jeg og lægger mig nedføre saa det kan bli slut paa! — Men saa saa hun en dør aapne sig paa gløtt et steds, svinge langsomt ind til et kammer, hvor der stod et billede, uklart, i dunkelt halvlys — av en plan det kanske gik an at gjøre et forsøk med; og fordi der slet ikke fandtes noen anden utvei, tok hun efter den, somme tider mer paa skrømt end i virkelig alvor.

Ukene gik; stormene kom igjen; kampen blev endeløst slit. Ikke brændsel, oljen var forlænge siden sluppet op, saltet likedan, og ikke melsaaen i huset uten det de vandt at male paa kaffekvernen, — slik luksus som kaffe og sukker husket hun knapt længer.

Det gik haardt paa klærne til guttene. Værre endda med fotbunan. Ofte sat hun oppe og lappet utover nættene; da lot hun lyset staa i vinduet

— for om han nu skulde komme inat! — — En nat tok hun et par tykke uldhoser han Per Hansa hadde hat med sig fra Norge, og gav sig til at sy filler utenpaa dem, lag efter lag som hun traaklet godt sammen. Dette blev bra buna. Da hun hadde faat luggene til, blev hun harm paa sig selv fordi hun ikke hadde fundet paa dette før — det var jo det hun visste, at hun ikke dudde! —

Det værste var dog bunøden, den grinte med glisne tænder baade fra stald og fjøs; her laa 8 fot sne paa jevn mark, og høistakene en mils vei unna. Hver dag slet de med høiet; de bar det hjem, de drog det hjem, og endda stod feet dagen lang og gaulet efter mer.

Mens de holdt paa at baske hjem høi en sterk solskinsdag sidst i mars, fik de se en fægdefærd: I snehavet sydøst i himmelen drog et merkelig tog avsted; to fantastiske skikkelser stabbet ivei og trak et langt, lavt hus efter sig; en dverg fulgte efter. Færden holdt til oppe i luften. Sommetider saa det ut som den stod paa hodet. Beret blev staaende blek og stirre til synet svandt — dette maatte vel være fægd! — — Siden fik de høre, at det hadde været en likkiste paa en kjælke. Moren til Gjermund Dahl var død av hosten; Gjermund selv med den ældste sønnen og ett av barna hadde været hos en av naboene og faat gjort kiste; den sterke hildring forgjorde synet.

Hver morgen tok Beret mandfolkklær paa sig og gik ut med guttene. Om kveldene satte hun sig ofte til at prate med dem — mest for at faa større klarhet selv — om hvordan de bedst kunde stelle sig med arbeidet. Siden blev dette til vane. Derav dette egne tænksomme hos hende som — naar hun snakket med folk om alvorlige ting — gav det indtryk, at her gik hun og lette sig vei gjennem et ufremkommelig ulænde.

— — Aanei, der var ingenting Beret Holm saa klarere end at dette greide ikke hun.

Længe drygde vaaren det aaret, men naar den endelig vandt sig fram, la den godviljen til for at indhente det forsømte. Varme sønnavinds gufs tok til at sleike bortover viddene; sol dirret dagen lang, fra den gyldnet i ovringen til den tungt og dovent dormet av i lunken, sen kveld. Alt lavt flatland blev til endeløst hav, laa der en dag, gjemtes av ugjennemtrængelig taake i skumringen; da næste sol sank, laa markene tørre. Men saa en eftermiddag da solen rigtig la alvoret til, steg der en grorlugt saa sterk at alt liv aandet i ørske; godveiret straalte og brandt oppe under himlene som om det hadde været der fra evighet av. — — Aldrig hadde mennesker kjendt slik trang til at strække sig!

Den dagen de kom hjem med han Per Hansa, sortnet det for øinene paa Beret. Presten blev hentet og sat hos hende i tre samfulde døgn. Varlig tok han hende i haanden, ledet hende og gav sig god tid. Over og over igjen gik han de samme veier med hende: I Guds faderomsorg fandtes ikke noe saant som ulykker! Naar klarlyset paa opstandelsens morgen sprængte graatens mørke, da skulde hun faa erfare, at alt hadde været idel kjærlighet! Presten brøtes med hende som om hun hadde været en mand. Og like lite hjalp det; stundom blev hun lei paa ham og gik — han forstod jo intet av det hun stred med!

Om kvelden den sidste natten presten var der — barna var da gaat tilsengs, han sat ved bordet og røkte — kom Beret og satte sig paa den andre siden.

«No ska e førklar deg altsammen,» sa hun, «saa du kan førstaa korlesen da staar tel med meg.» —

Lampen stod mellem dem paa bordet; lyset syntes at gjøre hende ondt, hun skrudde den ned til den saavidt holdt sig ilive, ansigtet var sterkt av beslutning.

Og nu begyndte hun at skrifte, langsomt og omstændelig, gik tilbake og tok op igjen, som om hun var ræd hun ikke skulde faa alt med. Det tok lang tid for hende. Presten vedblev at røke og lot hende tale. Nu og da spurte han, blev omsider haard i røsten og spurte mer. Men tilsidst taug han aldeles. Pipen gik ut fordi han glemte den.

Beret sa bent til presten, at det var hun som hadde drevet han Per Hansa ind i dauen. Hun gav sig til at beskrive omstændelig alt som hadde hændt mellem dem den dagen han fór — — der hadde faldt haarde ord — hun hadde terget ham — han var reist i sinne! — — Endda saa ofte Beret hadde gjennemlevd denne scenen, var det som om hun ikke hadde set den helt før nu hun sat her og fortalte den til en anden.

Presten sprang op, men satte sig straks igjen. «Hvad er det du sier?» spurte han hæst.

— Det var saa sandt som hun sat her og fortalte det! tilstod hun sutrende. Og som et godt barn der har faat straf, og maa komme fram med de undskyldningene det har for ikke at synes værre end det er, fortalte hun hvordan det gik til den natten hun vaaket hos han Hans Olsa. Aldrig, det visste hun, hadde hun set Herrens veie klarere end da, og hun hadde været som leret i hans haand! Hun skildret den navnløse angst hun hadde merket hos den syke — angsten som kom av, at han ikke var færdig til at møte Herren. Var det da galt av hende, at hun *maatte* faa noen til at gaa efter hjælp? Og der var jo ingen anden at be end han Per Hansa? Hvordan kunde saa Gud la dette her ske? Hadde han utkaaret hende til at være en for-

bandet ting? Beret la sig paa bordet og tigget om svar.

Presten flyttet sig uvilkaarlig unna, sat og grublet og saa ikke op, og saa kom han med et par spørsmaal. Begge svarte hun omhyggelig paa; for hun følte det som hun nu stod for Guds aasyn, og at dette var dommedag. — — Presten fandt paa flere spørsmaal, om ting hun knapt hadde lagt merke til. Men nu skjønte hun ikke hvordan det hadde sig — da hun atter maatte til at forklare, fik billedet en anden farve; det var hun og ikke han Hans Olsa som hadde trængt hjælpen. Beret blev harm over dette, — hun hadde jo selv været med ham, og visste hvordan det stod til. Hun blev taus og tænkte sig om. Men presten lot hende ikke i fred; han kom med spørsmaal som tok hende længer tilbake i tiden — til samlivet mellem hende og manden de sidste aarene; han blev nærgaaende og ublu i ordene, syntes hun; han grov og spurte om ting som kastet het blussel — aldrig hadde hun tænkt hun skulde komme til at snakke med et menneske om dette *her!*

Pludselig reiste presten sig og tok til at gaa att og fram paa gulvet. Sveddraaper stod i ansigtet paa ham. Han gik og drev som en drukken mand.

Beret saa paa ham, og kunde ikke forstaa hvad som stod paa. Blev han klein? Skulde hun by ham etkvart at styrke sig paa? Her stod en flaske skjænk efter han Per Hansa? Hun skrudde op lampen for at se bedre.

Da han atter kom og satte sig, snakket han underlig stille; han hørtes træt i maalet; endda han sat her ved bordet, lød det som han var langt borte. Dette la hun dog ikke større merke til, saa sterkt hang hun ved hvert ord han sa — nu visste han *alt,* nu skulde hun faa sin dom! —

Presten snakket med mange pauser.

— — «At din mands levedager nu var omme, det tror jeg forvisst; det er Herren vor Gud som maaler ut livet for hvert menneske. Og det er som det gamle ordtøke sier: «Dauen skal en aarsak ha!» — — Her sank han hen i tanker; ansigtet saa medtat ut.

— — «Men naar han nu lot det ske akkurat slik, saa var det vel for vor skyld, for din og min,» — — Det hørtes ut som om han ikke orket at fortsætte. — «Jeg ser nu rigtig for en daarlig sjælesørger jeg har været for eder. Herren forlate mig min synd — her har jeg forlatt to barn i et stort øde!»

Her taug han og stoppet pipen, men blev sittende uten at tænde.

— — «Og for din skyld maatte dette til, det forstaar jeg klart. For du har holdt paa at ælte dig ned i en stor synd. Du har glemt, at det er Gud som faar alt liv til at blomstre, og som har lagt baade ondt og godt i menneskenes sind. — — Jeg tror knapt jeg har kjendt bedre mennesker end din mand, og den kamerat han gik i døden for. Det mankerer neppe paa, at ikke Herren fandt dem gode nok til en hædersplass i sin himmel — aa nei! — — — Efter hvad din nabokone fortæller mig, hadde vel din mand prøvd færden, selv om intet var kommet paa mellem eder, det tror jeg jeg kan forsikre dig om!»

Atter sank presten hen i tanker, og nu blev pausen lang. Om en stund kom han med noe merkelig:

«Din synd ligger ikke der; den bestaar i misnøien du bærer mot Guds skapninger, mot menneskene. Derfor kan du heller aldrig glæde dig — du skal passe dig for den synd, Beret Holm!»

Presten reiste sig og begyndte at drive igjen. Beret sat der og stirret ind i det han hadde sagt.

— — Dette kan han nu umulig tro selv, tænkte hun, en mand saa vel kjendt i Guds ord. — — Men det er pent av ham, at snakke saa vakkert om han Hans Olsa og han Per Hansa!

«Nu er jeg træt og vil gaa og lægge mig,» sa presten endelig, han kom og stod foran hende. «Og nu vil jeg si dig det, min kjære Beret Holm, at det blir du som skal føre videre det storverk din mand har grundlagt. Men det skal du vite, at vil du ha det til at lykkes for dig, faar du lære dig til at finde det gode i menneskene; husk paa, at det var ikke Satan som skapte dem!»

Dagen efter fór presten; han kom ofte igjen den vaaren, og hver gang bodde han hos Beret Holm; det hændte saa ofte at folk undret sig, og det var ikke frit for at der blev snak om det. — — Beret Holm var da ikke den første som var blit enke! — — Der sat nu Mrs. Waag? — Her var da visst nok av dem som trængte trøst. — — Det saa rart ut dette. — —

II.

Hele den sommeren bar Beret Norge sterkere i tankene end noen gang siden hun kom til Amerika. Ikke slik, at hun følte videre længt; men nu var hun sjølraadan, og der var vakkert i Norge; intet taalte sammenligning med nordlandssommeren, for den var selve eventyret — det hadde hun hørt flere si. I varme nætter, naar hun ikke fik sove, kunde hun staa op og sætte sig ute paa porchen. Endda saa vidt forskjellig, var der noe i den lune natten omkring hende, som mindet om gamle trakter. Det hændte hun sat her og saa dovent hav vugge ind en vaag og vaske opimot tangklædde berg. Stille klarnat. Mæt, søvnig lys laa over hau-

porch: veranda.

gene. Indlandsfjeldene stod purpurblaa og sov i tung sol. Hun hørte alo av seingen borte paa engene; men nede paa vaagen laa ea og drømte med nebben stukket ind under vingen. — En baat karret sig indover vaagen. La til i støen. En mand i sjøstøvler steg stien opover. Dette var nu han far som kom fra seisjøen!

— Hun saa alt saa klart som om hun hadde staat ved stunøven hjemme. — — Ja, der kom han far; hvem stelte nu for ham efterat mor fór sin vei? Aldrig kom der brev fra ham, og ikke vandt hun sig til at skrive; hvordan skulde hun skrive til folk som slet ikke kunde forstaa hvordan det var her? — — Sagtens kunde hun sælge, ta sine og reise; da fik barna folk og fædreland og eget maal igjen. Gik det an at sone synd paa den maaten? I gammel tid gav folk sig paa pilgrimsfærd, hadde hun hørt fortælle om. — — Det blev ikke let for hende. Borte paa kirkegaarden laa han Per Hansa og passet paa. Skulde hun la ham ligge her stilmot alene i fremmed land? Hvergang tankene bar den veien, følte hun sig som en forræder. — — Og han hadde drømt om store ting her, snakket baade om kongsgaard og andet stort. — — Reiste hun nu fra det altsammen, hvad vilde hun saa ha at si ham hvis de engang møttes? For da vilde han vel ha greie paa hvordan hun hadde stelt sig med alt. — — Nei, det blev ingen let færd for hende. Og barna — hvad vilde de si? — —

Tanken paa Norge vilde ikke la hende ifred. En søndag hun var borte hos Sørine, nævnte hun det til hende. — — Hvad trodde hun — skulde de sælge og flytte til Norge igjen?

Sørine sat og lekte med barnet. «Va da kje før baainan,» svarte hun som om hun hadde tænkt længe paa saken, «saa va e no paa veien. Med saa-

pas penga du og e fek hvis vi sælte, kund vi ha da godt i Norge.»

«Ke saa skuld stand paa baainan, mein du?»

«Da slæp e no aa førklar deg, — du vel de no kje saa ondt, at de ska bi saa fremmen i Norje saa vi ha vøre her.»

«Men da e no umule», utbrøt Beret, «før de kjæm jo heim tel set eie folk!»

«Ja tru da? Ho Sofie minnes ikkje stort om Norje; og denne Hans-stubben min han e no fødd her. Og du vel no neppe gløntan dena saa ondt, at de ska maatte ligg og bal paa sjyen derborte, — — her manker vi no kje hverken mat heller drekka.»

«Da gjær vi kje, — men livet e no kje bære maten heller.»

«Da kan du vel ha ret i; skjønt har vi'n ikkje„ saa syt vi — da ha vi no set nok a baade du og e.»

Beret svarte ikke paa det, og siden blev ikke saken nævnt mellem dem.

Men den sommeren prøvde hun flere ganger at skrive til faren; det endte hvergang med, at hun brændte brevet, fordi hun aldrig kunde faa sagt det hun vilde; enten blev det saa lite at hele billedet blev usandt, eller ogsaa spredte det sig og antok omfang hun ikke kunde raa med.

Forresten hadde hun ikke stunder til at tænke paa andet end hvad hver dag krævde. Straks dagen gyldnet kammersvinduet, var hun oppe; iseng kom hun aldrig før længe efterat det var mørkt. Hun likte at ha paa sig mandsklær naar hun gik i arbeidet ute, men sluttet med det straks hun merket barna ikke syntes om det.

Arbeidet ute tok hende sterkere for hver dag, og dagen blev aldrig lang nok. Trætheten om kvelden gav søt lise. Bedst likte hun dog at stelle med

feet; det kjendtes velsignet godt at merke, at alt liv var glad i en. Hvert kræk paa farmen kjendte hende paa maalet. Den første vaaren og sommeren satte hun paa alt som kom til. Ikke før senhøstes solgte hun krøttur, og da fordi guttene tvang hende.

Hver kveld den sommeren det var varmt nok i veiret, varmet hun vand efterat barna hadde lagt sig, klædde av sig inde hos sig, slukket saa lampen, bar vandet bakom væggen, og vasket sig over hele kroppen. Efter at ha tat natlinnedet paa, satte hun sig ofte paa porchen og kvilte sig en stund før hun gik tilsengs. Da hændte det, at hun kjendte sug av længt efter manden; hun rent ynket sig efter at faa føle mands kraft om sig. Alle godordene han Per Hansa hadde brukt, alle de kjærtegnene han kunde finde paa naar han var i det laget, blev nu merkelig levende. Ett skjønte hun klarere efter hvert som tiden gik: de sidste aarene hadde ikke hun og manden stelt sig med hverandre som de burde, — det var vel mest hendes skyld. Og aldrig kunde det gjøres om igjen! — — Saar bitterhet fyldte sindet — det kunde været himmelen mellem hende og han Per Hansa, og saa blev det helvede. — — Nu gik hun her alene, et sundt menneske i sine bedste aar!

At disse maanenættene, som brandt irrgrønt med lunken dis, var farlige for hende, skjønte hun ikke. Det hændte, at Tambur-Olas ansigt dukket op og stod og saa paa hende. Det haanende urolige i blikket blev godt og mildt, — hele manden en menskutt stakkar, som bad om godhet hos mennesker som forstod. Hun undret sig ikke paa det. Rare følelser sneg sig ind paa hende; hun lot sig bæres med av dem — det kjendtes saa godt. Men dagen efter gik hun og skammet sig og turde ikke se paa barna. Allikevel vandt hun ikke faa

Tambur-Ola av tankene, vilde det forresten ikke heller. Hun visste hun ikke vilde det og maatte grue sig for den synden òg.

— — Visste hun endda hvor meget av alt dette hun nu stred med, var lagnad som Herren hadde maalt ut for hende!

Ja visselig, hans veier var uransakelige. Aldrig var sandere ord sluppet ut av noen mund. Her hadde han gjort det største mirakel med hende, git hende syn og fuld sans igjen; var det bare for at faa hende til at gjøre endda mer ondt? — —

— — «Du skal lære dig at finde det gode hos menneskene.»

Beret tænkte meget paa disse ordene. Kanske presten hadde ret: der var mer godt i verden end det saa ut til. Kanske var hun endnu slagen med blindhet? — — Forunderlig snilde hadde folk været mot hende siden han Per Hansa blev borte; naboene hadde slaat sig sammen og gjort dugnad hos hende baade i vaaronnen og i harvesten det første aaret; det værste spræengarbeide var blit bare moro, og de som var med, hadde gledd sig som barn i lek. Ikke saa, at hun akkurat trængte hjælpen, hun hadde raad til at leie, og selv gik de her tre vaksne mennesker. Allikevel føltes hjælpen som om noen hadde skjøvet til hende en lænestol naar hun var rigtig træt og bedt hende sætte sig.

Det kunde gjerne være at presten hadde ret. Ta nu barna t. eks.? Ofte visste hun ikke hvordan hun skulde stelle sig med dem, for de hadde faat det med, at de vilde bære hende paa hændene. Det kunde bli rent leit. Trodde de hun var en hjælpeløs stakkar? De gik da vel ikke her og *gjætte* hende! Beret maatte bent ut le til dem. Forstod de da ikke, at hun maatte være baade først og

sidst selv? Og han Ola som var saa framfusen av sig — aldrig før hadde hun skjønt for et eiegodt hjerte der sat i gutten; han saa efter hende i eningen; hadde hun tillatt det, hadde han visst arbeidet natten med for at spare hende. Han og broren kappedes formelig om hvem som skulde bli først og være gjævest! — — Og saa han Permand, stakkars, toskete stubben som bestandig fór her og spurte og skulde hjælpe! Der la sig vaatt om øinene bare hun tænkte paa barnet. Naa ja, ham skulde hun vel passe paa! — — Værre med de to største. Uraad at vite hvad de kunde finde paa naar ikke hun var om dem, — barn var nu barn da. Engang de drev borte i fjøset med at sætte det istand til vinteren, hadde Store-Hans kjørt en rusten spiker gjennem foten; hun fik ingenting vite om det før flere dage efterpaa. Ole hadde bare bedt broren trække skoen og sokken av, og saa lagt sig til at suge ut blodet. Efter kveldstid hadde de hat erend ned over til Tønset'n, og maatte da endelig kjøre; da hadde de været vestpaa prærien hos Kræsi-Brita og faat smørels til foten. — — Saan var det med alt som var leit; du store min, trodde de der var etkvart galt *fat* med hende?

— — Rart med det gode hos menneskene? Det var der og var der ikke, som noe der laa og vippet op og ned ute i havbrynet. Saa en haardt, blev det borte. Ingen saa med hendes øine. Hun hørte paa al denne staahei om politik til hun blev endda mer faamælt og kald. Folk drak sig drukken av excitement. Det la sig paa hjertelaget som brunrusten paa vakker kveite; ufordragelighet og hat, og jagen efter vind blev frugten de høstet. Det skulde sagtens gjøre stor forskjel enten her nu blev én eller to stater! Hvad rendte de efter? Hvad olmet de sig op over? Gjorde al denne

trætten folk bedre? Hvorfor kunde de ikke beflitte sig paa at bo fredelig og hjælpe hverandre, — for det gik an at ha det godt her!

— — Nei hun saa ikke som andre. Snakket hun, blev hun møtt med latter som et barn der prater vaksent, og endda hadde hun saan het trang til samfølelse. Hun hadde prøvd at snakke, og lært sig at tie.

I sommer døde gamlepresten av slag. Beret sørget som om en av hendes egne var blit revet bort. Hun følte trang til at være i det stille, og rigtig takke Herren for hvad denne mand hadde været for hende. — — Det var hun alene om. Snakket om hvem de nu burde kalde til prest, raste snart over hele prærien. Og saa gik folk hen og forgapet sig i denne votten! Da hadde hun snakket mer end sømmelig var for en ulærd farmerkone; hun kunde ikke andet, hun maatte avverge en ulykke. Saa mye hadde hun skjønt, at der var ikke framtak i den karen. Og han skulde forklare dem om Herrens løndomsfulde førelse med menneskene — en saan vassblære av et mandfolk! Men folk var blinde. «Han var saa pen paa stolen»; «han hadde de bedste anbefalinger» og «var saa godt lært», «saa forsigtig i sin omgang» — «han kom av godt folk», og «ikke brukte han tobak». Sørine hadde ledd til hende, og sagt, at de skulde da ikke *gifte* sig med ham! — — Her laa de nu i den sengen de selv hadde redd sig. Men der folk forkrøbles av aandelig vanrøkt, er der liten trøst i at vite, at det er sjølgjort — det òg tænkte Beret paa.

III.

— — Rart forresten, at hun skulde se saa mye som andre ikke syntes lægge merke til. Var hun virkelig dummere end andre folk? —

En kveld den første høsten hun var alene, sat Kjersti i kjøkkenet hos Beret og randt over av nyheter. Hun bandt paa en sok mens hun fortalte: — Ja nu var her blit spektakel — hadde ikke Beret hørt om det? Det var rart, for folk snakket ikke om andet. Jo han Ole Tallaksa hadde faret aasta og giftet sig med ho Rose Mary (Kjersti uttalte navnet *Raasse-Mæri)*. Det var blit opstyr av det, skulde Beret tro! Pastor Isaksen hadde negtet at vie dem, saafremt Rose Mary ikke vilde bli luteraner og gaa ind i menigheten. Tallaksen hadde skapt sig gærn, hadde baade bandet og dominert, og sagt, at før noen av hans skulde gifte sig med en katolik, skulde han begrave dem levanes. Men saant var nu uvettug snak av Tallaksen; naar to unge holdt av hverandre paa *den* maaten, sanste de ikke stort paa trua, hun husket vel hvordan det gik paa Nordland om sommeren naar notkarene kom! — — Kjersti hadde sluppet en maske, og maatte gaa tilbake og række op. — — Ja hvor var hun henne? Aajo, ser du, gutten var ikke fisen av sig, og neppe jenten heller — ikke for det: de hadde strøket aasta og skværa sig, — han hadde vel kommet hende for nær, eftersom det hørtes ut til — — ungdommen er braa, ser du! Og nu paastod katolikpresten de slet ikke var gift, men levde sammen i synd og utugt; men det blev nu spørsmaal om det da; han Syvert hendes sa det var ret nok efter loven, hvis saa at det var gjort paa krestele vis, men det kom an paa hvordan Vorherre saa paa saken. Det var nu han Syvert som vidde han Johannes Mørstad og ho Josie, med dem hadde det ikke gaat andet end godt. — — Ja her var meget som gik for sig nu om dagen. — — Trøisommere nu end de første aarene da de sat her og saa bare *gopher* og *indianere!*

s k v æ r a s i g: blit borgerlig vidd av fredsdommeren, vulgært norsk-amerikansk.

Beret sat fortænkt og hørte paa fortællingen. Et bibelsted hun ikke klart kunde huske, stred med at komme tydelig fram i mindet — noe om Guds sønner som gik ind til menneskenes døtre; desformedelst auket ondskapen grovelig. Dette var nu andre egteskapet av samme slags paa snaut to aar. — — Her rotet alslags folk sig sammen og bolet! Hadde noen set slikt enten med folk eller fe? — — Men han som troner i himlene, han ler!

Den vinteren hadde det gaat daarlig med skolen; en lang tid stod den lukket, og uregelmessig var søkningen de ukene den holdtes gaaende; ingen av Beret sine kom dit efter trollkulingen i februar.

Men den næste vinteren sendte hun de tre yngste. Permand tigget og maste saalænge at hun maatte slippe ham. Men siden kom hun til at angre paa, at hun hadde sluppet barnet avsted saa tidlig.

Der var noe ved denne skolen hun ikke kunde forstaa. Efterat barna begyndte, vørte de ikke andet. Saasnart de hadde svælget maten om kveldene, ryddet de kjøkkenbordet og satte sig til med bøkene, og straks var de inde i en verden hvor ikke hun vandt sig efter. Der skapte de sig mest som forgjort; de hverken saa eller sanste, hun hadde aldrig set det værre. Siden var det skolen først og skolen sidst, noe andet syntes ikke at være til for dem.

I førstningen agtet hun ikke paa hvor dette bar hen. Hun gik glad og tryg over at ha dem rundt kjøkkenbordet. Ole sat her ogsaa, han hadde subskribert paa et engelsk farmerblad. Men det hændte hun fandt paa spørsmaal og forsøkte at lokke dem ut igjen: — Hvad holdt de paa med nu? Hvad handlet leksen om? — nei fortæl det nu paa norsk da! Var det noe at lære for vaksne

folk? — — Enten hørte de ikke, eller der kom svar som ærgret hende, fordi de var saa dumme — de kunde vel høre efter hvad hun spurte om! Skulde de to mindste ut med forklaringen, stammet de, fomlet med ordene, og slog saa straks over paa engelsk, men da stod de ikke fast.

Peder hadde ikke gaat mange ukene før han ikke vilde snakke andet end engelsk. Han hadde begyndt paa skolen uten at kunne flere engelske ord end de man paa den tiden hørte i norsk tale; en dag kom han hjem og hadde lagt igjen paa skolen det sprog han hadde brukt al sin dag. Moren snakket til ham paa norsk, gutten svarte hende paa engelsk; han hørtes ut til at være overhændig glad, var høirøstet og styren; tilsidst blev det saa morsomt at de andre storlo. Dette merket han og blev straks karsligere. Da tidde moren. Samme kvelden tok hun den norske abc'en og satte sig til med ham; da var baade iveren og glæden borte. Men hun slap ham ikke for det, og det blev ikke den eneste gangen han maatte til.

Fra den tiden sat der en rar uro hos Beret. Sommetider merket hun ikke stort til den; den laa der bare og hadde liv, godgjorde sig til anledningen kom. Pludselig rørte den paa sig og aandet otte utover sindet; da stemtes sansene til de blev saare av mottagelighet.

Længe forstod hun ikke klart hvad dette var. Hun vilde ikke tænke paa det heller. Men det som var i anmarsj, kastet skygger, ubestemte, flygtende — skygger som vedblev; de nærmet sig og drev bort igjen, saa langt at hun mente de var borte. Bedst det var, stod de svarte som en mur om hende, og nu nærere end nogengang før.

Dette saa ut til at bli uundgaaelig enten hun nu snudde sig hit eller dit. Endda hun skjønte det bedre efterhvert som aarene gik, vilde hun ikke

rigtig tro det; du store verden — det var da ikke mulig at et folk kunde gaa sporløst tilgrunde fast det fortsatte at være til? — — Var saant straf for at ha brutt sig løs fra æt og heim? Ja, da var ikke hun den eneste skyldige i Amerika! — — Nei hun forstod det ikke; kanske var det med norskene hertillands som med gjødselen hun spredte utover aakeren om vaaren for at faa kraftigere vekst i det liv som skulde komme?

Sommetider tegnet otten billeder for hende. Især i søvnløse nætter naar hun ikke orket staa op og læse den bort. Ett kom ofte igjen: Hun sat ute i havet paa et lite skjær; dragsua vasket og saug; det maatte være overhændig veir i havet. Sjøen begyndte at flø. Saa omstændelig hadde den visst aldrig flødd før. Endelig sleikte dragsua hende om føttene. En leverjo kredset omkring skjæret. Den hakket saa ilde den fuglen — paa lik som fløt i sjøen; altid øinene først; dette husket hun faren hadde fortalt hende engang. — — Hun kunde ligge og se paa billedet til hun trak føttene opunder sig, og spændingen reiste hende fra puten. — — Som det nu bentes til, blev det ikke bare kroppene deres Amerika vilde ha!

Beret saa klart hvordan skjulte kræfter holdt paa at ta barna fra hende. Og merkelig nok — det la sig paa de yngste først. Han Permand og Anna Marie stjal sig bent fram til at snakke engelsk sammen. Likeens med guttene, var ikke hun med dem i arbeidet. Aldrig andet end engelsk naar jevnaldrende kom tilgaards. Og ikke hørte hun de nævnte noe om det som hørte dem og deres til. — — Her gik et folk fra sig selv og sanset det ikke!

Uklare eventyrminder fra barneaarene trængte sig fram, om trollmænd — ganfinner hadde ho mor kaldt dem — som smatt ut av hammen og

fór omkring i andre skikkelser; hvis noen imens kom over hammen og rørte ved den, kunde ikke eiermanden bli menneske igjen, men maatte vanke om som en fredløs aand. — — Det hændte sommetider naar hun sat og hørte paa barna, at hun undret sig paa om hun var mor til dem. — — Her frembragte altsaa ikke hver efter sit slags? — Hveten blev ikke hvete — — — ku avlet ikke ku — — gik altsammen paa skrømt hertillands?

En kveld hun sat ved kjøkkenbordet og læste i *Skandinaven,* holdt de to yngste paa med bøkene sine ved den andre enden av bordet. Peder gik nu paa 3dje aaret paa skolen og var allerede oppe i 4de klasse. Bedst det var, vilde han ha søsteren til at høre paa mens han læste en fortælling for hende — her hadde han fundet noe artig, skulde hun tro! Søsteren lot ikke til at være større interessert, — hun husket stykket fra forrige vinter. Gutten gav sig straks til at læse, høit, syngende og la stor glæde i — jamen skulde han faa dem til at høre efter!

Beret saa op, og ventet til han var færdig med stykket; da bad hun ham komme og sætte sig hos hende, saa skulde de prøve noe trøisomt.

Først lot han som han ikke hadde hørt hende. Men saa kom han trægt og motstræbende og slængte sig ned ved siden av moren.

«Ke da e?» spurte han trægt.

«Læs no den her fortælinja aat meg, e fæk saa ondt i auaan.»

«Huh!» sa han og tidde.

«Du kan no gjær saapas før ho mor di!»

Peder betænkte sig en lang stund; hele skikkelsen sat slap og træg. Endelig begyndte han at læse. Andet hvert ord hakket han istykker og stavet, eller han sa det galt; maalet hørtes grøtet

av uvilje og graat, — det lød som nogen seigpinte ham.

Beret hørte paa dette en stund. Saa grep hun ham i armen og rystet ham:

«No læs du skikkele!»

Pause.

«Hør du ke e sei?»

Peder satte knuvene op i øinene og gned.

«E læs jo!» stammet han hikstende.

Da tok harmen hende, voldsomt som et stormstøt. Hun sprang og drev til ham under øret, grep ham i skuldrene og skaket ham av al magt, kløp i det ene øret og holdt, mens hun nidslog det andre.

«Vil du no læs kanskje?» spurte hun hæst og pustet tungt.

Det var dødsens stille i værelset. Store-Hans holdt paa at vøle et par sæler, han saa op og kræmtet; Ole reiste sig, grep huen og fór paa dør. Da søsteren skjønte hvordan dette bar til, hadde hun reist sig og gaat ind i stuen; om en stund begyndte orgelet at spille derinde, dæmpet, lyttende. Med ett reiste Store-Hans sig, tok sælene paa armen og skulde gaa ut. Framme paa gulvet stanset han:

«Ska deheran hail paa, e da best vi ainner fløtta aat fjøsa!»

«Da kan du vesst gjerna! — Gaar da saa da beines tel, bi da kje lengje før vi ikkje sir forskjel hverken paa folk eller fe.»

Store-Hans fingret med en rem, kastet øinene paa moren, gik saa ut; døren slog han haardt i efter sig.

Dette var ikke den eneste kulingen mellem dem. Men den vinteren Peder læste ut Bibelen, blev Beret gaaende i sterkt mildveir. Kanske Herren hadde hørt hendes hjertesuk og vilde styre alt

paa det bedste? — — Bibelen hendes var bortimot 200 aar gammel, og vanskelig at læse i for den som ikke hadde vænnet sig til det danske sprog fra den tid. Nu sendte hun efter en ny til Peder — en vakker bok med klart tryk, indbundet i skind og guld; Peder blev storglad over gaven, og drev endda haardere paa med læsningen.

Det gik nu bra, syntes hun, helt til den høsten hun flyttet ham til Tallaksa-skolen; men det indsaa hun snart var galt — efter dette blev det vanskeligere at holde ham til norsken. Og mindre og mindre tid fandt hun til det. Arbeidet med farmen krævde stadig større opmerksomhet.

IV.

«Saa gik vi da!» —

Konfirmationstimen var over for en stund siden, og ungdommen gaat. Pastor Gabrielsen kom ut av sakristiet og laaste døren, snudde sig og steg ned trappen; solen fik fat i hans gule helskjegg og tændte det rødmussede ansigtet i lys lue.

Et stykke bortenfor trappen stod Peder Holm og ventet paa ham, alvorlig, og utaalmodig efter at komme sig avsted; han skulde til byen i eftermiddag efter et lass materialer til nyfjøset, nu var det alt middagen, og han maatte kjøre presten hjem først — her var ingen tid at kaste bort! — — Dette paafundet, at han hver lørdag skulde kjøre presten til og fra kirken, likte Peder bare saa maatelig, skjønt — *well, never mind,* der kom han nu!

«Sa du noe?» lo presten godslig idet han kom og stak sin arm ind under Peders. «Du skulde vænne dig av med at ha saan hast, gutten min. Gi bare Vorherres velsignede sol tid til at brune dig dygtig. Godt for sundheten, ser du!» — — I sin ung-

dom hadde pastor Gabrielsen faret tilsjøs, og det var ikke frit for, at det vuggende endnu sat ham i gangen; for hvert skridt dunket han til — og halte paa Peder, endda denne prøvde at føie sig efter slingringen saa godt han kunde.

Straks efter trillet buggyen avsted med dem. Hadde nu bare Peder turdet smeise paa hesten, skulde det ikke tat lang stunden bort til prestegaarden; men det gik ikke an, dertil kom presten med for mange merkelige tanker som skulde drøftes. Skamartig forresten. Paa tomandshaand var de fine bauser og snakket bestandig engelsk. — — Hadde det bare ikke været for byreisen!

«Gildt at ha egen skyssgut!» betrodde presten ham, godsnakkende. «Ikke alle prester i Dakota Territory er kommet saa høit paa straa, skal jeg si dig! — — La os nu høre hvad slags dypsindigheter du sat og grublet paa under overhøringen idag? Jeg saa godt det var noe, — det skulde ikke undre mig om der sitter en lærd teolog bak den panden din. Nei kjør nu ikke som om vi skulde avsted og hente doktoren!» Presten smaalo og gottet sig. — — «Problemet idag var altsaa?» —

«Well, du ser — hvis Gud er bare *aand,* saa, well, saa —»

«Saa blir det ikke let at faa tak paa ham,» supplerte presten med stor overbevisning. «Det tror jeg meget godt, min gode Peder. Men akkurat *der* maa vi begynde naar vi skal ræsonnere om Gud.» — Presten begyndte at stryke skjegget opover. Ret som det var, hadde han munden fuld og holdt det mellem tændene, en vane han hadde naar han skulde gi sig ikast med noe som saa floket ut.

Peder vogtet sig for at forstyrre ham, og nyttet anledningen til at faa hesten i trav; han hadde et eget lag med den høire tømmen. Det gik bra nu forresten. — — —

«Katolikkene gjør ikke dumt i at forby menigmand Bibelen,» presten slap skjegget og strøk det ut igjen; «meget galt avverger de derved, skjønt jeg ikke kan holde med dem i det heller. Der maa findes andre veier, det tror jeg dog.» — Presten saa frem for sig. — — «Faren ligger netop her, at naar vi skal til at tænke paa Gud, saa tyr vi straks til billeder; og nu er det fatale det, at mange blir staaende ved billedet og glemmer indholdet. Men paa den maaten blir Herren vor Gud intet, mere end en gemen avgud, for billedene har vi tegnet efter vor egen skabelon.» — — Atter pause. Peder passet snittet og gav hesten en snert. — — «Med de hellige mænd som skrev Bibelen, var det en anden sak; deres sprog bestod av billeder; de talte og tænkte i billeder. Naar nu vi flegmatiske nordboere skal til med østerlandenes billedsprog, gaar det ofte galt med os, fordi sprog og gemyt er anderledes!» — Presten klappet ham paa skulderen som om han rigtig vilde banke disse dypsindighetene ind.

Peders vaksne gutteansigt saa truende ut, saa haardt prøvde han at følge med i prestens forklaring.

— — «Naar'n no ikkje e nokka ainna heller aand, saa ha jo ingen set ham. — Da staar om Moses —»

«Billedlig tale, far! Moses følte til han saa, — saan gaar det med alle religiøst grepne sind.» Presten strøk skjegget langsomt. «Bare vi kunde faa menneskene til at forstaa at Gud maa *erfares!*»

Guttens ansigt aapnet sig og saa like ind i prestens, tømmene hang slappe:

«Korlesen kan vi erfar da saa e bære — ja, luft altsaa?»

Prestens høire arm strakte sig ut langs rygstøtet; alt det lyse i hans ansigt storskinte:

«Den frågan er let at greie!» sa han med stor selvsikkerhet. «Naar du kjører fort, saa kjender du luften. Hvad? Og erfarer du ikke lys og mørke, dag og nat? Og farvene da — naa, det forstaar du vel ikke! Men har du set vellugten i blomsten? Erfarer du ikke daglig, at mor er glad i dig?» Pludselig brandt det lyse i latter, presten maatte slaa sig paa knæet: «Har du nogensinde set hvori det gode i maten ligger — he he he, har du du det, min gode Peder?» Den høire haanden smaaklappet skulderen den laa paa.

Men saa kom presten pludselig paa noe andet:

«Du maa bli prest, gutten min! — Tænk at faa gaa omkring og hjælpe menneskene til at erfare Guds godhet? Det trænges, skal jeg si dig!» Han pekte bakover til Bethelkirken de netop hadde kjørt forbi: «Der holder nu disse stakkars menneskene til, blinde som muldvarper; der gaar de drukne av sanselig begjær, og gjemmer de sig bort med avguden de har skapt sig, og aner ikke engang, at end ikke alle verdener kan rumme Guds ære! Naa,» hug han braat av, «det var ikke det vi skulde snakke om.» Presten faldt i tanker, tok haardt om skjegget, blev sittende og holde i det.

Peder var blit sprutrød ved prestens ord. Han smeiste paa hesten med tømmene. Endda syntes han ikke det gik fort nok og tok efter svepen. Den andre sat i dype tanker og hverken saa eller sanset.

Om en stund svinget de ind til prestegaarden. Peder vilde straks snu. Men saa sa presten, at han maatte komme ind; han hadde en bok om Guds væsen; den skulde han laane ham med hjem.

Peder var lei over at bli bortheftet igjen. Dagen stod stor og vældig og kaldte paa ham. Men han

vilde gjerne faa laane boken. Forresten gik det ikke an at si nei naar *presten* bad ham! Han bandt hesten og blev med ind.

Inde saa presteboligen mindre ut end den i virkeligheten var. Det kom av, at den maatte gi rum til saa mange liv. Hele huset krydde med barn: — Barn pratet, barn sang, barn støiet i lek, barn smaasutret efter mat; ett laa paa en pute borte i en krok; søvnen tegnet roser paa kindet som vendte op; katten hadde nyttet anledningen til at liste sig borttil og lægge siden optil ansigtet; halen krøllet sig under haken paa barnet. — Alle lyse i luggen; huden skjær og fin som fersk fløte; i øinene laa klare vaarveirshimler og drømte; der var 11 stykker ialt naar man regnet baade stort og smaat. Kenneth Le Roy, den yngste, kom netop roende over kjøkkengulvet og skulde til spisestuen; det høire benet skjøt han foran sig som en hake han halte sig fram efter; Else — 14 aar nu ivaar og den ældste i flokken — bar maten paa bordet; kilden til alt dette lyse liv stod stor og blid borte ved ovnen og øste grøt op av en stor gryte, — hun var næsten den lyseste av dem allesammen.

De var kommet ind kjøkkenveien.

«Fred paa huset, Eline!» hilste pastor Gabrielsen. «Jeg tok skyssgutten med saa vi kunde faa dusinet fuldt. Først og fremst trænger han litt ekstra oplysning om Guds væsen, det skal han faa av mig; men har du en tallerken grøt til ham, for det trænger han ogsaa?»

Det lyse øiekast presten fik, fortalte Peder, at han ikke kom til uleilighet. Allikevel kunde han sunket bent gjennem gulvet av undselighet. Og nu blev han endda mer bortheftet!

«Vi gaar paa kontoret mens grøten puster paa,» indbød presten. «Jeg skjønner du har hast.»

Kjøkkenet var stort; stuen større. Fra den kom man ind i det største av de tre værelsene nede. Orden og fred hilste en straks han aapnet døren. Peder kom ind paa kontoret og blev staaende og glane, opad væggene og ned igjen, det var første gang han var her, og saa mange bøker hadde han aldrig trodd der fandtes i verden. Og alt dette kunde presten!

Pastor Gabrielsen bad ham sætte sig, gik til en hylde og trak ut et lite bind han begyndte at blade i:

«Nu skal vi høre hvordan de gamle latinere haver fundert uti denne materie. De har avklædd billeddragten og hængt logikkens kjølige kaape isteden. Men det har nu bare lykkedes saa som saa for dem; de har selv maattet ty til billeder. — — Her har vi det!» Presten lænet baken mot kontorbordet og læste langsomt og høit, med dyp røst, og saa paa Peder i alle pausene:

«Enhver som vil bli salig, maa fremfor Alt have den almindelige Tro.

Enhver som ikke bevarer denne heel og uforfalsket, vil uden Tvivl fortabes evindelig.

Men denne er den almindelige Tro, at vi ære een Gud i en Trefoldighed og en Trefoldighed i en Eenhed; i det vi hverken sammenblande Personer eller adskiller Væsenet,

Thi en er Faderens Person, en anden Sønnens, en anden den Hellig-Aands.

Men Faderens og Sønnens og den Hellig-Aands guddommelige Natur er een, Herligheden er lige stor, Majestæten lige evig.

Som Faderen er, saadan er Sønnen, saadan er den Hellig Aand;

Uskabt er Faderen, uskabt er Sønnen, uskabt er den Hellig-Aand.»

Her blev presten avbrutt i læsningen av Else som kom og sa «Værse god!»

«Straks, straks, Else-mor! Bare et øieblik, saa kommer vi!» Presten hævet stemmen for at faa det klarere, nu han maatte læse fortere:

«Umaalelig er Faderen, umaalelig er Sønnen, umaalelig er den Hellig-Aand;
Evig er Faderen, evig er Sønnen, evig er den Hellig-Aand;
Og dog er der ikke tre Evige, men een Evig;
Ligesom der ikke er tre uskabte eller tre umaalelige, men een er uskabt og een umaalelig.
Ligeledes er Faderen almægtig, Sønnen almægtig, og den Hellig-Aand almægtig;
Og dog er der ikke tre Almægtige, men een Almægtig.
Saaledes er Faderen Gud, Sønnen Gud, og den Hellig-Aand Gud;
Og dog er der ikke tre Guder, men een Gud.
Saaledes er Faderen Herre, Sønnen Herre og den Hellig-Aand Herre;
Og dog er der ikke tre Herrer, men een Herre.
Thi, ligesom den Christelige Sandhed byder os at bekjende enhver Person for sig som Gud og Herre, saaledes forbyder den almindelige Tro os at nævne tre Guder eller tre Herrer.»

Døren gik stilt op. Mrs. Gabrielsens frodige skikkelse lyste i aapningen:

«Grøten blir kold, Johan!»

Peder la merke til, at hun sa Jo*han*. Saan hadde han ikke hørt noen si navnet før; og saa maatte han se paa hende, og saa syntes han straks det var godt at være her.

Men presten stanset ikke. Han løftet haanden som naar han sa velsignelsen i kirken, og læste

endnu fortere og sterkere; hele skikkelsen dirret under lydbølgene:

«Faderen er ikke dannet af Nogen, ei heller skabt, ei heller avlet.
Sønnen er af Faderen alene, ikke dannet, ei heller skabt, men avlet.
Den Hellig-Aand er af Faderen og Sønnen, ikke dannet, ei heller skabt, ei heller avlet, men udgaaende.
Der er altsaa een Fader, ikke tre Fædre, een Søn, ikke tre Sønner, een Hellig-Aand, ikke tre Hellig-Aander.
Og i denne Trefoldighed er Intet tidligere eller sildigere, Intet større eller mindre;
Men alle Tre Personer ere med hverandre lige evige og lige store, saa at i Alt, ligesom allerede forhen er sagt, baade Trefoldigheden maa æres i Eenheden, og Eenheden i Trefoldigheden.
Hvo som altsaa vil blive salig, maa tænke saaledes om Trefoldigheden.»

Presten pustet tungt og la boken fra sig, rød efter anstrengelsen:

«Her kan vi stanse, mor, og ta til med grøten!»

Straks efter sat alle 14 rundt bordet og spiste havregrøt og melk, — moren med Kenneth Le Roy paa fanget.

Peder følte sig brydd og trykket; han visste ikke hvor han skulde gjøre av sig. Snudde han sig, kom han bare i veien for sig selv. Hændene og armene visste han ikke hvor han skulde gjøre av. Han hadde faat plass nærmest Else, som sat ved nedre enden av bordet og agerte opsyn over den del av troppen. Det blev værre for ham, fordi presten ikke kunde la ham ifred med spørsmaal. Og noe saa solrikt som denne jenten! — Haaret

hang i to tykke, gyldne fletter nedover ryggen; ansigtet samme farve, bare en tone lysere; muntert liv lekte i det. Det rareste var dog armen — den maatte han se paa; for den var løn, dækket av et gyldent faun. Heldigvis hadde hun saa meget at gjøre med de to som sat nærmest hende paa den andre siden og spiste av samme tallerken, at hun ikke fik tid til at se paa ham. Andet end grøten var der ikke; derfor varte det ikke saa længe.

Straks de hadde spist, tok presten ham med ind paa kontoret igjen.

«Denne boken skal du ta med hjem. Avsnittet om Guds væsen faar du studere næste uke; saa tar vi det for os paa lørdag.»

Peder var blit opmerksom paa en haug bøker som laa opstablet paa gulvet, alle røde i kantene og like store, indbundet i mykt bind, med et bredt gummibaand omkring. Han tok den øverste og snudde paa den. Dette var altsaa en engelsk bibel! Den var saa liten at han umulig kunde tro, at alt i hans store hjemme, stod der, for den hadde han læst ut.

Presten saa hans undring, smaalo og betragtet gutten.

«Har du ikke en saan?»

«Nei, ikke en saan.»

«Skulde du like at eie en?»

«Aa ja!»

«Dere har vel bibel?»

«Ja. — Men ikke paa engelsk.»

«Det er galt,» sa presten avgjort. «Du kommer til at forkynde Guds ord paa engelsk. — Om 20 aar høres her ikke et norsk ord i hele Amerika. —— Ja, saapas kan jeg vel betale skyssgutten min. Vent nu, saa skal jeg skrive dit navn i den.» — Presten satte sig til bordet og skrev, men saa saa han op og spurte:

«Hvad er dit mellemnavn?»

«Seier.»

«*Seier?* Det var et merkelig navn. Det er pent; forgalt at det ikke passer paa engelsk.» Presten reiste sig og rakte ham boken.

«Nu skal jeg si dig noe: Paa møtet imorgen eftermiddag skal du læse det 12te kap. av *Prædikerens Bok;* merkeligere ord har aldrig været sagt av noe menneske. Saa skal jeg holde bibellæsningen over det som tekst. Læs det nøie over saa du kan gjøre det pent.»

«Paa engelsk?»

«Selvfølgelig!»

Peder stod.

Presten saa paa ham:

«Vil du ikke?»

«Aa jo!»

Peder var blit sprutrød. Han tok boken, mumlet tak og skyndte sig ut.

Han forlot huset kjøkkenveien. I det han gik ut, kom Else med en bøtte paa armen og skulde til brønden efter vand. Hun hadde det travelt og maatte skynde sig. Hun kom saa like efter ham at han vendte sig og saa paa hende, — det vilde simpelthen se rart ut om han ikke gjorde det. Dette lot Else til at skjønne; hun smilte mot ham som hun vilde si, at det var aldeles all right, han skulde bare ikke bry sig om hende, for hun hadde det travelt og maatte skynde sig! — — Peder visste ikke akkurat hvordan han skulde bære sig ad med det smilet. Han hadde netop sittet ved siden av hende; nu saa hun paa ham som om de hadde været kamerater al sin tid. Kanske burde han tilby sig at gaa efter en vassbøtte for hende, Anna Marie vilde altid ha ham til saant hjemme. Han mandet sig op og tok om holken:

«La mig gjøre det der for dig!»

Men saa slap ikke Else. Begge blev gaaende og holde i holken, hun leende og med ertende skøi i øinene. Makeløst til øine paa denne jenten! — — Dette blev forfærdelig leit for Peder. Slap han nu, kunde det se ut som om han ikke hadde ment at hjælpe hende. Han rykket i holken og sa sterkere:

«Jeg skal bære ind for dig!»

«Skal du *det?*»

For al den ertingen kunde han umulig gi sig, og saa blev de gaaende og svinge bøtten mellem sig.

Men ved brønden maatte de sætte den fra sig. Hodene kom nær; en av flettene hendes la sig paa armen hans; begge grep efter pumpeskaftet paa samme tid; han kom først, og saa maatte hun prøve at skyve ham unna. Dette lo han til, for nu pumpet han allerede! Han stod tryg og glad. Nu kjendte han sig sterkest og turde se paa hende uten at blunke, og si noe:

— Likte de sig hervest? vilde han vite.

— Her var det moro!

— Hvorledes moro?

— Her var saa godt rum til at springe! Hun saa utover prærien og satte hændene i siden akkurat som et vaksent menneske.

— Aa ja, forsikret Peder inderlig, herute mankerte det ikke paa rum!

Bøtten var fuld. Han bar den over tunet og satte den paa kjøkkentrappen.

«Du faar ha tak for hjælpen!» sa han mørk i maalet; der sat gurglende latter i, som hos en som føler en glæde han ikke orker at holde paa.

«Aa du —!»

«Ja?» Han saa paa hende, uskyldig, ertende.

«Du blir visst en rar prest!»

«*Prest?*»

«Far sier du skal bli det. Da faar du lære dig til at være skikkelig!»

«Hø, hø,» nikket Peder; «her skal du faa se gutten sin som kan bli prest!»

Dermed snudde han og gik nedover til hesten. Han burde sprunget, men det passet sig ikke for en vaksen kar naar her stod folk og saa paa!

— — —

V.

Solen hadde netop lukket øiet. Det kjendtes rart efter; her blev saa stilt; landskapet løftet sig og lyttet. En englerke vaaknet, strakte halsen og slog et par triller. Saa fandt den igjen kjæresten sin, og de to satte sig til og skulde gle sig en stund, men visste ikke av før skumringsdrømmen hadde hildret dem, og saa glemte de trillene.

Kvelden tætnet umerkelig. Mellem blaanene skalv bløte toner. Lyd hadde de ikke. Allikevel lokket de merkelig. — — Altsammen bare drøm, hvori levde rare eventyr. — — Al støi stilnet av. Prærien letnet. Hadde tilsidst ingen tyngde. Laa bare og rak i blaasvart, ugjennemtrængelig tusmørke. Blev til noe uvirkelig, men kjendtes vældigere nu end i solflommen ved nonsleite. — — Lys vaaknet her og der. Ikke noe liv i dem endnu. Bare glør som halvsov.

En vogn skranglet tungt og betænksomt borte i kvelddimma. Peder laa oppe paa sponlasset. Han hadde sat en bundt paa ende, lagt høisækken mot den til pute for ryggen. Det var et vældig lass han hadde paa; han lot hestene ta den tiden de vilde med at trække det fram.

Forresten hastet det ikke. Paa utveien idag hadde han forsøkt at overdøve vognskrangelen

med sang, og hadde faat det bra til. Han var sterk i røsten naar han rigtig vilde bruke den. Nu sat han bare og tøiset med underlige tanker, akkurat nok til ikke at falde isøvn. — — Kvelden omkring ham føltes som lunkent vand. Skjorten hadde han knappet op i brystet og bræ̈ttet ærmene langt opover albuene. Ja selv buksen hadde han knappet op — den var saa god, denne bløte silken naar den la sig mot kroppen.

Han saa ret fram for sig. Dimma stod dypere og løndomsfuldere jo længere det bar ind i den. Den drog ham og vek unna, kjendtes levende nær indpaa; allikevel kunde han ikke faa tak i den. — — Mest som med Guds væsen. Rart dette om Guds væsen? Var Gud bare aand og holdt til alle steder, sat han vel i dimma òg? For han bodde i solskinnet og i regnet; i stormen og godveiret. Blomst og græs aandet av hans herlighet, hadde presten sagt idag. — —

Han satte sig op og lyttet. En hund hadde søkt et steds. Det maatte være bra langt borte? Lyden lød søvnig og døde snart.

Tankene løftet sig og tok til at flakke: —

Paa høiloftet hos Doheny skulde de danse ikveld. Susie, sa de, danset godt. Charley òg! — — Peder smeiste paa hestene. De kunde nu gjerne lægge sig i aldrig saa lite! — — Ho mor sa, at dansen den var djævelens farligste snare for ungdommen. Saa sa hun. Men han kjendte flere som danset. Charley t. eks. Og Charley var en gasta kar, — i mange maater bedre end han selv. Mot i den mauren! Peder tvilte paa der fandtes den ting som Charley ikke turde gi sig ikast med. — — — Han slog haardt paa hestene. Det gik fort en stund.

— — Hvis nu Gud var bare aand og holdt til alle steder, kom han vel paa høiloftet derborte

ikveld? Hvordan kunde det være saa gale naar *han* var der? — — Hvad visste ho mor om glea, hun som aldrig hadde turdet gle sig? — — Kanske var det støtt saan med de ældre — det de ikke hadde prøvd sjøl, det var de ræd? Let at skylde paa synda naar de var ræd! — — Prest? Han prest! — Skjønt — —. Peder reiste sig, stod paa lasset og lo stille til tanken han saa: Det maatte være gildt at gaa omkring blandt menneskene og gi dem syndernes forladelse! «Alle dine synders naadige forladelse» — at faa si det slik at folk virkelig trodde det, og stod op og var glad! — — Men de trodde det jo ikke! Aldrig var ansigtene alvorligere end naar de vendte sig fra alteret. — — Han saa sig rundt i dimma; lysene hadde faat sterkere glimt. Derborte laa prestegaarden. Pludselig lo Peder høit — han trodde han visste hvor hun bodde, som skulde bli prestefru!

— — «Drag dokker no ivæg med dokker, latgampa!» han slog paa hestene, men ikke værre end at de gjorde et par vift med rumpen og derpaa luntet avsted paa samme betænksomme vis.

Det var avdaget da han kjørte ind paa tunet hjemme. Han skyndte sig at spænde fra, vandet hestene og satte dem ind. Han maatte avsted og se hvor langt de var kommet med arbeidet paa nyfjøset i eftermiddag. Spærreverket strakte sig opigjennem mørket. Øverst oppe blev det borte. Her stod en arm og sprikte, der en anden. Alt taust og hemmelighetsfuldt. Akkurat som noe levende der trak sig unna og ikke vilde forstyrres. — — Mandag bar det til med tækkingen — da skulde her bli sjau i gaarden!

Om en stund sat han ved kjøkkenbordet og fik sig mat. Moren stelte borte ved ovnen og hængte

klær paa en stolrygg. Skjorter som skulde strykes til imorgen. Døren til stuen stod aapen; der var ikke tændt endda. Søsteren sat inde i mørket og spilte paa orgelet, — en bløt, sørgmodig melodi. Brødrene var visst borte ikveld. Han gad ikke spørre moren; han visste hvor ilde hun likte dette rendet lørdagskveldene. Hun var faamælt, forstod han. — — Der var dans hos Doheny ikveld!

Moren stelte fra sig ved ovnen, kom og satte sig foran ham ved bordet.

«Du kom fram med lasset?»

«E gjorde vel da!» Peder aat og aat, og kjendte sig sultnere for hver biten han fik ned. Søvntung slaphet laa over alle hans sanser.

«Fæk du nok penga?»

«Ja.» Peder tok i lommen og la en pung paa bordet til hende.

Hun tok den, talte det som var i den, blev sittende med den i haanden.

«E sir presten ha gjet deg gava idag.»

Peder vaknet til; han saa paa moren og blev opmerksom. Hvad stod paa nu? Ansigtet hendes var tungt av mange bekymringer.

«E ska sei deg han Gabrielsen da e en snild mand!» forsikret Peder.

Moren tidde en stund. Da hun svarte, dirret harmen i maalet:

«E synes no da, at naar'n skuld far med aa gje deg en bibel, kund han ha tykje ein norsk. Han saa e en lærd mand, skuld ha beire vet!»

«Aa du!» Peder rev til sig en skive brød, han vilde ta efter smøret.

«Da behøv du ikkje aa sei «aa du» tel! Det gale nok før om ikkje presten ska hjaalp tel.»

«E da saa gale aa læs i Bibeln!» Peder var grann i maalet, øinene stod smaa og brændende paa moren.

«Da veit du e mein kje!» svarte hun haardt.

Peder kjendte et par ord brænde paa tungen, men saa fortsatte moren igjen:

«Snart bi her ikkje ainna heller engelsk! Engelsk e da ute, og engelsk gaar da paa inne. Tongemaalet vi ha snakka ifraa Arilds tid, kasta vi ifraa os som en gammel trøie. — Og no kjæm presten og sei amen! Slekt e *bespottele!* Hun banket i bordet med pungen for at gi ordene sterkere vegt.

Peder saa snøgt op, og saa harmen hos hende. Men ikke skulde hun tro han gav sig for slikt tullsnak! Der kom noe i ordene hans som han ikke rigtig likte selv — men det gav han sig ikke stunder til at tænke paa:

«Du e løile, da maa e sei!» Det var ikke frit for at han lo, hørte han.

«Ke du sei, Permand?» — Hun bøide sig længere ind over bordet.

«E sei du e *gærn!*» ropte han, for noe maatte han slaa fra sig med.

Moren svarte ikke, reiste sig fort og gik til ovnen. Der blev hun staaende borte i halvlyset. Paa ovnshylden laa et strykejern; det tok hun ned og satte paa ovnen, og la mer i, tok saa op skjortene og haandfór halslinningen, foldet hvert plagg sammen og la dem paa stolen.

Peder ventet. Han var sikker paa hun hadde mer at si. Og han tænkte at svare.

Men saa sa hun ikke mer. Hun tok fram strykbrættet og satte det op. Derpaa gik hun ut i kammerset; døren drog hun til efter sig.

Da reiste Peder sig og fandt huen — hestene maatte stelles til natta. Før han gik, gjorde han en sving ind til søsteren, hun spilte fremdeles, men nu mer dæmpet.

— Hvor var guttene?

— Det visste hun ikke.

— Hadde de ikke sagt fra til ho mor?

— Det trodde hun neppe. Søsteren kom til enden av tonen, hvilte sig paa et par akkorder, og gled ind i en ny: «Nu hviler mark og enge.»

— Hadde ho mor sat paa jernet? spurte søsteren inde fra tonen.

Men Peder stod allerede ute paa porchen. Han veiret tungt. Lyttet. Natten tok varmt og kjælent omkring ham. Nede fra hovedveien lød der dur av kjøretøi. Der kom der ett til. Der kapkjørte de! Et rop skar ut. Saa høi latter. Saa stilhet. — — De danset hos Doheny inat. Bare ungdom og glea. Alskens trøisomt gik for sig derborte. — — Paa en slik godveirskveld sat søsteren her og pompet salmetoner ind i et gammelt, hæst orgel! Han selv maatte ikke røre paa sig for at det ikke skulde bli saa meget engelsk, — jagu var verden løile! — — Peder gav sig god tid med at stelle hestene. Da han var færdig, gik han til vindmøllen og satte sig.

VI.

Det blev daarlig med søvnen for Beret den natten, men det var hun vel vant til.

Ellers hadde hun fundet raad mot søvnløsheten; det virket bra bare hun sanset sig tidsnok før tankene blev for urolige. Hun stod op og tændte lampen; Bibelen laa paa natbordet; den fordypet hun sig i til sindet svøptes ind i god døsighet. Kunde hun da holde tankene samlet om det Guds ord hun hadde hat for sig, til hun kom i seng igjen, sovnet hun gjerne straks. Der var dog dage hun gik i halvdøs, og ikke visste enten det var drøm eller virkelighet hun stridde med.

Stort og rummelig inde i kammerset hos Beret. Den høsten han Per Hansa bygde huset, hadde

han læte om, at det her værelset fik bli kaarstua deres naar han Permand hadde giftet sig og fyldt resten av huset med unger. — — Kanhænde han hadde ment noe med det. Ett var nu sikkert: i kammerset hadde hun ham mer levende hos sig end noe andet sted paa farmen. Sommetider kunde hun formelig høre ham snakke herinde. — — Sengen optok det ene hjørnet; en liten kommode — altid med hvit duk paa — stod straks indom døren; og ved sengen stod bordet de hadde brukt mens de levde i torvgammen, — det òg med hvit duk. Datteren paulet ofte paa hende for det bordet sin skyld. — — Trængte de at bruke et slikt skraberakkel? Det saa ut som de ikke timtes leve paa folkevis! — Bordet var forresten ikke noe stasmøbel; han Per Hansa hadde slaat det sammen av en gammel hjemmegjort vogn de hadde med sig da de flyttet hitut; det var saa glissent i platen at en kunde stikke fingrene mellem fjølene, — han hadde maattet spare paa materialet dengangen! — — Naaja, det var nu godt nok saalænge hun gik her; siden fik de gjøre med det og det andre som de vilde.

I hjørnet ovenfor sengen aat et uhyre av en emigrantkiste op alt rummet. Den òg hadde datteren et ondt øie til, endda den var den solide tilforlatelighet selv — stor og forsiggjort, med svære, massive jernbeslag omkring, men tidens tand hadde ikke forsmaadd den heller; malingen var sagodtsom avgnaget; paa framsiden kunde en saavidt spore merker efter et aarstal «Anno 16».

— — —

Beret tændte lampen da hun kom ind i kammerset, gik til kisten, løftet op loket og satte sig paa kanten; der blev hun sittende en stund som om hun hadde glemt hvad hun vilde her. Ansigtet var tungt av mange tanker.

Fra kisten tok hun op en liten stasbomme med rundt lok. Den var sortmalt, med gule figurer av halm limet paa — paa loket et hus som forestilte en kirke med en hel almue paa vei dit; langs kantene slynget sig kranser. Bommen hadde faren git hende paa konfirmationsdagen, for at hun skulde mindes det løftet hun idag hadde git Vorherre. Hans far hadde hat den med sig hjem fra Finmarken en vaar de hadde drevet fiske paa Russekysten. — Nu brukte Beret den til pengeskrin; bankene hertillands forstod hun sig ikke paa; naar noe blev solgt, og penger bragt hjem, gjemte hun dem i bommen; i sommer da de begyndte at bygge paa nyfjøset, hadde hun hat godt og vel 4000 dollars liggende her.

Hun aapnet bommen og tok ut en 20-dollar seddel. Den var til byfærden næste gang; hun klarerte for hvert lass hun kjøpte, saa blev hun da ikke staaende i bøkene hos noen. — — Beret satte bommen ned i kisten og lukket, stod med seddelen i haanden — naa, der laa jo pungen! Hun stak seddelen ned og lænte sig mot kommoden. Gik han Permand ut nu? Saa hadde han vel ikke git sig tid til at stelle hestene før han kom ind?

Hun saa boken ligge paa sin vanlige plass, tok den, trak stolen fram og satte sig til at læse. Baade for at finde større fred og for at tækkes Gud hadde hun sat sig som maal at lære Nytestamentet utenad, og var allerede kommet langt paa vei i Johannes. — Men ikveld vilde ikke tankene fæste sig ved de hellige ord. Av og til saa hun op, lyttet, mens hun prøvde gjenta verset. Hun hørte Anna Marie bli færdig med strykningen og gaa ovenpaa og lægge sig. — — Ikke stort bry med hende! — — Der kom Peder ind; han stanset en stund i kjøkkenet. Hun reiste sig halvt fra stolen, — — nei, bedst at la det være til en anden gang! — —

Hun hørte han gik op, — han traadte tungt i trappen ikveld, et lite smil randt over kindene. — — Der blev stille ovenpaa; bare lyden av en fot som skrapte mot gulvet; han sat oppe ikveld. — — Det var vel den gaven fra presten, som var saa gjæv, — svært saa tilvens de to var blit! — Et bittert drag la sig over sørgmodigheten.

Guds ord var ikke længer godt nok paa norsk. — — Aanei, hun hadde skjønt det længe, at skulde det gaa her, maatte de begrave alt det de hadde bragt med sig fra Norge. Men naar der nu slet intet andet end kroppen var igjen? — Hvad skapninger vilde de saa bli? — — At en studert mand ikke skulde ha bedre vet! Og presten visste, at han Permand ikke stod fast i det norske. Men nu hadde han git gutten medhold saa han kunde kaste hende i øinene, at hun var gærn! — — Ansigtet blev tungt av tristhet. — — Neppe saa frit for, at ikke andre i huset tænkte det samme, — her faldt merkelige ytringer sommetider!

— — Hvor holdt de til henne ikveld? Boken sank ned paa fanget. Musklene slappedes ved at ha staat spændt saa længe. — — Han Store-Hans var nu hos ho Sofie da — — Gud gi de hadde vet nok til at passe sig saa de ikke kom for nær hverandre før tia! Et lyst slør la sig over vemoden i hendes ansigt. — — Han begyndte tidlig, han Hansemand, — naaja, han hadde arten at slegtes paa!

Beret flyttet sig paa stolen, samlet tankene, og tvang dem til at fæste sig ved læsningen:

«Men Jesus gik til olie-bierget. Men aarle om morgenen kom hand igien i templen, og alt folket kom til ham; og hand satte sig, og lærde dem. Men de skriftkloge og Pharisæerne førde en

qvinde til ham, greben i hoer, og stillede hende frem paa pladsen. Og de sagde til ham: Mester, denne qvinde er greben paa fersk gierning i hoer. Men Moses bød os i loven, at saadanne skulle stenes; men hvad siger du? Men de sagde det for at forsøge ham, at de kunde have noget at anklage ham for. Men J e s u s bukkede sig ned, og skrev med fingeren paa jorden. Men der de blev ved at spørge ham, reiste hand sig op, og sagde til dem: den, som er syndeløs iblandt eder, kaste første stenen paa hende. Og hand bukkede sig atter ned, og skrev paa jorden. Men de, der de hørte det, og vare overbeviiste af samvittigheden, gik de ud, een efter anden, og begyndte fra de ældste indtil de sidste; Og J e s u s blev allene ladt tilbage, og qvinden staaendes midt paa pladsen. Men da J e s u s saa ingen uden qvinden, sagde hand til hende: qvinde, hvor ere hine dine anklagere? haver ingen fordømt dig? Men hun sagde: Herre, ingen. Men J e s u s sagde til hende: jeg fordømmer dig ey heller; fare bort og synd ikke mer.»

Denne fortælling hadde Beret drukket trøst fra saa ofte at hun kunde den allerede. Allikevel maatte hun gjenta den baade for at fæste den i hukommelsen til det som fulgte, og fordi Herrens ord der faldt saa livsalig mildt. — — Boken sank atter ned paa fanget; mange minder trængte sig fram — aa ja ja, san! — — —

Over midnat svinget en buggy ind paa gaarden. Guttene kom stille ind; bare saavidt hun hørte dem. Hun sat og smaalo med sig selv — ikveld òg hadde de tat av sig skoene ute! — — Det blev straks stille ovenpaa.

Til slut kjendte hun døsigheten komme; hun reiste sig og la boken fra sig, tok lampen og gik

ind i kjøkkenet; der lot hun den brænde paa bordet mens hun gjorde sin vanlige runde til stald og fjøs for at se efter, at intet liv hadde det ondt. Da hun nu kom ind igjen, trak hun av skoene i kjøkkenet. Fra en æske paa ovnshylden tok hun en lysstump, som hun tændte, gik til loftstrappen, stod og lyttet et grand, gik stille op og ind paa værelset til Peder. Gutten laa og sov, med ansigtet vendt mot hende. — — Ikke frit for at han smilte, trodde hun; hun skygget for lyset og nærmet sig sengen. — — Gudskelov, nu har han det vakkert, han maa ha lagt sig i godt lag! — Lettet gik hun bort til bordet og saa paa tingene som laa der. — — Her var nu nybibelen hans! — — Hadde han læst *her* ikveld? — — Den hun gav ham for to aar siden, hadde han ikke set i — neinei, denne her var sagtens gildere! Hun byttet om bøkene og smilte. Men da hun skulde lægge den norske hvor den andre hadde ligget før, blev hun opmerksom paa et papir, der var skrevet noe med blyant. — — Hvad var nu dette her? Det samme ordet hele siden nedover. «Else», stod det over hele papiret. Men allernederst med stor, stor frakturskrift: «Alle dine synders naadige forladelse!» — «Kan dokker sei meg ke han ha tulla med ikveld?» — — Hun gik stille ned trappen og ind i kammerset og la sig.

Men nu laa hun lysvaaken. — — «Kor du mein kløntan ha vøre ette det der navnet?» — —

VII.

Folk snakte om — og undret sig over nypresten. — Da Tønset'n den første søndagen saa ham troppe op med alle sine, hadde han latt falde et ord om, at skulde de fø fram hele den vargvasen, kom de paa fattigkassen, — det var da prest de hadde kaldt

og ikke en hel menighet! Diakonene skulde undersøkt dette heran i førveien!

Saa mange rariteter som presten fandt paa, blev der ingen tid for snakket til at roe sig. Et av de første paafundene hans var at Bethel menighet skulde slutte sig sammen med St. Lukas. — Ja, hvorfor skulde ikke det gaa? vilde han vite og holdt om skjegget. Samme folk og samme tro, hvad? Her stod disse to kirkene og gjorde nar av hverandre. Hvorfor ikke ta Bethel til skolehus for religionsskolen? Hvordan hadde de baaret sig ad med at faa det saa galt til, hvad? Trodde de Gud saa med velbehag paa to kirker indenfor samme grannelag? Karene hørte paa ham; de smilte og trak paa skuldrene. — — Det rygtedes snart, at han hadde været baade hos Nils Nilsen og flere av de andre; ingen visste hvad svar han hadde faat; men nu hadde han ikke nævnt saken paa en stund.

Snakket gik om ham. Uten at samraa sig hverken med diakoner eller trustee'er avskaffet han kirkegangen for mødre. En levning fra ældgammel tid, forklarte han; barbari at regne for! Hun som hadde vovet livet for at bringe et nyt til verden, skulde ikke straffes ved at sættes i gapestokken — skjønte de ikke saapas? Om dette la han saa vakkert ut for menigheten at folk blev sittende og gape. Ingen fandt ord at lægge ham imot med. — — Men kunde denne manden være rigtig rettroende? Han fandt paa saa mangt rart. — — Naa, de fik nu se tia an, da! — — En gemenslig kar forresten.

Pastor Gabrielsen hadde ikke været der mange ukene før han begyndte at holde bibellæsninger for ungdommen i St. Lukas. Disse møtene holdt han rundt om i hjemmene, for at ikke folk skulde sitte og føle sig trykket, som han forklarte. De

to første gangene hadde han indbudt ungdommen til prestegaarden, og lagt til, at vilde noen av de ældre høre paa, var de velkommen.

Folk kom i skarevis. Andre gangen var næsten hele menigheten samlet. Endda det blev saa mange, hadde fruen servert kaffe og cake til hele forsamlingen. Hvordan hun bar sig ad, kunde de ikke forstaa. — Efterpaa hadde karene stjaalet pipen frem og faat den tændt, og saa blev det stor hygge og svært til godprat. Folk hadde ikke likt at reise hjem igjen.

Men da presten ogsaa bekjendtgjorde det 3dje møtet i prestegaarden, fordi ingen anden hadde sagt noe, stod Tønset'n op og mente som saa, at dette ikke gik an; næste gang fik de prøve hos ham; en anden fik indby til møtet derefter. Det blev billigere i længden paa den maaten! la Tønset'n til. — Og pastor Gabrielsen tok det slet ikke fortrydelig op; han nikket ja tak, og sa, at her ikke var større hyggen end at de trængte at komme sammen og smake paa kaffen hos hverandre. Hvad, trodde de ikke det? Presten storsmilte mot Tønset'n.

Disse bibellæsningene holdt han paa engelsk. Flere av de ældre rystet paa hodet; de forklarte ham, at folk her forstod norsk godt nok, — hvad skulde slikt være til? Da lyste han mot dem, som en der ser helt tilbunds i en sak, og vet han maa gi sig tid med bra folk som endnu er som barn at kalde. — Det var slet ikke for de ældre han holdt bibeltimer! Og de yngre trængte engelsk; ungdommen kom til at maatte forsvare sin tro paa landets sprog; om 20 aar hørtes her ikke et norsk ord i hele Amerika! — Denne spaadom haket sig fast og blev sittende. Da sprogspørsmaalet 25 aar senere holdt paa at slite menigheten sønder og sammen, dukket den op igjen og blev til slagord.

Beret hadde været paa de to første bibellæsningene; saa sluttet hun. Trøstig kom hun til kilden, bad om læskelse, og saa fik hun ikke andet end lunkne draaper.

Efterpaa gik hun bitter og taus og grundet paa det. Skulde det virkelig gaa med dem som presten spaadde? — — Kunde norske hjerter slaa til saa fremmed lyd? Blev ikke dette døden? — — Nei, hun skjønte ingenting mer. — — Hvordan kunde en graaspurv ta englerkens sang og endda vedbli at være graaspurv? Og kua glemme hun var ku og begynde at grynte? Hestene gik sammen med kuene nede i pastret, de var faa mot de andre, men hestene begyndte da ikke at raute for det! — — Tankene arbeidet idelig med problemet! Her i vaar hadde hun sendt bud efter noen ande-egg og lagt under en høne. Naar tiden kom, blev det baade ænder og høns. I førstningen hadde hun ikke set stor forskjel. Men for hver dag som gik, blev ændene mer and endda de aat samme maten. Beret syntes selv det var merkelig, og hadde tat trøst av det. Der kunde de nu se! — — Guds lov var vel saan. — — Men nu kom presten og sa det betydde ingenting. Om 20 aar sa han! — —

I dag blev møtet holdt hos Gjermund Dahl. Beret likte at faa Gjermund med i tækkingen imorgen. Der han saa efter arbeidet, blev det skikkelig gjort; og saa gjorde hun sig færdig og blev med barna.

De kom sig avsted i seneste laget, og det var Peder sin skyld. Da de skulde kjøre og ropte paa ham, var han ikke færdig, endda han hadde holdt til oppe paa loftet i hele dag. Brødrene var

p a s t r e t: norsk-amerikansk for havnegang.

i ulag, og la ikke skjul paa det da han endelig kom. Og saa maatte søsteren erte ham litt.

Peder kløv op i vognen og bad hende holde munden sin; det sa han paa en maate saa hvemsomhelst kunde ta det til sig. Han hadde ikke gjort regning paa at moren skulde være med. Og ingenting hadde han nævnt til hende, om at han skulde læse idag. Nu visste han ikke hvad han skulde gjøre; boken holdt han under armen indenfor trøien, saan at ingen saa den.

Hos Dahls var alle værelsene alt fuldpakket. Og flere kom. Mrs. Dahl selv tok sig av Beret og datteren. I en kraa i kjøkkenet stod en flok jenter og tisket; der haket Anna Marie sig fast; Beret maatte ut i sengkammerset før hun fandt sitteplass.

Men guttene slog sig ned paa porchen. Her sat fuldt før; kar og gutter; praten gik dæmpet og lunt; møtet hadde ikke begyndt endnu.

Peder stilte sig op ved døren. Han vilde helst sætte sig, syntes han ikke kunde bli staaende, for alle saa paa ham. Hvorfor stod han naar alle de andre sat? Der kastet Store-Hans øinene paa ham, — — han burde visst gaa ind? Presten kom kanske til at se efter ham? — Men inde var det fuldt. — Peder kaldsvettet, der han stod. Han maatte stjæle haanden ind under trøien for at kjende efter boken. — — Ole kræmtet; Peder hørte godt at det var ment til ham. — — Men der stod presten i døren; han nikket til Peder, og saa var det ikke saa galt længer.

Møtet begyndte straks. Presten nævnte et norsk salmevers han trodde alle kunde. Det sang de først. Saa reiste han sig igjen, og sa hvad han idag agtet at tale over, og tilføide, at han hadde bedt en av konfirmantene sine læse kapitlet. I

denne gutten hadde Gud lagt ned særskilt gode gaver; han vilde nævne til de unge, at gutten burde studere til prest og bli en Herrens tjener. Dermed burde hele menigheten være behjælpelig, ved opmuntring — de som hadde den gave; de som bad, ved bøn. Ungdommen skulde fare varlig i sin omgang med gutten! For det var saa rart med det: det som var helliget Herren, hadde lettest for at skjæmmes — somme tider. Men sikkert vilde det finde velbehag for Guds øine om St. Lukas menighet kunde sende ut en apostel! — — Presten holdt en hel tale om dette. Folk strakte sig og gapte. Hvem var det presten snakket om? — —

Peder følte sig undselig og konfus da han steg ind i den pakkede stuen og skulde til at læse. Hvor sat mor henne? — — Han burde visst nævnt dette for hende. — Det var saa leit, alt som presten sa!

Han fik boken fram og begyndte at læse. Maalet dirret aldrig saa lite; det klang søtt av ungdom og alvor. Han forstod indholdet, presten hadde hat det oppe en dag i timen, og nu kunde Peder hele kapitlet utenad. Allikevel brukte han boken; han gav sig god tid for at faa det pent og klart; for denne skildringen var akkurat som sangen hans Tambur-Ola — det blev vakrere des bedre han stelte med det. — — Folk hørte paa, undren og storøid. End at denne gutungen hendes Beret Holm kunde læse Guds ord saa opbyggelig!

Beret sat paa sengen sammen med Kjersti. Nei hvad var nu det her forslag? Da hun skjønte hvem det var presten snakket om, vilde hun reise sig og si imot — slet ikke skulde han Permand staa her og læse Guds ord paa engelsk for hende! — — Men der læste han alt. — — Nu er han

ræd, tænkte hun; det kan jeg høre paa maalet. Gud gi det nu ikke gaar gale med ham! Han har da vel git sig tid til at se godt over leksen? Hun skalv, og turde knapt slippe pusten før han var kommet til enden.

Siden sanste hun lite paa det som foregik, før møtet var slut. Men da stod kammerset pludselig fuldt av folk som maatte faa snakke med hende. Somme tok i haand, og nævnte hvor glad hun maatte være som hadde en saan søn. — Ja, læt Kjersti om — det var ikke frit for at hun graat — hadde nu han Per Hansa levd, saa hadde han vel gledd sig! Skjønt det var nu klart fra første stunna, at den glønten ha Vorherre tænkt til etkvart aparta — hun mindtes sagtens den natta han kom!

Nu er det bedst jeg passer mig, tænkte Beret; dette her forstaar ikke folk. — — Snakker jeg nu, tror de jeg er hovmodig og vil gjøre mig klokere end andre. — Der laa noe opraadd over hende. Grannekonene saa paa hende. Beret Holm saa staselig ut idag. — — Aa ja — det stod ikke paa at holde sig godt naar alt gik bare bra for en!

Beret vilde gaa ut i kjøkkenet og hjælpe til med beværtningen; presten saa hende, kom straks og hilste.

«Du er vel stolt av gutten din idag, Beret Holm?»

«Det ha e kje tænkt større paa,» sa hun langsomt.

«Du takker vel Gud for ham?»

Beret svarte ikke paa det; og saa la han til:

«Jeg tror ikke jeg har hat saa begavet en konfirmant; nu maa du hjælpe ham at bli prest!»

«Kem du mein han ska preik aat?» spurte Beret og skalv i maalet.

Presten stirret forbløffet paa hende:

«Hvem han skal præke til?»

«Ja?» — Nu var det ikke frit for at hun smilte.

«Jeg forstaar neppe hvad du mener, min gode Mrs. Holm.» Prestens ansigt saa virkelig brydd ut.

«Gaar da saa du spaar, e her jo kje norsk folk i Amerika om 20 aar.»

«Naa saa!» lo han. «Men strengt tat — det er her vel ikke nu heller. Ta bare dig selv som eksempel: du rydder og bygger for Amerika, da er du vel amerikaner; dine barn —»

«Dederan veit e no ikkje ke e ska sei om. E no først og fremst menneskje. Slutta e aa va da, kan e neppe bi tel stor nøtte før landet heller.»

«Men,» sa presten med inderlig godlidenhet, «du ophører ikke at være menneske fordi om du bytter sprog!»

«E du saa sekker paa da?» — Beret kjendte hun skalv, men maatte fortsætte: «Der staar i Bibeln, om at 10 stammer kom bort og ha aller være hørt ifraa sia.»

«For deres synders skyld, fordi —.»

«At de agta saa lite paa morsmaalet set, va vel en del av synna — trur du kje da?»

«Nei slet ikke, min gode kone, slet ikke!» — Pludselig lyste det op i prestens ansigt: «Tror du jeg begik en synd ved at tale paa engelsk her idag?»

«Ja,» sa Beret stille, «da trur e.»

Presten saa tvilende paa hende. Hun var jevnhøi med ham. Idag bar hun en sort kjole, vel tilskaaret og vakkert sydd; i ansigtet laa en varm rødme; øinene brandt klare og straalende.

Pastor Gabrielsen blev ivrig og glemte sig, foldet skjegget opover og tok munden fuld; bedst det var slap han det og strøk det ut.

«Mener du vi skal vedbli at snakke norsk i

Amerika al vor dag?» og nu lo han fordi spørsmaalet syntes saa morsomt.

Beret hørte det, rødmen steg straks høiere; hun fingret nervøst med lommetørklædet, foldet det sammen og trak det ut, — der var en snip hun hadde stor møie med.

«Ja,» sa hun endelig troskyldig og saa ham bent i øinene. — «Før e kan kje førstaa, at førda om at et nyt sprog kjæm ind, saa maa da gamla ut.»

«Men saadan har det altid gaat i historien; der findes ingen — absolut *ingen* — grund til at tro, at det vil gaa anderledes her. Ta nu nordmændene som utvandret til —.»

Beret sa noe hun straks maatte si:

«Mykje henna her saa ikkje ha henna før, og da e unnele med da saa en vel.»

Der var noe mer hun endelig skulde sagt, men i det samme kom Gjermund Dahl og halte presten avsted — nu maatte han bare skynde sig ellers blev kaffen kald; de hadde lett hele farmen rundt efter ham; kona hans — well, han vilde ikke si mer! Gjermund var rigtig i godlaget idag, hørtes det ut til.

— — «Det sitter nok et godt hode paa den Mrs. Holm,» hørte Beret presten betro Gjermund, da de to gik sin vei.

Hun fandt sig pludselig alene i stuen. Hvad gale hadde hun nu gjort igjen? Hun saa sig om og følte et rart velbehag.

Ute i kjøkkenet var der stor travelhet, mange kvinder arbeidet med tilstelningen; Beret gik dit — kanske trængtes der hjælp — men saa hun var tilovers. Hun hadde ikke lyst til at prate med noen og gik ut paa porchen for at svale sig.

Stor klardag ute. Gaarden krydde av folk; et hvitduket langbord stod et stykke borte, det bug-

net av smørbrød, kaker og *doughnuts;* duften av nykokt, sterk kaffe fløt i luften; folk hadde forsynt sig av rettene, sat og stod i flokker mens de aat og drak, — overalt godprat og glæde mest som i et bryllup.

Et stykke længer nede paa tunet støiet ungdom som akkurat skulde til at bli vaksen, med leken. Beret maatte se om noen av hendes var med — de holdt saant styr?

«Enkemand vil ha make!» sang en gut med dypt maal, tindrende av ustyrlig latter.

— Der mein e han Permand e ute igjen? undret Beret sig.

Det blev svært til jag dernede; det gjaldt en lyslet jente som kom sættende ut paa denne side rækken, og sprang for livet; hun slog mange kroker, fór hit og dit unna forfølgeren; fra rækken roptes til hende. Endelig fik Peder fat i jenten. Dette maatte være svært morsomt, de lo opi ansigtet paa hverandre; jenten lot haanden ligge i hans, og slap ikke før de var kommet paa plass i rækken.

— E undres rekti paa? —

Da lo Sørine ved siden av Beret:

«Mein du kje han Permand kneip prestdøtra, — han visst kem han skuld ta!»

«Va da ein av prestongan?» spurte Beret lavt.

«Javesst — de' ho Else deres.»

«Nei ke du sei — heita ho *Else?*» Beret blev ivrig.

«Ja det den ældste. Kom no, saa gaar vi og faar os kaffe.»

Beret var faamælt. Hun saa paa ansigtene mens hun spiste. — — Svært til glea paa folk idag? *Saa* tilfreds var de altsaa med at vite, at om 20 aar fandtes her ikke norsk folk i Amerika! Og deres egen prest — haanden hendes rystet saa sterkt at hun maatte sætte tallerkenen fra sig — han vendte

barnas hjerte fra forældrene! Naar hyrden var slik, hvad kunde en saa ikke vente sig av faarene?

Hun begyndte at lete efter Gjermund. Hvergang hun kom forbi en gruppe, stanset hun og hilste. Hun syntes hun merket at folk likte det, og gav sig bedre tid, men vandt ikke at faa det saa hjertelig som hun gjerne vilde, for følelsen av at gaa her som en fremmed blandt sit eget folk, fik hun ikke bugt med.

Da hun endelig fandt Gjermund og bar op erindet, lo han bare, og sa han vilde nu kommet likevel selv om hun ikke hadde bedt ham; han hørtes glad i maalet, akkurat som om hun hadde gjort ham en ære. — — Flere kom og vilde vite hvordan det gik med byggingen — — trængte hun ikke hjælp? — de hadde slikt at gjøre? Hun var harm paa sig selv fordi hun ikke kunde svare med større glæde.

Beret saa Tønset'n lage sig færdig til at kjøre, gik dit og spurte om ikke han og Kjersti vilde se indom paa hjemveien, — der var noe hun skulde snakket med dem om. — — Tønset'n foreslog straks, at hun skulde sitte paa med dem, ungdommen kunde skjøtte sig selv, de karene sluttet ikke mens sola stod saa høit paa himmelen! — Saan saa det ogsaa ut; leken gik friere, og nu var al ungdommen kommet med. Beret snakket et par ord til Store-Hans og blev med Tønset'n.

Kommet hjem bandt de hestene og gik til nyfjøset. Vindmøllen hadde Tønset'n set saa ofte før at den kunde han utenad — han skulde ha sig en til høsten, det hadde han for længe siden bestemt sig paa. Han hinket rundt derinde, støtte staven i gulvet mens han kræmtet: «Ja ha ja — ja da ska e tru!» — Efter at ha set sig om en stund, sa han avgjort, at dette blev altfor stort og fint til *naut*, mindre vilde gjort det, — hun skulde ikke ka-

stet bort saa mange penger paa et skarve fjøs. Det visste han, at dette her kunde ikke han Per Hansa gjort *stort* likere selv.

Beret saa paa ham; andre hadde sagt det samme, og endda hun visste det ikke var sandt, kjendtes det altid som en varm forbinding paa et vondt saar.

En buggy svinget ind paa tunet; det var Sørine som kom og skulde høre om hun ikke kunde faa hjælpe til imorgen.

Beret klippet med øinene.

«E va tænkt paa aa bø deg idag, men kom meg ikkje tel, — du har nok aa staa i likevel.»

Den andre saa bort og sa langsomt:

«Her e kje meir adspredelse end at vi trøng da saa e.»

Solen holdt allerede paa at glade. Bordene i nyfjøset fik en gylden farve, som gjorde den ferske furulugten godere og rikere. Beret tok bordender og la paa spikerdunker, og bad dem sætte sig; selv lænte hun sig mot væggen.

«Da ha løktes godt før deg,» sa Sørine — «ikkje saa at e misund deg.»

«E sei saa e sa idag,» mente Kjersti, «at ha han Per Hansa leva, saa veit e han ha gledd seg!»

Da sa Beret langsomt:

«Kor bra e kan ha gjort da, faar no framtia vis. Men da veit e, at e ha kje tænkt paa ainna end korlesen han vil ha gjort da.» — — Hun taug en stund før hun fortsatte. De andre sat og saa paa minder fra de første aarene. — — «E e glad at dokker kom. E trøng aa snak med dokker: — Ha no han være i liva, saa veit e han ha hat tetkjingskanna imaara. — — Og no veit e kje om da e ret?»

«Kjære ban,» ropte Tønset'n bestemt og slog sig

paa knæet, «snak aldri om *ret!* — — Altsammen e ret naar da bære skjer skikkele! — Og da veit vi no alle, at ska huset bi tæt og varmt, saa maa mønsaasen bløites i tetkjinna!»

Beret smaalo:

«Ke dokker mein om da, kjæringa?»

«Gje du bære karan en dram, har du'n; før da bi de saa let i boksan!» raadde Kjersti.

Sørine saa paa Beret, stort, undrende; øinene blev smaa og glade. Men hun sa ikke noe.

«Nei da gjær e ikkje,» svarte Beret og drog paa smilet. «Brændevin ha e våre en hater a. Men no ska dokker hør ke e ha tænkt paa: — E vel ha deg, Syvert, tel aa far tel byen imaara og kjøp da saa trængs tel et glas punsj. Og da maa du lag tel. — — No vel e dokker ska sei meg — trur dokker e e gærn saa tenkje paa slekt?»

Tønset'n sprang op og støtte stokken i gulvet.

«Gærn?» ropte han begeistret. «End du kan snak saa bespottele! Da ha e sagt heile tia, og da veit no Kjersti e sandt, at din make tel aa stell deg førstandig, da findes ikkje i heile Dakota Territory! — — Frøgt aller du — det her embede ska nok e besørge. E ska lag en punsj saa lækker at du gjerna kan indby presten!» — — Pludselig straalte en ide i øinene paa Tønset'n: «Men e lyt ha et lite grand med støtt kanel i'n, — bære et bitte lite grand, førstaar dokker; daa kjæm smakjen klaarar fram!»

Baade Kjersti og Sørine lo. Men Beret stod alvorlig.

«Dette gjær e før han Per Hansa si skyld. Han snakka om fjøsen den vinteren han vart borte; det no mange aar sia, — einno e e kje kommen længer, saa dokker sir kor flenk e e!»

«Da ska e sei deg, Beret,» forsikret Tønset'n med

inderlig salvelse, «at veit han kor visele du ha stelt med alt ette han, saa ligg han baade i fred og ro — ailler du tvil paa da!»

Beret sine kom hjem tidligere end hun hadde ventet. Peder var bare godvilje ikveld, vimset rundt moren og vilde hjælpe hende med alle ting; da hun skulde gi kalvene drikke, kom han og bar bøtten for hende. Mens hun delte melken, spurte han — god og lav i maalet — om han ikke kunde faa lov at ri bortover og be han Charley hit til tækkingen.

«Det no vel før sent ikveld,» sa moren mildt overtalende.

Peder blev modigere med engang:

«Nei da stykje ska e no paata meg aa ri mens du blenka aua!» forsikret han trohjertet. — — «Det kje saa greit før meg,» la han til, «han Charley snakka frampaa om tetkjina saasnart e traf han, og han e no den bedste kameraten e har.» —

Moren tidde en stund.

«E da saa mykje om aa gjær, faar du vel bø han, skjønt vi træng no kje aa nøit paa eirisen ette hjaalp.»

«Da veit no e òg, men du kan kje tru kor kjæk en glønt han Charley e.» Peder mandet sig op og sa avgjørende: «E ska va rekti snar!»

En stund efter red han bortover.

Men saa blev han ikke saa snar som han hadde tænkt. Gaarden derborte laa stille, *Shep* hilste ham ikke, ingen kom ut, og det syntes han var rart. Han saa her var folk hjemme, for lys blinket ut av hvert vindu nede, og saa bandt han hesten borte ved fjøset og gik ind.

Der sat det fuldt av fremmenfolk. Han blev straks undselig og lei. Charley var ikke hjemme,

og eftersom hverken Doheny eller noen andre av folket hervest skulde være med imorgen, syntes han ikke han kunde bære op erendet. Han saa nu rigtig hvor dumt det var av norskene at gaa her og gjerde sig inde. Doheny som selv hadde bygd saa gildt, var akkurat manden de skulde hat med!

Peder sat en stund og hørte paa praten uten at faa et ord fram. Ikke kunde han gi sig til at vente paa Charley, og ikke likte han at gaa straks heller — — her var forresten andre det kunde være trøisomt at faa et glimt av! Døren til kjøkkenet stod aapen. Derinde holdt Susie paa at lage til limonade; han visste det var limonade, for han hørte hende skjære over citroner og kreiste saften ut. Gik han nu, saa det ut som han skammet sig; blev han sittende, maatte de tro han vilde ha traktering, — alle hørte jo hun laget til!

Samtalen syntes at ha vanskelig for at holde sig i live. Sat de her og var brydde for hans skyld? — Det skal de ikke behøve! Han reiste sig for at gaa og saa sint ut av bare beslutning.

— Nei, indbød Doheny ham leende, nu skulde han vente til de fik se hvad Susie hadde for sig ute i kjøkkenet, for *han* var da ikke ræd irlænderne!

Alle lo saa godt til dette at Peder sank ned paa stolen igjen.

Like overfor ham sat en fremmed kone og vugget et barn paa fanget; hun hadde et vakkert ansigt som var saa godt og forstandig at han maatte se paa hende igjen, — han maatte smile til hende, men det visste han ikke av selv. Konen spurte leende om det virkelig var sandt, at norskene var ræd irlænderne.

Av dette lo de alle og saa paa ham.

Fælt til leven paa disse folkene! tænkte Peder, og sat rankere paa stolen. Pludselig foldet rynkene i panden sig ut til et muntert svar han hørte

synge i sig. Han undret sig paa, om han turde si det.

«Det kan sikkert han der oplyse om,» lo Murphy og nikket i retning av Peder.

«*Han* ser da ikke netop ut til at være ræd!» sa konen lyst.

«Nei nei; men han blev tat ut av skolen vor, hvad nu grunden kunde være. Det er rart med norskene; de skal ha alt for sig selv uten politiken; der vil de ha os med, og slaas som bare fanden selv.»

«Akkurat som vi!» svarte konen bestemt. «Jeg synes det er klokere at holde sammen indbyrdes end at rive skindet av hverandre slik som vi.»

Mrs. Murphy syntes hun maatte hjælpe manden mot den lyse konen, og sa litt spist, at irlænderne brukte i det mindste et sprog som alle forstod; ingen behøvde mistænke dem for at snakke liv og ære av folk. Hun husket den gangen hun og Mrs. McBride hadde været paa kvindeforeningen borte hos Mrs. Tønset'n, der hadde de sittet hele dagen og ikke forstaat 10 ord av det som blev sagt! Hun skjønte godt de snakket om hende og Mrs. McBride, det kunde hun se paa fjæset deres. Det hadde været en dag fuld av mange trængsler! — — Peder følte hun anklaget ham for det, som hadde hændt hende den gangen.

Men saa stod stuen i brand av hidsig diskussion om hvorvidt det var ret av norskene at snakke norsk i Amerika.

Norskene hadde to forsvarere — Doheny, som la saa mye gjøn i alt han sa at det ikke var let at vite hvad han mente, og saa den lyse konen. Hun var den ivrigste; og fordi hun altid forstod at finde kjerneord, og uttryk det blinket av, blev debatten saa heftig.

Ingen brydde sig om Peder, der han sat med hele

stuen midt i ansigtet. Det var jo ham det dreide sig om altsammen. — — At gaa nu — nei han skulde da vise dem, at norskene ikke var ræd eirisen! Han saa utfordrende fra den ene til den andre. — — Ja, her sat han nu!

Der kom endelig Susie med en præsenterbakke og bar rundt drikke og kaker. Svært til leven paa hende ikveld; latteren laa som en straale efter hende, til hun kom til ham — da sluknet den. Hun stod med ryggen mot de andre. Peder saa stort paa hende, bent fram tigget hende om hjælp. Men hun bare rakte fram brettet, sa aldrig et ord og ikke saa mye som løftet øinene; over ansigtet laa noe som lignet et gjep, og saa blev det værre end alt det andre. Stilheten om de to blev uhyggelig, alle i stuen tidde og lyttet til den.

Peder slurpet glasset i sig, stod op og sa høit tak for sig, blev staaende ørlite grand for at høre om noen skulde ha noe at si til ham, for da fik han vel vente! Han visste ikke akkurat hvordan han kom sig ut; knærne skalv; brændende skam over at ha flyktet skrek høit i ham — — nu lo de sagtens bra!

Han fik løst hesten og kom sig op. Men i det samme han skulde til at ri, gik kjøkkendøren op. Susie kom ut og stod i lysningen. Han saa dit som snarest, slog haardt paa hesten og red nær forbi trappen uten at se paa hende. Han merket dog hun kom ned. — — Ropte hun ikke paa ham? Nu kunde hun akkurat bare staa der! —

VIII.

Det var artig med nyfjøset Beret holdt paa at bygge, nyt var det, allikevel visste hun paa en prik hvordan det kom til at se ut. Hun gik her disse ukene og glædet sig ved synet av en kjær kjending

hvis billede hun hadde hat for sig i aarevis. For hver planke som fældtes ind, følte hun sig tryggere.

Hun hadde gaat med fjøset i tankene like siden den vaaren hun la han Per Hansa under torven. Først hadde hun set det slik, at et saant stortak greide ikke hun, ikke hadde hun midler nok heller. Men fjøset blev uundværligere for hvert aar, hun saa paa alle de nye som kom op i nabolaget, sammenlignet dem med det hun tænkte at bygge, og fik det aldrig til som hun vilde.

Hadde hun endda visst hvordan han Per Hansa hadde villet ha det! Han hadde nævnt fjøset ofte, men det eneste hun kunde huske klart, var, at fjøs og stald skulde være under samme tak. Saan maatte det vel bli ogsaa, for en saan bygning vilde bli hyggeligere baade for naut og hest.

Hun hadde været fast bestemt paa at gaa igang med byggingen for to aar siden, da hadde hun saapas penger; krøttura slet vondt om vinteren, og det var et umulig mas hver høst med at lappe de gamle skurene saapas at feet kunde berge sig. Men saa en kveld da Ole sat og læste i farmerbladet, fandt han en tegning av et fjøs han blev sittende og studere. Pludselig reiste han sig og kom og viste hende den. Her hadde hun fjøset han far vilde bygd! Han hørte ikke paa hvad hun sa, men ropte paa broren — var ikke dette akkurat fjøset han far hadde snakket om den dagen han fór? — Ole pekte paa et par ting, og saa husket Store-Hans farens ord. Fjøset her hadde en bane langsefter hele mønsaasen, som man kjørte høiet ind paa loftet efter. Dette om at kjøre høiet op og dumpe det ned akkurat der en vilde, hørtes saa letvindt og snodig ut at det hadde haket sig fast hos begge guttene. — — Beret klippet tegningen ut, og saa ofte paa den uten at faa et klart billede av hvordan dette kunde gjøres — hun fik nok sætte

sig bedre ind i saken. Hadde hun nu raust til og bygd, vilde det ikke blit som han Per Hansa hadde tænkt det! Hun gik og tænkte paa det til det blev for sent det aaret.

Omtrent likeens gik det sommeren efter. En kveld Store-Hans sat og saa i bladet, kom han bent til moren og viste hende noe skamartig — en vindmølle som pumpet vand til en hel buskap; og her var ett til av samme møllen, her mol den nu corn til grisene. Under billedene stod en lang beretning, om at storfarmere i Østen hadde brukt slike indretninger længe, de hadde lært det av hollænderne. Møllen bygdes nær fjøset, vandtanken kunde staa enten ute eller inde; hvor vinteren var kold, burde tanken bygges inde, for da frøs ikke vandet.

«Det der e kje sandt!» ropte Beret, og maatte faa sig alt forklart engang til. Efterat barna hadde gaat og lagt sig, tok hun bladet og gav sig til at studere tegningene igjen. Kunde dette virkelig gaa an? Det var det artigste hun hadde set! — — En saan mølle maatte bli forfærdelig kostbar? Hun sat længe og studerte billedene. — — Gik det an at faa vinden til at pumpe alt det vandet de trængte baade til hest og naut, da fik hun vel gi sig tid og se paa det. — — Noe varmt, næsten morsomt la sig over billedene: Mon han Per Hansa hadde tænkt paa dette her òg? Det skulde rigtig være artig om hun kunde lægge litt til!

En dag paa forsommeren, ret som hun holdt paa at bære vand til grisene, kom en handelskar rækende; manden var norsk og hadde været her før. Han gav sig til at fortælle hende om en norske borte paa Brookings-kanten, som ifjor hadde bygd sig det gildeste storverk i Amerika, et nyt fjøs med vindmølle utenfor, vandtank inde i fjøset, og melkebod straks bortenfor, hvor melken stod i koldt vand hele tiden.

Beret gik længe og tænkte paa hvad manden hadde fortalt. En lørdag utpaa sommeren tok hun Store-Hans med sig og kjørte bortover til Brookings, blev borte til mandag, og kom hjem med den faste beslutning, at omtrent slik maatte hun bygge.

Og nu ivaar, straks de hadde gjort fra sig onnen, hadde det endelig baaret til. Vindmøllen bygde hun først, dernæst melkeboden. Men tanken satte hun ute, det hadde manden raadd hende til; hun fik mindre søl i fjøset, og tanken kunde da bygges større.

Hun fik det rene ønskeveir til tækkingen. Stille, og saa klart at himmelen laa dypblaa langt bakom solen.

Straks hun hadde gjort fra sig alt morgenstellet gik hun ut i kammerset og flidde sig. I vinter hadde hun faat sydd en ginghamkjole, mørkegrøn av farve, med sorte, smaa ruter; hun likte kjolen, fordi hun syntes den gav hende en friskere hamlet. Utenpaa kjolen bandt hun paa sig et hardangerforklæ, pent forsiggjort, med hækling og brodering nede. — — Beret saa sig i speilet, og maatte smile — nu hadde hun saa nær gjort det! Under venstre øret hadde kniplingskraven smøget sig under halslinningen, saa halsen paa den siden kom til at se lang ut. Hun gav sig god tid med at stelle paa kraven.

Ved 9-tiden bar hun ut lunch til karene. De stadige tik-a-tak-tak oppe paa taket gjorde hende ør i hodet; kvast karamaal skar sig imellem; latteren syntes at sitte løst deroppe; Peder og Charley (gutten stod her da hun kom ut imorges) sprat op og ned over taket som to røskatter — de var haandlangere idag, foruten dem arbeidet 8 mand med tækkingen. — — Tambur-Ola lo høit, hørte hun, han maatte være i godt

lag idag; Beret blev rødere i kindene. Hun ventet til karene kom ned, gav Peder besked om at komme med koppene naar de hadde forsynt sig, og gik straks ind for at begynde med middagen, — der kom nu Sørine allerede.

I dag var det ikke frit for at Beret sang mens hun arbeidet. Tonen av en gammel kjærlighetsvise de ofte hadde sunget i deres ungdom, kom og vugget for hende; før hun sanset sig gik hun og nynnet den. Hun grep sig i det, og det var ikke frit for at hun skammet sig. For at slaa det bort spurte hun nabokonen om hun husket ordene til den. Nei det gjorde ikke Sørine, og saa sang Beret hele visen for hende. Begge to syntes det var trøisomt. Men Anna Maria lo til dem: Naar to gamle kjærringer aptes med slikt, da holdt det nu vel paa at spøke!

Vinduer og dører stod aapne. Dagen bar hamringen fra fjøstaket ind i kjøkkenet, og her gjorde den ikke ondt i hodet. Alt i ett stod Beret i vinduet og saa bortover. Guttene fór saa uvørent, bare de nu aktet sig — baade de og de andre!

Net som alt var færdig, og hun skulde ut og rope ind til middags, kom der fremmen tilgaards. Presten hadde været sørpaa prærien i sykebesøk, fór nu denne veien hjem, og syntes han maatte indom og se paa bygverket det gik saant ord om.

Sørine var den første til at faa øie paa ham. «No mein e mest du faar storfremmen, her kjæm presten! Du skal bære bø han ind, her e mat nok.»

Beret saa ut paa gaarden, og sa ikke noe; hun løste av sig det store arbeidsforklædet hun hadde hængt utenpaa det andre, og gik ut for at ta imot ham.

Presten stod ved buggyen.

«Ja her har du mig nu!» hilste han. «Idag lar

vi vaabnene ligge, du har for mye andet at tænke paa; jeg kjørte samme veien, og saa maatte jeg indom og se hvad dere driver med her.» Han grep haanden hendes og rystet den hjertelig.

Beret saa bortpaa fjøstaket, og ropte paa Peder, at han skulde komme ned og sætte ind hesten. Noe bestemt og halvt trodsig stak ut av hendes væsen. Saa snudde hun sig til presten og sa, at hvis han vilde ta tiltakke med det hun laget til, var han velkommen til middag, ellers fik han fare igjen.

— Aanei da, han skulde ikke stoppe idag! De var mange nok her, han var ikke kommet i det erend.

— Mange? Var de saa *faa* hos ham da? Det hørtes ut som om hun gottet sig over ham.

— Nei faa! lo presten inderlig. Men hos ham hadde det vokset jevnt, saa de hadde vænnet sig til det.

Beret saa paa ham, om munden laa et spottende drag.

Peder kom nu ned; hun gav besked om hesten, og bad ham skynde sig, for maten stod og ventet, han maatte varsku de andre straks; dermed gik hun sin vei.

Presten blev gaaende og se sig om. Forundringen over alt han saa — hvor velstelt det var, hvor forstandig indrettet, og alt dette hadde en ulært kvinde faat til! — fik det lyse hos ham til at storskinne.

Karene kom ned av taket, og han haandhilste paa dem alle. Men Charley hadde han ikke set før, og saa fandt han saa meget godt i ansigtet paa gutten at han maatte gi sig tid til at snakke med ham.

Inde stod bordet og bugnet av mat. Presten fik

plass ved øvre enden. Straks alle hadde sat sig, foldet han hændene og bad vakkert og længe — paa engelsk. Borte ved ovnen stod kvindene og ventet, med bøide hoder, Beret blek og skjælvende. — — Dette vaaget han virkelig, — her i hendes eget hus!

Baade Sørine og Beret vartet op ved bordet; den første kom med potetene og sausen, Beret fulgte med kjøt og syltetøi. Da hun rakte presten fatet, skalv hun paa haanden:

«Det no ovesst om du kan ét maten vor, — den e laga til paa *norsk* vis.» Ordene faldt tunge, klangen fik alle til at se paa hende; Store-Hans snøgt; han tok koppen, reiste sig og gik til vassbøtten og drak, saa paa hende mens han stod der.

«Vi bør agte os for forargelsens synd,» sa presten forsonlig.

Til dette lo Beret unødig høit:

«Da e e enig med deg i! Og naar e kjæm tel presten paa besøk, ska e prøv aa opfør me ætte husets skik.»

«Hvis du ikke tror det er galt,» faldt presten straks ind, og følte, at nu hadde han overtaket paa hende.

Beret var kommet til nederste enden av bordet, hvor Peder og Charley sat, og kunde se paa presten — det hadde hun trang til forresten:

«Du mein altsaa det e gale aa læs før maten paa norsk i et norsk hus kor alle ihop snakka norsk, naar dar sed en fremmed gløntonge saa ikkje førstaar da?» Fortørnelsen hun følte gav ordene en viss fart.

«Sæt det kunde smitte paa'n?» spurte Tambur-Ola troskyldig idet han tok fatet hun rakte ham. «Skulde eirisen gi sig til at læse for maten paa norsk, saa blir da storgale!»

Bemerkningen rev huller i den lumre stemning; de fleste lo. Da det stilnet efter, sa presten alvorlig — svaret var ikke frit for irritation:

«Har vi noe godt at gi en fremmed, hvorfor saa ikke la ham faa det? Kun ved at handle slik kan det bli bedre blandt menneskene.»

Borte ved ovnen stod Beret og fyldte fatet; de som sat slik til, saa paa hende.

«End om da saa passa før meg, slet ikkje passa han? Og sæt no, at da saa e fæk igjen, da kun kje e gjær bruk a?» Heftigheten hadde lagt sig; isteden var kommet dette eiendommelige grundende som folk bestandig maatte lægge merke til.

«Saa galt kan det umulig være,» mente presten mildt, og nævnte ikke saken mer.

«Nei for da blev det rekti spøkelig!» sa Tambur-Ola tørt.

Ingen la større merke til ham. Gjermund Dahl begyndte at snakke med presten om kirkegaarden, den maatte de gjøre noe med, for der stod ugræsset allerede knæhøit; det saa ut som i den værste grisgare. Flere fik det indtryk, at Gjermund la skylden paa presten; saan opfattet denne det òg; han medgav, at noe burde gjøres. Forresten, la han til, følte han sig ikke bekymret for de døde, de var kommet i en høieres varetægt, her gjaldt det de levende!

Uten deres prat, og nu og da en tør bemerkning fra Tambur-Ola, var det taust ved bordet. En trykkende stemning laa i luften. Sønnene i huset smaldt det ikke i. Peder sat glohet nede ved bordet og slængte i sig mat. Ole blev først færdig; han reiste sig og forlot stuen uten et ord. Ingen saa ham før de andre hadde begyndt at arbeide — da kom han ut av det gamle kufjøset.

Men straks efter nonstid kom Tønset'n og konen kjørende. — Idag hadde han sat staven igjen hjem-

me; allikevel trippet han saa let og geschæftig omkring som om han aldrig hadde hat gigt i sin krop. — Han satte ind hesten, kom tilbake til buggyen, stak noe tungt, indtullet i en sæk, forsigtig under armen og bar op til huset, hvor han straks maatte faa snakke med matmoren selv. «Kjære ban,» feide han Sørine tilside med, «deheran forstaar kje du deg nokka paa!» — Øinene straalte smaa og tindrende, han hadde skjøvet hatten bak i nakken og saa uhyre vigtig ut. — — «No ska du sæt krokka paa et svalt sted!» advarte han Beret. «Ja du har vel kanelibork?»

Han hadde ikke tid til at drøie længer, men maatte straks avsted og høre hvordan det gik med tækkingen. Pa veien nedover svinget han forbi buggyen, og tok fram en flaske som hadde ligget gjemt under trøien; den stak han under fangskindet paa buksen og knappet forsvarlig igjen. Saa bar det til nyfjøset med ham. Et stykke fra stanset han, satte tommene i bukselinningen, og ropte op hvad de drev med. Var de ikke færdige snart? Hvad i vide verden hadde de somlet med i hele dag? — — «Kan dokker sei meg, har dokker et reip?»

Tønset'n maatte op paa taket, ikke tale om andet. Et par karer steg ned i vasstroen; repet de kastet ned til ham, bandt han under armene; saa bar det opover stigen med ham, han klatrende, de halende.

«Hal ikkje saa hardt!» ropte han. «Ser dokker ikkje at dokker riv arman a meg?» Himmelfarten stanset ikke før han naadde mønet; der satte han sig tviskrævs, pustet ut og saa sig rundt.

«Kan du sei meg, Gjermund, du saa ska far med og va en førstandig mand, tetkje du fjøsen uten aa fugt mønsaasen? Da va rettele paa tia at e kom no!» Karene hadde stanset arbeidet og stod kring-

om ham. «Pakk dokker unna med dokker, gløntonga,» advarte han Peder og Charley, «no ska gammelkaran hald krigsraad!»

Med en uhyre alvorlig mine trak han op av lommen et lite tinstaup han hadde indtullet i papir, og kom saa fram med flasken. «No, Gjermund, faar du kom og smak. Va du kje saa besæt gærn i poletiken, va du en bra mand — well, never mind, drek no bære!» — Tønset'n skjænket til flasken blev tom, men da vilde han straks ned igjen; han hadde andet at gjøre end at sitte her, maatte de tro! Og nu betrodde han ingen anden end Gjermund til at hjælpe sig.

Dagen led. Omsider blev solen blodrød og tung i ansigtet. Prærien rak i blaa, døsig stille. Og saa stilnet hamringen paa fjøstaket. Karene stod ute paa porchen og vasket sig, de hørtes merkelig lyse og lette i maalet efter saa lang en dag. Humøret blev ikke netop værre da Tønset'n kom ut med en stor mugge punsj og skjænket hver av dem et fuldt glas. Dette var fra matmora sjøl, læt han om; nu skulde de gaa ind og takke pent og sømmelig. «Ja vent no et grand, kara, saa ska vi sjaa om der e en ørliten draape tel. — — No faar dokker skynd dokker — inne staar kvindfolka og sekla ætte aa faa smak!»

Derpaa trippet han ind og skjænket kvindfolket. Beret syntes det smakte vel søtt, men drak ut glasset. Det samme gjorde de andre to. Sørine lo og klappet Tønset'n paa kindet — dette var jo rettele bryllupsskjænk! Over dette blev han saa begeistret at han maatte klappe hende igjen; der blev stor gammen i kjøkkenet.

Ikveld vartet Anna Marie og Kjersti op; de to andre spiste sammen med karene. Godprat og latter rundt hele bordet. Trøisomme minder fra de

første aarene kom og lyste for dem. En husket *det,* og straks maatte en anden fortælle noe han var sikker paa var endnu morsommere; alle hadde hørt fortællingene før, men saa blev det ikke mindre artig for det. Charley saa fra den ene til den andre og prøvde gjætte hvad de nu lo til igjen, han nugget Peder i siden for at faa greie paa det, og eftersom denne lo inderligere end noen av de andre, kunde ikke Charley dy sig heller. Artigere karer end disse norskene trodde han ikke fandtes paa hele prærien!

De hadde ikke før ætt fra sig før Tønset'n sprat op, var ute et øieblik og kom tilbake med muggen fuld. Karene sat og gapte av forbauselse. Kunde han fortælle dem hvor han hadde opdaget denne kilden? Det var vel aldrig vindmøllen som pumpet det op fra jordens indre? Ja for da skulde de bygge imaara den dag!

Det smaldt ikke i Tønset'n. Han skjænket Beret først, og da alle hadde faat, tok han sit eget glas og stilte sig op ved den nederste enden av bordet. Der ventet han til han hadde faat alle til at se paa sig. Saa la han ivei med en tale for den gjæveste storfarmeren ved Spring Creek, hun som bare var en kjærring og endda hadde tat luven fra dem alle ihop. Før han visste av det, hadde han snakket sig bort i et alvor saa stort at taarene haglet av ham; og da blev han sa veltalende og saa morsom i ordene at alle syntes det var vakkert. Akkurat det samme syntes han selv. — — «Ja ja,» sluttet han, «vel dokker no va skikkele onga, saa ska dokker faa godnatdraapen!» Han var ute og fyldte muggen igjen, og hvordan han nu end hadde baaret sig ad, saa var brygget blit adskillig sterkere.

De blev sittende længe ved bordet. Fra Tambur-

Ola var nu begyndt at springe utstraalinger som straks tændte latter. Men bedst det var, kom han med en rispe fra krigen. Sørine skjønte, at nu var han i det laget, at det gik an at faa mer, og for rigtig at vise dem litt av alt det merkelige han Ola bar paa, bad hun ham fortælle. Dyp skumring, rik paa mangt rart, fyldte stuen, og tætnet efterhvert som han fortalte. Nu gjorde han det som Sørine aldrig hadde faat ham til før: han gav sig til at fortælle om hvad han hadde oplevd i fængselsleiren i Andersonville. Hammen seg umerkelig av ham, fortællingen fløt stille, i traurig begeistring; kvasse smaabaarer av smerte vugget indunder. Tilsidst sang ordene av den lidelsens inderlighet de bar.

Kjersti hadde aldrig hørt det saa gale; det satte sig under brystet paa hende — dette var værre end ruskveirsnatten paa Nordland! Noe maatte hun finde paa, tændte lampen og satte den paa bordet.

Da sluttet Tambur-Ola braat, reiste sig og skygget for øinene som om lyset gjorde ham ondt. «Tak for underholdningen!» sa han — ansigtet var bare haanende gjep — og saa gik han.

Beret reiste sig, gik rundt bordet mot døren, sanset sig og blev staaende: han skulde ikke gaat saan — — ikke før hun hadde faat snakket med ham!

De andre sat endnu ved bordet, Sørine med vaate, straalende øine som sa: Der kan dere se! Er han ikke gjæv, den gutten min?

Men Tønset'n merket ingen av dem; han harket fordi munden var saa tør: «Der kan dokker hør ke landet ha kosta os!» sa han dystert, og maatte snyte sig.

IX.

Alle uten Sørine var gaat. Peder hadde bedt moren om lov til at ta buggyen og kjøre Charley hjem. Det hadde hun straks sagt ja til, for saa kunde han skysse Sørine med det samme.

Men ikveld vilde ikke Sørine kjøre.

«No kan du va med meg,» sa hun til Beret. «Vi trøng aa luft paa os ætte al gastereringa.»

Det bar ut paa tunet med dem. Borte i mørket laa prærien sterk og hemmelighetsfuld og strakte sig. Vesti himmelen hang et skal av en maane, ikke over tre nætter gammel. Den spaadde tørveir, saa det ut til.

Sørine spøkte med den:

«Da bi bærre tørre aua paa prærien, den her maaneden.» Dette lo de til begge, og saa satte de sig ved vindmøllen.

«Det va bra e fæk deg aaleina,» begyndte Sørine. «Ikveld har e nokka e maa prat med deg om. Det vekti, og du har meir vet end e.»

«Ke du sei — e da vekti?» spurte Beret forundret.

«Ja da e da, og no vel e du ska sei akkurat ke du meine.»

«Da e neppe e den rette manden,» smaalo Beret, men syntes glad over den andres uskrømtede tillid.

«Det skamvegti; derfør kjæm e tel deg med da.»

«Da maa da va nokka unnele!»

«Da e da ja!» Sørine tidde et grand, og pludselig sa hun det: «E gaar og spekuler paa aa gift meg!»

«Ke du sei?» ropte Beret og grep hende i armen.

«E visst du vild bi opi skyan. Men e lyt vel find paa nokka e òg. E kan kje driv saa gangle som du, og saa e da bedst e tæk ein tel aa hjaalp meg.» Der

opi skyan: meget forbauset. gangle: dygtig, meget.

laa baade alvor og gjøn i ordene. «Ke du mein om da?»

Beret hadde sluppet armen og tidde.

Og saa kom Sørine fram med noen av de tankene hun hadde gaat med saa længe: «Hans Olsa vild meg ikkje ainna end godt den tia han va iliva, e trur kje han kan ha nokka imot dette heller.»

Beret tidde fremdeles. Dette syntes Sørine var underlig; hun hadde ventet hun skulde bli glad, og nu kjendtes det pludselig som hun sat langt unna hende.

«Kem da skuld va med?» spurte Beret saa lavt at den andre hadde vanskelig for at opfange ordene.

Da blev Sørine ivrig:

«Ja sir du, det netop da! Folk synes han e rar, og no veit e kje rekti — — men da kjæm bære an paa de ikkje kjend han, før da kan du tru meg paa, at beire hjærta — —.»

«Ha'n snakka med deg?» spurte Beret skarpt.

Sørine syntes hun merket haan i maalet, og kunde slet ikke forstaa det:

«Du trur no vel ikkje, at *e* ha gaat og fria aat *han?*»

«Kjære deg, e veit daa kje kem du snakka om!» lo Beret bittert.

Sørine var straks forsonlig igjen. Her hadde hun tænkt bare paa sit og ikke forklaret sig skikkelig! — — «Jau, sir du, det han Tambur-Ola. Og no ha'n snakka frampaa saa lengje at e maa gje han svar.»

Pausen blev lang. Sørine ventet til hun blev traurig. Her hadde hun kommet for at betro Beret den største hemmelighet og faa hendes mening, ikke akkurat fordi hun trængte den — for ikveld hadde hun bestemt sig paa hvad hun vilde gjøre — men fordi hun kjendte saan trang til at

snakke med et menneske hun hadde tillid til, og saa blev hun mottat paa denne maaten!

Endelig sa Beret haardt: «Ja han find paa mangt rart, den karen!»

«Det ha du aldri sagt,» mente Sørine sørgmodig, «ha du kjendt han saa godt saa e!»

«End baainan dena?»

Atter trodde Sørine hun merket haan i ordene og kunde ikke forstaa det. Nu var det hun som drygde med svaret: «Ho Sofie e no vaksen. E veit ikkje ke da kan bi tel med han Store-Hans og ho, — han Hans min ha han Ola vøre som en far for sia han kom.»

Beret reiste sig braat: «Du faar sjaa deg føre, det alt e kan sei! — — E hør en kalv borti fjøsa, e faar vel aasta og sjaa ke saa staar paa.» Hun tok til at gaa, stanset og sa: «Hves du vel vent tel e kjæm igjen, saa ska e føll deg et stykkje.»

Om en stund kom hun tilbake, og da sat der ingen paa vindmøllen. Hun hadde git sig god tid hos kalven — rigtig god tid forresten, men nu den andre var gaat, følte hun sig ilde ved. Sørine burde ventet, der var noe hun endelig skulde spurt hende om — — naar hun nu skulde gi raad likevel. Det var vigtig ogsaa!

Beret stod tvilraadig. — Hun kan ikke være kommet langt endnu? Kanske naadde hun hende, hvis hun gik straks? — — Hun burde snakke med hende før hun traf ham — dette hadde neppe Sørine tænkt paa. — — Beret begyndte at gaa, langsomt i førstningen, men saa fortere til hun smaasprang, og maatte stanse for at trække pusten. — — Her maatte avverges en ulykke, Sørine var saa stutt-tænkt. Der skulde en vâr hand til at stelle med den karen! Trodde hun virkelig at hun kunde gi ham alt han trængte? — — Stakkars Sørine, det vilde bli værst for hende selv,

for saant hadde ikke hun prøvd! — Beret begyndte at gaa fort igjen. Slet ikke maatte hun ta ham — det blev bare ulykke av det.

Et stykke fremme i hovedveien hørte hun en komme kjørende. Hun stanset og lyttet. Fandt kjendte folk hende travlende her paa denne tiden av døgnet, vilde de tro det var et eller andet galt paa færde. Hun steg bort i græsset og huket sig ned. — — Han kom ikke fort. Stod buggyen stille? Nei nu hørte hun ham tydeligere. Sansene spændtes, fanget ungt maal — hvad? Du store min, var ikke dette han Permand? Fór de her og kjørte endnu?

Hesten gik bare og luntet. Nu og da stanset den, rev til sig en mundfuld græs fra veikanten, og stod mens den aat. — — Var det jentemaal hun hørte? Beret reiste sig halvt. Gluntongen fór da vel aldrig og kjørte paa jenter denne tiden av natten? — — Der kom de! Atter huket hun sig ned, hun skalv saa sterkt at hun maatte holde sig i græsset. — — Et varmt maal der grug-let av glæde, snakket borte i mørket, Peders lyse smøg sig ind i det. — — Dette kunde umulig være prestdøtra? Var gluntongen blit steingærn! Hun vilde springe op og snakke haardt til ham og be ham pakke sig hjem straks, men sat naamen. — — Der trillet buggyen like forbi hende. Hvad var det de sa? Nu tisket de saa lavt at hun ikke kunde høre ordene. — — Jenten sat nu vel aldrig paa fanget hans! — — Buggyen randt ind i mørket og blev borte. Der kjørte den fortere — det kunde hun høre av hestens hovslag. — — Kom han hjem med fremmen paa denne tiden av natten? — — Med en voldsom anstrængelse reiste Beret sig og skyndte sig tilbake.

Gaarden laa folketom og stille. Hun sprang

travlende: norsk-amerikansk, gaaende.

først til uthusene. Buggyen stod ikke mellem corncribbene, der den skulde staa. Hun skyndte sig til stalden, spiltauget gapte tomt mot hende. Derfra bar det nedover til hovedveien, og der blev hun staaende længe og lytte. Hun hørte ingenting uten natten — og hjertet som hamret.

Angsten pisket hende. Hun stod midt paa tunet og lyttet. Vinden svinget paa vindmøllehjulet, det hørtes som en vældig fugl slog med vingene. Beret sprang ind, rev av sig paa føttene, tændte en lysestump, og fór op trappen. — — Hun kunde hørt feil, kanske laa han og sov? Paa den tomme seng sank hun ned, og følte det saa tydelig som om en sat her og sa det ind i øret paa hende: Nu har du mistet gutten din, Beret Holm! — — Det kan aldrig være sandt! smaasutret hun, reiste sig for at gaa ned og se efter ham igjen. Døren til guttværelset stod paaklem, hun skjøv den op og lyste ind. Store-Hans var ikke kommet hjem endnu, han heller. — — De drev sig tilgangs her i huset nu, det gjorde de virkelig! — —

Beret gik ned og ind i kammerset. Der tændte hun lampen, tok efter boken, men lot den ligge — hvad nyttet det vel naar ingen hørte? Lyset gjorde hende ondt, hun maatte op og skrue ned lampen litt. — — Der kom endelig Store-Hans. Hun reiste sig halvt — — aanei, dette fik hun prøve at bære alene! —

Tiden gik. Natten forekom hende endeløs. Da klokken slog ett, vilde ikke Beret tro hun hadde hørt rigtig. Kanske gik den galt. Hun gik ut i kjøkkenet og lyste, men saa var ikke klokken mer end ett.

Hun vandt ikke lægge sig igjen. Det bar ut paa porchen med hende. Angsten var dulmet av til verk som saug for brystet. Og nu slap tankene saa godt til. De fór her og der og kom idelig til-

bake med det samme, og saa var det ikke andet end anklage mot hende selv. Som træet, saa frugtene. De samlet sig og lyste stort paa hende: Ja, ser du, som træet er, maa frugten bli! Dette blev til et omkvæd; vinden hørte det og tok det straks — hun hørte ordene tydelig.

Ved to-tiden svinget en buggy ind paa tunet, hesten tr-o-et langt, Beret kjendte den med engang. Da gik hun ind og la sig paa sengen. Inat orket hun ikke snakke med ham. — — Peder kom ind og listet sig op trappen; han fór saa stille at hun knapt kunde høre ham.

Hun laa med lukkede øine. Bak lokene gik tankene att og fram og lyste til hun kjendte brændende svie. Langt om længe tok det til at gry av dag. Smaafuglene vaaknet og begyndte at titre. Der sang nu englerken. — — Klarveir idag ogsaa.

Endnu en stund blev hun liggende — det var saa velsignet godt at faa strække sig. Da hun hadde klædd sig, tok hun boken, sat længe og bladde. Endelig fandt hun det hun lette efter, og læste langsomt:

> *«Og det skede, naar giestebudsdagene vare tilende, da sendte Job hen, og helligede dem, og stod aarle op om morgenen, og ofrede brænd-offere efter alles deres tal; thi Job sagde: maaskee mine sønner have syndet, og bandet Gud i deres hierte; saaledes giorde Job alle de dage.»*

Hun lot guttene sove en god halvtime længer end vanlig, vækket Anna Marie og satte hende til at lage frokosten. Selv gik hun i fuldt arbeide da de andre kom ut. Men da var der stor iver paa hende med at bli færdig med stellet. Hun gav sig ikke tid til at skumme melk — hun maatte bort som snarest, sa hun til Store-Hans. Derpaa gik hun ind, vasket sig omhyggelig og byttet kjole.

Sørine blev ilde ved da Beret en stund senere traadte ind i stuen derborte og bad om at faa snakke et par ord med hende to-ene. — — Hvad stod paa idag? Beret saa rød og opposet ut i ansigtet, akkurat som hun netop kom fra et eller andet sprængarbeide. — — Hun fik se at finde sig en stol!

Nei, Beret skulde ikke sitte. «E skuld føll deg igaarkveld, og saa vart da kje nokka a da. No lyt du bi med meg.»

Hun var saa rar i maalet at Sørine ikke fandt noe at svare, og gik med hende.

Kommet ned i veien et stykke, stanset Beret:

«Da va bære da e vild sei deg, at e trur du faar sei ja.» Hun bøidde sig og rev op et langt græsstraa hun begyndte at stryke i haanden. «Men du ska far varsomt. — — Det kje alle som kan stell med han Tambur-Ola, da trur e ikkje!» la hun til usedvanlig mildt.

Sørine sanste ikke at hun graat. — — Dette var omframt vakkert sagt av ho Beret!

X.

I uken før konfirmationen tok presten hver konfirmant for sig enkeltvis; dette var, sa han til forældrene, for at gi de unge et godt raad med paa veien, akkurat som de skulde gaa ut i livet.

Først tykte folk dette var vakkert gjort, men siden blev der snak om det ogsaa; for somme av ungdommen tok det ikke lang tiden med, mens andre blev baade halve og hele timen inde i sakristiet. — — Rart ikke alle fik sin fulde andel av prestens «gode raad»? Han gjorde da vel aldrig forskjel paa folk? Saant var de ikke vant med her — Amerika var et frit country! Men saa var selve konfirmationen saa vakker og høitidelig, og

ungdommen saa flink, at snakket la sig. To blev overhørt paa engelsk, og det syntes mange var merkelig at høre paa.

Peder var tilsagt at møte kl. 9 torsdags morgen. Hele tiden hadde moren tidd med hvad hun visste, hadde gaat indesluttet og fortænkt, og set ind i og snudd paa mange ting. Onsdags kveld bad hun ham bli med bortpaa Indi-haugen. Peder saa paa hende og fulgte.

Beret satte sig paa bænken og sa stille, at hun hadde glemt hvor vakkert det var her. Peder stod taus et stykke borte og saa ut i kvelden.

Moren snakket til ham, hun var lavmælt og tung i maalet:

— Han skulde til presten i morgen. Og nu paa søndag skulde han tilmøtes med én som sat endda høiere. Da skulde han fram for Vorherre selv og gjenta sit daabsløfte. Forstod han hvad dette betydde, og kjendte han sig nu rede til den alvorsstunden? For der kom ingen saa alvorlig senere i livet, men heller ingen deiligere, det visste hun.

Peder hørte bare saa halvt paa hende. Ikveld stod dimma blaasvart øst paa prærien; kirketaarnet kunde han ikke se, for det var umalt. Kirken selv var bare en stor, hvit sten; naar han stirret rigtig haardt, blev den større — nu saa han næsten taarnet.

Han sa ikke noe, moren snakket igjen, mildt og sørgmodig:

— Der var ingen av hendes hun hadde baaret saa stor omsut for. Tidlig hadde han mistet farshanda. Kanske hadde hun baaret sig galt ad i mangt, endda hun aldrig hadde set andet end hans eget bedste.

Peder kjendte han maatte mande sig op mot denne sørgmodigheten. Hjulet paa vindmøllen tok

sig ut som en hvit krans paa blaa bund, — han maatte vise moren det.

— Stod han og tænkte paa saant naar hun snakket om dette! Alvoret hos hende blev dypere: Nu maatte han ikke bry sig om slikt, men komme og sætte sig saa hun fik snakke med ham.

Peder gik nærmere borttil, men blev staaende.

— Følte han sig helt beredt til at avlægge løftet?

— Aa, han som de andre. Peder droges ned i hendes alvor og kunde ikke for det.

— De andre fik ta sit ansvar paa sig. Nu skulde han for første gang delta i den hellige nadver, æte Guds Søns legeme og drikke hans blod — han husket vel hvad der stod om dem som aat og drak uværdigen? Her gjorde moren en lang pause før hun fortsatte. Han hadde været borti mye i det sidste. Hvis han følte han ikke kunde avlægge løftet nu og delta i nadveren, fik de heller vente.

Moren reiste sig, og nu gjorde hun det hun ikke hadde gjort paa flere aar — hun la armen om halsen paa ham. Da merket hun, at han var høiere end hun — her stod en fuldvaksen kar!

Peder vendte ansigtet fra hende.

Moren snakket lavt, inderlig formanende, Peder kunde høre paa maalet, at nu var ikke graaten langt unna:

«Ke du fjasa med den naatta du va ute med jenta hans Doheny, da veit e ikkje — — da saa rart ut — Gud gje dokker ikkje ha nokka gale før dokker!» — Moren holdt op for at stanse graaten: «Da ska du vedd, Permand, at saa red, da ha e kje vøre sia den gaangjen han far din vart borte. — — Aller ha e drømt om, at nokken a menna skuld begynd aa apes med eirisen! — — E maatt snak aat deg før du gjek tel presten imaara. Bær du paa nokka, saa maa du bekjend da!»

Peder stod som han hadde været skvættet med blod.

Da moren atter snakket, var hun borte i noe andet, og nu vandt hun ikke helt stanse graaten:

«No er du vaksen — — E vel du ska sjaa deg føre. — — Skuld du bi seddanes fast derborte, da har kje du mor meir — før da staar e ikkje!»

Peder begyndte at gaa unna hende, stanset straks igjen — — hun hadde visst mer at si.

«Vel du no lov meg aa tenkje paa ke e ha sagt?» bad hun mildt og kom efter.

— — De gik nedover. Peder syntes veien ned til husene var endeløs lang.

Den næste morgen stod han i sakristiet til fastsat tid. Prestens ansigt var alvorlig idag, men det lyse, glade sat fremdeles i stemmen:

«Ja ja, min gode Peder,» begyndte han straks, «dig tror jeg ikke det er noen fare med. Du er den flinkeste konfirmant jeg nogensinde har forberedt. Dette fortæller jeg dig, fordi jeg vil du skal vite hvilke fortrinlige gaver Gud har git dig, og derfor takke ham av et fuldt hjerte naar du nu paa søndag træer frem for hans aasyn.»

Peder sank ned i stolen foran bordet.

Presten saa varmt paa ham og fortsatte:

«Jeg har snakket med dig om det før, og nu vil jeg gjenta det: du maa vie dit liv til Herrens tjeneste. Intet er skjønnere. Vil du den største rigdom, skal du gaa den veien. De gamle Isralitere satte sine mest begavede sønner tilside for Herren, og vidde dem til tjenesten fra barn av. Din fader har ikke kunnet gjøre det for dig — nu gjør jeg det i hans sted!» — Presten kom rundt bordet og la haanden paa hans hode.

Peder hadde lagt armene i kors paa bordet med hodet nedpaa, pludselig ristet hele legemet i strid, voldsom graat.

Presten maatte pudse næsen.

«Dette skal du ikke graate for, unge ven! Kaldet kan vel føles tungt, men intet er lifligere naar det først klarner av. Gid jeg saa sandt paa min konfirmationsdag hadde hat en sjælesørger som kunde gjort det samme for mig! — — Da hadde jeg været spart for mye synd og mange taarer. Gaa nu hjem og vær i det stille disse dagene!» — Presten klappet ham hjertelig.

Hjemme vilde baade søsteren og moren vite hvordan det hadde gaat ham hos presten, hvad han var blit overhørt i, og hvad presten hadde sagt.

Peder gav ingen forklaring, hverken den dagen eller senere, han holdt sig for sig selv og var svært faamælt; moren passet han sig for at bli alene med. Men hun hørte at han sat længe oppe hver nat; at han læste, var hun sikker paa, for det kunde hun høre hvergang han flyttet foten. Nat til søndag blev hun saa træt av at ligge og vente at hun døset av før han la sig. Da hun om morgenen kom op og vilde vække ham og ønske velsignelse til dagen, laa han vaken og fuldt paaklædd. Hun fik det indtryk at han slet ikke hadde sovet.

— Var han daarlig?

— Nei. Peder snudde ansigtet mot væggen.

— Sov han ikke om nættene?

Peder svarte ikke paa det. Moren gik ned igjen, lettere tilsinds, for nu holdt nok en høiere paa at arbeide med han Permand!

Storvakkert veir den dagen. Kirken blev altfor liten. Dette var den første konfirmationen presten holdt i St. Lukas; folk kom langveis fra for at høre ham, og besøke kjendinger som hadde konfirmanter. Selv fra Bethel sat her folk; de var kommet tidlig og hadde tat sæte bakerst i kirken saa de ikke skulde være iveien for noen som hørte til, — nei det vilde de ikke paa noe sæt og vis! Og

efterat kirken var fuld, og folk stod pakket indover gulvet, blev de sittende for ikke at volde forstyrrelse ved at gaa ut.

Overhøringen gik mest som en lek. Presten var saa likefrem, ansigtet lyste i den hjerteligste opmuntring, og saa kunde ikke ungdommen gjøre andet end svare for sig. Det forstod alle, at en slik konfirmant som den gutten til Beret Holm, det hadde neppe St. Lukas hat før. Men saa hadde hun da ogsaa ventet til han blev gammel nok. Bent fram usømmelig, syntes somme, at ha en vaksen kar staaende her blandt barna.

Men da Peder stod foran alteret, og presten kom til ham med spørsmaalene, hadde gutten mistet baade mund og mæle, det smaldt ikke i ham. Presten agtet ikke videre paa det, han gjorde bare den vanlige pausen efter hvert spørsmaal litt kortere; slikt hadde hændt ham før, og denne konfirmanten visste han han kunde stole paa. Folk som sat langt framme i kirken la merke til det, og syntes dette var rar adfærd baade av prest og konfirmant.

Moren sat i en av de fremste stolene og ventet paa netop dette øieblikket. Hun glædet sig til at faa høre Peders dype maal i svarene, det vilde gi hende den vissheten hun saa saart trængte — og nu kom der ikke en lyd fra ham. Det sortnet for øinene paa hende; hun kjendte hvordan kirken begyndte at duve som en baat i svær sjø.

Men saa fik hun andet at tænke paa: Da Peder reiste sig fra knæfaldet, vaklet han og maatte gripe i alterringen. Ansigtet var blekt og fortrukket. Ikke saa snart hadde han naadd stolen og sat sig før han sank sammen i uvet. Store-Hans skyndte sig ut efter vand til ham. Der blev adskillig uro. Presten maatte vente før han kunde fortsætte.

Det tok lang tid i kirken. Straks de var kommet hjem, gik Peder og la sig. Moren kom op og satte

sig paa sengekanten, snakket længe og inderlig til ham, men uten at faa andet svar end at der ingenting var i veien. Han var bare litt svimmel. Til kvelds stod han op, aat med de andre og hjalp siden med stellet ute. Straks de hadde gjort fra sig, gik han ovenpaa og la sig igjen.

Som altid naar guttene var ute om kvelden, blev Beret nu liggende og vente paa dem. Ole kom tidlig hjem ikveld. Med Store-Hans drygde det til straks over midnat. Klokken slog tolv en stund før han kom. Da døset hun av med engang, hun hadde mistet saa mye søvn i det sidste.

Men hun hadde ikke sovet længe før hun atter begyndte at stræve med at bli vaaken uten straks at faa det til. En stor fugl fløi att og fram over hodet paa hende og slog med vingene; hun kunde ikke se den, hørte bare slagene; dette syntes hun var saa rart at hun vaaknet av det. Og da blev hun var steg i trappen. En kom listende, og fór saa stille at hun maatte anstrænge sig for at opfange lyden.

— Dette e no han Permand, da kan e hør paa fotlaget.

Hun hørte han stanset litt ute i kjøkkenet før han skyndte sig ut. Beret reiste sig fort, kastet paa sig en kjole og gik ut paa porchen. Stod der og lyttet og saa. Maanelyset blændet med sin styrke. Det maatte være langt paa nat. — — Der kom et par lyd nede fra stalden. Gutten holdt nu vel aldrig paa der? Hun sprang nedover tunet, stanset foran stalddøren og saa ind i mørket. Noen var derinde. Der kom Peder fram i døren med en hest han hadde lagt bissel paa. Han var fuldt paaklædd, i arbeidsklær — det saa hun først — og holdt en pakke under armen. Der fik maanelyset fat i ansigtet hans, og det forekom hende det blekeste hun hadde set paa noe menneske.

«Permand!» ropte hun haardt.

Gutten blev staaende en stund. Saa mumlet han noe hun ikke kunde høre, og leide hesten tilbake igjen.

Moren sprang efter ham op i spiltauget, grep ham i armen og rystet ham:

«Kan du sei meg ke du har før deg?»

Peder skjøv hende unna sig, saa haardt at hun holdt paa at falde:

«E skuld bære ut og ri lite grand!» sa han hæst, gik forbi hende og ut.

SANGEN OM SULAMIT

I.

Alskens liv og røre nu om dagen. Hændte ikke det ene, kunde en være sikker paa etkvart andet. Det store under skedde, at Herren bøide hjertene sammen som vandbække, tre kirkesamfund kom sammen, og saa blev *Den Forenede Kirke* stiftet. De fleste som kom med i det nydannede samfund, var enige om, at dette var det største som var hændt blandt norskene i Amerika: avisene skrev om det; prester nævnte det i prækenen; fromme sind takket Herren inderlig for den velsignelse han hadde latt flyte over sit folk.

St. Lukas og Bethel hørte nu til samme samfund, men stod fremdeles adskilte. Pastor Gabrielsen gned sig i hændene, og storsmilte naar han snakket med folk. Der saa de nu hvordan det gik naar folk rigtig vilde det gode! Det blev nok ikke længe før baade Hauges og Synoden sluttet sig til broderkjeden, et slikt Herrens veir kunde ingen motstaa — de skulde bare se. Vent nu til Samfundet gik over til engelsk og blev en fuldt ut amerikansk kirke. — — — Giv nu bare folket borte i Bethel tid til at tænke sig om, saa tror jeg nok vi skal faa opleve den glæde at faa se det gode seire her ogsaa!

Store politiske begivenheter kom samtidig. Det aaret Peder fik prestehanda paa sig, blev Syd Dakota, Nord Dakota, Montana og Washington indlemmet i unionen; aaret derefter Wyoming og Idaho. Nu laa 6 nytømrede stater og fløt vesti

solen. Men større opstuds voldte ikke delingen av Territoriet. At dette maatte ske, hadde længe været avgjort; folk hadde snakket sig træt om den sak, nu var her andet at tænke paa.

Vestenifra spurtes store tidender. Landet i Montana skulde ligge meget penere end her, og var saa frugtbart at saasnart kveita fik lugten av jora tok den til at gro i sækkene; rent spøkelig at se paa. Ingen vinter at snakke om derute, og ikke lignament til cyklon om sommeren! Washington laa like bakom. Likte en sig ikke i Montana, kunde han fare dit, for der var det nu akkurat som i Norge — hav og fjeld, fisk og alting, ja og saa *frugt*, gut, en skulde aldrig hørt maken til land! Og her gik begge Dakotaene saa fulde av gamle stabeiser som intet vilde og endnu mindre skjønte, at en ikke kunde faa snu paa sig — fan maatte gaa her og slite! Der var flere, ungt folk for det meste, som la kosen mot soleglad. Det hændte ogsaa, at en og anden gammelkaren som gik og kaldsaug paa pipa, og var uglad fordi gikten aldrig vilde la ham ifred trods al linimenten han baade smurte paa og tok ind, begyndte at veire i luften. Og saa blev han gaaende og stirre vestover til han saa merkelige syner — især naar solen kveldet stort og drømmende; bedst det var, hadde kallen tinget sig følge — her var da ikke noe for en fattig dækel at gi sig til efter!

Det manglet ikke paa nyt at prate om der nabo traf nabo. I Spring Creek Settlement fik folk pludselig et anfald av giftesjuka. Vaaren efterat Syd Dakota blev stat, kom en søster til Mrs. Sam Solum utover fra Minnesota for at se paa herligheten. Hun het Randi, og var en letlivet, trøisom jente, som likte at holde sig der folk lo, for da kunde hun le med. Paa en *sociable* borte i Tallaksa-

skolehuset traf Ole Holm til at kjøpe basketen hendes. Dette var begyndelsen til galskapen. Før sommeren var langt leden, fór Ole og Randi til presten og giftet sig.

De hadde ingen uten vidnene med sig, og gjorde ikke bryllup. Derfor syntes ungkarene i nabolaget at de var blit snytt for moro som med rette tilkom dem; om natten samlet de sig rundt brudehuset og holdt slikt syndeleven med vaskebaljer og kjevler at brudgommen maatte ut og gi dem penger til en kagge øl; da blev der saapas ro at han kunde gaa og lægge sig.

Folk undret sig paa hvordan Beret Holm tok denne støiten, dette her gik vel fort; snakket blev mer høimælt ved det, at Ole blev boende hos svogeren. Det skulde være Randis skyld. Allerede dagen efter bryllupet hadde hun været paa besøk hos svigermoren, og hadde set sig om med det samme. Hun syntes det var stilt derborte, og fik ikke akkurat den mottagelsen en datter kunde ha ret til at vente sig. Og ikke sønnen heller; Beret Holm hadde knapt sagt 10 ord til dem. Men at svigermoren ikke saapas som ønsket dem tillykke, det syntes Randi var bent ut en skam. Paa hjemveien sat hun og graat og bedyrte sig paa, at dit kom hun aldrig mer. Ole smaalo og la armen omkring hende. Hun kjendte ikke moren, aanei! Dette kom bare for braat paa for ho mor, hun blev nok all right naar hun bare hadde faat tid til at tænke sig om! — — De trængte ikke bry sig om saant nu. — — Saalænge han hadde hende, skulde han gjerne bo i en torvgamme! Ellers skapte han sig gladere end han var.

Ole blev boende hos Sam. De kjøpte sig en træskerig og laa ute paa træsking hele den høsten.

b a s k e t: kurv. B a s k e t s o c i a b l e: kurvfest.

Men den næste vaaren rigget de sig op hver sin teltvogn, tok fuldt lass, bad kjærringene klyve op, og strøk vestover.

Julen efterat guttene fór, holdt Sørine og Tambur-Ola bryllup. Det gik for sig i al stilhet. Bare de nærmeste naboer var indbudt. Beret Holm kom og hjalp med middagen, men gik tidlig hjem, hun hadde været kleinvoren hele aaret, skjønt ikke værre end at hun gik i fuldt arbeide. I bryllupsgave gav hun Sørine et aaklæ hun selv hadde strikket; det var et stasklæ som det hadde tat hende over to aar at virke. Sørine tok mot gaven og kom sig knapt til at takke. Hun hadde begyndt et lignende arbeide samtidig med Beret; i førstningen hadde de kapstrikket, men saa hadde hun maattet la sit ligge fordi hun ikke vandt sitte oppe om kveldene. Det var ikke halvfærdig endnu, og her kom nu Beret og gav hende sit. Hadde hun ikke kjendt Beret bedre, maatte hun tro, at dette gjorde hun for at ydmyge hende.

I mai vaaren efter dette brylluppet stod det 3dje; da blev det gifting av med Store-Hans og Sofie. Folk som holdt greie paa slike ting, regnet ut, at dette kom temmelig uventet paa, og merket sig tiden. Han Hans kunde nu gjerne ventet til de fik vaaronna unda-gjort, — en turet ikke bryllup i mai maaned uten at det nøitet paa!

Brylluppet holdtes hos Sørine. Der var mange folk men liten lystighet. Prøvde en, fik han det ikke til, og saa lo en anden brydd. Dette var det første brylluppet i nabolaget hvor gjestene ikke blev budt saapas drikkendes som et eneste glas øl. Brudgommen vilde ha det saan, sa de. Tønset'n blev saa storfornærmet at han gik bent hjem og la sig. Slike pinlus hadde han aldrig trodd sønnene hans Per Hansa kunde bli — naaja værmødrene som kunde skikkelig folkeskik, var ikke det grand

likere! Efter at ha ligget til bortimot kvelden stod han op og gik tilbake til bryllupsgaarden; han kom paa han hadde en flaske staaende som Kjersti ikke visste noe om — den tok han med sig.

Sommeren over bodde de nygifte hos Beret, men straks efter harvesten flyttet de ind borte hos Sam, hvor husene nu stod tomme. Tidlig paa vaarparten hadde Store-Hans og Sam været meget sammen. Sam hadde tilbudt ham farmen akkurat som den stod med hus og redskap og krøttur, mot at Hans skulde drive den i 3 aar som om den var hans egen; alt han fik av den, skulde han ha, men svare skatten og holde alt ved like; kom ikke Sam tilbake før de 3 aarene var omme, skulde Hans ha første retten til at kjøpe — prisen blev 20 dollars pr. acre. Tilbudet var saa omframt godt at den andre endelig slog til. Før Sam reiste, fór de til byen og fik opsat kontrakt om alting.

Om denne handelen fik Beret ingenting vite før en stund efterat den var avgjort. En kald marsdag da Store-Hans drev borte i granaryet og renset saahvete, kom hun ind for at se om han fik den ren. Forrige sommer hadde der vist sig mer ugræs i hveten end vanlig, og det, trodde hun, kom av at guttene ikke hadde git sig tid med fanningen om vaaren; idag maatte hun se efter om møllen arbeidet slik den skulde. Store-Hans likte det ikke saa akkurat — hun kunde nu gjerne betrodd ham saapas! Han gik og satte sig paa bingen, og nu fortalte han hende om kontrakten mellem ham og Sam, langsomt og tungvindt som var hans vane naar han hadde etkvart alvorlig for sig. Beret hadde tat et av soldene ut av møllen, holdt det op mot lyset og saa paa det, satte det omhyggelig ind igjen; hun saa ikke paa ham, og sa ingenting.

Dette tar hun visst tungt, og det visste jeg før,

fanningen: norsk-amerikansk, rensning av sæd.

tænkte ham. Rart hun ikke kan skjønne, at en vaksen kar engang maa begynde for sig sjøl? Hadde hun git han Ole mer rum fra først av, hadde han neppe fundet paa dette sprættet ifjor, og nu farer han sin vei langt fankeren ivold! — — Forresten trøngte hun ikke bli støtt over dette her. Her hadde han avgjort storvigtige ting paa egen haand, og visste han hadde gjort en enestaaende handel — det var vel ikke noe at bli furten over! — Han reiste sig og slog hvete i møllen, men ventet med at sætte den igang.

Beret stod borte i døren og saa ut. Om en stund snakket hun:

— Tænkte han at gifte sig iaar?

— Han og Sofie hadde snakket om det ja.

— Hvad tid? Beret snakket fremdeles ut i luften.

— Det blev vel i mai engang, sa han og tok efter veiven.

— I mai!

— De hadde tænkt saa.

Beret var langt borte efter hvert spørsmaal:

— Hastet det saa gruelig?

— Aa, ikke akkurat det.

— Kunde de ikke vente til høsten?

— Nei. Store-Hans drog haardt.

Beret ventet til han hadde faat møllen tom, men da spurte hun — og nu var maalet tomt og klangløst:

— Tænkte de at flytte ind derborte straks?

— Det fik se tia an med det, sa Store-Hans langsomt, og var borte i bingen efter mer hvete. — — Han hadde bestemt sig til at hyre en kar isommer; i harvesten maatte de vel ha mer hjælp endda, men *det* greide sig nok. — — Hun skulde ikke tro han ikke mente at være med i arbeidet hjemme, fordi han hadde faat sig farm selv! —

Dette sidste var han ikke sikker paa hun hørte, for da han reiste sig fra bingen, var moren gaat.

Da Store-Hans flyttet, var der dem som visste at fortælle, at dette gjorde han fordi konen og værmoren ikke gik godt sammen.

Hvordan det nu end kunde ha sig med det, saa laa Sofie i barseng den første uken i november. Hun kom med en gut som i daaben fik navnet Henry Percival efter begge bedstefædrene. Det var i det barsølet Tønset'n lot falde den bemerkning, at det nu blev saa tæt med bryllup og barsøl her at hvis han og kjærringen skulde være med paa dem alle, kom de snart paa countyet. Kjære barn — hadde han ikke været saa hestedum at si fra sig embedet, kunde han nu tjent sig storrik paa at gifte folk! — — «Men da ska e no sei deg, Sørrina, at bi da glønt med deg, saa lyt du kald meg op — før da ska'n slettes ikkje ank paa!»

Beret var ved kirken den dagen, men kom ikke til barsølet. Ved bordet hjemme var hun usedvanlig pratsom og høirøstet, gik fra det ene til det andre, og lo indimellem, som om hun ikke taalte det blev stille i stuen. Peder og søsteren maatte se paa hende — hvad var nu galt igjen? Net som de reiste sig, spurte hun om det andre navnet han Hans hadde lagt paa gutten, hun hørte saa daarlig — kunde de si hende hvad det var? Anna Marie sa navnet for moren. Da blev hun høiere i maalet og snakket kringt. *Percival?* Var det det? Hvad skulde det bety? Det var nu ikke folkenavn? Hvem kunde det være efter?

«Kan du kje skjøn det ætte han far?» sa Peder fortørnet.

Dette maatte Beret le til:

«Ætte han far? E mein du snakka! Han bror din har no saapas vet at han ikkje gje seg tel aa

komme paa countyet: komme paa fattigkassen.

ha døde folk tel nar — da veit du no! Ke du mein han far vild ha sagt om saant? — — E kan kje begrip ke han Hans mein med aa lægg et saant navn paa en norsk glønt?»

Peder orket ikke svare hende og gik ut for at stelle hestene. Men til datteren vedblev moren at snakke om navnet. — — Var hun sikker paa hun hadde hørt rigtig? Ja, for da var det nu noe Sofie hadde fundet paa. Han Hans vilde aldrig git sig til at ape med navnet hans far, det trodde hun ikke.

Siden nævnte hun ikke navnet. Peder og søsteren fór ofte bortover til broren, men Beret blev hjemme. «Da kan va med meg tel en ain gaang. Einkvan lyt va heime. Dokker faar hels ifraa meg.» Naar de kom igjen, spurte hun utførlig om hvordan det stod til derborte, og mest efter barnet, men nævnte det aldrig ved navn.

II.

St. Lukas maatte erkjende, at de centene menigheten hadde skillinget sammen til hest og ny buggy for presten, ikke var bortkastede penger. Hadde hans forgjænger holdt sig stilfærdig ved teltet som hin patriark Jacob, saa fór pastor Gabrielsen stadig efter landeveien. Aldrig kunde kjærringene føle sig rigtig trygge for det storsmilende ansigtet uten akkurat søndags formiddag naar han stod paa stolen. Men saa var han da ikke stor paa det heller; en cake-bit og et glas melk til ham, et spand rømme eller en smørklat til at ta med sig hjem, og ansigtet lyste som klardag, naar han fór igjen.

Det var et dogme med pastor Gabrielsen, at skal en prest vinde folk for det gode, maa han ut paa gater og stræder, dele kaar med dem og la dem føle hjertelaget. Prækenen var bare en biting. Og

en merkelig naadegave hadde han faat til at tale med folk. Sa en ham imot og kom med fanteord, tok han det med stor ro. Profetene blev stenet — ingen sak nu at være Herrens tjener! Litt sol fik han lagt igjen efter sig selv hvor mørkt det end saa ut naar han kom.

Til Beret Holm saa han ofte indom naar han traf til at fare den veien. Aldrig kjørte han derfra uten at ha noe med sig i buggyen. Ingen visste saa godt som han for en rundhaandet kone Mrs. Holm var. Hendes kulde i førstningen la han ikke større merke til; han visste hvorfra den skrev sig og vogtet sig for at røre ved temaet igjen. Den saken rettet sig av sig selv med tiden — han kjendte ungdommen! Ærgerlig var det dog at se forstandige folk bære sig saa dumt ad; hadde norskene oprettet en kirke paa landets prog straks de kom, vilde arbeidet skutt en ganske anden vekst og kanske al denne ulyksalige splittelsen være avverget.

Hvordan de unge og de ældre skiltes sproglig, hadde han det beste eksempel paa her i huset. De to unge snakket bestandig engelsk til ham. Allikevel trodde han ikke der fandtes et klokere hode i menigheten end netop Beret Holm. Jo bedre han lærte hende at kjende, des gladere blev han i hendes forstand, for den var usedvanlig. Hun kunde si noen faa ord, de kom saa stille, og straks stod der et billede som kastet lys lang vei. Se nu bare paa hvordan hun hadde faat alt til her! Folk fortalte ham, at hun sat bedre i det end noen anden i menigheten. Og at ingen ydet saa meget som hun til Kirkens forskjellige gjøremaal, det skulde han vite.

Og hendes kjendskap til Guds ord var likefrem fænomenal. Han syntes bare det var rart, at ikke kristendommen gjorde hendes sind lettere, og han

prøvde da paa alle mulige maater at faa hende til at forstaa skjønheten og glæden under et sandt barnekaar. Hvergang han kom ind paa det emnet, blev Beret gjerne taus. Endda hun sa saa lite, fik han ofte det indtryk, at hun lyttet til ordene hans med overbærenhet, akkurat som til en der snakker om ting han slet ikke forstaar, og som det derfor er faafængt at si imot. Engang han sat her og snakket til hende om glæden i kristendommen, bemerket hun stille, som om hun tænkte høit for sig selv, at vilde en vite hvordan en vei var, skulde han spørre en som var godt kjendt paa den. — — Lammet maatte lægge sig paa knæ naar det skulde suge, det hadde hun set! Presten blev sittende og holde sig i skjegget en stund, og saa spurte han mildt, om hun ikke hadde set hvor lammet danset efterpaa. Aajo, svaret Beret i samme tonen han hadde spurt, det hadde hun set, men trodde han det var dansen eller melken som gjorde det sterkt? Dermed gik hun fra ham. Presten maatte undre sig paa, om hun drog hans kristendom i tvil.

Foruten at tale et opmuntrende ord til Beret Holm, og faa etkvart med sig hjem til alle mundene han hadde at fø — gagen han hadde, strakte slet ikke til — hadde pastor Gabrielsen en bestemt hensigt med sine besøk her: Aldrig før hadde kirken hat slik gylden anledning, nu gjaldt det at finde skikkede arbeidere til vingaarden, og her bodde den unge mand han hadde utkaaret til sin efterfølger i tjenesten; moren hadde god raad til at holde ham fram, saa med Guds hjælp skulde det lykkes.

Endda han saa alt saa soleklart, hadde det hændt gjentagne ganger det sidste aaret, at der hadde lagt sig skyer over hans lyse tro Efter konfirmationen kunde han ikke faa rigtig tak paa Peder; hvergang han saa indom, holdt gutten sig unna

ham; spiste han her, kom Peder enten ikke ind, eller han sat taus, skyndte sig med maten og gik straks ut; naar han skulde reise, var ikke gutten at se. I førstningen la han ikke større merke til det — de unge trængte tid til at klarne av. Men saa blev det sjeldnere at se Peder paa bibellæsningene; det sidste aaret hadde han sluttet at komme. En søndag hadde presten bedt Beret og begge de unge hjem til middag, men Peder kom ikke, han skulde et andet sted, sa moren. Det som gjorde presten mest urolig var dog dette, at folkesnakket nu og da hadde fat i gutten. Han tegnet til en uvøren kar baade i snak og adfærd; en hadde set ham paa en saloon; paa et øllag Tallaksa-guttene holdt, hadde han drukket mer end han hadde godt av, der hadde været stor krangel, som holdt paa at utarte til slagsmaal, og det skulde være Peder sin skyld.

Saa mye som pastor Gabrielsen færdedes ute, fik han høre det meste av det folk snakket om. Denne hændelsen tok han sig inderlig nær av og bestemte sig straks til at snakke baade med moren og Peder. Det endte med at han lot det være: Til moren orket han ikke nævne saken, for sæt nu at hun intet visste? Og Peder fandt han ikke da han kom.

Men snakket hadde nævnt gamle Tønset'n i forbindelse med historien, og saa kom presten paa, at fór han nu dit, fik han kanske hele sandheten; det gjorde han straks, og saa var det slet ikke saa galt. Peder kom næsten til at staa i heroisk belysning. — — Det hadde gaat saan til, berettet Tønset'n dramatisk, at en av disse flaakjæftede Tallaksa-guttene hadde git sig til at apes med Peder fordi han stod saa høit hos presten og selv skulde bli prest, og var det sandt som presten sa, at han kunde hele Bibelen utenad? Og saa hadde

Peder — ja, ser du, mestsom maattet forsvare trua si! — — Saan omtrent hadde det begyndt. For Peder han mente som sandt var, at han kunde bli hvad han vilde uten at spørre noen om lov; det ene ordet hadde tat det andre, men slagsmaal kunde han slet ikke kalde det, og slet ikke hadde der været noen fyldskap. Stygt av folk at si slikt! Du store verden, spurte Tønset'n inderlig, hvordan kunde det bli fyldskap av bare en liten ponykagge! — — Tønset'n glemte vistnok at fortælle, at der hadde været blandet dugelig med whisky i ølet, og eftersom presten ikke hadde hørt det moment nævnt, slog denne sig tilro med at det ikke var saa galt. Han pratet en stund kameratslig med Tønset'n om hvor stygge slike gilder var, og heri var den andre saa hjertens enig. Presten reiste hjem igjen, adskillig lettere tilsinds end da han kom.

Dette hændte ifjorhøst. Nu ivaar kom det som gav pastor Gabrielsen andet at tænke paa. Bethel menighet, uten at samraade sig hverken med ham eller nogen andre, gik hen og kaldte sig fra Hauges Synode en pur ung mand ved navn Michael Bakken, vakker at se paa, og saa vindende av væsen at folk likte ham bare han tok i haanden og hilste. Han var ugift, og hadde al den tid han trængte til at se sig om og besøke folk; han laa snart efter landeveien fuldt saa ihærdig som sin embedsbror.

Men pastor Bakken la sig især efter arbeidet blandt de unge. Rent utrolig hvad han fik til. Snart hadde han en ungdomsforening gaaende som holdt møte samtidig med Gabrielsens bibellæsninger. Programmene stelte de unge selv med: Noen sang, én læste op, andre kunde deklamationstykker fra skoledagene; presten holdt en kort tale om «Store mænd og merkelige begivenheter i Amerikas historie» — paa norsk. Efter

programmet var der bevertning og litt «Kristeligsindet lek», som det het i konstitutionen; om ikke længe hadde presten et sangkor gaaende som optraadte hver gang, og da først blev det rigtig gjævt — en skulde aldrig set paa maken for al den begavelse her laa gjemt blandt ungdommen!

Møtene blev straks populære. At det ikke bare var Bethels egen ungdom som likte dem, trængte ikke pastor Gabrielsen at faa besked om fra andre, for det saa han av den forsamling som sat og hørte paa ham; de ældre kom som før, blandt de unge tyndtes det. Træt og motløs kom han hjem fra møtene, og saa ikke hvordan han skulde gripe ondet an.

Ikke saa at han ikke fik besked! Her om dagen betrodde en bekymret kone ham, at nu holdt rigtig synda paa at ta overhanda! Den gutten til Mrs. Holm det skulde bli prest av, han sang nu i koret borte i Bethel. Men det var neppe bare religionen som drev ham, det trodde hun ikke, — det var vel hellere ho Miriam hans Nils Nilsen! Presten hadde kanske ikke hørt, at Peder fór og kjørte paa hende baade sent og tidlig? Kom an paa hossen det kom til at fyke av — pastor Bakken holdt selv paa at fri til ho Miriam, — presten hadde kanske ikke hørt det heller?

Konen saa saa trist ut at pastor Gabrielsen maatte trøste hende: Det var livets gang med de unge, og en datter til Nils Nilsen magtet nok Vorherre at lage prestekone av, han hadde gjort vanskeligere ting end det! Konen syntes dette var letsindig snakket av ham som skulde være hyrde.

Men glæden over denne tidende stod langtfra i forhold til Gabrielsens smil. For al den del maatte ikke kvinder komme ind i guttens sind paa denne farlige tid! Han saa nu klart hvor dumt han hadde baaret sig ad som ikke hadde overtalt Mrs.

Holm til at sende Peder paa skolen ifjorhøst. Allerede den næste eftermiddag fór presten bortover.

Han traf Beret alene i brøndhuset, hvor hun holdt paa at skumme fløte, hilste og gik bent paa hende med erendet: Hvordan hadde hun tænkt at gjøre det med Peder til høsten? Nu maatte det bli noe av, han vilde skrive til skolen straks og be om at faa Peder optat — hvad sa hun til det?

Først sa Beret ingenting. Der stod et tomt gallon-spand paa en hylde, det fyldte hun med fersk fløte og rakte ham, — dette fik han ta med sig hjem.

Presten takket smilende for gaven. Men det var ikke for det han var kommet idag! Hadde hun snakket alvorlig med Peder om skolen?

— Nei, hun kunde ikke akkurat si det.

— Trodde hun ikke det var hendes pligt? spurte han mildt. Gutten var nu i den alder, at det ikke var uten fare at ha ham gaaende hjemme blandt jevnaldrende.

— Var det mindre farlig ute?

— Ja ubetinget! Presten blev ivrig. Ingen tvil om det. Det var merkelig hvilken indflydelse kristeligsindede lærere hadde paa unge sind, det var netop den paavirkning Peder nu trængte for ret at modnes til Guds kald!

Beret satte sig paa kanten av vandkummen. Ansigtet saa slitent og træt ut; presten merket hun hadde blit ældre de par sidste aarene; han kjendte straks trang til at si hende noe godt, men fandt ikke ordene — det samme hadde hændt ham før naar hun saa paa ham.

— Det gjorde vel ikke stor forskjel hvad hun vilde, sa hun. Tonen var ikke fri for bitterhet. — — Da hun fortsatte, saa hun presten bent i øinene:

— Var det Vorherres vilje, at han Peder skulde bli prest, blev det vel en raad. Hun hadde lagt

merke til, at selv om egget var tæt, fandt ungen veien ut naar tia kom. Han var vaksen og fik gjøre som han vilde.

Beret tidde og la folder i forklæet. Presten skjønte hun hadde mer paa hjertet. Det kom saasnart hun hadde strøket foldene ut igjen:

— Det stod i bladet, saa hun, at samfundene nu begyndte at oprette gamlehjem. Det gik vel an der òg for et gammelt kræk, skjønt — et stort fjøs fuldt av bare utlevde kuer kunde der ikke bli hverken stor *glæde* eller større *skjønhet* ved! Beret la sterkt eftertryk paa disse to ordene han saa ofte hadde brukt til hende. — — Hun syntes forresten dette var en rar maate at øve barmhjertighet paa. Naar de gamle ikke orket mer og bare laa iveien, gjaldt det om at faa dem ind paa en anstalt. Rive dem bort fra alt de hadde stelt med al sin dag og faat kjært. Gav man da noen center om aaret, saa hadde man øvd barmhjertighet! Tru det var det Jesus mente med at være barmhjertig? — Beret tidde, saa ned og begyndte med foldene igjen.

Presten talte længe og mildt til hende om at det ikke var slik han hadde ment det, — hun behøvde ikke at sælge farmen fordi han Peder reiste paa skolen; han Hans kunde flytte hit, og end den andre sønnen ute i Montana? — — Og saa skulde de huske Jesu fortælling om Kongesønnens Bryllup, tilføide han alvorlig.

Beret reiste sig fort, satte sammen noen spand og skulde gaa ut. I døren vendte hun sig ophidset mot ham.

«Stundom førekjæm da meg, at dokker presta tulla med mangt dokker ikkje førstaar dokker stort paa. — — Var dokker rekti glad i mennesjan, fór dokker neppe saan aat!» — — Hun saa ut og taug. Stod længe slik. Da hun atter snakket, var hun roligere:

«Du kan no gang ind og vent; han Per kjæm snart heim, saa faar du snak med'n.»

Dermed forlot hun ham.

Presten stod konfus og saa efter hende, strøk skjegget op og tok munden fuld. — — Her ræsonerte Mrs. Holm om ting hun ikke forstod! Han maatte ta sig bedre av hende, retlede, undervise, for hun tok feil, — hun var for sterkt bundet i det gamle og i alt sit; derfor tve-syntes tingene for hende. Somme av disse gamle norskene blev det stundom vanskelig med. — — Hvad betydde nu denne farmen mot at faa gutten fram til prest? Saa lite skjønte hun Guds vilje trods sit store skarpsind!

Peder laa i arbeidet som en kar. Beret og Anna Marie hadde gjort fra sig melkingen og alt det andre stellet saa nær som hestene; solen laget sig til at smyge under prærien ute i vest; dimma leiret sig umerkelig omkring gaarden.

Peder nynnet en tone da han kom, han red en av hestene og leide den andre efter sig; at her var fremmen, blev han ikke var før han fik øie paa buggyen borte ved maskinhuset — da stanset han med nynningen, skjøv straahatten længer framover saa bremmen dækket bedre for ansigtet.

Presten kom bortover tunet og hilste overstrømmende venlig, spurte om han drev med cornet, og om han ikke trængte hyrekar?

Peder var kort i svarene, tonen venlig, men undvikende som om han vilde forhindre, at der blev formange spørsmaal. Han gav sig straks av med hestene, vandet dem, satte dem ind, og sælte av. Hele tiden fulgte presten med ham. Da Peder endelig var færdig og stod ute i gangen, sa presten og la al sin gode hjertelighet i:

«I kveld er jeg her for at tale med dig om alvorlige ting.»

«All right.» Peder saa ikke paa ham og ventet.

«Det faar være til vi har spist, din mor har indbudt mig tilkvelds.»

— Han skulde bort ikveld, sa Peder og stod.

«Holder du dig meget borte om kveldene?» Presten kom et par skridt nærmer.

Til dette smilte gutten brydd.

«Jo, det er det, ser du, at nu vil jeg skrive til skolen for dig og be om at faa dig optat; ihøst bør du begynde.» Venligheten i prestens stemme lød inderlig.

«Hasta da saa?» Peder glemte sig og snakket norsk.

«Det gjør det sikkert!» — presten fortsatte paa engelsk — «det er det ikke tvil om. Jo længere du gaar hjemme, desto uklarere blir det for dig, det skjønner jeg godt; for du bindes baade av dette og hint, tilsidst synes du det er umulig at komme løs — «naar du lægger din haand paa plogen, skal du ikke se dig tilbake,» det var Jesus selv som sa de ordene, og han visste nok hvad han snakket om.»

Peder gik fra presten, han kom paa at han maatte paa høiloftet og ha ned høi til hestene, og da det var gjort, skulde de ha havre; han arbeidet raskt, og det tok ikke lang tiden; da han var færdig, stod presten fremdeles nede i gangen og ventet.

«Det bedst vi gaar,» sa Peder, «ho mor venter med maten.»

«La den vente saalænge,» svarte presten, «ikveld maa jeg faa snakke med dig om dette, det er mig en hjertesak, skal du vite. — — Jeg tror jeg forstaar hvordan du har det; andre ting holder paa

at komme iveien, du synes ikke du føler kald, og det kommer av at du ikke forstaar hvor stort det er at være prest. Du skal tænke paa hvor herlig det er at gaa omkring og lære menneskene at være gode, og gode maa de bli, fordi godhet er Guds sandeste væsen. Husker du ikke hvor ofte vi to snakket om Guds væsen? Det var glæde for mig, ser du, — du forstod alt saa godt. Jeg vet du er kaldt til at bli prest!» Presten blev varm av veltalenhet om det gode, og om menneskene, og hvor vigtig det var, at de lærte Guds godhet at kjende. — — — «Ta nu bare din egen mor, kunde hun bedre forstaa hans godhet, vilde omsorgen for dette liv ikke hvile fuldt saa tungt paa hende.»

Peder hadde tat halmhatten av sig, stod og slog den mot bukselaaret:

«E maa vesst skynd meg,» sa han stille, «no maa vi gang ind!» Han snakket norsk igjen, og det forbauset presten.

«Ja saa skriver jeg altsaa til skolen, jeg er godt kjendt med bestyreren; jeg kan forsikre dig, at du kommer til at like ham!»

«Vi faar sjaa tia an. E kan kje førlat ho mor no!» Peder gik forbi presten og skyndte sig ut. Ute paa tunet ventet han til den andre kom efter.

Presten tok op samtalen igjen, nu mer alvorlig:

«Jeg har talt længe med din mor om dette, hun sa jeg fik tale med dig.»

Peder gik, presten holdt skridt med ham:

«Jeg kan ikke forstaa hun har noe imot at du blir prest, ja — det er jeg nu forresten sikker paa, og nu vil jeg gaa til din bror og be ham flytte hjem saasnart du reiser.»

«Det trur e ikkje du ska!» sa Peder lavmælt.

«Hvorfor ikke? Han er nærmest til det, du faar begynde paa den gjerning hvortil Gud har kaldt dig, din bror tar farmen her og ser efter mor paa

hendes gamle dage, — saan tjener vi det gode til begge kanter!» forsikret presten lyst.

«E sei ke e ha sagt: Det der ska kje du læg deg borti!» svarte Peder haardt og gik saa fort at presten ikke kunde følge ham.

Beret stod ute paa porchen og ventet paa dem, de maatte komme ind straks, maten holdt paa at bli kold.

Peder bad dem ikke vente paa ham, gik straks ovenpaa, vasket sig, og blev længe; han hadde helgeklær paa da han kom ned.

Moren saa op:

«Ska du ut ikveld?»

«Ja.» Peder satte sig og forsynte sig av maten.

Det blev tausere rundt bordet. Peder hørte det, og begyndte at snakke langsomt med presten om hverdagslige ting, og spurte hvad folk drev med utover prærien.

Og det gav presten oplysning om. — — «Mangt og meget gik for sig nu; hans embedsbror, pastor Bakken, satte folk i virksomhet, hørtes det ut til.» Presten fingret med kniven og smaalo. Pludselig saa han bent paa Peder og sa spøkefuldt:

«Jeg hører du er begyndt at synge i koret derborte; det kan jeg ikke si jeg liker, jeg synes jeg har første retten til dig. Ja jeg mener ikke du gjør noe galt i og for sig, folket her maa engang begynde at arbeide sig sammen — det faar bli din opgave naar du blir prest. Og naar du nu er blitt student, kommer du hjem i sommerferien og holder skole — og saa tar du dig av sangen her; slikt lærte ikke jeg paa skolen, det kom vel mest av at jeg slap for sent til.»

Peders solbrændte hud blev merkbart mørkere av blodbølgen som skyllet att og fram.

«Det blir neppe *her!*» sa han, dypt og tindrende, men dristet sig ikke til at se paa presten.

«Ja men kan du tænke dig noe mer passende?» fortsatte presten trohjertig. «Jeg har latt mig fortælle, at din far var en av foregangsmændene da grundvolden til det jordiske rike herute blev lagt; sæt at hans søn blev en aandens pioner, og med Guds hjælp bygde riket rigtig vakkert? Det store kjærlighetens samfund paa jord — for det er hvad Guds kirke er — har aldrig set saa store muligheter, derfor gjælder det saa meget at finde passende mænd — det tror jeg ogsaa skal lykkes!» Presten formelig straalte av glad tro.

Beret saa paa presten. Sa han dette paa spøk, eller hadde han ikke bedre vet? Et rart smil sat i trækkene hendes, hun skulde til at si noe, og saa blev det intet av.

Uten et ord reiste Peder sig fra bordet og laget sig til at gaa.

Presten ogsaa, kom og tok ham i haanden:

«Jeg agter ikke at slippe dig! Jeg ogsaa stod engang imot. Der er intet jeg har angret saa saart, og nu vil jeg spare dig for den samme sorg!» Han rystet haanden hjertelig og slap den ikke.

«Det høres saa ut!» sa Peder, og nu lo han.

«Næste søndag efter kirken,» fortsatte presten, «skal dere kjøre indom til os, min hustru bad mig hilse med det, og da maa du ikke gjøre som sidst, ellers kommer jeg efter dig!» Presten lo hjertelig; endelig slap han haanden og lot Peder gaa.

III.

Peder hadde en hoppe de kaldte Dolly, et vakkert dyr han holdt meget av, og hadde kjælt med like siden den kom til; de var saa gode venner at bare den hørte han plystret, kom den til ham, la hodet paa skulderen og bad om at bli kjælt med. Nu ivaar hadde han tæmt den, men hverken

moren eller søsteren turde kjøre den endnu fordi den var saa høilivet og let paa foten.

Ikveld var han snar med at kaste sælene paa. Mens han spændte for, holdt han øie med huset — nu vilde han ikke bli borthæftet mer! Han gav sig dog tid til at folde buggytoppen helt ned; det var saa artig at kjende vinden suse mot ansigtet naar han kjørte fort, for det virket som et bad — og ikveld trængte han det.

Peder hev sig ind og kjørte. I sindet skvulpet mye rart, — uro og uklare tanker og lyse, jagende følelser. En vogn skranglet foran ham framme i veien; larmen forstyrret ham, han snertet til hesten og fauk forbi. — — No, no, Dolly, ta det bare med ro, hun er neppe reist fra os, det tror jeg ikke. — — Hesten sagtnet farten, Peder strakte sig. — — Rart han aldrig kunde faa være ifred? Hvad vilde de med ham? Han «en pioner paa aandens omraade!» Peder sat og lo med sig selv: du skal bare se der blir folk av mig òg! For at faa ro til at tænke bedre tvang han hesten til at gaa. — — Folk saa ikke længere end næsen var lang. Ikke Gabrielsen heller. — Han var næsten den dummeste! Hvad skjønte vel han av alt det som laa her og drømte, og bad om at bli vækket til liv, han en mand med 11 unger og rødt skjegg! Peder lo i overmot. Dette presten tullet med om Gud, rimet forresten slet ikke; han skulde paata sig at sætte ham steinende fast, — hadde han ikke gjort det kanske? — — «At lære menneskene at bli gode», det smakte søtt og ekkelt av det. Hvad betydde det egentlig? Faa folk til at sitte pent hjemme og knæppe hændene? Staa der aar ut og aar ind al sin dag og snakke til folk om ting han ikke selv forstod, var det noe karsstykke? — — — Sæt nu alle mandfolk blev slik som Gabrielsen? Blev det da moro at være til? — — Nu skal du rigtig skynde

dig litegrand, du jenta mi! Peder plistret til hesten, som straks la sig i. Farten lekte med motet: Nei han skulde gi sig sig til at snu opned paa hele prærien! Ta folk i nakken og tvinge dem til at *synge,* — det kunde han ha lyst til at prøve! For Gud var kraft — — nja — og saa dette *andre!* — — Peder sank bort i drøm. — -- Saa, de snakket om ham? De hadde været hos presten? Og nu skulde Gabrielsen ha ham paa skolen og gjøre ham til prest for at redde ham? Faar nu se paa det da! «Frit folk i et frit country,» sa Tønset'n!

Peder vaaknet ved at hesten gik og dultet, han snertet den med svepen, og nu gik det saa fort, at han maatte passe den. Det sterke liv han kjendte suse avsted med sig gjennem mørket, fyldte ham med styrke og gjorde motet dristigere.

En stund efter holdt han foran døren til Nils Nilsen, sprang op paa trappen med tømmene i haanden og banket paa. En halvvoksen gut aapnet og stod i lysningen; straks gutten saa hvem det var, kom han ut og lukket efter sig.

«Er Miriam reist?»

«Nei.»

«Du Gabriel, gaa ind og hils ifra mig, saa skal du faa være med mig at treske naar jeg faar mig maskine!»

«Skal du kjøpe?»

«Kanhænde. Skynd dig nu!» Peder klappet gutten paa skulderen, sprang op i buggyen igjen; borte paa tunet stanset han og ventet.

Om en liten stund kom Miriam ut, hilste lavt godkveld og steg ind.

Peder bredte teppet godt om knærne hendes, og vilde med det samme nytte anledningen til at klappe; Miriam skjøv haanden bort, Peder lo, og lot være.

«Du er sen ikveld,» sa Miriam.

«Aa ja,» Peder trak paa det, maalet hørtes tungt av kraft. «Jeg har mye at staa i, skal du vite!»

«Du skulde faa dig en hyrekar.»

«Skulde jeg det?» spurte han ertende, «da vilde jeg heller ha mig jente!» Han forsøkte at lægge armen rundt halsen hendes, der blev en kamp, han vilde ikke gi sig dennegang, og hun var sterk; hesten hørte uroen bak i mørket og blev urolig; hadde ikke Peder faat tak i tømmene og snakket godt med den, hadde den sprunget ut med dem.

Da Peder hadde faat hesten rolig igjen, fortsatte Miriam som intet var hændt:

«Da slap du arbeide saa haardt.»

«Pyt, arbeide!»

Hun merket det saare i tonen; hun vendte sig mot ham, la haanden paa armen, stemmen blødt og inderlig:

«Er du nu sint igjen!»

«Sint — hvem sa det?» Og for at overbevise hende om, at hun ikke kunde gjøre ham sint, la han likegyldig til: «Det er ingenting at drive en farm!»

«Hvad er det da som har forsinket dig?»

«Hvad det er?»

«Ja?» Miriam saa paa ham, Peder følte hvor sterkt hun vilde gjøre det godt igjen.

«Jeg skal bli *prest,* vil du endelig vite det!»

Hun svarte ikke straks, men om en liten stund:

«Saant skal du ikke spøke med,» og nu var hun alvorlig.

«Skal jeg graate kanske?»

Miriam taug.

«Nu er det du som er sint!»

«Naar du er saa uvøren!»

«Er det uvørent at bli prest?» Peder holdt paa at bli i godt lag.

«Du bisner bare, det er stygt — om slike ting!»

Der laa dypt alvor i Miriams ord. Peder kjendte hvor sterkt hun mislikte hvad han hadde sagt, og straks sat ærgrelsen vaaken hos ham.

«Nu skal jeg si dig noe,» sa han og gjorde sig likegyldig:

«Prestene er dumme!»

Dette lo Miriam til:

«Du mener Gabrielsen!»

«Slet ikke! Jeg snakker om presten deres!»

«Han er flink!» sa Miriam varmt.

«Høh, flink! Har han kanske været hos dig igjen?»

«Ja,» svarte hun sagte og dypt inde fra.

«Saa blir det vel snart prestefrue av dig?»

«Du er slem ikveld!»

«Slem? Vent til jeg faar banket ham op!»

«Er du ikke snild, lar jeg ham ta mig hjem ikveld.» Der var noe drømmende i hendes ord, mer alvor end gjøn.

«Værsegod!»

Peder slog paa hesten, og kjørte saa fort at Miriam maatte holde paa hatten.

Hos John Baardsen var øvelsen i fuld gang. Firstemmig sang og tonene fra et orgel fløt ut gjennem de aapne vinduer, nu og da korte pauser hvori pastor Bakkens retledende undervisning hørtes. Han var ivrig og høimælt; nu og da sang han strofen for at lære dem tempoet. En gruppe unge mænd stod borte paa tunet; somme hadde bragt søsteren hit, andre en anden sin søster.

Peder hjalp Miriam ut av buggyen. Hun stod et øieblik og ventet paa ham; ingen sa noe; han begyndte at spænde fra hesten.

«Faar jeg kjøre hjem med dig?» spurte hun lavt, som om det ikke faldt hende let at snakke.

«Hvis jeg ikke finder noen jeg liker bedre!» Peder hørte selv han ikke burde sagt dette; men nu

fik det være, — han agtet da ikke at gjøre krus for noen!

Miriam gik sin vei.

Oppe ved stuevæggen holdt John Baardsen og en av guttene paa at fryse ice-cream, og strævde saa svetten randt. Peder gik dit og gav sig iprat med John, om arbeide og aarvei, og hvad nyt der spurtes. John skulde sætte op vindmølle ihøst og nyttet anledningen til at snakke med Peder om deres. Peder tilbød sig at dra en stund. De pratet mye mens de arbeidet. Mrs. Baardsen kom ut og skulde høre om det ikke var færdig, og saa var det akkurat passe frosset — nu kunde de servere straks, for kaffen var færdig.

Inde stilnet det med sangen. Kaffe, cake, og ice cream blev baaret rundt. Koret holdt sig fremdeles i storstuen, presten ogsaa; han sat ved siden av Miriam, men snakket utvungent og muntert med alle.

De guttene som ikke sang, hadde leiret sig paa porchen. De fleste sat, et par stod, Peder lænte sig mot vinduskarmen, saa av og til ind i værelset; om en stund satte han sig. Han tok liten del i praten. Guttene akkorderte om fjerde juli festen næste uke, og ertet hverandre for jenten hver skulde ha med sig. Dette blev der stor munterhet av, for alle bedyrte sig paa at de ikke brydde sig om jenter, og allerminst hun som blev nævnt.

Da koret begyndte at øve igjen, spurte Tom Hove Peder om han ikke skulde være med at synge ikveld. — Nei, han var saa hæs, svarte Peder likegyldig. Dermed brøt ertingen løs paa nyt. Tom undret sig paa hvor den hæsheten skrev sig fra, hadde de hørt at presten holdt sig borte hos Nils Nilsen nu? Og presten hadde baade hest og buggy, nye fine greier. Det hadde været pent maaneskin i sommer! Ho Miriam, stakkar, ja ho var som

skapt til prestefrue, — ikke sagt hun vilde gaa her og vente til Peder kom saa langt! — — —

Peder blev ærgerlig over apet til Tom, men fik det dog til at le med de andre. «Du er forfærdelig dum, Tom, og det kan du vel ikke for selv, saa der er ikke noe at gjøre ved den ting!» — Han reiste sig og gik ned av porchen. — — Stod han længer nu, maatte han pryle Tom.

Og der kom John Baardsen ut og spurte efter Peder. Det var et par ting om vindmøllen. — — Vilde ikke Peder være med og se paa stedet han hadde tænkt at sætte den?

Det bar nedover tunet med dem, og John hadde mye at prate om. — — Trodde Peder det gik an her? — her hadde han altsaa bestemt sig til at sætte møllen? Han funderte paa om det ikke gik an at rigge sig op en indretning saa han fik møllen til at trække slipestenen? Hvad trodde Peder om det? En mølle som gik med vind, maatte kunne gjøre mangt? Han hadde ogsaa tænkt paa en sag, for det var et slit med veden, men han visste ikke hvor han skulde gjøre av al muggen, det kom til at se stygt ut. — — Kast den ind til grisene, raadde Peder, saa slap han at kjøre halm til dem. Dette var saa klokt et raad at John blev staaende og smaale — nei det hadde han aldrig tænkt paa.

John pratet og spurte, og heftet Peder bort. Øvelsen var over — der fór nu den første buggyen! Men gamle John viste ham en slik opmerksomhet at han ikke godt kunde gaa fra ham. — — Og nu spurte han Peder hvad han tykte om pastor Bakken? Ja var nu ikke det prest da? Herren hadde rigtig været god mot dem dennane gangen! Saa snild og gemenslig i alle maater, og saa glad i det *norske* — en skulde aldrig set slik ungdom! — — Oppe fra tunet lød høirøstet latter; der fór nu den

ene buggyen efter den andre. Men nu var John kommet ind paa et emne som for ham var utømmelig, og saa maatte han gjøre en sammenligning mellem pastor Bakken og pastor Isaksen, og det satte ham paa glid om den gangen han var kommet til pastor Isaksen for at melde sig ut av menigheten, og da først blev John begeistret. — Peder stod som paa gløder, men kunde ikke gaa fra ham midt i fortællingen.

Jentene var kommet ut paa porchen, og der stod de i en tæt klump med armene om hverandre. En buggy kjørte op, og straks var der én mindre i klyngen; saa kom den næste, og det gik likeens — det saa ut som druer blev plukket av en klase.

Tilsidst stod Miriam alene igjen og saa ut i mørket.

Ingen flere kom. Hvor blev det av ham? Hun tok om en stolpe som om hun trængte støtte.

Der randt en buggy ut av mørket og stanset foran porchen. Dette var presten. Han hadde ikke fundet verten da han gik ut for at spænde for og kom nu for at si skikkelig farvel. Han saa Miriam staa her og tok hende i haanden. Presten slap ikke straks. Vilde hun ikke gjøre ham den ære at la ham faa kjøre hende hjem? Hun behøvde slet ikke gaa, — han fór samme veien! Presten snakket fort og lavt, der var noe indtrængende bedende i tonen.

Miriam saa sig om, sa ikke et ord, og saa fulgte hun med ham.

Men et stykke nede paa veien kom en hest efter dem i voldsomt trav, en kar snakket haardt borte i mørket; buggyen vek til siden og suste forbi, bare saavidt de to kjøretøiene gik klar av hverandre — og forsvandt som en svart dott inde i mørket. Duren døde straks bort.

— Hvem kunde det være som kjørte saa uvørent? undret presten sig.

Miriam hadde gjemt sig saa godt hun kunde i det andre hjørnet av buggyen. Hun sa ikke noe.

IV.

Hver dag den uken gik Peder og pløide i cornet; han var i arbeidet straks efter 5 hver morgen, byttet hester midt i økten, og kvilte ikke længer til middags end høist nødvendig. Moren syntes han drev uvettig, hun slog paa hun vilde ta den andre plogen og hjælpe ham med pløiingen, men det vilde han ikke høre om. De hadde beklet om det en stund — hun kunde ikke forstaa det: her gik de to vaksne mennesker hjemme, hestene stod paa stalden og ingenting gjorde — — de trængte ikke tøie økta saa lang, hvorfor skulde han slite sig ihjel naar det ikke trængtes?

Peder avskar hende med, at han ikke saa kvindfolk i fila hos noen av naboene, og var de mer trøngt om her? Saa faa i ordene og for sig selv som han gik nu om dagen, var det ikke let at raa med ham; han sat taus ved maaltidene, sa intet hverken naar han kom eller gik. Oppe hos sig stelte han til langt paa nat før han la sig. — — Det maa være dette han Gabrielsen farer med, han gaar og grubliserer paa, tænkte moren.

Lørdagskveld sluttet ikke Peder arbeidet før det blev saa mørkt at han ikke kunde se rændene. Det hadde skyet op om eftermiddagen og truet med regn, men holdt sig til kvelden kom; da begyndte det at duske.

Hjemme hadde de ventet længe med maten. Moren kunde ikke forstaa hvad han tænkte paa som ikke sluttet, kunde ikke faa ro paa sig,

i fila: vulgært norsk-amerikansk, paa akeren.

gik ut for at se hvor det var blit av ham. Da hun kom, holdt han netop paa at spænde fra, var pratsom og hørtes i godt lag. Han trodde han skulde greie at gjøre cornet fra sig næste uke, sa han, — selv om han tok onsdag fri og reiste til fjerdejulifesten.

Er det det han har stræve saa haardt for, tænkte Beret — al otten randt av hende — da er han en omtænksom ungdom.

Ikveld gav han sig god tid med maten. Efterpaa blev han sittende og strække sig, og pratet med moren om at de burde hyre sig en kar naar det led paa; her var mye at gjøre, de trængte at faa mer nyland oplagt. Hos Joe Lunde holdt en flink nykommer til, han traf ham visst paa festen nu onsdag. Likte de ham, kunde de beholde ham til de var færdig med huskingen ihøst — han Hans hadde nok at gjøre selv. Peder snakket længe om dette; moren tænkte paa hvad han sa og la ikke imot.

Endelig reiste han sig, bad søsteren finde frem rent ombytte, tok det og et haandklæ og gik ut.

Det var blit belgmørkt ute; regnet faldt tættere, men stille og fint som før. Peder følte paa det idet han gik over tunet.

Det bar til fjøset med ham. Indenfor døren stod en fustage han i middagstiden hadde fyldt med vand; nu vrængte han av sig og lot sig gli nedi, stønnet og au-auet sig efter som vandet steg. Han sat der længe og plasket.

Da han kom op igjen, stod han paa dørstokken og gned med haandklædet til han var god og tør. En rar følelse av velvære rislet gjennem ham. Han strakte armen ut for at prøve regnet; det kjendtes varmt og bløtt som fin olje. Han trak lungene godt fulde og sprang ut. Han banket sig med flathaanden mens han sprang. Regnet føltes

varmere end vandet i fustaget, — vilde det nu bare falde litt tættere! Han kjek op; mørket hang som en mur; indunder drev noe tæt uldent det dryppet varmt fra.

Peder sprang ind og gned sig længe. Han fandt et tørt plagg han slængte over skuldrene, og satte sig paa en skammel framme i fjøsdøren. Ute faldt draapene med lette tep-tep. De som slap sig ned fra taket, var fuldere og slog i marken med grove plask.

Det var ikke frit for det kuldset av dette vaate derute. Peder trak paa sig klærne og satte sig til at lytte til regnet.

— — Blev det nu storregn i morgen, kunde de ikke reise. Saa slap han Gabrielsen! Han smaalo med sig selv: Han kunde vel ikke gjøre som den gangen ifjorsommer, og skylde paa at han var bedt til svigerinden? — — Det var vel ikke saa svært gale, eftersom hun hadde bedt ham se bortover saa ofte han hadde tid?

Peder blev ved at stirre ind i mørket og alt som tisket derute. — — Rart han aldrig kunde faa være ifred? De fik passe sig! Imorgen vilde han si bent ut til Gabrielsen, at *den* saken skulde han selv bestemme naar tia kom . . Hastet ikke med det, nei slet ikke hastet det! Gildt at farme forresten. Nu skulde han akkurat hyre den nykommeren og lægge op en braate med nyland, og saa gjøre et storvarp med flax til sommeren. Her skulde de faa se gutten sin som kunde farme! —

Peder blev sittende. Regnet dusket og smaapludret til ham. Tankene lekte inde i en sterk fremtid, underlig og hemmelighetsfuld. — Der stod sol og stor klardag over.

— — Norskene holdt paa at komme sig ind i politiken nu. Sandelig om det ikke var paa tia!

flax: lin.

Her hadde de gaat og somlet siden de kom, kjevlet om ret og vrang tru, og ingenting set utenom det. — — At tre samfund slog sig sammen, var det noe at skryte av? Og nu skulde vel det nye trætte videre med de andre? — — Hørtes saa ut! — — Denne Knute Nelson borte i Minnesota maatte være noe til kar. — — Naaja, det de andre greide, kunde vel han òg. Lincoln vokste op i en loghytte!

— — Prest? Nei tak! Prestene var aldrig det grand likere end andre folk. Hvad hadde prestene gjort andet end at faa folk til at trætte? Her laa nu to og kjørte kringom præriene, — blev det likere her for det? Hadde de endda visst hvad de fór efter!

Peder hørte ikke regnet mer. De sidste dages misstemning blev tæt og tung som mørket omkring ham. — — Der fór nu denne Bakken og drog sig akkurat som katten, og snakket norsk med gamlekarene bare for at staa sig godt med dem! — — Nja, det sprættet skulde ho Miriam ha igjen, vær du sikker! Ikke saa han kæra. — — Men at hun ikke hadde ventet, — for hun visste jo han kom. — — Hvorfor hadde hun ikke set efter ham? Hun maatte hørt ham og John snakke — de stod ikke længere unna? — — Snart fik vel Gabrielsen besked av kjærringene!

Peder hukret og sprang op. Det maatte blit kaldere i luften? Kanske tok han til at regne realt likevel? — —

Moren sat ved bordet og læste; hun saa op da han kom ind.

«Du bada lengje ikveld?»

«E ska tel presten imaara!»

Hun smilte til det:

«E mein da bi regn?»

kæra: vulgært norsk-amerikansk for at bry sig om.

«Da ska kje va meg imot!»

«Da ska du ikkje sei, han veld deg kje ainna end da saa godt e. No maa du læg deg straks, du trøng aa kvil deg!»

Peder svarte ikke paa det, men gik straks ovenpaa og tændte lampen.

I et skap hadde han mange bøker staaende. Efter konfirmationen var han begyndt at lægge sig efter bøker, sat ofte oppe og læste utover kvelden naar han ikke var for træt. I vinter et tak hadde han sprænglæst.

Peder saa i skapet og tok ut et vældig utyske av en bok, det var alle Shakespeares verker i ett bind. Dette verket hadde han anskaffet sig ifjorvinter, og straks git sig ikast med de stykkene han kjendte titlene paa. Og fordi han baade hadde set og hørt «Hamlet» nævnt oftest, begyndte han først med det. Han kom ikke langt før han gik fra det i skuffelse; stykket gik saa trægt, var fuldt av ord og uttryk han aldrig hadde set; stor uhygge stod op av de dunkle billedene, og en underlig sørgelig tone. Efterpaa prøvde han lystspillene; og da gik det bedre; inde i den drøie spøk sat latteren og ventet ham. — — Det kan hænde jeg ikke har git mig nok tid med det andre, tænkte han, gik tilbake og tok fat paa dramaene, og kom litt isenn med. Merkelige billeder dette! Folk kastet sig bort i kjærlighet, hatet og syndet, de drap og myrdet, sverdet sat løst i sliren, pøler av varmt blod fløt omkring. Op av billedene steg en saar tone — altid haabløs — en tone han syntes han drog kjendsel paa, men ikke klart kunde huske. I kveld tok han «Hamlet» for sig, bladet og læste alle enetalene, for dem hadde han merket. Han kunde de fleste utenad. Den kolde likesælheten som graaten dryppet rikt ifra, gjorde hans egen tyng-

sel lettere. Om en stund la han boken fra sig og tok den engelske bibelen som altid laa paa bordet; der var et stykke i det Gamle Testamente han maatte se paa ikveld. — — Det blev sent før han la sig. Ute regnet det fremdeles; han laa og lyttet til draapene mot taket til han sovnet. — — Kanske slap han Gabrielsen imorgen! — —

Dagen efter, bare dypblaa uendelighet og guld. Blankere kunde ikke himmel bli. I nordvest hang et par uldne filler igjen efter oppusningen inat.

Peder hadde netop sat ind hesten borte paa prestegaarden og stod i døren og saa ut. Moren og søsteren var gaat ind; et par mænd fra anneksmenigheten sat inde paa kontoret i embeds medfør.

— For en tosk jeg er som ikke blev hjemme, tænkte Peder. Hvad skal jeg her? Er jeg ikke min egen herre? Jeg kunde ha sagt bent nei og sluppet dette her!

Han saa en smaagut leke oppe ved vedskjulvæggen og gik opover dit.

— Hvad han het?

— Kenneth LeRoy Gabrielsen. — — Gutten, en fire-aaring, gulhaaret og lyslet som alt andet her paa gaarden, var sterkt optat med sit, men saa glad ut ved at faa noen at prate med. — — Her skulde Peder faa se alle hestene hans!

Langs væggen var vedskier opstillet paa skraa; mellem skiene stod sko av alle aldre og størrelser og fasonger, hver bundet efter en hyssing til en spiker i væggen; Peder talte skoene og fik 13 ialt.

— Storveies saa mange hester du har!

«Aa ja,» mente gutten glad, «jeg har mange!» Han hadde sat sig paa huk og lot muld rinde ned i skoene.

— Hvad gjorde han nu?
— Gav dem havre!
— Hadde hestene navn?
— Visst hadde de navn! Her skulde han bare høre; gutten reiste sig op og pekte med fingeren: «King», «Dan», «Prince», «Fox», «Jim», «Maggy», «Jumbo», «Dick», men flyttet fingeren fortere end han vandt at si navnene, kom i ugreie og maatte begynde forfra igjen. Længst til venstre stod den største skoen, brun av ælde, skjæv og utslitt i hælen. Peder hørte ikke navnet skikkelig, bøide sig over gutten og spurte lavt hvad den hesten het.

«Seier,» sa gutten og begyndte at gi den havre.

Peder tok haardt i akselen paa ham.

«Hvad sier du?»

«*Seier,*» gjentok gutten og saa op. «Papa kjender en mand som heter saan, det er norsk, han er storhesten vor, han er fæl paa havren — han er saa sterk at han kan trække hele huset!»

«Kalder du hesten Seier?»

«Ja da!» Pludselig sprang gutten op og hængte sig i haanden hans.

«Vær med mig, saa skal vi vande, det er saan moro, for da kan vi ri, Else har ikke tid idag!»

«Else? — Er det hun som har fundet paa navnet?» spurte Peder lavt og skottet til huset som stod like ved.

«Nei, papa, han kjender en mand — — Else liker det, hun sa vi skulde bruke det, synes du ikke det er vakkert?»

Peder fik ikke tid at tænke sig om, for i det samme gik kjøkkendøren op; hun de snakket om, kom ut paa trappen og saa efter dem. Straks gutten fik øie paa hende, bar det avsted med ham; han vilde trække Peder med, men syntes at denne gik for sent og fløi fra ham. Han hadde noe vig-

tig at betro hende: Denne fremmedkaren vilde ikke tro at storhesten deres hette Seier, kunde hun tænke!

Peder visste ikke hvor han skulde gjøre av sig.

Else stod vetskræmt og saa paa ham, slog hændene sammen — «Nu har jeg aldrig hørt paa maken!»

Hun steg ned og grep Peder i haanden, hele skikkelsen bad vakkert. Haanden kunde hun ikke slippe før hun hadde forklart hvordan alt hang sammen: Han maatte ikke være fornærmet, det var hendes skyld altsammen! Ikke andet end hester med han Kenneth, de hadde staat fast for navn, papa hadde sagt de fik kalde noen op, — noen de likte — — de hadde prøvd med flere navn og saa — ja saa! — — Else slap haanden, noen haarstraa hadde smøget sig ut og lagt sig paa øret, nu rettet hun sig op og saa paa Peder mens hun strøk dem tilbake. Hun gik klædd i en blaa kjole, som la ramme om alt det gyldne. — — Navnet var saa vakkert, tilstod hun med uforstilt beundring, — han var vel ikke lei paa dem? Det *var* hendes skyld! —

Peder syntes han kjendte en varm, bløt haand stryke ham. — — Nei naar det var saan! Bare bra de fandt et navn som gik an, — var hun ogsaa glad i hester?

Det var hun, forsikret hun; naar hun blev rik, skulde hun kjøpe sig den fineste hest, og bare kjøre, kjøre!

«Hvorhen?» vilde Peder vite.

«Til verdens *ende*!»

«Da kan du faa kjøre med mig!» forsikret Peder inderlig; «for dit skal jeg ogsaa!» Og der stod de og lo indi øinene paa hverandre.

Middagen gik lettere end Peder hadde tænkt.

Barna spiste i kjøkkenet, de voksne inde. De to fremmede fik ikke reise før de hadde faat middag, de hadde saa meget at snakke med presten om at Peder fik være ifred.

Else vartet op baade i stuen og kjøkkenet. Peder fulgte hende med øinene og tænkte paa mange ting.

Efter middagen drev han ute paa gaarden alene; Kenneth LeRoy maatte ha sig en middagslur før han fik lov at gaa ut til hestene. Peder funderte paa om ikke moren snart var færdig. Kanske han burde ta hesten ut og spænde for? Naa, det hastet ikke — ikke endnu.

Else kom ut og gik til vedskjulet efter et fang ved. Han drev ind og snakket med hende mens hun sat paa huk og la paa armen, — og tænkte paa om han ikke skulde by sig til at bære ind for hende. Det fik han ikke til, for hun blev saa fort færdig, og Anne Marie hjalp visst til med opvasken inde i kjøkkenet.

Else bar ind veden og kom straks efter ut med en bøtte. Han tænkte paa den gangen de hadde slaast om hvem som skulde bære den; hun maatte vel huske det samme, for nu stod hun og biet paa ham, lo ertende godt og rakte ham bøtten.

Men da han hadde fyldt den passe fuld, satte han den til den andre siden saa hun ikke kunde naa den, og spurte om hun hadde tænkt sig til fjerdejulifesten paa onsdag.

— Det visste hun ikke; hun trodde det neppe; papa brydde sig ikke om at reise.

— Sæt nu en kom og bad hende være med?

— Det hændte visst ikke. Else saa ned og snudde hodet fra ham.

— Men hvis det nu hændte likevel? spurte Peder lavt, der var en dyp klang i maalet.

Else vendte sig blussende mot ham:

«Mener du du?»

«Akkurat!» nikket Peder.

«Da tror jeg sikkert jeg faar lov,» sa hun saa undselig og blussende at han fik ondt av hende, tok bøtten og bar den op til trappen. Da hun tok den, turde hun ikke se paa ham, og det syntes Peder var merkelig; han skulde ha sagt mer, men maatte la det være — kanske høvde det bedre siden.

En stund senere kom moren ut og sa hun trodde de fik reise.

V.

Presten gik ute paa tunet og drev; han ventet øiensynlig paa Peder. Ikke spor av smil idag, bare alvorlig betænksomhet. Dette var første gang, betrodde han Peder bekymret, at han lot Else flyve ut av redet paa egen haand. Rart med hende, skulde han tro: hun hadde aldrig brydd sig om anden forlystelse end smaasøskendene, — de hadde været dukker, — ja, andre hadde de forresten ikke hat raad til — — et merkelig godt barn. — — Men saa kom Else ut, og presten fik saavidt tid at lægge til:

«Du skal ta godt vare paa hende!»

Peder drygde ikke med at komme sig avsted. Idag hadde Else en dypgul kjole paa; fra hele skikkelsen straalte et lys som blændet ham, han turde knapt se dit hun sat. Eventyret om *Goldenlocks* fløt ham i mindet — her sat hun nu! Han skulde likt at spørre hende om hun kunde det eventyr, men turde ikke. Her var for sterkt lys til at snakke!

Han fik vel vise hende hvor let denne hesten hans var paa foten, og hvor fint den lystret ham. Han plystret trillende, snertet aldrig saa lite, og

straks suste det om ørene. Dagen tok godt om dem, de fløt avsted i gult lys. Langs veiene paa begge sider kom lysgrøn aker neiende mot dem. Ingen sa noe. Mellem dem laa tausheten hemmelighetsfuld. Da Dolly om en stund syntes det kunde være nok og sagtnet farten, følte de sig begge oplivet som efter et bad.

«Nu bærer det til verdens ende!» sa Peder og stjal sig til at se paa hende.

«Og jeg er med!»

«Ja, og du er med!»

Ved dette blev tausheten saa rik og tung at ingen av dem orket røre ved den.

I skoglunden hvor festen stod, vrimlet det allerede med folk. Der det egentlige program skulde holdes, laa et stort plankegulv, med tribune og flag paa den ene siden. I trærne rundt gulvet hang flere flag, og lanterner i straalende farver — de skulde lyse dansen ikveld. Og sandelig var her ikke et musikkorps! Medlemmene holdt alt paa at samle sig oppe ved tribunen; de gik i røde uniformer med gyldne rænder og var staselige at se paa. Rundt omkring stod mattelter og utsalg av mange slags: cigarer, brus, icecream, fyrverkeri, fine spanskrør utstyrt med smaa flag og vimpler. Peder kjøpte to og gav Else det ene.

Jøglere og charlataner hadde flokket sig sammen og fundet stedet, som rovfuglen aatslet. En hadde stillet op en sindrig indrettet maskine han indbød folk til at slaa paa med et uhyre av en træklubbe, bare 10 cents for hvert slag. Et verdens vidunder denne her maskinen. Kunde en bare smeise haardt nok til, kom der en yndig liten dukke med en dollar-seddel i armene svævende ut fra et hul i toppen. Tætpakkede køer av kar — mest ungdom — stod og ventet paa tur til at slippe til og prøve kræftene sine. Idag

kjendte de en uvøren trang til et karsstykke — vent nu bare saa skal jeg slaa den dækkelsdommen i tusen filler! Her skal ikke bli noen mangel paa dukker herefterdags! — — Ved siden av laa en skytebane; mange rare skapninger fløi langs en væg, men dette var ikke paa langt nær saa merkelig og trak ikke saa mange. Peder og Else gik rundt og saa paa det altsammen.

Borte mellem trærne stod et brunt telt, for sig selv og godt undagjemt. «Kun for mænd!» sa det advarende øverst oppe. Paa et bord foran teltet drev en ildrød, fet mand og proklamerte med hæst maal, at indenfor hadde han verdens allermerkeligste merkverdighet — Abyssiniens Perle; hun var besjælet av spaadoms aand og kunde vise en hans tilkommende. Asyriens konge hadde sendt et skib ens erend efter dem, — for prinsen sin skyld; ingen ugift mand hadde raad til at la denne sjeldne anledning gaa forbi, for inat forlot Abyssiniens Perle Amerika for stedse!

En og anden kar drev ind, blev der en stund, og grinte da han kom ut.

Abyssiniens Perle var intet merkeligere end en fet gammel kjærring som førte et uterlig snak og solgte whisky til én dollar flasken. Hele indretningen inde i teltet bestod av et bord de hadde spikret spardame og hjerterdame i platen paa. Paa hvert av de to kortbladene stod en fuld flaske; kjøperen avgjorde selv sin skjæbne — for bestandig og uigjenkaldelig, det svor kjærringen paa — alt efter som han valgte hjerter eller spar, han fik selv ta ansvaret! —

Men det gildeste av alt var nu karusellen. Ikke paa noen fjerdejulifest hadde de hat slik herlighet før. Else visste ikke hvad det var. Hun saa staselige hester og prægtige vogner gaa rundt i ring, saa utrolig fort, og klappet i hændene

av fryd. Peder var ikke stort likere, han kjøpte billetter, og saa kjørte de i eventyrlige vogner og red paa guldfaksede hester, og blandet sin fryd med de andres. — Alt var som i en drøm.

Else og Peder gled ind i folkestimen igjen og lot sig bære med av suget. Blev strømmen strid, klynget hun sig til ham. Glad feststemning, brus av et hav som bølget i glæde. Den utvungne sorgløsheten de merket rundt sig, la dypere glød i deres egen stemning. Else gik her som et barn der pludselig er sluppet ind i eventyrets verden; hun visste her var fuldt av troll, og hekser og alskens uhyrer, men ogsaa prinsen, og en maanenat med godalver som er ute og danser, — det var saa merkelig og vakkert altsammen!

Peder kunde ikke dy sig:

— Hadde hun ikke været paa fjerdejulifest før?

— Engang mens hun var bitteliten; det var saa længe siden at hun ikke kunde huske det, — mor hadde fortalt om det; hun var blit ræd, mor hadde hat ampe med hende den dagen, tilsidst hadde hun sovnet.

Peder følte inderlig medynk med hende. Hun kunde ikke hat det videre trøisomt? Merkelig hun kunde faa det til at være saa glad? Han maatte spørre om det.

— Hvad gjorde hun for moro?

Dette skjønte ikke Else.

— Ja, naar hun aldrig kom ut og fik se noen ting?

— Aa det! Hun hadde plenty moro hjemme, han maatte endelig ikke tro andet! Else blev ivrig, og fortalte om alle smaasøskendene som hun maatte være forsyn for; der var nu Kenneth LeRoy og alle hestene — sommetider red de paa dem — — langt, aa saa langt bort,

til verdens ende! Og der var Mimmie og alle dukkene hun maatte lage for hende; men værst var nu Vernon! Mens han var liten, var det ikke andet end skib og baater med ham, — det forstod ikke hun sig paa, og papa hadde aldrig tid. — — Pludselig holdt hun op at fortælle. Hun kom til at tænke paa hvordan det gik hjemme idag naar hun ikke var der til at passe paa.

Nu har jeg aldrig hørt paa maken! tænkte Peder; dette er hvad hun driver med og endda kan hun være saa glad!

— Kom hun aldrig ut nogensteds?

— Aa jo da, til kirken andenhver søndag, — da lot papa hende kjøre!

— Reiste hun ikke til byen?

— Nei; Else rystet paa hodet, for hun kunde ikke kjøpe alt som trængtes.

Peder saa og saa paa hende, noe saa merkelig syntes han aldrig han hadde hørt.

Bedst det var, blev de forstyrret i praten. De traf folk han kjendte og maatte hilse paa. Noen saa paa Else. Engang kom tre jenter i lag og hilste paa hende. Peder kjendte dem ikke, og saa forestilte hun ham straks. Han blev inderlig skamfuld, for det hadde han ikke husket at gjøre med hende.

Det led nu langt over middag. Peder tok hende med til et matutsalg, og forlangte av alle slag; men hun var ikke sulten og skulde ingenting ha, — — jo, litt pie og kaffe kanske.

Sandelig skulde hun ha mat! mente Peder. Hadde han ikke lovt faren at ta godt vare paa hende? Han bestilte fuld portion for hende òg. Men saa blev det ikke noe av, hun sat bare og pirket borti maten. — — Er det fordi hun er finere og ikke tør spise her? tænkte Peder og syntes hun blev endda merkeligere.

Før de var færdige, begyndte programmet. Musikken spilte allerede; de skyndte sig og kom tidsnok til at faa sæte langt bak.

Peder tok hatten av — hvad skulde han med hat idag? Han kunde ikke la være at træ takten; de straalende uniformene, de sterke farvene omkring ham, de yrende tonene, og hun som sat her i et eneste smil fordi hun var saa glad, alt dette gjorde ham gal av styrke, — han fik lyst til at gaa rundt og omfavne folk, ta dem paa armene og leke med dem. — — Hvor dumt det var, at de ikke hadde fundet sig plads længere fremme!

Talen for dagen blev holdt av en sakfører fra Sioux Falls. Manden hadde en vældig røst, som han brukte til svetten drev. Han talte i svulstige retoriske perioder om revolutionsmændene, frihetskrigen, og de dage da noen faa fattige kolonister langs Atlanterhavskysten satte sig op mot et mægtig verdensrike, og derved skapte uforgjængelig historie.

Peder fulgte begeistret med en stund, men blev lei fordi taleren ikke kom længere. Var dette noe at by folk i en slik stund? Saa han ikke fremtiden, og alt det som laa her? Det andre maatte være lite mot det som skulde komme? — — Før han sanste sig, sat han og saa et straalende tog av tanker dra forbi; en let skjælving gik igjennem ham — han stod selv oppe paa tribunen, over ham smaldt flaggene, han saa i jubel ind i de tusen øine som kun tænkte framover, altid længere, bestandig dypere og gladere fordi han nu tolket deres lønlige haab. — De revolutionene som hadde været, de var bare til styrke for dem som maatte komme — sa han til folket; der fremgangen bryter sig nye veier, blir omvæltningen uundgaaelig. Han hørte ordene tyde-

lig, og kjendte hvordan han maatte si dem: revolutionene var fremskridtets seiersgang mot maalet, det overjordisk fagre. Der skulde virkelig komme en tid da hver stortænkt mand skulde sitte som enevoldshersker fordi han var frimand og konge — — ikke regjering, ingen love, — alt gjort i fællesskap med andre som hadde vilje og bare saa mot fremtiden. Et billede fra en gammel bok stod for ham, om et tusenaarig rike — — aldrig naadde menneskene dit ved at holde paa det gamle, «det gamle er forbiganget, se alt er blit nyt!» mumlet han paa norsk.

Peder kom til sans og samling ved at Else hadde grepet ham om armen og sat og stirret paa ham.

— Hvad var det? vilde hun vite; hun bad i angst, og det rørte ham. Han hadde set saa rar ut? Han hadde knyttet hændene og snakket med sig selv?

Peder reiste sig blussende. «Kom saa gaar vi. Dette er ikke værd at høre paa!»

Men hun vilde ikke slippe ham. Hvad hadde det været? Han kunde ikke tro hvor sint han hadde set ut!

— Ikke noe! forsikret han, yr og hemmelighetsfuld. — — «Ser du,» stanset han og tilstod lavt: «Jeg tænkte bare om *jeg* holdt den talen!» —

De drev forbi andre par. Peder gjorde en morsom opdagelse: der stod pastor Bakken og Miriam, han holdt en paraply over hende, endda her hverken skinte sol eller regnet. Peder kunde ikke dy sig: han drev tæt forbi, og nikket til Miriam, at det blev visst regn! — lo og gik videre.

Gutter og jenter stod parvis, her og der i smaa grupper, og lot som om de hørte paa programmet; endel par hadde stukket sig bort i buggyer, de brydde sig lite om, at solen endnu stod

høit paa himmelen; Peder saa dem og maatte tilstaa for sig selv, at endnu var der dem som var modigere end han.

Da han og Else hadde drevet rundt hele skogen og kom tilbake, stanset han ved et utsalg og bestilte icecream. Det blev hun glad for, men pludselig kom der en uro over hende, og hun nølte med at spise; hun saa paa ham og spurte barnslig troskyldig om han hadde raad til saa mye traktering?

Peder lo hjertelig til al denne uskyldighet. Og for at vise hende hvor god raad han hadde, bestilte han én portion til for dem begge og en flaske brus til hende. Hun hadde jo ingenting smakt i hele dag, hun kom til at magres bort før de naadde verdens ende, og ikke var det sagt hvad de fandt naar de kom fram!

De hadde stor moro med dette. Der var andre ting han skulde likt at si om den reisen, men det kunde han ikke her, for folk kom og gik ustanselig. Og nu var programmet slut, strømmen blev strid, alle steder fór smaagut og sprang og skjøt *fire crackers.*

De drev bort fra utsalget. Større uro nu. Gulvet blev ryddet til dansen. Noen av de ældre laget sig til at fare hjem. Høie røster, kvasse rop skar ut her og der. Det led paa dagen. Solen kjek allerede paa skraa mellem trærnes kroner. Varmen var trykkende herinde.

«Kom saa gaar vi, og finder os et sted hvor det gaar an at prate!» foreslog Peder.

«Maa vi ikke reise snart?» sukket Else og fulgte.

Det bar til utkanten av skoglunden, langt bort, syntes de; tilsidst hørte de ikke andet end en

fire crackers: et slags fyrverkeri.

fjern brus av folkemassen, og *fire crackers* som eksploderte.

Paa et vindfald, som laa op til et andet træ, satte Else sig; her var det kjølig og godt, kveldbrisen kom sopende østenfra — her i skogkanten hauget den sig op, tok fat i trærnes kroner og suste med dem.

Else lænte sig mot træstammen. «Jeg tror jeg tar hatten av?» Hun saa paa ham, det hørtes ut som hun bad om lov.

Peder stod nær hende. En yr glæde fyldte ham, løftet ham, han orket ikke sætte sig. — — «Nu er vi ved verdens ende, og her er jeg kongen, skal du vite! Jeg befaler dig at du aldrig faar bære hat mer — dit haar er saa vakkert. — — Jeg har latt utgaa en befaling, at fra nu av skal du hete *Goldenlocks,* — den som kalder dig med andet navn, han skal lide døden!»

Else hadde lukket øinene. Hun sat taus en lang stund. En rar træthet hun sat og smilte i, var over hende. Endelig sa hun stille:

«Fortæl mig mer om hvordan det er ved verdens ende!»

Peder satte sig ved siden av hende:

«Hvordan det er ved verdens ende?»

«Ja — — fortæl om alt!»

«Da blir du ræd!»

«Er der saa fælt?»

«Nei herlig! Der slaas sterke mænd for ting de tror paa!»

Peder brøt løs et stykke bark fra stammen og slængte det fra sig.

«Er du konge der?»

«He he,» nikket han, «der er jeg kongen!»

«Da maa du ikke la dine mænd gjøre saant — — det er ondt, — det er syndig!»

«Det er herlig naar en vil store ting!»

Else tidde en stund. Saa spurte hun drømmende — øinene fremdeles lukket, hun syntes at snakke i søvne, over ordene laa slør:

«Er ikke Guds engler ved verdens ende?»

Da maatte Peder le:

«Har ikke hat tid til at se efter.» Han brøt løs et andet stykke bark og kastet av al magt. «Prinsessen steller vel med dem, — det faar bli dit arbeide!»

Else maatte ha faat øie paa etkvart vakkert i drømmen; et smil laa over trækkene, hun hørtes fastere i maalet:

«Jeg vil ha et stort hospital, det allerstørste i verden — — der skal jeg samle de fattige og forkomne, de som lider og har det ondt, og være god mot alle, alle!»

«Mot mig òg?» Peder grep uvørent efter haanden som laa i fanget, fik den — den kjendtes kold og livløs, og saa tok han fastere om den. — — Sat hun her og frøs?

«Gjør ikke det.»

«Hvorfor ikke?»

«Guds engler — —.»

Else reiste sig braat og tok til at gaa. Hun saa sig ikke tilbake. Et stykke borte stanset hun og satte hatten paa. Stod der og ventet uten at se sig om efter ham, hodet lutende som paa en der staar bøiet av skam.

VI.

Peder drydde længe. Da han endelig kom, snakket hun paa samme fjerne maate:

«Nu maa vi reise — det er sent!»

Men Peder hadde visst ikke hørt det, han gik

taus og lukket; hatten hadde han sat paa snei mot hende.

Det holdt alt paa at skymmes. Solen sank stor i prærien. De kulørte lanternene kastet et mat, mangefarvet lys ned paa de dansende par; folkemassen hadde tyndtes noe — var blit yngre ved at saa mange av de ældre var reist; noen grupper holdt paa at bli skraalende i praten; her og der borte i halvmørket lød vraal av drukne mænd; men de faa parrene som endnu drev omkring, kunde en ikke høre maal i.

Peder la kosen dit dansen gik; Else fulgte; ingen av dem snakket. Da han hadde naadd pladsen, steg han trodsig op paa gulvet uten at se sig om efter hende. Hun blev staaende igjen nede paa marken, uviss, nølende, som en hund der har faat bank av sin herre, og ikke vet om han tør følge. Saa kom hun frygtsomt efter.

«Danser du?» hvisket hun ræd.

«Aaja!» Peder la stor styrke i, og som om han ikke hadde faat de to ord til at si nok, føide han likegyldig til:

«End du?»

Else rystet paa hodet. Det saa han ikke, for nu stod han og traadte takten, øinene fulgte lysende med de dansende. Peder trak veiret tungt:

«Her gaar det godt, — her er ikke folk ræd for at more sig!» sa han høirøstet.

Et par kom dansende nær dit han stod, Peder klappet i hændene og ropte til dem; de fik øie paa ham, viklet sig ut av rækken og kom og hilste, — jentens brune øine søkte hans i glæde.

«Ikveld skal du danse med mig, Peder Holm!» ropte hun.

«Hvem sa det?» tok han imot hende med.

«Jeg — og nu slipper du ikke!» Jenten rystet

haanden hans for rigtig at forsikre ham om at hun mente det hun sa.

Peder slap ikke straks, men saa paa gutten og ropte lystig:

«Her er nød paa jenter ikveld siden du maa danse med søster din!»

«Slet ikke!» forsikret gutten leende. «Her er bare ikke karer nok, og Susie, stakkar, er der ingen som vil ha. Hvad staar du her og hænger efter? Har du vondt i beina?»

Der stod sommerveir av de to; gutten barhodet, paa panden langs haargarden skinte svetperler omkap med de brune øinene og det latterfulde ansigtet. Jenten saa ikke ut til at være det spor varm, hele skikkelsen bare sundt liv som glædet sig og bad om mer.

Peder saa fra broren til søsteren, en nervøs uro var kommet over ham; foten traadte en lystig takt. — — «Storartet dere endelig kom! Hvad har dere staaket med i hele dag eftersom dere er saa sent ute?» Han hadde grepet haanden til gutten og rystet den hjertelig. Men saa husket han han ikke var alene, saa sig om og forestilte Else Gabrielsen for Susie Doheny og broren Charley.

Musikken spilte op igjen. Charley bukket til Else:

— Vilde hun danse med ham?

— Nei. Else rystet paa hodet og saa bent ned. Susie hadde ikke tid til at vente længere, grep broren i armen og svang ham rundt. «Ingen vil ha dig — kom nu, denne polkaen *maa* jeg danse!» Hun nikket til Peder over brorens skulder: *See you again!*

Else steg ned av gulvet og hvisket ræd:

«Nu maa jeg gaa!»

See you again: vi sees igjen.

Peder stod et øieblik. Hendes store hjælpeløshet og angst rørte ham — her blev et barn ræd sin egen skygge og vilde springe fra den!

«Jeg skal sagtens faa dig hjem, frygt aldrig du for det!» Og saa kom han langsomt efter.

De hadde ikke gaat mange skridtene før de blev stanset av en ophidset folkemasse som slog att og fram og brøt som stormbølger op mot et berg — rop, drukken mands vraal, eder, de værste forbandelser og raaeste skjældsord, indimellem: skraalende latter, klask av en næve mot et ansigt og en mand seg i bakken, hele stedet stod i rasende kok. Else klynget sig forfærdet til Peder som hadde trængt sig fram for at se, — — de var blit fanget som spon i strid bakevje, blev hvirvlet rundt og opslukt.

Opstyret hadde begyndt rundt den mystiske maskinen som stod her med indvoldene fulde av rare smaadukker. Mange hadde prøvd kræftene sine utover dagen, men bare med det resultat at bli plukket for den ene 10-centen efter den andre. Lloyd Bolgen hadde slaat bort flere sølvstykker end noen av de andre, bare fordi at han ikke vilde gi sig. Saa længe gik han og pønsket paa hevn til det bar til Abyssiniens Perle, hvor han betalte dollaren og valgte spardame. Flasken stak han i lommen, gik ut og gav sig til at rusle rundt for at se hvem som kunde være her idag, fandt først Dennis O'Hara, som han bød med sig, derefter en lys kjæmpe av en telemarking ved navn Thor Helgesen. Lloyd hadde været med begge i treskingen, og var ganske sikker paa, at kraftigere karer fandtes neppe paa hele prærien. Efter at han hadde skjænket noen omganger, tilstod Lloyd aapent, at han baade tidt og ofte hadde spekulert paa enten Dennis var sterkere end Thor, eller Thor tyngre i taket end Dennis. Nu stod

denne merkelige maskinen herborte og bare gjorde nar av folk; hvis de nu vilde gjøre ham den tjenesten at prøve, skulde han betale for hele moroa!

Det kunde det vel bli raad med, mente Dennis, han hadde alt slaat to ganger, og hadde ingenting imot at prøve et par ganger til.

Trods sin krop og vældige kræfter var Thor en godmodig sjæl. Men det var det rare med ham, at brændevin gjorde ham saa glad. Fik han saapas som tre drammer, sang han televiser til hvemsomhelst som gad høre, og tok han den fjerde, gav han sig pokker om tilhørere. For da fik han en ustyrlig trang til at gi glæden luft.

Efter at ha læsket sig baade vel og længe paa Abyssiniens draaper, bar det avsted med dem, Thor saa glad at han maatte faa prøve først. Han spyttet i næven, svang klubben og smeiste til jernpinden, rettet sig op og saa efter virkningen. Men da ingenting hændte, ropte han syngende til Lloyd, at hvis han vilde spandere en *dime* til, skulde han knase denne dækersdommen i tusen biter! — Lloyd betalte, og Thor la til igjen; denne gangen slog han feil og traf akkurat frammenfor pinden; allikevel hændte vidunderet: en dukke kom hoppende ut og hadde — ganske rigtig! — dollarseddelen med. Men ikke gladere var Thor end at han sanset hvordan dette gik til.

«Nu kan du, Dennis, klakke til,» Thor rakte ham klubben, «saa faar vi se hvad eirisen dur til!»

Mye kar stod rundt, flere kom til; hurraene og Thors latter hadde tændt vidt omkring.

Dennis slog til — én gang, to ganger, blev rasende og drev til saa jorden rystet, men ingen dukke kom.

Da fór en god aand i Thor, han grep Dennis

d i m e e t: 10-centstykke.

i armen, førte ham bort mellem trærne og hvisket ham hemmelighetsfulde ord i øret, kom tilbake og betalte selv for Dennis.

Irlænderen tok stilling og drev til hvor Thor hadde bedt ham slaa — dukken kom straks.

Thor stod øieblikkelig ved siden og klappet ham paa akselen:

«Ta én til mens du har sinnet paa dig, her skal vi gjøre storkast!»

Dennis efterkom opfordringen og der laa dukken igjen.

Men da skjønte ogsaa maskinens eiermand hvad klokken var slagen. Da Thor nu skulde til at slaa, skjøv manden ham unna og vilde ta klubben fra ham.

— Hvad for nokke slag? ropte Thor, rev klubben til sig og kastet den til Dennis:

«Pluk ut alle de dukkene som er her, jeg skal passe baanongen!»

Da hændte noe: Manden stak to fingre i munden og fløitet skingrende, derpaa sprang han paa Thor.

Thor tok mildelig mot ham, la armen rundt ham og kastet ham paa nakken.

«Ta nu maskina, karer, saa kjører vi hele herken taa countryet!»

Suget om de to blev vældig. Manden som voktet indgangen til Abyssiniens Perle hadde hørt plystringen og kom sættende, han som passet skytebanen likeens, én kom ut av et utsalg, to fra karusellen — alle 5 prøvde trænge sig ind til centrum og slog som besatte, mænd vrælte og sank om. Inde i stormknuten staaket Thor med manden paa akselen, Dennis og et par andre kom efter med maskinen — de hadde ikke engang glemt lygten som hadde hængt i træet over den, for den hadde Lloyd Bolgen husket paa at ta.

Som en aasgaardsrei brøt det hujende, bandende tog gjennem skogen. Da det lyktes Peder at faa puffet sig ut med Else, holdt hun paa at daane; hun støttet sig op mot ham, hodet seg ned paa skulderen, aandedrættet blaffet som et lys i vind og truet med at gaa ut. Peder la armen om hende, det blev saa klumset for ham, han forsøkte at trøste: «Det er bare Thor Helgesen og Dennis O'Hara som pryler op disse fantene, — ingenting at være ræd, kan du skjønne!»

Stemmen hans vækket hende: «Kom, *kom!*» hvisket hun og holdt paa at bli styren av rædsel, grep ham i armen og trak ham med; angsten gjorde hende spøkelsesagtig — hun gled avsted som en skygge.

Peder blev ilde ved og holdt paa at bli ræd selv, skyndte sig at faa hende op i buggyen, løste hesten og kom sig avsted.

Ute paa landeveien, og saa langt fra skoglunden at al larm tidde, skulde han se hvordan det gik med hende; da sat hun borte i buggyhjørnet og graat hysterisk. Han holdt igjen paa tømmene. — — Saan kan jeg umulig komme hjem med hende! tænkte han. Dette maa nu vel gaa over — ingen har gjort hende noe ondt, det jeg vet. Han tænkte paa ting at si til hende og opgav det, for han fandt intet som passet. Røre ved hende turde han ikke for sit bare liv. Han sat og hørte paa graaten til han blev inderlig lei sig. — — Enten er jeg gal, eller ogsaa er hun det!

Graaten tagnet litt om senn. Tilsidst hørte han slet ingenting borte i hjørnet; og det var næsten værre, syntes han — nu *turde* han ikke si noe, for ellers kunde hun begynde igjen. I sin umulige hjælpeløshet fandt han ikke andet at gjøre

end at slaa paa hesten og kjøre saa fort han kunde.

Presten kom ut og tok imot dem. Og nu var humøret lysere end imorges de fór. — — De blev længe, hadde de hat det fornøielig? Hvordan var det med Else-barnet hans? Hun kunde tro at Kenneth og Vernon hadde savnet hende! forsikret han da han hjalp hende ut. Straks hun var gaat, henvendte han sig til Peder:

«Ja nu, min gode ven, faar vi gjøre alvor av med skolen! Idag har jeg skrevet til bestyreren; bind nu hesten en stund og kom ind, saa skal jeg læse brevet for dig!»

«Nei,» sa Peder haardt, «prest blir det ikke av mig!»

«Si ikke det, Peder Holm, — si ikke det!» — — Pastor Gabrielsen blev saa alterert at han slap buggykanten og tok sig om skjegget.

Peder sa et kort godnat og slog paa hesten. — Nu fik han rigtignok se til at skynde sig, skulde han naa fram og faa sig en svingom før de sluttet derborte! — — Han plystret langt og indtrængende til hesten.

VII.

Senhøstes og godveir. En brun maane rak nat efter nat borte i et umaatelig hav av irrgrønt lys. Kvelden herligere end dagen, fordi den bar drømmene til ungt sind. Men skumringsbrisen kunde ikke forstaa hvad var i veien: hvergang den stanset ved en cornaker og skulde kjæle med bladene, raslet det tørt og knislende — intet mykt ilive som tøide sig og vilde høre eventyr om kjærligheten. — — Nattevinden sukket melankolsk og lette videre.

Murphy-skolehuset sat halvfuldt av folk. Mest ungdom. Det var blit gammel hævd her, at læreren hvert aar fik istand et program med oplæsning, dialoger, sang, korte farcer, som hele settlementet blev indbudt til. Disse programmene hadde faat det merkelige navn *Exhibitions*. Deltagerne blev helst valgt ut blandt den voksne ungdom som i skoledagene hadde vundet sig et navn ved oplæsning. Men det var heller ikke sjelden, at gammelkarer som følte kaldet sterkt, maatte faa være med; Tønset'n t. eks. hadde deltat ofte og regnet sig som veteran i kunsten; av den grund sat han ogsaa i forsamlingen ikveld — møtet var kaldt for at vælge dem som iaar skulde delta. At møtet blev kaldt saa tidlig paa høsten, hadde vakt en del opsigt; det kom vel av, at læreren var ny her paa stedet og ikke kjendte skikken.

Han het Ted Gilbert, og hadde alt vundet sig et visst ry ved den iver og energi han la i arbeidet. Og han var norsk av æt, men det visste ikke irlænderne da de ansatte ham. Farens navn hadde oprindelig været Knut Gilbertsen; da han kom til Amerika, kuttet han resolut bort den sidste stavelsen for at gjøre navnet mer letvint; sønnens døpenavn Teodore hadde en lærerinde forset sig paa og omskapt til Ted. Dette avstumpede navnet syntes forresten at passe aldeles fortrinlig til den firskaarne skikkelsen, som snakket uavladelig og aldrig kunde staa stille.

Ikveld overrasket han alle ved planen han fremsatte. Da ingen flere kom, stod han fram og oplyste, at han hadde hørt om disse *exhibitions* som blev holdt her hvert aar, en utmerket ide, bent fram glimrende, han vilde anbefale skikken hvor han kom, — bare gi folk noe at gjøre, saa finder de ikke paa anden galskap. Og iaar skulde

de slaa rekorden, vent nu bare! Istedenfor at fante med mange forskjellige saker paa programmet, skulde de ta et helt skuespil, et som hadde været opført paa de bedste teatre i landet, hvad tykte de om det? Planen hadde den fordel, at gjorde de lykke, kunde de spille stykket i de andre skolene i settlementet og kanske i de nærmeste smaabyene med, og bli berømt over det hele land — —. Naa det kunde de snakke om siden, ikke tid til det nu, for de vilde begynde straks at indøve stykket; blev de færdig til *Thanksgiving,* klemte de ivei da, for saa tok de luven fra alle andre skoler. Ja hvad syntes de? Og nu trængte han 9 mænd og 5 kvinder — negre og hvite, zigøinere og fin-fine gentlemen, skurker og helter, det blev overfald og slagsmaal med pistoler og blod! Ted Gilberts leende øine fløi ut over forsamlingen, for nu maatte han stanse og trække pusten.

— Var her noen tilstede ved navn Syvert Tønset? Han saa i et papir og uttalte navnet langsomt. Om saa var, maatte vedkommende være saa snild at staa op.

Tønset'n reiste sig med stor værdighet.

Læreren fløi ned og hilste paa ham. «Mit navn er Ted Gilbert, dig har jeg en rolle til som du vil bli glad i. Vil du nu komme og hjælpe mig, du er gammel og godt kjendt her!» Ted tok Tønset'n i armen og førte ham op til podiet. «Gjør mig den tjenesten at si mig navnene paa dem du tror er flinkest, saa kan vi gaa løs straks!»

Stor moro i forsamlingen, alle holdt hændene i veiret, flere ropte: «Glem ikke mig!»

Tønset'n ænste ikke saant narreri; han studerte ansigtene, valgte og vraket, nævnte navn som Ted skyndte sig at skrive paa vægtavlen. Men saa

var der ikke flere end 10 som fandt naade for Tønset'ns kritiske øine — han selv blev den 11te.

Naa det greide sig nok, skjønt han maatte ha 3 til, mente Ted; han kunde vælge resten blandt de ældste elevene, og knep det, skulde han gjerne ta én av rollene selv — han kunde stykket utenad!

Ted vendte sig mot vægtavlen igjen og begyndte at skrive op en anden navneliste; han snakket mens han skrev:

— Her var personene: Tante Barmhjertighet, en negerkone som var saa snild og hjertensgod, ingen sak at skape irlændere og norskere om til negere naar en hadde den rette slags sortmaling; storskurken het Dick Langley, pen ung mand at se paa, men durkdreven i kjeltringstrek — han fridde til to samtidig, ikke let at spille ham; og saa Louva, hittebarn og heltinde, rigtig en Kari Træstak, det var hun, — den flinkeste og peneste jenten paa prærien maatte ta den rollen; oberst Farnham, fin gentleman, han hadde selv spilt Farnham og kunde vel gjøre det igjen; her hadde de Bub Craft, godt hjerte men daarlig opdragelse, han òg var dødsens forelsket i Louva; og her var helten — Will Spriggs het han, vanskelig rolle, de fik gi sig tid med at besætte den — naa, de skulde se; «og her», Ted saa paa Tønset'n og skrev navnet, «har vi dig *Peleg Pucker,* den slu kramkaren som snakker saa morsomt, han er akkurat skapt for dig!» — Tønset'n nikket selvbevisst, at det var ingen sak for ham at spille kramkar!

Tilsidst hadde Ted skrevet op alle navnene og forklart hver person — i alt 14. Fra pulten tok han en pakke uindbundne bøker og delte ut til dem som Tønset'n hadde nævnt navnene paa, bad dem komme og sætte sig i de fremste pultene, og saa gik det løs med læsningen.

Stykket, *Louva, The Pauper,* en kort 5-akter, var rørende melodramatisk; fra første øieblik kjæmpet dyd og kjærlighet en kamp paa liv og død mot intriger og skurker; vistnok kysset helten heltinden baade i 2den og 4de akt, men det skedde i al tugt og ære; alle skurkene fik tilsidst sin velfortjente bekomst, men — ak og ve! — netop som teppet gik langsomt ned sidste gang, utaandet heltinden i heltens armer. At jentebarnet var sund og frisk, at hun slet ikke hadde vist noen symptomer paa svakhet, og ingen overlast hadde lidt — at hun bare staar der og dør, fæstet ingen sig ved, for det gjorde avslutningen saa gripende. Tønset'n randt over av begeistring og maatte stanse efterpaa og ha en privat konferance med Ted — saa ung og uerfaren en mand trængte retledning!

Peder var med blandt Tønset'ns 10 utvalgte. Før han la sig den natten læste han stykket over, og tok det atter for sig dagen efter mens han kvilte en stund efter middag. Han likte det og saa for moro det vilde bli at være med. Allikevel kunde han ikke bestemme sig. Ved kveldsbordet fortalte han moren, at den nye læreren borte i Murphy-skolen holdt paa at planlægge saa meget til *exhibition,* — — han var visst en flink mand, hadde hun hørt, at han var norsk?

— Tænkte Peder paa at være med? Beret hørtes ikke interessert.

Peder smurte paa et stykke brød og saa paa det — det var han ikke sikker paa; læreren hadde bedt ham, men han fik nu se hvad det blev til først — — han visste ikke om han hadde tid.

En stund efter hadde han byttet klær og var paa vei bortover — han fik nu idetmindste bringe boken tilbake!

— Ikke saa mange her ikveld. Men Susie

Doheny stod med en bok i haanden framme paa gulvet da han kom ind, hun hadde ikke været tilstede igaarkveld.

Ted var for optat med hende til at ha tid til mer end saavidt nikke til Peder. «La os nu se om du kan dø,» ropte han, «du skal dø i sidste akt, du utaander i armene paa kjæresten din, la os se hvordan du vil bære dig ad med det — kom hit én og hold om hende mens hun dør!»

Susie forlot livet efter alle kunstens regler, der var stor moro blandt dem som saa paa; Ted gned sig i hænderne og straalte, som en virkelig teaterchef der har opdaget en stjerne. — — Ja, der hadde de altsaa heltinden!

Helten valgte Ted paa den maaten, at han lot dem det kunde bli tale om, stille sig ved siden av Susie for at prøve virkningen. Ikke saa snart hadde han forsøkt med Peder, før begeistringen randt over: «Der har dere baade Louva og Will Spriggs — utmerket, storartet! Her skal vi faa til en *exhibition* som det ikke har været set maken til paa disse kanter — det tror jeg jeg kan love dere!»

Peder saa ned og lo brydd. — — Han visste ikke om han hadde tid. Hvorfor ikke la Charley være helten, saa kunde han og Susie øve hjemme?

«Gaar ikke, gaar absolut *ikke*!» erklærte Ted bestemt. «For unaturlig mellem bror og søster, ingen av dem kan lægge den rette ømhet i, illusionen taper sin virkning paa alle som kjender dem. — — Tid, sier du? Du kan makelig lære disse replikkene paa to nætter!»

Peder sa ikke mer, han turde ikke. Her stod Susie og saa paa ham — hun kunde tro det var for hendes skyld han ikke vilde.

Og saa begyndte indøvelsen av *Louva, The Pauper*.

VIII.

Peder kunde alt det meste av stykket utenad. Og nu gik det saan til, at straks han gav sig over til spillet, blev alt virkelighet for ham. Susie var det navnløse hittebarnet han hadde baaret kjærlighet til saalænge han kunde huske, og som han nu maatte redde; her var kræfter i virksomhet som vilde ta hende fra ham, han fik slaa fra sig og verge; hans egne oplevelser og stykkets handling blev til ett.

De kom til elskovscenen i 2den akt, og de andres nærvær fik ham til at blusse av undselighet, men de skræmte ham ikke. Han tok om hende, som boken sa han skulde, og drog hende til sig. Susie gav rød og smilende efter. I det øieblik hun bød ham munden aapnet hun øinene og saa ind i hans; det brune brandt i bløtt lys, og i samme stund visste Peder, at de var uløselig knyttet til hverandre — her stod hun hans sind altid hadde søkt. Værelset og menneskene svandt, blev uvirkelig, eksisterte egentlig ikke. En stor jubel lekte med ham, noe maatte han gjøre for at gi den rum, og saa kastet han sig ind i spillet med hele sin sjæl. Han bar hele stykket, selv i de scenene han ikke var med, alt avhang av ham; og da de naadde slutningen, og Susie laa i armene hans og døde, kjendte han det tydeligere end tusen ord kunde sagt det — der ønsket Susie at faa dø! Efterpaa stod de fortumlet og saa paa hverandre, snakke kunde de ikke, men hun møtte ham i et undselig smil. Da de skulde kjøre, kom hun og steg op i buggyen til ham, saa naturlig som om de altid hadde tilhørt hverandre.

Høstmaanens søvnige lys fløt stilt utover alle prærier og tok dem med. Den ene milen mellem

Murphy-skolehuset og Doheny blev til mange, endda syntes de veien var altfor kort.

Først sat de tause i en overjordisk lykke. Hvordan det nu hadde gaat til, saa laa armen hans om en stund omkring hende. Og hun trak sig slet ikke unna; det var som hun hadde ventet den, for hun smøg sig straks op i armkroken paa ham, trygt, tillidsfuldt — der var ingen anden arm i verden — og saa lo hun sagte med en tung lyd. Peder blev fugtig i øinene, han var ikke saa sikker paa han ikke graat, han tørket øinene og merket de var vaate. Men saa fandt han maalet igjen og sa skjælvende:

«Aldrig skal noen faa ta dig fra mig!» Det hørtes som en ed han svor hende.

«Det maa du ikke la hænde, — det er godt at være hos dig!»

Peder stanset hesten og drog hende nærmere til sig, han drak og drak og kunde aldrig bli utørst.

Endelig faldt der saapas ro over dem at de kunde snakke sammen.

Men iveren og glæden lot dem ikke komme noen vei; den ene tok ordet ut av munden paa den andre, de lignet to glade barn som pludrer i lek. Naar den ene fortalte, kom den andre paa noe han maatte faa si, og det gjaldt at faa sagt det straks, og saa var dette saa makeløst interessant at det blev et nyt utgangspunkt. — — Nei, der var ingen ende paa, der kunde ikke være det, for aldrig hadde to mennesker oplevd noe lignende. — — Endda Peder ikke kom hjem før klokken 3 om morgenen, kunde han ikke faa sove for alle de ting han hadde glemt at si hende.

De næste kveldene til de skulde faa eie hverandre igjen, sat han oppe og skrev til hende. Naar han læste det over, rev han arkene istykker fordi

det ikke var vakkert og sandt nok; ordene saa saa kolde ut; læste hun dette her, maatte hun tro han slet ikke var glad i hende! En kveld han sat her og ikke fik det til, begyndte han at skrive av hvad Kongen synger til Sulamit; naar han saa paa det, trodde han det gik an, for i det laa høiheten og al livets fagerhet.

Men om dagen gik han og sang og visste ikke av det selv. Alt liv han kom nær, maatte han kjæle med.

«Du er saa fuld av bisn,» sa moren en dag han stod oppe i spiltauget og kjælte med Dolly og smaasullet til hende.

«E bære saa glad over at vi ha faat cornet ifraa os — — du skuld søng du òg, da gjær saa godt for brøstet!» — — Skulde han ikke synge naar alle præriene og alt livet straalte av sang? — — Hvad var det nu presten hadde sagt om Guds godhet?

Bak glæden drev alvoret — — bare laa der uten at slippe til. Han saa paa moren og følte uro. Han mindtes den kvelden før konfirmationen, og hvad hun hadde sagt den gangen. Men Susies billede var med der òg, og saa svandt alt andet. — — I hele den vide verden var jo ingen andre end han og Susie! — — Mor fik huske, at han ogsaa hadde ret til at leve.

Og det kjendte han, at nu var han blit vaksen kar. Fra nu av agtet han at styre sin egen kos — hadde ikke begge brødrene gjort det samme? — — Kjærringene kunde bare mene hvad de vilde! — — Noen ord fra en gammel salme moren hadde tvunget ham til at lære mens han var smaagut, drev ham i mindet: «Om verden fuld av djævle var, der vilde os opsluke,» Peder tok dem og nynnet dem. — — Slikt var der mening i!

Men den næste natten de var sammen, spurte han Susie hvad hun trodde faren kom til at si.

«Det vet jeg ikke.» Hun klynget sig fastere til ham som for at søke ly. «Far er snild, det blir værre med presten!»

«Med presten!» ropte Peder, «hvad snakker du om?»

«Jeg er katolik.»

«Og jeg er lutheraner!»

«Ja det er du!»

Peder lo yrt:

«For Vorherre er vi begge mennesker!»

Dette syntes Susie var saa klokt sagt at hun maatte kysse ham.

«End mor din?»

«Hun? Vi skal være snild med hende!» sa Peder alvorlig.

«Jeg hadde god øvelse med gammel-farmor!» forsikret Susie, og begyndte at fortælle om hvordan hun hadde maattet stelle med hende det sidste aaret hun levde; men da Peder fik høre, at hun til og med hadde tændt pipen for den gamle, sopte en haand alle mørke skyer væk — — ingen sak for hende at omgaaes med ho mor!

«Vi gifter os til vaaren!» sa han til tak og strøk haanden hendes.

«Til vaaren» — Susie tok om haanden — «det blir længe!»

«Men ser du, det kan bare ske om vaaren — — naar vinteren er forgangen, naar regnet er forbi og borte, naar blomstene kommer tilsyne i landet, naar sangens tid kommer, og turtelduene lar sin røst høre i landet!»

«Saa vakkert du snakker — si det engang til!»

«Vent til vi kommer til verdens ende, da skal du faa høre vakkert!»

«Skal vi til verdens ende?»

«Ja dit skal vi!»

«Jeg vil heller være hos dig!»

Peder maatte stanse hesten for rigtig at faa takke hende for de ordene.

De tøide nættene saa langt de turde, og endda syntes det vanskeligere at skilles for hver gang. De fik jo aldrig sagt noe!

IX.

Beret sat alene om kveldene — utover en stund efter kveldstid i kjøkkenet; efterpaa længe i kammerset. Ikke fór hun nogensteds selv, og faa mennesker kom tilgaards paa denne aarsens tid. Siden Sørine giftet sig, var det sjeldent hun saa hit. Kjersti kjendte sig skral i føttene og grudde sig for at gaa det stykke, og holdt sig hellere hjemme. Store-Hans drev baade sent og tidlig og anste ikke andet end farmen, — iaar hadde han løst den ut.

Og midt i cornhuskingen var Anna Marie reist til Montana for at besøke broren. Beret hadde selv talt hende til det. Herom dagen kom der brev fra jenten som spurte om hun ikke kunde faa være over til jul. Det gik bare bra med Ole, fortalte hun; han hadde faat storveies til avling i høst. Og nu var der smaafolk hos Randi, saa hun trængte hjælp. Det var gut hun hadde faat, og saa mye til kar! De hadde kaldt ham Randolph Osborne. Ole tænkte at bygge til vaaren. Her var storvakkert herute.

Beret læste brevet flere ganger før hun stak det i barmen. Om kvelden efterat hun blev alene, tok hun det fram igjen. Der stod ikke mye, allikevel kunde hun ikke bli færdig med det. Det var det navnet! — — Da hun la sig om natten, gjemte hun brevet i bommen hvor hun

hadde pengene liggende. Dagen efter nævnte hun til Peder at der var kommet noen ord fra Anna Marie, og at alt stod bra til, men lot ham ikke læse brevet.

Peder var ofte ute til henimot morgen. Naar Beret efter kveldstid hørte ham lage sig til oppe paa loftet, satte hun sig ved kjøkkenbordet, saa paa ham da han kom ned og gik, og spurte: «Blir du længe?» men sa ikke mer. Inde i kammerset laa hun paaklædd til han kom hjem; da stod hun op, saa paa klokken og klædde av sig; oftest uteblev da søvnen — — hun kunde bare ikke begripe hvad han holdt paa med nat efter nat.

At hun nu ottest for etkvart, skjønte Peder av hendes væsen; og at det kanske var for ham, trodde han han merket av hun stelte saa usedvanlig godt med ham. Hver dag laget hun mat hun visste han var glad i, og gik han tør paa føttene? Husket han at bytte sokker? Stundom blev hun merkelig pratsom, fortalte om Norge og bedstefaren, og hvordan hun hadde hat det som barn. Han var sterkt optat av sit og hørte ikke altid efter.

Men hendes væsen gjorde ham varsom, han hjalp hende med alt han kunde tænke paa; vedboksen holdt han fyldt hele tiden, og ikke fik hun lov til at gaa efter vand naar han var hjemme; det utartet sig til en kappestrid mellem dem om hvem som kunde vise mest omsorg for den andre. Stundom kunde det bli morsomt at se paa, for det var som om den ene forsøkte at stænge den andre inde, og vilde bruke omsorgen til gjerde.

Peder hadde ofte hørt hende snakke om for pent sølvtøi de hadde borte i Norge. En dag han var i byen med et grønlass, kom han hjem med

6 teskjeer og 6 suppeskjeer av sølv som han la paa bordet til hende. Beret hauhauet sig av forundring — var han blit rent tullet? Hadde han fundet en guldmine? Tænkte han at ruinere dem? Hun kunde knapt snakke for bare glæde, og hadde taarer i øinene. — Dette var av hyren hans, sa Peder; de hadde raad til at leve paa folkevis nu. Var det noe andet hun ønsket sig, skulde hun bare si fra! Han traadte fast og sikkert nu om dagen — noe stort, lyst laa over hans væsen; Beret merket det, husket faren hans i gamle dage, og otten vokste hos hende.

En kveld slog Peder paa, at hun ikke trængte at hjælpe med melkingen. Hvad skulde hun verke sig ut efter? Nu skulde hun sætte sig ned og kvile sig, han greide arbeidet utmerket alene, kuene var næsten tørre!

Men da blev moren fortørnet:

— Hvad for slag? Skulde hun ikke faa lov at stelle sit eget fe? Da kom det visst snart til at se rart ut i fjøsa! — — Han kunde slippe, hadde han det andt om. — — Aanei, krøttura var nu det eneste hun hadde igjen at trøite sig med — de fik hun nu faa lov at ha!

Peder sa ikke mer. Nu er det visst langsomt for ho mor, tænkte han. Jentungen skulde ikke lagt sig til ute i Montana! Jeg ser ikke det blir bedre om jeg sætter mig til hjemme hver kveld. Hvad skal jeg snakke med hende om? Jeg vet hvad som skal gjøres paa farmen.

Men søndagen efter traf han Store-Hans ved kirken og snakket til ham:

«Hvorfor ser dere aldrig bortover?»

«Fordi du aldrig ber mig,» lo broren, «du har det for travelt med andre ting, høres det ut for.» Store-Hans var godslig i maalet.

«Saa ber jeg dig nu!» svarte Peder og lo blus-

sende. «Nu gjør du stellet fra dig tidlig, pakker kjærringen og han Henry i buggyen, og blir en stund ikveld.»

«Har ho mor sagt det?» spurte Store-Hans lavmælt.

«Det har hun ikke, men du kan komme likevel. Det er ikke saa trøisomt for hende siden Anna Marie reiste. Ingen kommer, og aldrig gaar hun nogensteds.»

«Du er mye ute, hører jeg!» sa broren stille.

«Ikke saa mye som du den tia du drev dig!»

«Det var anslessen — da var vi hjemme alle.»

Peder lo tvungent:

«Mener du jeg skal sætte mig til at sture fordi om dere er reist?»

Store-Hans saa paa broren, men svarte ikke. Frampaa eftermiddagen kom de alle tre og blev sittende længe utover kvelden.

Tirsdag eftermiddag gik Beret alene hjemme. I en gare nede i ku-yarden hadde hun sperret inde en hop ungfe hun agtet at sælge straks efter jul, og som hun nu hver dag gjødde med corn.

Idag blev hun avbrutt i arbeidet ved at en kjører kom tilgaards. Hun undret sig da hun saa det var pastor Gabrielsen, han hadde ikke set indom siden tidlig i sommer, og det kunde hun ikke forstaa. — — Bra han kom nu, hun hadde gjemt unna noen dollars hun tænkte at gi til missionen.

Presten hadde set hende og sat i buggyen og ventet:

— Nei tak; idag skulde han ikke stoppe. Var Peder hjemme?

y a r d e n: indhegning bak fjøset hvor feet holdes indespærret om natten den aarstid det ligger ute.

— Nei, han driv og kjøre ut kveita.

Da presten hørte det, blev han synlig opraadd.

— Var det noe han vilde ham? spurte Beret.

— Ja, tilstod presten alvorlig. «Jeg hører han er blit skuespiller, og den synd maa jeg som hans prest advare ham imot.»

«Ke før nokke?» Beret tok om buggykanten.

Prestens lyse ansigt hadde et bedrøvet uttryk. «Han er med denne galne ungdommen som hver nat driver borte i Murphy-skolehuset. — — Det hadde jeg aldrig tænkt om ham!»

Beret blev rar at se paa; otten krustes av et smil:

«Kvar nat, sei du? No mein e du ha haurt før mykje ette kjærringsnakket. — — E veit ikkje om nokka ainna end denne *exhibition*, og da ha vi no hat i ailler saa mange aar, baade før du kom aa sia.»

Presten saa bekymret paa hende:

«Det er nok værre end det!»

«E da saa reint gale?» Endnu smilte hun.

«Ja, Mrs. Holm,» forsikret presten i mildt alvor. «Skuespil er visselig en av gudslivets farligste fiender, det saa jeg nok av den tiden jeg var prest i Chicago; det vækker alt andet end det gode hos menneskene. Jeg kan ikke forstaa den kristen som vil befatte sig med det. — — Og nu har vi faat denne styggedommen herute paa landet!»

Berets ansigt aapnet sig som hun saa ind i prestens:

«Ha du vøre der og set?»

Pastor Gabrielsen trak sig uvilkaarlig unna.

«Men da skuld du gjær!» kom hun efter ham med.

«Det kan ikke en prest gjøre. Men her er

k j ø r e u t: kjøre til markedet.

menighetsfolk som klager; og idag fik jeg brev fra pastor Bakken, som ber mig stoppe dette uvæsen; naa — det bryr jeg mig ikke større om, han faar feie for sin egen dør. Men hvor galt det er, har vi beviser paa naar det kan trække med en ungdom som Peder. — — Jeg vet aldrig jeg har forberedt en konfirmant som jeg har holdt saa av. — — Nu holder verden paa at faa fat paa sønnen din — det gjør mig inderlig ondt at si dig det!»

Beret tidde en stund. Saa sa hun bittert:

«Aa ja, vi hausta vel ikkje ainna end vi ha saadd!»

«Hvad mener du med det, min gode Mrs. Holm?»

«Naar vi bryt ned fence, slæp vel feet ut! Da førstaar no du òg?»

Presten saa spørgende paa hende — og hun anklagende paa ham:

«Du ha no prenta da ind i ungdommen, at om 20 aar e her ingen forskjel!»

«Nu mener jeg din iver for en sak faar dig til at dømme uretfærdig. At alle snakker samme sprog, betinger vel ikke, at alle maa handle likedan?»

Berets øine tok haardere i hans:

«E undres kem a os to ha tænkt mest paa det heran, enten du saa bære skuva paa heller e saa ha prøva aa heildt igjen? — — Vi e bære onga einno i Amerika. Slæp du saan kara ut paa verdens vidaaker, e da ondt aa vedd ke de kan find paa!»

«Det mener du ikke, Mrs. Holm, nu synder du mot mig! Der er ikke noe menneske, end ikke du, hans egen mor, som har villet din søn saa

fence: gjerdet.

godt som jeg.» Presten holdt sig om skjegget og saa paa hende, ansigtet var rødt av alvor. «Og nu fortæller jeg dig, at han har slaat ind paa de veier som fører til fordærvelse!»

«Saa lyt du saa førstaar da, snak med'n!»

Beret snudde sig fra ham og gik. Øinene saa i dimme. Duren efter buggyen gjorde ondt i hodet. — — Hadde hun git ungfeet nok corn? Hun tok bøtten og begyndte at bære ind mer. — Saa, han var kommet i folkesnakket nu igjen? — Og det var saa gale at kjærringene hadde faret til prestegaarden og klaget? Og pastor Bakken skrev om det? — — Det han hadde for sig, drap det gode? Beret glemte at fylde bøtten. — — Rart det? Hun og han Permand hadde aldrig hat det saa godt sammen — det visste hun. Hun forstod sig vel ikke paa det. Her var andre som holdt mer av ham? — — Hvad var det nu han hadde sagt herom dagen? «E da nokka ainna du vel ha, ska du bære snak om!» Han Gabrielsen tullet med mangt han ikke skjønte. — — Hun hadde visst sagt for mye idag. Hvad var det nu hun hadde sagt? — — Og pengene hadde han ikke faat med sig! — —

Beret glemte feet, kjendte sig ussel og satte sig paa dørstokken. — — At de drev hver nat, — *der* hadde de faret med løgn til presten — han skulde ikke være saa snar til at høre efter alt folk sa!

X.

Ved kveldsbordet var Beret svært pratsom, spurte om hvordan det hadde gaat ham i byen, hvad pris han fik idag, hvem han hadde truffet, — og hvad snakket folk om nu om dagen?

Bedst det var, hadde hun snudd praten:
— Hvordan gik det med denne *exhibition* deres? Blev det noe av? Fik de det ikke til?
— Det gik bare bra. Rigtig bra. Peder sat doven og tung efter byturen og la ikke større merke til moren.
Men hun vilde ikke la ham ifred:
— Hadde de ikke begyndt tidlig? Hvad var det de hadde for sig iaar?
Peder blev lysere i maalet:
— Noe skamartig iaar!
— Ke da va daa før slag?
— *A play!*
— Hvad kaldte han det? Beret tøide sig indover bordet for at høre bedre.
— Sandelig om han visste hvad de kaldte det paa norsk, lo Peder, men morsomt, det var det.
Han saa tryg og glad ut, og skammet sig slet ikke for at snakke om det — — da kunde det vel neppe være saa gale?
«E da skuespell?»
Peder tænkt sig om og nikket. «Vi spella da, det saant saa han Shakespeare skreiv.»
De spiste en stund i taushet, Beret lite; nu la hun fra sig. Hun vilde gjerne ha spurt hvad det var for en kår han hadde nævnt, men gav sig ikke om det. Om en stund kom hun paa noe andet:
— Hvem var med iaar?
Peder nævnte de fleste.
«E'n Syvert med, sei du?» Beret syntes dette var saa morsomt at hun begyndte at le.
«Ja da,» forsikret Peder, «og han e rekti flenk!»
«Ke tid ska dokker møt igjen?»
«No lørdagskvelden, — vi skal putte det paa næste vekka.»

putte paa: vulgært norsk-amerikansk, opføre.

«Dokker maa no bære pass dokker saa dokker ikkje gjær nokka gale!»

Til det pøste han bare:

«Du ska no bestandig find paa etkvart aa gruv før!»

Hverken den kvelden eller siden nævnte Beret prestens besøk. Men hele uken gik hun tankefuld. Naar Peder sat inde, stjal hun sig til at se paa ham, og da la otten sig. Aldrig hadde hun set ham saa tilfreds og glad. Og saa sang han bestandig!

Men jo længer Beret tænkte paa det, des sterkere drog prestens ord efter. Gabrielsen vilde ikke kommet ens erend, hadde det ikke været noe særskilt. Og han fòr ikke med ondt, han hadde ingen grund til det heller — mot hende. Han fandt da ikke paa at hevne sig paa gutten fordi han ikke vilde bli prest? — — «Han har slaat ind paa veier som fører til fordærvelse,» — hun hadde aldrig set ham saa alvorlig som da han sa dette. — — En prest fór da ikke slik uten grund! — —

Endda Peder holdt sig hjemme hver kveld den uken, sov Beret lite om nættene. Otten vilde ikke la hende ifred. — — Folk hadde været i prestegaarden og klaget. Ingen hadde gjort indvendinger før om aarene? — — Og den andre presten hadde bedt ham stoppe uvæsenet! Hvad ialverden kunde det være? — — Hvorfor gik ikke Gabrielsen til Tønset'n naar det var saa gale? — Han burde kommet igjen! — — En dag gik hun og tænkte paa at sende Peder til presten med disse pengene, men lot det være, — det vilde bare se rart ut.

Lørdag kom med skyet veir. En ulden himmel hang svart og tung nedpaa prærien. Indunder

saug kald vind. Om eftermiddagen drev Peder at male op corn til ungfeet. Av og til kom Beret og hjalp ham at bære til og fra møllen. — — Han sang idag òg.

Efter kveldstid gik han straks op og pyntet sig, og gav sig god tid. Han plystret, hørte hun. Indimellem kom stumper av en sang.

Da han kom ned og skulde gaa, sat Beret ved bordet og lappet vinterklær. Hun saa op og snakket til ham:

«Fandt du rein skjorta?»

Peder nikket, stod og ventet, han skjønte hun hadde mer hun skulde si.

«Da va daa i pen sløifa du ha faat! Naar kjøpt du den dera?»

«Herom dagen.»

«Vent no,» Beret reiste sig og kom over gulvet, «du har en kvit traad hængan paa rygja.» Hun plukket den av og saa efter om der skulde være fler. — — «Ska du ette han Syvert no?»

«Han kjøre sjøl,» sa Peder utaalmodig og vilde gaa.

«Det no vel langsamt før ho Kjersti aa sedd der stilmot aaleina. E mein e faar ta paa meg og gang nedover?» Det hørtes som om hun spurte ham tilraads.

«Da sir ut tel aa bli regn?»

«Ja da tør no kje ho drest seg hit!»

Peder tok efter døren:

«De gaar tile tilsengs.»

«Ja ja; ho veit vel ikkje nokka ainna aa find paa. — — Bi du lengje ikveld?»

«Da kan e kje akkurat sei!» Peder aapnet døren stille og smatt ut.

Beret satte sig ikke straks, men gik til vinduet og saa ut. Der blev hun staaende som om hun ventet. — — Rart han ikke tar han Syvert med,

det vilde blit trøisommere for dem begge? — — Han kunde nu gjerne kjørt mig nedover, ikke længere veien!

Da hun hørte duren av buggyen, forlot hun vinduet og gik og satte sig med bøtingen. Haanden skalv. Av og til saa hun op fra arbeidet. Her var saa lydt i kjøkkenet ikveld. Vinden la sig paa vinduene og rystet dem. Det trak fra det ene, saa hun; billedet hans Per Hansa fik ikke hænge i fred deroppe. — — Skal tro om vinduet var lukket skikkelig? Hun reiste sig og saa efter, gik til ovnen og skjøv spjeldet helt ind. Hun hadde ikke fred paa sig, aapnet kjøkkendøren og glyttet ut. — — Neppe nedbør først paa natta? — — Fra stalden lød støi, en hest knegget. Beret lyttet. Spændtes de ikveld? Saa maatte han ha glemt at gi dem høi?

Blandt klærne hun hadde lagt paa bordet og skulde lappe, var en stortrøie efter han Per Hansa, som hun brukte hver vinter; den tok hun paa, tændte lygten og gik til stalden. Alt var stille derinde. Et par av hestene humret straks de saa hende; hun hængte fra sig lygten og fyldte alle krybbene med høi.

Fra stalden gik hun ind i fjøset. Her stod en ku hun trodde kom til at kalve inat. Beret gik op i baasen, kjendte paa smalryggen og juret. Blev det ikke smaafolk her før maaran, var det rart. Hun strødde skikkelig under beistet, og saa efter om kalvgaren var ren — dit ogsaa bar hun nyt strø.

Lygten blaaste hun ut før hun forlot fjøset. Paa tunet blev hun staaende en stund. — — Ikke mørkere end at det gik an at finde veien. Regnet kom nu neppe paa denne side midnatta?

Da hun kom tilbake til kjøkkenet, bandt hun et sort tørklæ paa hodet, saa sig om — naa, der

stod jo fyrstikæsken, hvad tullet hun med! Hun skrudde ned lampen, ventet til den gik ut, tok saa lygten, men tændte den ikke, og gik.

Nede i hovedveien blev hun staaende og tænke sig om. — — De kveldet tidlig hos Tønset'n, Kjersti hadde kanske lagt sig — — bedst ikke at uroe hende kanske? — — Ikke lang veien bortover til skolehuset. — — Mørkt ikveld, — ikke mange fór ute og kjørte nu. — — Beret sukket tungt og gik vestover, rolig og betænksomt i førstningen, men litt isenn sterkere.

Den sidste halvmilen tok hun av veien. Her begyndte en cornaker som gik langs veikanten helt fram til skolehuset. Beret gik noen rænder ind i akeren, saa langt til hun var sikker paa hun ikke kunde sees fra veien, og gav sig til at følge en rand. De tørre stænglene knaste bare hun rørte ved dem. Lyden skræmte hende, hun traadte forsigtig. Her laa et cornaks — hun kjendte det under foten, stanset og tok det op. — Her laa ett til, begge stilte hun op mot en rot. — De kan ikke ha husket velt, tænkte hun. Synd at alt dette cornet skal ligge og raatne!

I kanten av akeren stanset hun. Skolehuset laa like foran hende. Lys saa ut av alle vinduene. Ett stod aapent. Prat og latter randt ut. Hun skalv saa ilde i kroppen at hun maatte sætte sig paa huk. Et stykke bakenfor skolehuset gik et gjerde. Der var hestene bundet. Ikke folk at se ute.

Beret stod bak skolehuset og lyttet inde ved væggen. Her var intet vindu. Hun kunde ingenting høre uten høit karamaal. — — Trættet de? — — En hørtes sint i maalet? — — Der lo en jente. — — Beret skalv sterkt og maatte holde sig i væggen. Ustø paa foten stiltret hun

sig om nøven, og saa langt fram langs langvæggen at hun naadde hjørnet av det bakerste vinduet. Midt mot hende sat tre negere og lo — dem saa hun først, for de var saa bekende svarte i fjæset.

— — Kan du si mig? — — Der holdt han Permand paa at fjase med en jente — en jente . . . . Beret kjendte aandenød. Nakken krøkte sig. Øinene blev unaturlig store. Det flimret saa rart. Hun lænte sig mot væggen. En kald haand klemte om hjertet. Hun smaastønnet under grepet. Som en drukken sjanglet hun bort fra væggen. Borte i akeren satte hun sig paa en rot, ynket sig som et barn og visste ikke av sig. — — «Herre min Gud, kan du la saant ske!»

Hun visste ikke hvorlænge hun hadde sittet, da en stemme vækket hende klart og tydelig:

«Gak hen, og du skal slaa Amalek, og I skal ødelægge alt han haver, og du skal ikke spare ham; men du skal slaa ihiel baade mand og kvinde, baade spæt og diende barn, baade kameel og asen!»

Beret gjentok ordene og nikket. — — Kysst no, snak ikke saa høit!

Noen kom ut, fandt en hest borte i mørket og kjørte. En flok stod ute paa trammen og lo. Berets øine flænget mørket i stykker — der kom et par rundt skolehuset paa denne siden, hun kunde se han holdt om hende, han snakket lyst og fort, jenten lo glad i svarene. — — Der gaar han, no ska'n aasta med hende, — mig kunde han ikke kjøre nedover til ho Kjersti!

Lyset sluktes. Den sidste kjøreren fór sin vei. Skolehuset stod mørkt og hemmelighetsfuldt og gjemte paa sit.

Beret reiste sig og gik borttil — rundt til framsiden og prøvde døren. Den var laast. Hun satte lygten fra sig og brøt paa.

Motstanden ophidset hende, hun sprang ned trappen, satte lygten fra sig ved hjørnet; straks efter stod hun borte i akeren og rev cornblad — fort, nervøst. — — Toppene av stænglene var tørre og gik godt an!

Hun rev og rasket til sig og da hun hadde faat fanget fuldt, bar hun det til væggen, søkte langsmed syllen. — — Her manglet en sten! Beret la bladene til rette, — hodet reiste sig, intenst lyttende — hørte hun ikke noen? Øret fik fat paa en lyd som lignet en mørk knurren. — — Det maatte komme fra andre siden? Hun krøp paaknæ til hjørnet, kikket rundt. Sansene spændtes. — — Nei, det kunde ikke være andet end et vindu som sat løst, og larmet naar vinden la sig tungt mot det.

— — «Nu faar du se at bli færdig her inat!» ropte det ind i øret paa hende. Hun blev hverken ræd eller større forundret. Selvfølgelig maatte hun se at bli færdig, for nu begyndte det at regne. Hun saa klart hvad hun maatte gjøre. Men da hun tok fyrstikkene op av lommen, skalv hun slik paa haanden at den første brak av. Dette gaar ikke, tænkte hun, e maa fare forsekti, e tok ikkje mange fyrstikker med. — — Hun rev i én til — naa, der brandt det nu! Et par rædde flammer fattet i bladene, blaffet døsig et par ganger og orket ikke mer. Beret vilde ikke tro det, brandt det ikke naar Herren hadde befalt det? Øinene dimtes. Hun saa ikke længere klart hvad hun gjorde, og saa skalv hun saa ilde i kroppen. Hun forstod hun maatte se sig for, skulde hun faa det til. — — Se sig for ja — i et saant mørke! Og nu regnet det. Hun la sig tæt indtil væggen

og livde, rev av fyrstikke efter fyrstikke og stak ned i dyngen; matte lys blaffet træt et øieblik, og saa laa alt svartere end før. — — Og saa var der ikke flere, hun grov i begge lommene. Pludselig sank hun hjælpeløst sammen og jamret sig: «Herre, hjælp mig at røkte dit erend!» — — Hun sat her, og visste ikke hvor hun var.

XI.

Dette var ikke bare almindelig regn, det øste ned. Bølger kom susende gjennem mørket; traf de motstand, brøt de hvite, som dønninger opad et berg.

Det suklet i skoene hvergang Beret satte foten ned. Klærne sat fast til skindet. Hun gik og gik, med monoton regelmessighet. — — Saan hadde hun gaat al sin dag. Sløv ro laa over hende. Allikevel ønsket hun at det snart maatte bli slut. Hun kunde ikke huske det hadde været saa vondt at gaa før. — —

Mangt andet var uklart inat. Hun hadde sittet og lænet sig op mot en væg — — en væg? Hvad for en væg? — og visste ikke av det før hun var gjennemvaat. Hun hadde sprunget op og lett efter noe? Hvad var det hun lette efter?

Uveiret raste saa overhændig at hun ikke fik fred til at tænke sig om. Og stormen var værre end regnet. Ut av mørket kastet han fjøsdører i ryggen paa hende. En Guds lykke hun hadde veiret med sig! Bedst det var, gik hun framstupes og maatte ta for sig med hændene. Og hvergang slap hun lygten, og den kunde hun slet ikke undvære — hun maatte se efter kua inat. — — Lygten? Det var jo den hun hadde lett efter!

Naa, gudskelov, her var hun da endelig hjemme. I det samme Beret skulde gaa ind, rev stor-

men døren ut av haanden paa hende. Borte ved klokken slog han Per Hansa i væggen, hun skyndte sig at faa døren igjen, saa vinden ikke skulde rive billedet ned. — — Nu maa vi se at faa i lys straks! Tankene arbeidet klart. Hun visste akkurat hvor fyrstikkene stod, tok én og tændte lampen. Her saa fælt ut efter hende — — Nei hvad var nu dette? Borte paa gulvet laa en svart haug. Skulde du nu set det værre — der hadde vinden revet sørgefloret av han Per Hansa! Hun tok det forsigtig mellem to fingre og la det paa bordet. — — Kua? Den maatte hun se efter før hun tok av sig, lette op et tørt plagg og tørket lygten. Før hun gik ut, fik hun det til at brænde godt i ovnen og satte paa en gryte vand — trængte ikke kua det, vilde hun bruke det selv.

Ute var stormen saa svær at hun maatte gaa tvikrokes mot den, endda var det bare saavidt hun kunde holde sig paa benene.

Ganske rigtig — der laa kalven! Beret kjendte velbehag over at ha spaad rigtig. For en smeldvakker kalv, bliss i panden og alting. Hun stelte godt med kua, kalven fik hun ind i garen hun hadde laget til, og skyndte sig ind efter en bøtte lunkent vand. Fra en sæk cornmel hun altid hadde staaende i fjøset, slog hun et par næver op i vandet. Hun gav sig god tid med at stelle skikkelig om kua.

Da hun kom ut igjen, holdt regnet paa at gaa over til sklætte. Hun kom ind, og lyste paa klokken. Hvad for slag? Gik den alt til 11? Hadde hun været saalænge nede hos ho Kjersti? Dette hadde hun ikke stunder at regne ut, for nu merket hun at hun frøs. Fik hun ikke tørt paa sig straks, blev hun klein. Beret klædde av sig fra top til taa og gnidde og tørket til hun kjendte

hun blev varm — da klædde hun sig igjen og tok en søndagskjole paa.

Det duret nu lystig i ovnen. Kjøkkenet fyldtes av tungt velvære. — Nu skulde hun likt at gaa bent tilsengs. Men i døsigheten stred hun med noe ugjort hun maatte se at huske, det maatte være magtpaaliggende eftersom det ikke kunde la hende ifred? — — En kald træk saug ned fra loftet — han hadde nu vel aldrig vinduet staaende oppe en slik nat?

Beret tændte lysstubben og gik stille op trappen og indpaa værelset til Peder. Sengen stod tom. Hun blev ikke større forundret over det. Han hadde vel saapas vet at han kjørte ind noensteds? Hun fik ikke stunder til at tænke paa det heller, for rosser slog bakkast om hjørnet og drev væte ind gjennem vinduet, som stod halvaapent. Hun skyndte sig at lukke. Bordet var vaatt, og bøkene som laa der. Engelsk-bibelen hans laa øverst, permen var vaat helt igjennem. — — Denne maatte hun ta og lægge paa ovnshylden. Hun tok boken med sig ned og tørket av det værste. Net som hun la den sammen igjen, stak noen fint beskrevne blad sig frem — der var tre av dem — alle skrevet i skjønskrift. Hun la arkene ved siden av lampen mens hun stelte med boken, kom tilbake og saa i dem. — — Han Permand skrev skamvakkert naar han brydde sig om det! — — Ke dokker mein deheran e før slag? Hun holdt arkene borttil lyset — — engelsk? ja var det ikke det hun skjønte! — — Øinene fór over de første ordene, som hun forstod, og idetsamme lo hun. — — Kan du sei meg ke han ha tulla med her? «Til min elskede!» Saan stod her virkelig. Beret maatte ind i kammerset efter brillene og satte sig nær lampen. Hun saa ut

som et barn der uventet kommer over en voksens dypeste hemmelighet, og vet at dette har det ikke lov til at se, men kan allikevel ikke la være. — — Her ska dokker faa hør:

«Se vinteren er forgangen, regnet er forbi, er borte; blomstene kommer tilsyne i landet, sangens tid er kommet, og turtelduens røst har latt sig høre i vort land; figentræet krydser sine figener, og vinrankens blomster dufter. Staa op, kom, min veninde, min deilige, saa kom dog! — — Min due i klippens rifter, i fjeldtindens ly! La mig se din skikkelse, la mig høre din røst! Ti din røst er søt, og din skikkelse er yndig!»

Beret smilte stort og barnslig. Jamen trur e kje han Permand ha heilt paa aa dekta! Dette ha'n faat godt tel. — — Hun læste videre, og det gik langsomt for hende, her var saa mange ord hun ikke skjønte:

«Se du er deilig, min veninde, se du er deilig. Dine øine er duer bak dit slør; dit haar er som en hjord av gjeder som leirer sig ned ad Gileads berg. Dine tænder er som en hjord av klippede faar der stiger op av badet, der alle føder tvillinger, og intet iblandt dem er uten lam.»

E ska no undres paa, tænkte Beret, kor han ha faat ailt det her ifraa?

«Dine læber er som en skarlagens snor, og din mund er yndig; som et stykke av et granateple er din tinding bak dit slør. Din hals er som Davids taarn, bygget til at hænge sverd paa; tusen skjolde hænger paa det, alle de vældiges skjolde. Dine to bryster er likesom to raakalver, en raas tvillinger som græsser blandt liljene.»

Beret rystet paa hodet, haanden skalv sterkt. Han tænkte nu vel aldrig at syne det her til noen? Det gik slet ikke an!

«*Du er aldeles deilig, min veninde,*» læste Beret videre, «*og der er intet lyde paa dig. Med mig fra Libanon, min brud, med mig fra Libanon skal du komme; du skal skue ut fra Amanas top, fra Senirs og Hermons top, fra løvers boliger, fra parderes berge. — — Du har indtat mit hjerte, min søster, min brud! Du har indtat mit hjerte med et blik av dine øine, med en av kjedene om din hals. — — Hvor liflig er din kjærlighet, min søster, min brud! Hvor meget bedre er din kjærlighet end vin, og dine salvers duft end alle vellugtende urter! Av honning drypper dine læber, min brud! Honning og melk er under din tunge, og duften av dine klæder er som duften av Libanon. — — En tillukket have er min søster, min brud, et tillukket væld, en forseglet kilde.*»

Dette ark læste Beret en gang til. Haanden skalv sterkere. — — Var gluntungen blit tullet som fór med saan stygheit? Hun tok op det næste blad. Saa grundende paa det før hun begyndte at læse:

«*Deilig er du, min veninde, som Tirsa, yndig som Jerusalem, forfærdelig som de bannerførende hærskarer. Vend dine øine bort fra mig, ti de opflammer mig! Dit haar er som en hjord av gjeder der leirer sig ned ad Gilead.*»

Det haarde i Berets ansigt la sig; øinene blev atter varme, straalende klare; et fjernt uttryk som av drøm, laa i dem. Men saa ødela slutningen altsammen:

«Hvor yndig er dine føtter i sandalene, du edelbaarne! Dine lænders rundinger er som smykker, et verk av kunstnerhaand. Din navle er lik et rundt bæger; gid det aldrig maa fattes kryddervin. Dit liv er som en hvetedynge, omgjerdet med liljer.»

Her endte sidste side. Beret reiste sig braat: Dette ska kje kom længer — han faar bære skap seg saa gærn han vel!

Hun rev arkene i smaa biter, tok loket av ovnen og kastet dem ind i flammene. Saa blev hun staaende og stirre ned i ilden. Det var ikke frit for hun smaafrøs i kroppen. — — Her brændte det godt nu — — ja brændte det ikke? Hun drog haanden over øinene. Set saant — nu var det noe hun ikke kunde huske igjen! Et tungt suk undslap hende som hun stod der og stirret ned i ilden. Haanden flyttet sig mekanisk og la loket paa. — — Det maatte være sengetid? Hun fik vel gaa og lægge sig.

Beret tok lampen og skulde gaa til kammerset. Av gammel vane stanset hun og lyste paa klokken. Den gik til 12. Men det sanset hun ikke. — — Der sat han Per Hansa. Hun lyste paa billedet. Han var rar ikveld? Ansigtet hans smilte skøieragtig mot hende, og var saa lyst — unaturlig lyst, syntes hun. — — Ke du mein han tenkje paa no?

Hun slukket ikke lampen, skrudde den bare lavt ned. Det var likesom noen hun ventet, endnu ikke var kommet, og at hun ikke kunde bie længer. Hun trak skoene av, og kastet sig ned paaklædd. — — Det gjorde godt at faa strække sig, det gjorde det rigtig! Hvert lem verket saa det var en gru. — — Bare hun nu ikke sovnet av før de kom!

Hun sov ikke heller. Tankene gik langt borte. Sommetider maatte hun anstrenge sig for at se dem. — — De kom vel snart nu? For de kunde da ikke lægge sig til ute en nat som denne? — — De kom vel — — sagtens kom de — — der var han nu! Og han gik ikke ovenpaa, men kom bent ind i kammerset til hende.

Beret snudde hodet — du store min, var slikt folk ute og gik inat! Her stod han Per Hansa og storsmilte, og var rettele i godlaget, — det kunde hun se paa øinene, som var bare smaa rifter. — — Som han var klædd da! Hun maatte se nøie — bindingshue, stortrøie, og raggeladder! Ja ja, det snedde inat. — — Hun fik ikke tid til at tænke paa det, for der snakket han:

«Det altsaa da, Beret-guldet, at sidste e var her, saa gjorde e deg tillags, og no lyt du føi meg den her gaangen. E veld da, hør du. Du ska kje gang imot han Permand — la'n bære faa jenta naar han e saa glad i ho! — — Hus du kje korlesen e fór ette deg? Og du va kje stort likar; du ga deg søtten i ke forældran dena sa, og da ska du ha tak før!»

Beret satte sig op i sengen: «Kan du sei meg ke du bala med, Per Hansa? No ska du ta a deg, e veld kok kaffe aat deg!»

«Det ska du kje vøl, e har mykje aa stand i og kan kje dry her. Snak no du med han Permand i maara; da kan gang gale med de, kjæm de seg ikkje ihop! — — Ja no tør e kje dry længer, Vorherre staar uttafør døra og venta paa meg.»

XII.

Beret vaaknet og hørte endnu tydelig maalet hans Per Hansa, — han maatte netop ha forlatt værelset. Hun sprang op og saa ut. Det holdt paa at graane av dag. Stille i luften, prærien fløt i hvitt. Hun skyndte sig til kjøkkendøren og aapnet. Ikke anden lyd hørtes end dryp fra taket, og ikke tegn til spor i sneen. Dette var mer end merkelig — han gik jo netop!

Beret gjorde op varmen, satte kaffekjelen og havregrøten paa, gik derefter til loftstrappen og ropte paa Peder akkurat som hun hadde gjort hver morgen i alle disse aarene. Uten at vente paa ham tok hun melkebøtten og gik til fjøset.

Mens han sat og fik sig frokost, putlet hun inde i kammerset — saa sig om, stod, satte sig, stod op igjen, og stirret ut gjennem vinduet. Læbene mimret. Da hun hørte Peder ovenpaa, gik hun til kjøkkenet og fik sig mat. Siden tok hun av bordet og vasket op.

Men til middag satte hun ikke andet end tørmat paa bordet, og der var lite av den.

Dette var saa ulikt hende at Peder spurte hvad som stod paa.

«Vi ska bort idag,» sa hun aandsfraværende.

«Ska vi bort?»

«Vi faar vel aasta og snak med'n Doheny om bryllaapet!»

Peder blev blussende het og kom sig ikke til at se paa hende. En strøm av varm glæde jog gjennem ham. — — Dette var storartet gjort av ho mor! Han skulde likt at gaa bort og ta omkring hende.

«Vi ha meint aa dry til vaaren!» betrodde han hende undselig.

«Da e kje hverken e eller han far din fornøgd med!» Hun hørtes bestemt ut i maalet.

Peder saa paa moren. — — Nu er hun i ulag. Hun har ligget vaaken inat og ventet paa mig. Hun maa ha været nede hos ho Kjersti og der faat nys om etkvart? — — Hun er saa rar i øinene? — — Hun tar det tungt, men det gaar nu vel over.

«Det hasta ikkje saa førskrækkele!» beroliget han hende.

Moren saa opøst paa ham, øinene skinte unaturlig klart:

«Da ska e sei deg, Permand, at no faar du ly meg!»

Peder reiste sig og kunde ikke faa øinene fra hende.

Da hun saa ham staa der, ropte hun sint, som et utaalmodig barn der ikke faar viljen sin fram saa snart det vil:

«Du ska gang og lag det tel straks! Det kje sagt de e heime hos han Doheny naar da li paa dagen — e maa snak med ham om dette her!»

Peder gik op for at klæ sig. Saa uglad kunde han ikke huske han hadde kjendt sig paa længe. — — Det maatte vel gaa over igjen med hende? Litt rar — det hadde ho mor altid været. — —